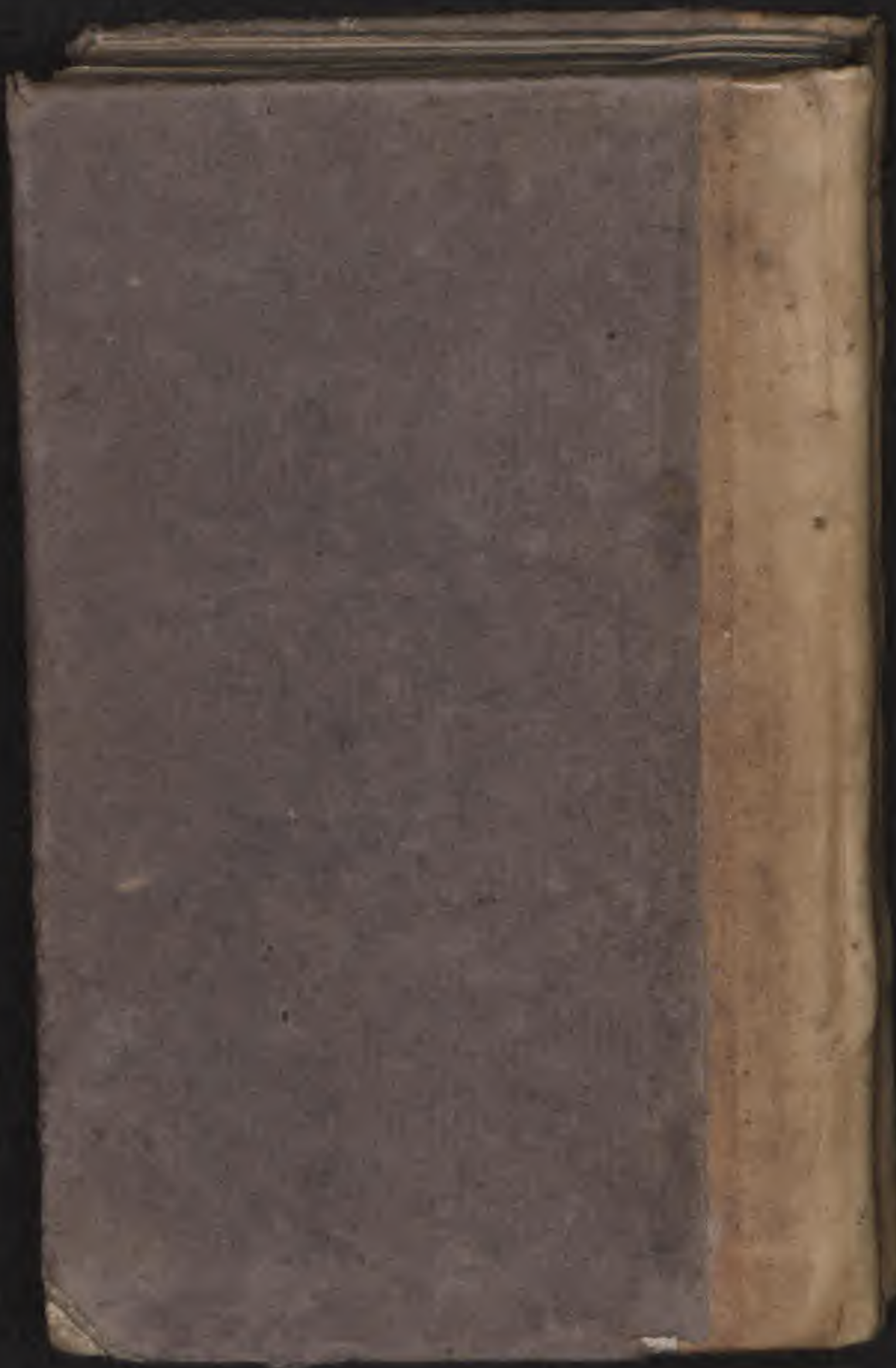

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1509:2 B-trykket 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1509:2 B-trykket 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1509:2 B-trykket 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1509:2 B-trykket 8°

11. - 112.

LN 1509^{II}

B-trykkes

ex. 3

Henrick
de Brtegaar
men lest og lzt
for Dunderich
dopms E

Henrick Smids

fierde Brtegaard / flitelige til
sammen læst af lærde Lægers Bøger /
faar Quindfolcks oc unge Spæ
debørns Siugdomme.

Prentet i Lübeck.

ANNO

1598.

Fortalen.

Erlig oc velbyrdig Quind
de/ Frue Anne Claus Brnis
Vesteberg / ynster ieg Henrick Smid
i Malmö Raade oc Fred aff vor
Herre Christo.

A Jere Frue Anne / ieg haf
uer handlet udi min tred
Brtegaards Bog om al
Stillige Soter / Bröst oc
Breck som baade Mend
oc Quindfolck almindelige vederfari.
Men i denne min fierde Brtegaards
Bog / vil ieg aleniste handle om nogle
Siugdomme som det ærlige Quind
folck vederfari / oc først om det Quind
folck som Gud haffuer begaffuet med
Foster / oc ere bleffne siuglige / huorledis
de dem sticke stulle / oc med dem handlis
skal Der effter vil ieg handle om de an
dre Quindfolckis Breck oc Soter som
icke ere begaffuede med Liffens fruct /
men haffue dog nogle besynderlige siuge
domme / huilcket som Gud oc Natu
ren

Om Quinde er mit Dreng. 2

Men seer mand paa nogen singlig
Quindis Persone de Tegen som ere lige
imod disse forsagde/ Daer hun singlig met
Pige Foster.

Er nogen Quindis Persone singlig
met Tuillinge/ eller met tuende Foster / da
er hendis Dug fuld aff knorret oc ryn-
cker / Hun haaffuer en ond oc stemfarffue
ynder Ansætt oc seer ilde ud. Om hun
er tillige met Dreng oc Pige / da leffuer
Pigen noye lunge.

Aristoteles scriffuer / At en Quindis
Persone haaffuer fødte tuende farste oc sun-
de Tuillinge / Oc den femte Maaned der
effter fødte hun atter io Foster / men det
vaar død.

Det fierde Capittel.

Duorledis mand kand vide oc
forsare om Fosteret er helbrede eller singt/
oc om Quinden skal føde
flere Foster.

En Quindens Bryst haarde oc
der flyder ingen Melck aff dem/
som er vandactig da er Fosteret udi
Moderens lifft stact oc helbrede.
Men flyder saadan Melck aff dem som er
vandactig / da er Fosteret singe / Thi det
skuldes

Om Fosteret er helbrede eller sing
Kulde haffue saadan Melet til sin fode oc
ophold.

Om Fosteret rører sig offtē i rette tid/
da er det helbrede oc karst.

Bliffuer nogen Quindis Persone
singlig / oc vndfanger Foster / før end hun
haffuer hafft sin Tid / oc den haffuer icke
hafft sin rette gang som sig bør / det Foster
som saa vndfangis / det bliffuer wreent oc
spedalst.

Hvilket Foster som fødīs i den tiēde
de eller ellefte Maaned / det er almindelige
gierne singt oc strøbelige.

Men om saa steer / at nogen yng Quin-
dis Persone vndfinge oc bleffue singlig
med Foster / før end hun haffde hafft sin
Tid første gang / det Foster som saa fødīs
bliffuer icke ont oc suldkommet Foster.

Vil mand forfare oc vide / om en Quin-
dis Persone skal føde flere Børn / efter at
hun haffuer født sit første Foster / da skal
mand giffue æt paa Fosterens Naffle /
saa mange Knuder eller Knaarter som
den haffuer / fra Barnsens Liff vdat / saa
mange Børn skal hun siden føde / Men
haffuer det ingen / da skal hun icke heller
føde flere Børn. Oc om samme Knu-
der eller Knaarter staa nær hos huer an-
dre

re/da føder hun inden en stæket tid igien.
 Men staa de langt fra hin anden / da skal
 er oc vere lange imellem før hun føder
 igien. De sorte eller røde Knuder mercke
 Drengbørn / De huide Pigebørn.

Det femte Capittel.

Om Husbonden eller Hustruen
 wfructsommeligt / huorledis det
 fand forfaris.

Al Husbonden oc Hustruen aff icke
 Børn tilsammen / det seer for at-
 stillige sager skyld. Stundem et der
 Husbondens oc stundem Hustru-
 ens skyld. Hues skyld det er/ det forfaris
 aff samme saaldis:

De tage en Leerpaatte fuld aff Byg/
 oc der paa lade de det Mennisks Vand
 hues wfructsommelighed de ville forfare/
 Om Bygget giffver sig ud oc spirer paa
 den tredie Dag / da er den Persone fruct-
 sommelig/ Men om det icke saa seer/ da er
 den wfructsommelig.

Andre de tage Bønner oc handle
 med dem lige saaledis som sagt er om Byg-
 get.

Andre de tage Huedeled/ oc lade der
 paa Mennisks Vand / oc vaaxer der
 D. Orme

Be Husbonden eller Hustruen

Om i dem/ da er same Menniske wfructsommelig.

Somme forsøge det saaledis. Husbonden slar sit Vand eller Piss paa en sted der som Steller eller Karost vaaxe / oc Hustruen slar oc sit i en anden sted paa samme Brter / oc hues Brter først bortvissne eller tøris / den skal vere wfructsommelig.

Hypocrates lærer / huorledis mand kand forsare oc vide om en Quinde eller Jomfru er wfructsommelig oc det skeer saaledis.

Quinden eller Jomfruen skal sættis paa en Stol som hafver it hul mit udi / oc skal hun neden til tættis vel mit Klæder / oc skal gøres en Røg under op aff gode velluetendis ring / vere sig af Melicker / Myrrha / Aloes / Træ / Storax Calamita / eller oc af andre saadanne / Sølur hun at saadan god velluetendis Røg gaar ud aff hendis Mund oc Nese / da er hun icke wfructsommelig / men Husbonden.

Her vil ieg sætte nogle lægedomme huiick som Moderen rense oc giøre Quindfolck frue sommelige / oc de skulle brugis naar som Quinden hafver hafte sin Tid udi tre eller fire Dage.

Dyncke saaden i Vin eller i Øl / oc drucke

drucke/ driffver Quindernis Tid/ oc ren-
ser Moderen.

Mesterurt / Hiertensfryd / oc Bøn-
cke/ saadne i Vin eller Vll/ oc der aff dru-
cket gior det samme.

Ostrutium.
Melissa.
Arthemisia.
Miliſſa.

Hiertens fryd ſaaledis bringe ſom ſagt
er/ gior det samme. Mand ſkal oc ſinde af-
hende i Vand / oc der med ſig under op tøj-
ge oc bade.

Basilicon ſaaden i Vand / oc der med
under op røget oc badet/ oc paa Quindens
Bug lagt / gior det samme.

Basilicon.

Siuder mand Skarlagis urt i vand/
røget oc bader ſig under op med hende / da-
renſis Moderen / oc Quinden bliſſver
fructsommelig.

Gallitricū.

Det ſamme gior oc Marn eller Kat-
te Vrt / om den brugis ſom offven ſaare
ſagt er.

Nepeta.

Meyran ſaaden i Vand oc den bringe
under op ſom ſagt er gior det samme.

Majorana.

Tormentilla ſaaden i Regnvand / her
med badet ſom ſagt er / gior Quinden
fructsommelig. Mand ſkal oc ſtøde af-
hende med Honnig/ oc der aff Plaster gior-
re/ oc legge det paa quindens Bug.

Tormentilla.

Regnſan tiurt oc ſtøt til Puluer/ Tanacetū.
Her aff it halff Eddet til ſig tager med Vin/

W i

renſer

Et Husbonden eller Hustruen
renser Moderen oc gior Quinden fruct-
sommelig.

Det siette Capittel.

Huorledis de Siuglige Quinde
folck/ som ere met Foster/ skulle sticke
oc holde dem/ effter de haff-
ve undfanger.

Eg haffver saet oc lært huorledis
Fosteret undfangis / oc huorledis
mand kand vide oc forfare om en
Quinde er met Foster eller ey/ oc
om hun er met Dreng eller Pige/ disligeste
oc om Husbonden eller Hustruen ere w-
fructommelige. Men nu vil ieg lære de
siuglige Quindfolck som Gud haffver be-
gaffvet Foster / Huorledis deret sticfelige
skulle holde dem / paa det at den dyrbare
Guds gaffve som de ere begaffvede met/
skal icke vederfaris nogen skade / Huilck et
saaledis skal stee.

Quinden skal haffve sin værelse oc om-
gængelse paa de steder der som god luet er/
oc der hafve glædelick met hofvist stempt/
snack oc anden tidføring / hun skal voete
sig for graad/ græmmelse/vrede/ hastighed/
oc forførmelse/hun skal oc vere stille/ oc hol-
de sig tuctelige i all hendis Handel/ Hun
skal

Sal icke Dange / Springe / Hoppe /
Ride / icke heller sig hastelige nedfætte / oc ey
heller opløfte noget som er cunget / ey heller
giøre snart Arbejde / oc ey raade høyt /
Paa det at den Aare som gaar fra Quin-
dens Bryst oc ind udi Fosterens Næse
(giennem huiet en Fosteret den siind det
er i Moderens Liff / sin Næring oc søde
haffver) Sal icke sønderbrøste / huiet
lættelige skeer / om den siuglige Quinde
icke holder sig stielige oc tilbørlige / som
sagt er.

Den Mad som lættelige fordoeffvis
eller fortæris / Sal den siuglige Quinde
bruge / lige som disse oc deris lige ere: Gaar-
ferst / Drekisod / Dunge fede Høns / Biede-
tisod / Kalktisod / vilde oc tamme Gule /
Blodsaadne Eg / Byggisod oc Belling /
oc anden saadan Mad. Den siuglige Quin-
de Sal icke nyde eller bruge / røget eller sal-
tet Kioed / Wønnen / Hirssegryn / Melck /
Ost / eller raa Fruet / vere sig Eble / Pærer /
eller anden saadan Fruet.

Hipocrates lærer oc siger / at innet
siugligt Quindfolck som mer Foster er be-
gaffet / Sal icke udi de fire første Mæane-
der effter at hun haffver undfanger / bruge
nogen Lægedom som stolgang giør / oc ey
heller

Singlige Quinders Ordinance.

gætte Kareladis eller Koppesættis / inden
saa er at der stæer met en god vijs oc vel
forfaren Lægis Raad.

Løsen.

Om singlige quinder forskoppis oc
kand icke gaa til stols oc haffve sit mag / da
skal hun bruge den Mad huileken som Vi-
gen bløder oc obner som denne effterføl-
gendis gjør.

Beta.

Oleum Hi-
spanicum.

Hun maa æde aff unge Høns som saa
den ere met Bede.

Eller hun maa æde den Raal som er
giort oc beredt aff Spinns / oc met Smør
vel fed giort.

Lactuca.

Eller hun maa tage Lætyge / oc lade
den saa en opsed / oc her aff giøre en Salat
met Vinædicke oc Salt / oc den æde om
Aftenen / naar som hun vil sig nedlegge til
Søffns.

Stegte Eble edne om Morgen en met
Sucker / oc der paa druck et en god Driick
Vin / eller Eblemost som er giort aff fede
Eble / obær Vigen oc gjør Løsen.

Rigen saadne oc ædne giøre oc Løsen.

Folia Senē
Alexandri-
næ.

Om den singlige quinde vore saa haar-
delige forskoppet / saa at hun icke sige Lø-
sen oc stolang aff faarescreffne Lægedom /
da maa hun bruge den Purgas oc Læge-
dom oc som giøris aff Seneblad.

Eller

Eller hun maa bruge en aff de Tappe
som bag indstingis de Eosen giøre.

Eller mand maa sætte hende bag ind
uden all Sorg oc fare it Elister / som gjort Clistera
er aff ferst Dretidsaad / eller aff Hænse-
tidsaad

Om nogen singlig quindis Persone
bleffve frøvelig oc mactløß / oc hendis
styrcke forsunder / da maa mand gifve hende
de aff Electuario de Gummis, eller Dia-
margariton, eller aff Leticia Galeni, huer
gang it quintin met Vand aff Rosen / oc
aff Surer brent vel tilsammen blende.
Disse Electuaria styrcke Hiernen / Hiera-
tet / Massven / Leffveren / oc quindfolckera-
nis fødsels Lemmer / oc fordriffve Melan-
choliqm / oc de som ere halff døde saaderis
styrcke igien.

Electuariū
de Gemmis.
Diamarga-
riton.
Leticia
Galeni.

Mand maa oc vel gifve den singlige Theriaca
quinde it helt / eller it halff quintin / aff
Andromachi eller aff Galeni Theragelse /
effter Personens styrcke oc leylighed / Aff
disse styrckis quindens Moder oc Fosteret
i Moders Liff.

Audroma-
chi vel Gal-
leni.

Men den Theragelse Diatessaron / el Theriaca
ler den som Kremerne i Kramboderne fal
hafve / skal den singlige quinde i den tid in
gelunde bruge / thi at hun oc Fosteret fun-
de forgifvis aff dem.

Diatessa-
ron.

Mand

Sluglig Quinders Ordinanz.

At styrcke
Hiertet.

Cinamomū
Garyophylli
Crocus.

Thus albū.

Enula.
Gallæ.
Consolida.

Vemmelse
til Mad.

Syrupus ma-
lorum.
Granatorū.
Moscus.

Mand maa oc vel saaledis styrcke Hier-
ter. Mand skal tage Rosenvand / Dye-
tungis urtis Vand / disse tilsammen blen-
de / o her udi røre nogen Canelebaref /
Neglicker / oc Safran smaa stætte til Pul-
uer / Her udi skal yodgiøris en Eintlud
som fire gange er lagt tilsammen / oc det
vaade udkryst / oc den skal offver Hiertet
leggis.

Om nogen sluglig Qunde finge Vi-
ne oc stor Bee udi Eissvet / saa at hende
siuntis at hun skulde søde Fosteret for end
hendis rette Tid kommer / da skal der giø-
ris en Røg under op aff gaar huud Røgel-
se / aff saadan Røg styrckis Moderen oc
Fosteret.

Mand skal oc siude Holsurt / Gallæ /
oc Consolide majoris rod / i Vand / Vin
oc Ericke / her met skal den sluglige Quin-
dis Bug thois effter at hun er saaledis rø-
get som sagt er.

Om nogen sluglig Quinde finge Vem-
melse til Mad oc Dricke da skal mand gif-
ve hende huer Morgen at dricke aff denne
Lægedom / førre vel varm giort.

Mand skal tage Syrup aff Granate
Eble it halft Quintin / Desmer / Moscus
kaldet / Aloes træ / aff hueri trediedelen aff
it Quin-

Quintin / Canelebarek / saa meget som it Lignū aloes.
 Dygtorn veye / disse skulle blendis met sex Cinamomū.
 Iode Surevand. Aqua aceto-
 sa.

Mand skal oc giffve den singlige Quin-
 de om Morgenene Middagen oc om Aften-
 nen / huer gang effter hendis Maaltid / en
 aff de sinna Rager som stedze findis bered- Confectio
 de i Apoteken / oc det kaldis Confectio Diambra.
 Diambra, her aff Rhyckis Hoffvedet / Hier-
 nen / Hiertet / Rasven oc alle indvaartis
 Lemmer / Disligeste Jordeffvelsen oc Jød-
 selens Lemmer.

Mand skal oc tage Mastix / Myrrhe / Mastix.
 oc hvid Rosgelse / oc dem stode til Puluer / Mentha.
 oc blende dem met Lisebons Olie / Her met Olibanum.
 skal Rasvens Mund eller indgang ud- Oleum Oli-
 vaartis sinoris. varum.

Saar noget singligt Quindsolek sem Quindens
 er met Foster sin Tid før hun hafter født / Tid.
 da skal mand slycke gloendis Staal offte i
 sød Melek / oc giffve hende den at dricke /
 Eller mand maa rede Grød eller Belling
 aff samme Melek oc giffve hende den at
 æde.

Eller mand maa giøre it Karbad til
 den singlige Quinde met / disse effterføl-
 gendis Orter saadne udi Vand / oc sætte
 hende der i at hun kand vel suedis.

B v

Mand

BAD

Singlige Quinders Ordinanz.

Plautago. Mand skal tage aff den store Benbrede/
 major. Fem fingers urret / Holhurt / Quemog/
 Pentaphilo. Bønne straa / Haffrestraa / aff huert en
 Enula cam- Haand fuld/ disse skulle brugis som sagt er.
 pana. Der ere oc nogle quindsolck til/huilets
 Fimus co- sielden gaa deris rette tid ud / Men søde
 lumbarum. Søde for tre dets Foster for tilige / de skulle saaledis
 lige. handle. Den skund de ere singlige skulle de
 Capillus ve- tage Stenrude / Cammilleblommer / Dill
 neris. oc Salt / aff huere en Haand fuld / disse
 Chamomil- skulle siudis i Vand / oc her aff giøris it
 la. Jødevand/ her udi skal den singlige quinde
 Anetum. huer Dag bade sine Jødder / om Aftenen
 Sal. for end hun giør sin Aften Maltid / Disli-
 gester saaledis tre timer effter sin Maderel/
 Siden skulle Jødderne vel gnidis oc tør-
 ris met varme Linclude / huer gang de saa-
 ledis ere rone oc bade.

Denne ere oc en god/ forsaren oc offte
 forsøgt Lægedom saar forsagde Dreck:
 Mand skal tage det Stin / eller den Hud
 som sidder i Massven paa Høns / Det skal
 tørris oc stødis til Puluer / Her aff skal
 quinden udi nogle Dage om Morgen
 tage til sig/saa meget som en Bylden veyer/
 met en Dreck Vin.

Det siuende Capittel.

Nogle

Nogle tegen aff huilcke mand
kand forfare / at Fødselens tid
tilstunder.

Er vil ieg lære de unge quindsolet
nogle Tegen aff huilcke de kunde vi-
de oc forfare at Fødselens tid til-
stunder / oc nogle Tegen aff huilcke
mand kand forfare / om Fosteret skal so-
dis

Første Tegn naar Fødselens tid kom-
mer oc tilstunder / då faar quinden Pine
indre i sin Bug under Nafsen / Disligeste
i Ryggen / i Rørrerne / oc den lønlige Lem
hoffuis / Hun fornemmer oc nogen Væd-
ste som nedrinder.

Alf disse efterfølgendis Tegen kand Gode Tegn.
forfaris oc vidis om Fosteret skal fødus oc
komme til Verden : Om Fosteret rører
sig i Moderens Liff / Om Pinen nedsættis
til den lønlige Lem / Om quinden er hel-
brede oc fer / oc hafver en sterck Aander /
saa at hun kand arbejnde oc nedkryste Fo-
steret.

Men disse ere onde Tegen om quinden **Onde Tegn.**
sueder kaalder Sued / oc hendis Aarer sla
saare fast oc hasteligt / Om hun daaner / be-
smirer oc vorder maatløs / Disse ere Døda-
sens Tegen. Det

Om Quinden Kand icke føde.

Det ottende Capittel.

Om Quinde pinis met Fosteret
oc kand der icke føde.

Den niende Maaned er Fosteret
aldelig fultkommet oc vorer stærck/
oc kand da icke lenger faa sin Næ-
ring oc føde nock aff den Aare som
gaar fra Moderens Bryst ind i Barnsens
Nafle/ oc da rører sig Fosteret saare i Mo-
derens Liff / oc vender sig om til sin ud-
gang / huilcket vel offte forhindris aff at-
skillige ting. Stundem aff Quindens Mo-
der / som er forsnosver eller forliden / eller
er o. bullen / oc met Vaarter eller andet om
beset / for hues skyld hum kand icke obnis
nock oc sticke sig til Fosterens udgang.
Stundem er det hendis Væris skyld / el-
ler de Gyldeue Karers / huilcke som sidde
bag i Argen / oc ere besætte met Vaarter
eller Bylder. Stundem er det Fosterens
skyld / huilcket stort er / saar at det icke kand
igiennem gaa Moderens Laase. Stun-
dem oc for den skyld / at Fosteret er singt/
lidet oc læet / saa at det kand sig icke self
vende oc hielpe til sin udgang. Stundem
oc for di / at der ere flere end ic Foster / eller
om det haffver flere Lemmer / end som ic
natur-

naturligt Menniske bør at haffve. Sam-
 ledis oc / om det komer før end den rette
 tid er / den stund Baandene ere end faste i
 Moderens Liff. Eller oc om det kommer
 for silde / for Sot oc Siugdoms skyld.
 Stundem oc / at Fosteret er dø i Mode-
 rens Liff. Eller oc om den Hinde / i hvil-
 den Fosteret ligger / er forsterck / eller oc
 forblød / oc brystet sønder / før end Foste-
 ret hafver vent oc sticket sig til sin udgang.
 Stundem oc for den store Kuld eller He-
 de skyld / aff huilcke baade Moderen oc
 Fosteret faa stor skade. Stundem oc der
 aff / at den siuglige Quinde hafver ædt oc
 bruge den Mad som tilsammen drager /
 snesver gjør eller oc stopper / lige som disse
 efterfølgendis gøre : Castanier / Ager. Mad som
 ne / Slaan / Hirsegrøn / Risengrøn / Eg stopper.
 saadne haarde eller stegte / rød Vin. Stun-
 dem skeer det oc af megen Beet / Angest /
 Sorrig / Bedrøvelse / aff megen faste
 Tørst / oc for andre saadanne Sagers
 skyld / forhindris ofte Fødselen.

De efterdi at her i vore Land ere man-
 ge uforstandige Jordemodre til / som ieg
 i Sandhed forfaret hafver / huilcke som
 skulde giffve de unge siuglige Quindfolck
 gode Raad / Da vil ieg dem her lære / huor-
 ledis

Bad.

Om Quinden Eand icke føde.

ledis de lættelige met Guds hielp / skul-
føde deris Foster til Verden.

Malva.
Chamo-
milla.

Melilotum.
Capillus ve-
neris.
Semen Lini.
Fœnū græ-
cum.

Tolff eller tiorten Dage før end Fød-
selsens Tid tilstunder / oc quinden nogen
De oc Pine søler / da skal hun lade siude
i Vand Kattreost / Cammilleblommer/
Amur / Erenrude / Hørfrø / Fœnum Græ-
cum, oc andere saadanne Vrter / som blø-
de oc smidia gøre / Her aff skal göris it
Karbad / i hvilket quinden skal offte oc
idelige bade oc skal sīde der i / saa at Van-
det gaar offver hendis Nasse / dog skal
hun icke forlænge sīde der i tillige / paa det
at hun skal icke bliffve for skrøbelig oc
maetløs.

Men vaare det saa / at den siuglige
quinde vaare siug oc skrøbelig / oc haaffde
føye styrcke / eller oc vaare maetløs / saa at
hun icke kunde tale oc fordrage saadant
it Karbad / da skal mand vaadgøre en
Swamp eller en ulden Klud i forseroffne
vand / oc der met bade hendis Lender / Fod-
der / begge Rører / oc den lønlige Lem.
Men saadanne siuglige quindfolck de skul-
le icke bade udi Badsiue / eller i noget
Snedbad. De naar som quinden er saale-
dis badet / som sagt er / da skal hendis Ryg /
Lender / Wngen under Nasen / begge Rø-
rer oc den lønlige Lem / vel smørres oc gni-
dis

dis met Lilicolie / eller met Mandelolie.
 Hafver mand icke disse Olier / da maa
 mand bruge i deris sted god klaret Gaase-
 ister / Hønsfeister / eller Andeister / huilket
 mand aff disse fand faa oc bekomme. Den
 singlige quinde skal oc vaadgiøre it stykke
 affen Suamp / eller nogen Bomuld i for-
 skersne Olier / eller i Fetter / oc den stingt i
 den lønlige Lem. Saadanne Bad oc Smø-
 relser skulle besynderlige de unge / maffre
 oc dørre quindsolck bruge.

Oc naar som Gødselens Tid kommer / **Quad Jord-**
 skal Jordemoderen vere til stede / met hues **demoderen**
 hun skal paaholde / oc besynderlige met den **skal haffve**
 Stol / paa huilken den singlige quinde **til stede.**
 skal sættis / som der til serdelis skal vere
 giort / hun skal oc haffue til stede met sig
 Suamp / Sax / Naal oc Traad / diylligeste de
 Olier / eller Fet / som offvensaare omtalet
 er / Met huilke hun skal smøre sine Hen-
 der saa tit oc offte som hun handler oc ta-
 ger paa den singlige quinde oc Foster.
 Jordemoderen skal troste / hufvate / be-
 de oc formane den singlige quinde / oc
 de andre Dannequinder som der til ste-
 de ere / at de falde met hende paa deris
 Knæ / oc paa talde Gud oc læse en Fader
 vor / oc bede hannem underlige aff
 Hier.

Om Quinden Fand icke føde.

Hiertens grund / at hand vil vere tilstede
met sin hellige Aand o. Naade / oc giøre
dem hielp oc bistand / saa at det maa saa en
lycksalig fremgang som nu forhender er.
Oc naar som dette saa er steet / skal Jor-
demoderen sætte den singlige Quinde paa
Stolen / trøste oc hysvale hende som oc før
er sagt / oc bede hende arbejnde trolige / om
saa er / at Moderen fornemmer / at Foster-
ret vil gifve sig af sted / arbejder hun ellers /
da steer det forgesvis / o. Quinden træt
gioris / saa at naar som hun met rette skul-
de arbejnde oc giøre sin beste / daer hun for-
skrøbelig / oc hafver ingen maect der til / at
hun fand giøre det.

Jordemoderen skal oc hafve tilstede
hos sig de Olier som ofven saare sereffne
staa / hun skal blende nogen aff dem met
god Hønseister / Oc om hun vil / maa hun
lade det i en Eggeblomme / eller det huide
aff it Eg / oc her met skal hun smørre den
singlige Quindis Bug.

O. om Fosteret vilde icke komme aff
sig self / da maa Jordemoderen gifve den
singlige Quinde en af disse efterfølgendis
Lægedomme / huilcke som hun fand saa oc
bekomme / Thi de læt giøre Fødselen

At mand kommer den singlige Quin-
de

de til at pruste eller nyse met de ting som Pyrethrum.
giøre at nyse / vere sig Vertreim / Nyseure / Belleborus.
Peber / eller andre saadanne smaa storte Piper.
til Puluer / oc udi Næsen lat / hielper saare
vel / oc giøre Fødselen læt.

Tager mand end Stee fuld aff Hon. Mel.
nig / oc to Skeder fulde aff Vand / oc ver-
mer disse tilsammen / oc giffver den singli-
ge Quinde det at dricke / da søder hun læt-
telige.

Giffver mand den singlige Quinde lit ^{Oleum Lau-}
Lauerolie met varmt Vant at dricke / da ^{rinium.}
søder hun lættelige sit Foster.

It eller in Peperforn ædne giøre ^{Piper.}
Fødselen læt / oc uddriffve den anden
Fødsel.

Stenrude som vaaxer paa Mure / smaa ^{Capillus}
stot oc blandet met Rosen Syrup / Den ^{veneris.}
singlige Quinde her aff giffver / giør Fød-
selen læt / Polleue saaden i Edicke oc Hon. ^{Palegium.}
nig / den singlige Quinde her aff giffver /
giør Fødselen læt.

Eller mand maa giffve Quinden Pol-
leue stot til Pulver blandet met Rosen Sy-
rup.

Colloquint smaa stot / oc blandet met Coloquint.
Osen aff Rude / Bugen her met smurt ^{thida.}
giør Fødselen læt.

E

eller

Om Quinde Vand

Eller mand inaa giøre en Tap aff Sil-
cke oc fylde den inden til met Bomuld/ oc
vaadgiøre saa samme Tap udi Ofen aff
Seafnonea. Rude / huor udi nogen Scammonea er
blandet/ oc stinge den udi den lønlige Lem.

Eller mand maa siude Coloquint udi
Myrrhæ. Vand / oc tage saa aff samme Vand / oc
Farina hor- røre det udi lit Myrrhe/ Bygmeel/ oc Ofen
dei. aff Rude/ oc giøre Plaster her aff/ oc legge
det paa den siuglige Quindis Bug fra
Nafsen oc ned paa i hendis lønlige Lem/ da
føder hun snart.

Eller mand maa vaadgiøre Bomuld
i Ofen aff Rude/ oc stinge den udi den løn-
lige Lem.

Legger mand den Gummi Oppopo-
nacum oc huid Myseurt adi Bomuld/ oc
Oppopona- stinger den udi siuglige Quindis lønlige
cum. Lem / da giffver sig Fosteret ned / vere sig
Helleborus. leffvendis eller dør.

Wareken aff Cassia fistula smaa støt/
Cortex Cal- oc der aff met Vin drucket/ læt gior Fød-
læ fistulæ. selen.

Giffver mand den siuglige Quinde
Castoreum. Vin/ som met Vand blandet er / huor udi
it quintin Hebergel / oc aff den Gummi
Asa Fetida. Asæ Fetidæ saa stort som en Ert vel son-
der gneden er at dricke/ da føder hun strax.

Cane.

Cannelebarck smaa stør oc mer Vin drucket / gjør oc Fødselen læt.

Cinnamomum.

Om disse forscreffne Lægedomme vil icke hielpe / da gjør en Røg under op saaledis. Tag Myrrhe / Bebergel / oc aff den Gummi Galbani, lige meget aff huert / oc stød dem til Puluer / rør disse tilsammen med Oregalde / oc gjør her aff trinde smaa bløde Piller / tag saa her aff it quintin til lige / oc leg det paa Bløder oc lat Røgen gaa op i den lønlige Lem / da giffver Fosteret sig frem til Fødselen.

Myrrha.
Castoreum.
Galbanum.

Gjør mand en Røg under op aff Dummøg / eller aff Høgemøg oc aff den Gummi Oppoponaci, hielper oc saare vel.

Stercus columbarum.
Fimur accipitris.

Erind Hulurt suobe udi Bomuld / oc den stungen udi den lønlige Lem / gjør Fødselen læt.

Oppoponacum.

Det samme gjør oc Euseurt / om den brugis som om Hæturen sagt er.

Aristoledia rotunda.

Vand aff de hvide Lillier brent / tryk det der aff drucket / driffver Fosteret ind aff Moderens Liff / oc alt andet hui inde i Moderen er / Jorden moderne i andre Land oc Rige bruge almindelige gierne dette Vand til at uddriffve Fosteret mer.

Staphisagria.
Aqua Lilij albi.

Vand aff Wyncke brent tryk det

E i

aff

Den anden Fødsel
Aqtha Arthe- aff det druckes / giør Fødselen læt oc ud-
milæ. driffver Føsteret.

Det niende Capittel.

Duorledis den anden Fødsel skal uddriffs.

En Hinde / udi huilcken Føsteret
laa i Moderens Liff / kaldis Se-
cundina , paa latine / oc aff
Quindfolckene / Den anden Fød-
sel / hun kommer stundem ud met Føsteret /
oc stundem bliffver hun inde / oc komer ick
ud / Fordi at Quinder er sing oc skrobe-
lig / oc er ick sterck oc sør at hun den ud-
driffve kand / eller at samme Hinde er fest
ved Moderen / Eller oc fordi / at Bander
er udløbet / oc hun er bleffven tør inde i
Moderen. Stundem oc fordi / at Quin-
dens Moders udgang er tilsammen dra-
gen aff suar Be oc Pine / oc er saa bleff-
vensnefver / eller hosven. Naar som den-
ne Hinde inde bliffver / oc ick udkommer /
da raadner hun inden saa Dage / oc giffver
en ond luct aff sig / huilcken opfar ind udi
Maffvens Mund eller indgang / oc til
Hiertet / til Lefverem / oc udi Hoffvedet / oc
til den Hinde Diaphragma kalder / paa
huil-

huilcken Hiertet oc Lungen ligge. Saa
vorder den singlige Quinde trangbrystet/
Hun faar en stacket oc trang Nande/ Sui-
melse / sueder kold Sued/ oc ligger offte li-
ge som hun vaare død / Omfier raadner
den singlige Quindis Moder her aff/ oc saa
doer Quinden.

Først Skal den singlige Quinde styr. **Lægedom.**
Kis med god Mad/ Mand Skal gifve hende
Vinsube / som ret er met idel Eggeblom-
mer / foruden det huide aff Egget / oc her
udi Skal ladis lit. Canelebarck / Saffran oc
Sucker.

Ciñamomū.
Crocus.
Sacharum.

Eller mand maa gifve hende Huede-
brød som blød er udi. Saadet aff Capu-
ner / eller udi Hønsfæds Saad/ paa huil-
cket mand Skal strø stot Canelebarck / Saff-
fran oc Sucker.

Castoreum.
Myrrha.
Ciñamomū.

Her effter Skal Jordemoderen tage
Bebergel / Myrrhe / Canelebarck oc Saff-
fran / støtte til Puluer / saa meget aff huere
som en Bøn eller to kunde vere / her aff
Skal hun legge paa gløer / oc giøre en Røg
under op / den stund Quinden end sidder
paa Stolen/ oc hun Skal rætte hende neden
til vel met Klæder/ paa det at samme Røg
fand gaa vel ind udi hende.

Der effter Skal mand komme den sing-
lige

E iij

lige

Den anden Fødsel

lige Quinde til at nyse eller pruste med nogen aff de ting som pruste eller nyse giøre/ om huicke her offoen faare udi det næste Capittel screffne staa. Hun skal holde sin Aande vel inde arbejde oc krynste vel / ned at.

De om den anden Fødsel eller Hinde vilde icke gifve sig ud aff forscreffne Læge- domme/ da skal mand tage it Eodt aff Cal- sia fistulæ rødgjæl / Canelebarck oc Saf- fran/ aff huert saa meget som en Bøn/disse skulle stedis smaa/ oc giffvis Quinden met Vin / som met Vand blandet er eller met Blat driefe

Cassia fi-
stula.
Cinnamo-
mum.
Crocus.

Helleborus
albus.
Oppopona-
cum.

Eller mand maa tage hvid Dysenterie oc den Gummi Oppoponacum, oc handle der met / som her offoenfaare udi det næste Capittel staa / da gifve den anden Fødsel sig visselike ud.

Unguentū
Basiliconis.

Unguentum Basiliconis, som findis i Apoteken/ i Moderen lade / uddriffer den Hinde/ udi hullcken Fosteret laa.

Abrotonum
Myrrha.

Abrod saaden udi Vin met lit Myr- rhe / oc den drucket / uddriffer den anden Fødsel.

Polleze brugt lige som om Abrod sagt er/ giør det samme.

Sal

Sal Armoniacum, it Quintin met Vin Sal Armo-
drucket / uddriffver den anden Gødsel. niacum.

Solsickers urt oc Blomster tiurde, oc Calendula.
Jld udi dem sæt met it Borliuf / oc den
Keg under op lat / driffver den anden Gød-
sel veldelig.

Hulurt / Myrrhe / oc Peber saadne Aristolo-
udi Vin / oc aff den drucknet / uddriffver lochia.
den anden Gødsel / all whumsthed som i Myrrha.
Moderen er / Oc de Quinder huilcke som Piper.
ligge udi Barselseng / Skulle offte bruge aff
denne Drick / paa det de kunde deffbedre
rensis.

Om alle disse forskreffne lægedomme Colloquia-
ville icke hielpe / da skal mand tage det læt- thida.
te huide Eble Colloquint kaldet / findis i
Apoteken oc hos somme Krennere salt /
der skal findis i Vand / oc der i ladis Ofen
aff Rude / Myrrhe / Hørfrø / Fœnum græ.
cum, oc Bygmel / aff huert en Ske fuld / Succus.
Naar som disse ere vel til ammen saadne Rutæ.
skal det strygis saa vaarmt paa en Linlud / Myrrha.
som er dubbelt tilsammen lagt / Denne Semen Lini.
Klud oc Plaster skal leggis paa den fug- Fœnum
lige quindis Bug under Naflen indtil græcum.
hendis lønlige Lem. Samme Plaster oc Farina
lægedom er offte brugt aff vise oc forfarne Hordei.
læger oc Jordemoder.

E iij

Det

Ny fød Barn.

Det tiende Capittel.

Duorledis der skal handlis met
det Nyfød Barn.

Naar som Barnsens Nafle er aff
skaaren saa nær som ved fire fin-
gre bret / oc er toet oc renset / oc
tiurt / da skal Zordemoderen haf-
ve tilstede it subtilige Puluer / aff huilket
hun skal strø paa den affskaarne Nafle /
huilket Puluer saaledis skal giv / is oc be-
redis. Mand skal tage Volas Armenus /
Drageblod / oc Myrrhe / dem til Puluer.
Mand skal oc legge paa Naflen en liden
linnet Pude / som giort er aff lindhede
nogle gange tilfammen lagde / oc der offver
binde it linnet Bændel. Saa stillis blodet
oc Naflen beftermis / saa at hannem veder-
faris intet ont. Oc naar som Naflen er
aff falden / da skal der alligevel strøcs aff
forscreffne Puluer paa den / da lægis Naf-
len inden en stacket tid oc bliver skøn.

Der effter at saa er handlet / oc det ny-
fødde Barn er lagt oc bundet i suobe Klæ-
der / før end mand gifver det at æde eller
at dricke / skal Barnet ned leggis i Sen-
gen til Moderens venstre side / mod hendis
Hjerte / oc hun skal da gifve det at dy / da
drager

drager hun alt det onde til sig som Barnet hos huilcke
 hafvet i sig / huilcket siden gaar fra hende side Barnet
 igien / ved den vædste som fra hende da sig skal ligdis.
 der uden all hendis Stæde eller forderffvelse.
 De handler mand saaledis met det nyfød-
 de Barn / da kommer det Barnet til gode /
 saa at det faar icke den Galdende sot / eller
 Spedalsk sot / eller andre saadanne onde
 Singer. Naar som Barnet saaledis haff-
 ver leget hos sin Moder en time eller mere /
 da maa mand tage det fra hende oc nedleg-
 ge det i sin Bogge / oc der efter skal der
 offte leggis til Moderen igien / vere sig
 Dag eller Nat / all den stund det icke æder /
 men dier. Mand skal oc kisse i Apoteken
 røde Correllsten som ere beredde / oc blende
 dem met Sucker oc ferst vsaltet Smør /
 her aff skal mand gifve Barnet huer Dag
 noget at æde / oc det skal strygis i Barnsen
 Mund met en Finger / Da bestermis oc
 forbaris Barnet all den stund det leffver
 fraforsagde Singdomme. Mand skal oc
 henge om Barnsens Hals oc Arme Peo-
 nie Stene / oc røde Correllstene / her
 aff glædis Barnet oc be-
 stermis.

E v

Det

Død Foster at uddrifve.

Det xi. Capittel.
Død Foster at uddrifve.

Før end ieg her nogle Lægedomme
sætter / hvorledis det døde Foster
skal uddrifvis / vil ieg her først sæt-
te oc beskrifve tolf Tegn / af huil-
cke mand kand forfare oc vide / om noget
Foster død er udi Moderens Liff.

Første / Om quindens Bryst slagne
oc blifve bløde / huilcke som førre haarde
vaare.

Andet / Om Fosteret huilket sig før-
re rørde / nu ick mere rører sig.

Tredie / Om det falder bort oc igien
udi Moderens Liff / som en Sten / naar
hun sig rører eller omvender.

Fierde / Om quindens Bug oc Nafle /
som varme hafve veret / blifve kaaalde.

Femte / Om der flyder aff Moderen
nogen vædste som ilde lugter / oc serdelis /
om quinden hafde førre nogen hed Siug-
doin.

Siette / Om quindens øyen frybe
dybt ind udi Hofvedet / oc det huide af dem
blifver brunt / om de oc Næsen rinde / oc
hendis Læber farfvis som Bly.

Sinen

Sinende / Om quinden hafver stor
Pine under Nafsen o. udi sin lønlige Lem/
Om hendis Ansiet forvandelis oc faar en
ond farfve oc lyd.

Ottende / Naar som quinden begerer
æde oc dricke / at stillige ting / huilcke som
icke sammelige ere at brugis.

Niende / Om hun icke kand sofve.

Tiende / Om hund stedse hafver Kaal-
de Piss / hafver attraa oc lyst til stolgang/
o. hun kand dog intet der giøre / eller giøre
oc søye.

Ellefte / Om quindens Kande begyn-
der at lucte ilde. Oc det skeer paa den an-
den eller oc paa den tredie Dag efter at Fo-
steret er blifvet død.

Tolfte / Verm din Haand udi varme
Vand / oc leg hende saa varm paa quindis
Bug / rører Fosteret sig icke af den verme /
da er det død.

Om Moderen skal lesve.

Om Moderen skal lesve eller en
som er met det døde Foster kand
mand forsare af disse efterfølgen-
dis Tegen.

Om hun daaner eller besuimmer / oc
blifver mactløs / oc hun misser sin hufom-
melse /

Død Foster at uddriffve.

melse/ oc hendis Lemmer vorde lamme/ saa
at hun kand icke røre dem. Oc om mand
taler eller raaber til hende / oc hun da søye
eller intet svarer / Eller om hun taler fast
om mand raaber til hende. Din Krampe
tager hende oc hun gider intet ædet / om
hendis Aarer blifve smaa/ oc de sta fast / oc
Lyndvaalerne i hende røstis / Om hun
mister sit Stel/ Vittighed oc Forstand/ oc
blifver vilt. Disse forskreffne ere Død-
sens Tegen/ Oc naar mand disse Tegen seer
paa Quinden / da skal mand befale hende
Gud i Himmelen. Men seer mand icke
disse Tegen / da skal mand gjøre sin flit der
til med det første / at Quinden kand blifue
aff med det døde Foster. Det døde Foster
uddriffvis udi tuende maade / Først med
Lægedom / oc naar hand icke vil hielpe / da
med Hager oc Tenger som der til bequem-
mer ere.

Lægedom.

Asa Fetida.
Ruta.
Myrrhæ.

Sabina.

Tag den Gummi Asa Fetida it halffe
quintin/ tør Rude try quintin/ Myrrhe it
Quintin / Stød disse smaa til Puluer / oc
giff Quinden her aff/ huer gang it quin-
tin med Vin at dricke/ Eller oc med Vand
huor udi Seuenboem saaden er.

Siud

Sind Figen/ Fænum græcum, Rude Ficus.
 oc Kong / udi Vand / oc giff quinden her Fœnum
 aff at dricke / Heraff blifver Fosteret glet/ græcum.
 oc gifver sig disnedre ned til udgangen. Ruta.
 Siøre en Tap aff Bomuld saa lang Origanum.
 som din lengste Finger / vaadgør den udi Succus Ru-
 Ofen af Rude som bland er met nogen tæ.
 Scammonea / sting den udi hendis lønli- Scammo-
 ge Lem. nia.

Tag trind Hulurt / Seuenbom / Kar- Aristolo-
 se / lige meget af huert stød dem smaa til chia.
 Puluer / oc blande dem tilsammen met Sabina,
 Kogalde / vadgør her udi en Tap / oc brug Nasturtiū.
 den lige som her ofven faare sagt er.

Giff Quinden aff en. anden Quin- Lac malic-
 dis Melef at dricke / da gaar Fosteret fra ris.
 hende.

Gif Quinden it halft lodt Diptans Diptan.
 rod smaa stød til Puluer / met Vin at dri-
 cke om hun haffver icke Hede / Haffver
 hun Hede / da giff hende det met varmt
 Vand.

Tag Myrrhe it lodt / Canelebarck / Myrrha.
 Galbanum / Bebergel / af huert it halft Cinnamo-
 lodt / Oppoponacum it Quintin / stød dis- mum.
 se til Puluer / oc blande dem saa tilsammen Galbanum.
 met Kogalde / Siør Piller her af / huer Castoreum.
 paa it Quintin leg / af dem paa gløser / oc Oppopona-
cum.

lad

Død Foster at uddriffsve

lad Røgen fare under op paa quinden/
Denne Røg uddriffsver Fosteret oc det for-
brende Blod aff Moderen.

**Oppopona-
cum.**

Gjør en Tap aff den Gummi Oppo-
ponaco, saa lang som en Finger / sting den
ind udi quindens lønlige Lem.

Galbanum.

Giff quinden it quintin eller oc lit min-
dre / af den Gummi Galbanum, met try
eller fire lodt Sedemelck at dricke.

**Theriaca
Diatessaron.**

Gif quinden aff den Theragelse Dia-
tessaron it quintin / Huorledis den giøris
oc beredis / findis udi min anden Bræ-
gaards Røg.

Thymus.

Sind Thimian i Vin / oc giff quin-
den den at dricke.

**Cetaureum.
Gentiana.**

Agerum saaden udi Vin / eller udi
Øl / oc den druckes / uddriffsver det døde
Foster.

En Bege eller Tap aff Enzians rod
giort / oc stungen udi quindens lønlige
Lem / uddrager det døde Foster oc den an-
den Fødsel.

**Arthemisia.
Macis.**

Rød Vyncke met nogle faa Mustate-
blommer saadne udi Vin / oc den druckes /
uddriffsver det døde Foster / oc all anden w-
reenhed som i Moderen er.

Tossilago.

Hestehou / aff somme Houblad kaldet /
saadne udi Risd / eller udi Vand oc Hon-
nig /

nig / oc det saa druckes / uddriffsver det døde
Foster.

Giff quinden Vin at dricke huor i Ostracium?
Mesterurt saaden er.

Gjør en Bege aff de valste Roer / Brionia.
sting den i quindens lønlige Lem.

Gjør en Røg under op aff Snogel / da Sulphur.
uddriffsvis det døde Foster / oc Moderen
tenfis.

Giff quinden try eller fire Lode Vand / Aqua chey-
som brent er aff de gule Fioler / Eller siud^{ri}.
dem udi Vand / oc gif hende det at dricke /
da uddriffsvis det døde Foster / Disligeste
den anden Fødsel / oc all anden wreethed
som i Moderen er.

Giff quinden en eller try Lode Vand / Aqua Lilij.
som brendt er aff de huide Lilier.

Vand aff Camilleblommer brent oc Aqua Cam-
druckes iij. eller iiij. Lode obner Moderens momillæ.
laase / oc uddriffsver det døde Foster.

Giff quinden Vand aff Broken Sal. Aqua Salvix
ue brent at dricke.

Rudevand bruger / gjør det samme. Aqua Rutæ.

Om det døde Foster aff forscresne
Lægedomme icke uddriffsvis / da skal det ud-
dragis med Hager oc Zenger oc andet
Redstæff / som der til besynderlige skulle
vere gjorde / End giffve at alle Jordeimo-
dre

Død Foster ud at driffve.

dre vel viste huorledis de met saadan Red-
skaf rettelige handle kunde / da blefve der
vel mangen erlig Quinde / som udi forsag-
de Død kommer / ved lifvet / som ellers
maa dø. Det giordis vel behof det raare
oc mytteligt / at ieg her skrefve huorledis
at Jordemoderne skulle handle met det
døde Foster / paa det at Quinden som Fo-
steret er / kunde blifve lefvendis / Men om
ieg det giorde / maa vel ste / at ieg kunde saa
snart fortiene wtack som tack af det wfor-
standige quindsolck / Thi vil ieg lade det
fare / oc her siige oc lære / huorledis mand
skal skære det lefvendis Foster af Mode-
rens Lif / om hun døer.

Døer Moderen oc Fosteret
lefver.

Let Moderen døer / huileket mand
vel see oc forfare kand / af de Tegn /
som it døet Menniske hafver met
sig / oc mand haabis at Fosteret
end lefver. Da skal quindens Mund /
Moder oc den lønlige Lem obne holdis /
paa det / at Fosteret kand saa luet oc Aan-
de til sig / som erlige fromme Quinder vel
selfve vide / huorledis de her met skulle
handle / Enden skal mand met en skarp
Nage.

Nagekniff opstære den døde Quinde langs
at udi den venstre Side / Thi denne Side
er mere tom og fri / end den høyre / for leff-
verens Skyld som udi hende ligger / De
naar som Quinden er opstaren / skal mand
indrage med begge Hender / og udtage Fo-
steret. Saaledis ere mange udtagne og ere
siden blefne merckelige Mend og Quinder.

Her effter vil ieg handle om at stillig
brect og Singdomme / huilcke som Quind-
folck hender / effter at de haffve fødte deris
Børn.

Det xij. Capittel.

Om Quindens Tid.

Det Quindens Tid icke kommer /
effter hun haffver fødte Barn / saa
som hun bør at komme. Da skal
mand komme hende til hielp med
de ting / som komme den at flyde / huorledis
det skal ske / vide mange erlige Quinde vel
selffve / vere sig med Vad / Røg / og ven
eller neden ind / med Plaster at legge paa
hendis Bug / affsaadne Bræer eller an-
det / Eller oc med Smørelse / effter Quin-
dens og Singdommens leylighed.

D

Quin

Om Quindens Tid.

Arthemisia.
Salvia.
Pulegium.
Ceretolium
Anisum.
Feniculum.
Grana-juni-
peri.
Ruta.
Cinnamo-
mum.
Spicanar-
dus.

Quinden skal oc renfis met varme
ting / huilcke som giøre at pisse. Thi alt
huad som giør vel at pisse / det driffvet
Quindens Tid / oc renser dem effter de
haffvefødt / Disligeste oc met de ring huil-
cke som komme Blodet til at flyde / oc røm-
me Aarerne / oc vædsten neddriffve. Ige
som disse giøre / Dymcke / Seuenbom / Pol-
lene / Kærel / Anis / Fenickel / Eneber / La-
nerber / Rinde / Canelebarek / Spicanardus
oc mange andre saadanne. Dog skulle de
brugis met forstand / paa det at Heden icke
forsgis.

Naar som mand vil komme den siuge
Quindis Tid til at flyde / da skal mand
komme hende til at nyse eller pruste / met
nogle aff de ring som giøre at nyse / Hun
skal holde for Munden oc Næsen / oc holde
Anden inde / oc kyske vel ned at.

Hun skal oc lade sætte Kaapper inden
paa Laarene / hart hos hendis lønlige
Lem.

Ungula
equi.

Eller mand maa oc giøre en Røg un-
der op / aff en Hestehou.

Om disse forskrefne vilde icke hielpet
oc om Quinden saa sterck er / at hun der
taale kand / oc skal hun lade sla oc obne
den Aare / Sephena, som sidder indvaar-
tis.

Om Quinden finge den Raaldeſunge. 20
ris under Anckelen paa Foden / ſaa ſaar
huan ſin Tid.

Det xiiij. Capittel.

Om Quinden finge den Raal-
deſunge.

Quinden finge den Raalde-
ſunge / der er / wnaturlig Hede / ef-
ter hun hafver født Barn / hvil-
cken de almindelig gierne ſaa / for-
deris Tids forhindrelſis ſkyld / da ſkal hun
lade ſla oc obne den Aare neden for Ancke-
len / ſom her ofuen ſaare ſagt er. Oc mand
ſkal gifve hende Bygvand at dricke / Eller
oc det Vand hvor ndi de Erter Cicor oc
Byg ſaadne ere. Mand maa oc gifve hen-
de gaar Hønſetiøds ſaad at dricke. Her
aff ſaar quinden ſin Tid / oc den wnaturlig-
ge Hede tølſ / oc Bugen ſom forſtopper
er / bløbris oc obris.

Det xiiij. Capittel.

Om Bugen hoffnis.

Hoffnis eller opblæſis quindens
Bug / effter hun hafver født
Barn.

Da ſkal mand gifve hende Vand

D ij

at dri-

Cicer.
Ciminum.
Diamarga-
riton.

Ont i Bugen eller Moderen.
at dricke / huor udi Erter eller Cicet ere
saadne / met noget stor Spisekommen.

Eller mand maa lade hende i Apote-
ken Diamargariton, oc giffve hende her aff
it Quintin tillige met en Dricke Vin.

Det xv. Capittel.

Ont i Bugen / i Moderen / eller i
den lønlige Lem.

Malva.
Althea.
Trifolium
odoratum.
Fœnum
græcum.
Ciminum.
Melilotum.
Camomilla.
Oleum Ami-
gdalarum.

Theriaca.
Androma-
chi.

Arthemisia.
Matricaria.
Pulegium.
Pulicaria.
Folia Lauri.

Aar Quinden ont i Bugen / i Mo-
deren / eller udi sin lønlige Lem / eff-
ter hun haffver fødte Barn. Da
skal mand gjøre Røg eller Bad til
hende met de ting / hvilcken Pinen sacre /
som disse gjøre / Ratteost / den Ratteost
Althea kaldet / den Bre som wi kalde Nar-
dus eller Smider / Fœnum græcum,
Spisekommen / Amur / Cammilleblomer.

Det er oc gaar / at mand smør hende
met Olie / gjort aff de søde Mandele.

Haffver hun ick for stor hede / da maa
mand gifve hende aff den Theragelse / hvil-
cken som Andromachus haffver bescrevet /
it quintin tillige met Vin / huor udi Wyn-
cke eller Matrem ere saadne.

Tag Polleue / Pilurt eller Loppent / oc
sex Blad aff Lauerbere Træ / siud disse udi
Vand / røg oc bad Quinden her met /
om

om hun hafter Pine udi sin lønlige Lem.

Tag Rude / rød Byncke / Åbrød / lige Rota.
meget aff huert / støt dem vel met Olie aff Arthemisia.
Polle / oc vind dem saa i en Linflud / oc lad Abrothonū.
Quindē stinge disse udi sin lønlige Lem / da Oleum Pr.
for gaar den lønlige Lems Pine som kom legij.
men er effter at Barnet vaar fødte.

Tag Cammilleblommer / Hørfrø / aff Chamo-
huert fire Hender fulde / støt disse vel til milla.
sammen / oc leg dem i en Linpose / oc støt Semi. Linia.
dem udi huid Vin / leg dem paa Quindens
Bug / saa hed som hun hede st raale kand /
Dette borttager oc den lønlige Lems Pine
som kommer effter at Barnet er fødte.

Gisver mand Quinden saa meget Des. Moscus.
mer som tu Huedetorn veye met Vin at
dricke / da stillis Pinen.

Tag rød Løg / steg dem vel udi hed Ild.
mørre / Skal dem saa rene / støt oc bland
dem vel met Maymganees Smør som w-
saltet er / gior her aff Plaster / lege det
varme paa Quindens Bug.

Gior en Røg under op aff huid Rø-
gelse / oc aff den Gummi Storax.

Saar Quinden Rygverck.
Det xvi. Capittel.

Saar Quinden Rygverck effter
hun hafver født Barn.

Dag Cammilleblommer to Hender
fulde / Malurt / Abrod / aff huert en
Haand fuld / Vyncke tre Hender
fulde / Canelebarck / Mustater / aff huere
it lodt / Sind disse ndi Vand / vaadgior
en Suomp her ndi / oc bad hendis Ryg her
met / det hediste hun taale kand / Mand
maa oc vel legae disse Brter ndien Linpo-
se / oc binde den paa hendis Ryg / saa hed
som hun taale kand.

Oleū Spice.
Oleum Lilij.
Nux Mu-
scata.

Om Pinen icke her aff forgaar / da
skal mand tage Balsmolie / oc Olie aff
huide Lilier / aff huert en lodt / Mustater
smaa stot til Puluer it quintin / disse stulle
blandis tilsammen / oc her met skal Ryg-
gen smøris.

Oleum de
Ancto.
Oleum de
Chamo-
milla.

Eller mand maa tage Olie aff Dild /
aff Cammilleblommer / aff huert en lodt.
Olie aff huide Lilier fire lodt / Daar it
halfft lodt / Her aff skal gioris en Em-
relse / Oc quinden Ryg skal her met
smøris.

Det xvij. Capittel.

Haffver

Daffver Quinden sin Tid

273

formeget.

Haffver quinden sin Tid formeget
 Gæffer hun haffver sødt Varn / saa
 at hun der aff iung oc skøbelig vor-
 der / da skal mand handle saaledis
 med hende.

Tag oc bint hant begge hendis Arme /
 saa hant som hun haardst taale kand /
 Men hendis Been oc Fodder skulle icke
 bindis / søt saa en stor Koppe eller it passe-
 ligt Vinglas under hendis Dryst / Men
 der skal icke huggis hul paa den sted som
 Koppen staar / leg saa paa hendis Vingun-
 der Naflen / oc paa hendis lønlige Lem en
 Klud som vaadgiort er udi god stercke E-
 dicke. Mand skal oc stinge udi hendis
 lønlige Lem aff de ring som Blod stille / li-
 ge som disse giorre / Bolus Armenus, Ter-
 rasigillata, Drageblod / Blodsten / Huid
 Kogelse / Gallas æble / røde Rosen / Aff
 disse skal mand tage / Huilec mand aff
 dem tand saa / lige meget aff huert oc
 støde dem til it smaat Puluer / oc blan-
 de dem tilsammen med rød Vin / oc legges
 udi en Linpose saa lang som en Finger /
 oc saa inæt som Tømmelfingeren er /
 Mand skal oc binde om den ene aff samme

Carabā

Bolus Ar-

menus.

Terra si-

gillata.

Hematites.

Thus albū

D iiii

Lina

Om Quindens Tid flyder.

Absynthiū. Linpose it liden Snore eller Traad/ oc stin-
 Plantago. ge den ind udi den lønlige Lem.
 Prunorum. Gjør Quinden dette Bad/ oc lad hen-
 imaturorū. de sidde her udi ofver Nafsen / der stopper
 Accatie im- saare vel. Tag Malurt / aff begge Bey-
 ma. bred/ unge Spirer som først om Aaret ud-
 Pira agre- løbe paa Blaabers urt / wmode Slaaen/
 stia. wmode Skon Perer / aff huert to Hender
 Rosa rubea. fulde/ Røde Rosen tre Hender fulde/ Ege-
 Cortices barcke fire Hender fulde / Sem fingers urt
 querci. o: Rod / Tormentilla / aff huert en Haand
 Penthaphi- fuld/ Algerne hatte/ it gaar Fad fuld/ Alger-
 lum. ne oc Ballas æble / Hønsø bane / Bursa pa-
 Tormen- storis kaldet / to Hender fulde. Stret oc
 tilla. steer disse smaa/ Smid dem udi Vand/ huor
 Calicum udi tolf stycke gloende Smedefinder ere
 glandis. tre gange sluctet / -Oc naar som Quinden
 Glans. udgaar aff dette Bad / da giff hende it
 Gallæ. halff Athanasia. met try eller fire lodde
 Bursa pasto- Veybrede vand at dricke.
 ris.
 Athanasia.
 Trochisci
 Carabe.
 J Apoteken findis smaa Kager som
 ere gjorde aff det gule Raff/ Giff Quinden
 her aff it Quintrin til lige met Veybrede
 Vand.
 Trochisci
 Boli armeni Eller giff Quinden aff de Kager / som
 ere gjorde aff Bolo Armeno it Quintrin
 met Vand aff Veybrede vand.

Dee

Det xviii. Capittel.

Byld / Saar / eller Røde i Mo-
deren eller i den lønlige Lem.

Hvar Quinden effter hun hafter
født Barn / Byld / Saar eller
Røde / udi sin Moder / eller i den
lønlige Lem / da skal mand der mee
saaledis handle.

Lægedom.

Tag Ofen aff Natfædeber / Ofen aff *Una Vulpis.*
Benbrede / Rosen Olie / blend disse vel til- *Succus plā-*
sammen / Tag saa Bomuld / vaadgør den *raginis.*
i forskrefne Lægedom / oc leg den paa steden *Oleum Ro-*
der som skaden er / darensis Bylden / oc pi- *sarum.*
nen stillis oc lægis.

Tag det huide aff ic Eg / Quindemelck *Albumē ovi.*
oc Portulake Des / Blend disse vel tilsam- *Lac mulie-*
men / oc handle her mee som her ofven fore *ris.*
sagt er.

Tag Rosen / Algerne oc deris Hatte / *Succus Por-*
Gallas æble / Egebarck / Tormentilla / Sem- *tulace.*
fingers Brt oc Rod / Siud disse udi vand / *Rosa rubea.*
oc lad Quinden sidde der i offver Nass- *Calices*
len / oc bade sig her udi / Naar hun hafver *glandium.*
saa baadet / da smør hendis lønlige Lem oc *Gallæ.*
Moder mee en aff forskrefne Smørelser / *Cortex*
querci.
D v eller *Tormen-*
tilla.

Om Bagtarmen gaar ud:
eller met nogen anden Smørelse som Ek-
ker.

Det xix. Capittel.

Om Bagtarmen ud gaar.

Hvar nogen quindis Bagtarm ud-
sefter hun haffver sødt Varm. Da
skal Jordemoderen verme sine
Hender udi varm Vin/ oc subtili-
geindsætte Tarmen med sine varme Hen-
der igien udi sin rette sted.

Er Bagtarmen haffven/ da skal Jor-
demoderen tage wsalteet/ Smør/ oc smel-
te det udi hvid Vin/ Her i skal hun vaad-
gøre Bomuld/ oc vinde den om Tarmen/
oc bade hannem her med/ indtil heffvel-
sen forgaar/ oc siden indsætte hannem
igien.

Jordemoderen maa tage fed Melet
oc varm gjøre den/ oc handle med Tarmen
som sagt er.

Jordemoderen skal tage it stycke
Baar oc smelte det/ oc røre det udi noget
Mastix/ eller oc noget hvid Røgelse/ som
er stør til smaat Puluer/ De naar som det
er bleffvet kalt/ da skal hand tage her aff/ oc
giøre det trint/ oc opstinge det paa Tar-
men.

Mastix.

Thus albu.

men/ oc det forbinde / saa at det falder icke
 ud igien/ oc saa offte som quinden gaar til
 Stols / da skal der met handlis som sage
 er / indtil saa leugen at Tarmen aldelis
 inde bliffver / oc er stadfest igien som hand
 førre vaar.

Vil mand icke bruge det Baar som Oledum Ma-
 offven faare sage er / da maa mand tage *Oleum Ma-*
 udi den sted Bomuld / oc giøre den trind / *nichium.*
 oc vaad giøre den udi Olie aff Mastix / *Oleum Nar-*
 eller udi Spielle Olie / huilcken oc Balsam *di spicati.*
 Olie kaldis / oc den varm paa legge/ oc saa
 ledis forbinde som sagt er.

Mand kand oc saaledis hielpe samme *Gallz.*
 Tarm : Mand skal tho hannem udi vand / *Carabe.*
 huor udi de ting som tørre oc tilsammen *Mastix.*
 drage saadne ere/ lige som disse giøre/ *Olibanum.*
 las / gule Raff / Mastix / Røgelse/ Dra- *Sanguis*
 geblod / Mand skal oc strø Hiornehorn *Draconis.*
 paa Tarmen / oc indsætte hannem som *Cornu Cer.*
 sagt er. *vi combusti.*

Det xx. Capittel.

Om Moderen udgaar.

Sar quindens Moder ud effter at
 Barner er fødte / da skal hun badis
 udi varmt vand / huor i disse Dr-
 ter ere saadne.

Læge

Om Moderen udgaar.

Lægedom.

Nuces Ci-
presse.
Rosa rubra.
Psidie.
Balauſtium.
Calicum
glandis.
Sorbe im-
mature.
Prune im-
mature.
Scatio im-
matura.

Tag alle diſſe / eller oc huilcke ſom du
fant ſaa oc bekomme / ſom ere Cipreſſe/
Rødder / røde Roſen / Spicanardus / Na-
lerne aff Granater Eble oc Blomſterne/
Agere oc deris Harte / aff huert en Rodde/
wmode Skoufrabber / oc Skoupærer / w-
mode Blommer oc wmode Slaan / af huert
en Haand fuld / Huad ſom ſtødis ſkal / det
ſtød / oc huad ſom ſtærſt ſkal / det ſtær /
Siud diſſe udi Regnvand / oc lad Quinden
ſidde her udi i it Kar indtil Naſten. Men
er Quinden ſing oc ſtrøbelig / at him icke
kand taale oc fordrage Vad / da maa mand
vaadgiøre en Suamp / eller Bomuld her
udi / oc bade Moderen her med. Oc naar
ſom Moderen er ſaaledis badet / ſkal him
rørris med en blød Linind / oc ſkal ſtrøis
paa hende aff dette eſterfølgendis Puluer /
huilcket ſom ſkal vere ſmaat ſtøt oc ſietet
igiennem en Linind.

Olibanum.
Carabe.
Gallæ.
Psidie.
Nuces Ci-
preſſe.
lumen.
antimoniū.

Mand ſkal tage aff diſſe / huilcke ſom
mand ſaa oc bekomme kand / ſom ere / Rø-
gelſe / gult Raſſ / eller Brendeſten / Gallas
Eble / Granata Eble oc deris Blomſter /
Cipreſſe Rødder / Alun / Spiſglas / Bolus
Armenus, Waſſix / Her aff ſkal mand ſtrø
paa

paa Moderen / oc indsætte hende / oc den
forbinde met varme Einflude.

Er Moderen haard oc hosven / saa at
hun fand icke indsættis / da skal det for-
drifvis met Vin oc vsaltet Smør / lige
som ofven faare om Bagtarmen sagt er / oc
saa ind sættis igien / Mand skal oc paa hen-
dis Bug paa begge sider lit ofven faare
hendis lønlige Lem sætte Kopper. Quin-
den skal oc ligge paa sin Ryg / vel høyt mee
Lenderne / oc dette Puluer oc bond skal
brugis indtil Moderen / aldelis inde blif-
ver oc icke mere udgaar.

Mand maa oc vel tage Melck oc Eisse-
bons Olie / oc giøre dem varme bade Mo-
deren her met som før sagt er.

Eller mand maa tage Eissebons Olie /
oc giøre den varm / oc bade Moderen her
met / Men dog skal mand hafve god tilsiun
at Olien blifver icke for varm / paa det
mand skal icke giøre Moderen stade.

Denne er en forsøet Læxædom / til at
komme Moderen ind udi sin sted igien /
naar som hun udi er. Tag Huideløg / stød
den vel smaa / oc rør den siden vel udi

Band / oc tho den udgangne Moder
vel met samme Band.

Bolus Arme-
nus.
Mastix.

Lac.
Oleum Oli-
varum.

Oleum
Olivarum.

Alliam.

Det

Om Næflen udgaar.

Det xxi. Capittel.

Om Næflen udgaar.

Daaar quindens Næfle efter Barn
er født / da skal mand hende saale-
dis hjælpe.

Olibanum.
Albumen
ovi.

Tag huid Rogelse stædt det smaae
til Puluer / rør det saa met det huide aff it
Eg / saa at det bliffver tyct som Honnig /
vaadgør her ndi Stæffvelse aff en Lind-
flud / beg det paa Næflen / oc opskylt han-
nem her met / Vint saa en Lintlud der
offver.

Det xxij. Capittel.

Om den Part imellem Fødselens
Lem oc Stolgangens Lem brystet.

Et steer oc stnaudem at quinden
udi sin Fødsel lider stor nød oc
Vine / saa at den Part som er
imellem hendis fødsels Lem / oc
hendis Stolgangs Lem / brystet den ene
Lem ndi den anden / oc Moderen udgaar /
Oc det steer fordi at Moderens udgang er
forsneffver / oc Fostere er saare stort / Thi
pryster mellem parten ud. Naar som saa
steer / da skal quinden saaledis hjælpis.

Er

Er Moderen inde og er hoffven/da skal
 hun thois og badis / lige som offvensfaare
 sagt er / om den udgangne Moder / og saa
 indsættis. Siden skal Saaret met fire el-
 der sem sting effter som behoff giøris / til-
 syis og heatis met en sterck Silcketraad.

Mand kand oc hielpe hende / saa at
 mand syer icke Saaret eller Huden saa til-
 sammen / huileket saaledis steer.

Mand skal tage stercke Linclude / huer
 saa lang som udbryster er / oc huer saa bred
 som to Fingre / oc der skal ingen somme ve-
 re paa disse Linclude / Der skal smøris paa
 den god sterck Hestefalme / som vel klesuer
 oc henger ved / oc mand skal legge it aff disse
 Plaster paa huer andre som it Seraabret
 eller tie mere / Siden skulle samme Plaster
 syis tilsammen / dog saa at Huden røris
 icke met Naalen / huileket huer læge bør at
 vide / da kommer Saaret tilsammen / Saa
 skal der leggis oppaa bløt Beg eller Tæ-
 re / Aff denne luet bliffver Moderen inde
 oc gaar icke ud.

Mand maa tage Consolidam majo-
 rem, oc tørre den vel / Spisekommen oc
 Tane.

Consolida
major.
Cinnamo-
mum.

Om den lønlige Lem.

Canelebarck lige meger aff huert / oc giøre
dem til et subtiligt oc rent Puluer / Her aff
skal mand strø paa Saaret.

Det xxiij. Capittel.

Om Fødderne hofne.

Dag Vin oc Edicke lige meger aff
huert / verm disse / Her udi skal
Quinden bade sine Fødder tit oc
ofte / da forgaar Hefvelsen.

Mand maa verme Salt / oc legge det
udi en Linpose / oc den legge paa Benene.

Om Quinde Bryst.

Fortalen.

En almeettigste oc evige G V D
hafver skabt Quindens Bryst
der til / at det nyfødde Barn skal
spis sig igiennem dem / ind til
det sterckere oc grofvere Mad taale oc for-
drage kand / de ere oc gjorde aff Arer oc
Gener / iblane huilcke er et rom eller hull /
opsyldt med bløt Risd / udi huilcket Blo-
det omvendis til Melck / lige som Chilas i
Lefve

Om Quinden hafver ickē at di. 33

278

Ieffveren giør Bloder rød. Brystene ere
tilbundne Moderen / Thi spisēs Fosteret i
Moderens Liff aff det beste Blod / oc naar
som Fosteret er fødte til Verden / da flyder
Blodet til de Aarer / som der til aff Gud
ere skabee i Brystene / oc omvendis der til
Melck / som sagt er. Thi op annis de
Vorn lættelige / som Moderen selff op
ammer / oc giffver di. Her met vil ieg en-
de denne Fortale / oc vil begynde om Bry-
stenis Siigdomme.

Det xxiiij. Capittel.

Om Quinden hafver ickē at di.

Alsmange ting formindstis Melcken
i Quindens Bryst / stundem aff
Blodsens tørhed / stundem aff
Blodsens store flydelse / lige som
steer naar Quindens Tid flyder forme-
get / stundem aff stor Hunger oc Tørst.
Stundem aff den vædste Cholera, oc da
er Quindens Melck gul / stundem aff den
Melancholiste vædste / da er Melcken tyck
oc hafver en graa farffve. Denne breek
at hielpe / skal mand giffve først act der
paa / huor af Melckens formindstelse kom-
mer

Om Quinden haffver ickē at di.
mer / oc den met lægedom som der til hø-
rer / forbedre.

Ordinantz oc Lægedom.

Quinden skal bruge den Mad oc læ-
gedom / huilcke som Naturen oc Melck en
forøge / lige som disse giøre / Høns / unge
Kid / blødsaadne Eg / de Erter Cicet, Ri-
sengryn / Mandele / god Melck aff sunde oc
helbrede Dint / oc god ferst Ost.

Cinnamo-
mum.
Macis.
Cardamo-
mum.

Quindsolck som ickē haffve at di / de
skulle æde som sagt er / oc sube aff Saadet
huilcket de skulle tilredde met Cannele-
barck / Mustareblommer / Cardamomet /
oc æggeblommer.

Belling eller Grød redt i Melck Bøn-
nemel / Risengryn / reffvet / Hvedbrød /
met Fenickelfrø oc Sucker / den ædt / giff-
ver Quindsolckene megen Melck.

plaafter.
Feniculus.
Semē Anisi.
Butyrum.
Crocus.

Derre Plaafter paa Quindernis Bryst
lagt / forøger deris Melck. Mand skal
tage Fenickel / eller Fenickelfrø / en Haand
fuld / Anis iu Lode / ferst Smør sex Lode /
Saffran tredie delen aff it Quintin / disse
skulle findis iudi Vand / oc leggis varmt
paa Brystene.

Caminum.

Eller mand maa tage Spisekommen
smaas

Om Quindens Bryst ere hoffne. 34

maat stot / try Lode / oc siude den udi fire
Pund ferst Vand i en Leerpotte / ind til
redie dele indsaadet er / saa skal der udi la-
dis sex Lode rent Summet Honnig / oc op-
sindis igien / Her aff skal Quinden offte
dricke / da forogis Melcken.

Det xxv. Capittel.

Om Quindens Bryst ere
hoffne.

Quindfolckenes Bryst hoffnis of-
te aff Melckens offverslødighed /
oc aff Melckens tilsammen løbel-
se / huilcket stundem steer aff Hede
Tørhed. Kommer denne breck aff Hede oc
Tørhed / da haaffver hun stor Hede / oc den
Raalde siuge / oc de andre Tegn / som hede
mer sig haaffver. Men denne kommer denne
breck aff Kuld / da haaffver hun icke suar
Pine.

Om Brystene hoffne ere af Melckens
offverslødighed / oc tilsammen dragelse el-
ler løbelse / eller aff nogen Dyld / kand saa Tegn
ledis forfaris. Kommer denne breck aff
Melckens offverslødighed / da ere Bryste-
ne hoffne oc klare. Men er den aff nogen
Dyld / da er Pinen aleniste paa en sted.

E ij

Læge

Om Quindens Bryst ere hofue.

Lægedom.

plaaster.

Huorledis mand skal fordriffve Bry-
stens heffuelse. Først skal mand acte oc
forsare / huor aff saadan heffvelse sin be-
gyndelse haffver. Kommer den aff Mel-
ckens oc Blodens offverflødighed / da skal
Quinden bruge den Mad oc Drick som
giffuer søye Blod / Hun skal oc lade sla den
Aare som sidder neden hos Anekelen Sa-
phena aff Lægerne kalder.

Om mand legger denne Lægedom paa
Brystet / som ic Plaster / da stillis Pinen
oc fordriffver heffvellen inden en stacket
tid / oc naar som det bliffver riur / skal
mand legge der ic andet serst Plaaster paa
igien / oc samme Plaaster skal saaledis
gioris : Mand skal tager Bønner en god
Haand fuld / oc støde dem til Puluer i en
Mordere / Kalck saa megen som en Bal-
nød / Komog helten saa meget som Bøn-
nerne ere / Saffran ic quintin / Chammi-
leblommer / Amur / aff huert en Haand
fuld / Disse stulle findis udi Vand / oc si-
den vel stödis udi en Mortere / oc saa der
udi ladis ic halffe quintin Campher / siden
stulle alle disse vel tilsammen blandis mee
der huide aff Eg / oc leggis offver Brystet
som sagt er.

Fabæ.
Calx.
Stercus bo-
vis.
Crocus.
Chammo-
milla.
Melilotum.

Camphora.

Om

Om Quindens Bryst ere Hoffne. 35

280

Om Melcken er tilfammen loben aff Aff Hede.
hede oc er bleffven som Ost / Land mand
saaledis forfare / Er Melcken gul / daer
det aff Hede / oc da. Skal dette Plaaster
brugis.

Mand skal tage Ofen aff rød Kaal/
aff Coriander oc aff Portulake urt / lige
megen aff huer / oc giøre Plaaster her aff
met Rosenolie god Edicke oc Bygmel.

Succus
Kramby.
Coriandri
& Portu-
lace.

Kommer denne breck aff Kuld / da
skal mand tage Regnorme oc stædt dem
smaa / oc blande dem met Rosenolie / oc
smøre Brystene her met.

Oleum Ro-
sarum.
Acetum.
Farina hor-
dei.

For allehaande Brysternis Heffvelse.

Aff Kuld.
Lumbrici.
Oleum Ro-
sarum.

Mand skal tage rent sictet Bønne-
mel / oc blande det met huide affæg / oc
det paa Brystene legge.

Mel Fabarū.
Albumen
ovi.
Acetum.
Aqua.

Eller mand maa blande Edicke oc
Bland tilfammen / oc her udi vaadgiøre
en Suomp / oc legge hannem paa Bry-
stene.

Holkurtis Blad større oc paa de hoff-
ve Bryste lagde som it Plaaster / fordriff
ver Pine oc Heffvelsen.

Folia Enule
campanæ.

Fenickel stöt mit gammel Guinei-
ister oc smurt paa en Klud / oc offver Bry-
stene

Feniculum
Axungia
porcina.

E iij

stene

For Byld i Quinde Bryst.

stene lagt / at stiller Melckens tilsammen-
løbelse.

Marubium.

Den hvide Marubium stoe met Sui-
neister / oc paa Brystene lagt stiller Pinen.

Stercus

Caprae.

Geddemøg saaden udi gammel Vin /
Plaaster her aff gjort oc paa Brystene
lagt / stiller Pinen.

Det xxvj. Capittel.

For Byld i Quinde Bryst.

Brystene vaaxe stundem Byld-
der / lige som i Lungen oc andre
lemmer. Stundem aff Melckens
offverflødighed. Stundem aff an-
den vædste / som der indflyder aff andre
steder.

Lægedom.

Kommer saadan Byld aff nogen hed
vædste / da er Brøster rød / oc Quinden
haffver en suar Raalde suge / oc da skal
hun saaledis hielpis. Om tiden oc leylig-
heden sig saa begiffve vil / da skal hendis
Læffver Aare ladis / der efter skal mand
gifve hende huer Morgen Oxifaccharum,
try Lødt met try Lødt Endmie oc Bey-
brede Vand / Siden skal hun rensis oc
purgeris met it Lødt Calsia fistula, oc met
it halffe

Oxifaccha-
rum.

Purgatio.

Calsia fi-
stula.

it halffte lodt Diacatholicon, vel tilfammen blandede.

Diacatholicon.

Der efter skal dette Plaaster leggis paa Bylden/ da driffuis vædsten til bage/ huilcket saaledis skal gioris. Mand skal tage Bygmelend haand fuld/ Edicke/ Rosenolie/ eller Osen aff Natstade/ eller os aff Singron/ disse skulle roris vel tilfammen/ oc her aff skal leggis paa Bylden.

Farina
hørdet.
Acetum.
Oleum Rosarum.
Succus Solatri.
Peruinca.

De paa det at saadan vædste skal icke indsla til Hiertet/ skulle her til brugis de ring/ som resoluere oc arstillie/ lige som disse giøre/ Chamilleblommer/ den Kartecost/ Althea, Amur/ Hørfrø/etc.

Chamomilla.
Althea.
Mehilotum
Seminis
lini.

Dette Plaaster stiller Pinen oc gior Bylden mod. Mand skal tage Fœnum græcum, Hørfrø/ Chamilleblommer/ den Kartecost. Althea, aff huert it lodt/ Disse skulle findis i Vand, indtil Vanden bliffver tyckt/ siden skal det frystis igen nem en Klud/ oc her til skal tagis Morgen aff Kalfsven tu lodt/ en æggeblomme/ oc derudi ladiis oc findis til en Smærelse.

Fœnum
græcum.
Seminis
lini.
Chamomilla.
Althea.
Medulla
cruris.
Vituli.

Er Brystens Byld med hede/ da skal aff Bedevædsten blødes med Malurte Shrup/ Fennicke vand oc med Polleue vand tilfammen blandet/ her aff skal hun dricke huer Morgen.

Syrupus
Absynthei.
Aqua Fœculi & Po.
legij.

E iiii

Om Quindens Bryst lucte ilde.

Chamo-
milla.
Origanum.
Arthemisia.

Der effter stulle Brystene røgis oc
badis met Vin / huor udi Chamilleblom-
ster / vild Meyran / Pollehe oc Byncke ere
saadne.

Radices
Lilij.
Apium.
Foenum
græcum.
Seminis lini
Farina tri-
tici.

Naar som Brystene ere saaledis røge-
de oc badde / da skal dette Plaaster leggis
offver dem. Mand skal tage Ellie Rødder /
Mercke / aff huert i lodt / Fœnum græ-
cum, Hørfrø / Huedemet / Myrrhe / aff
huert i lodt / Saffran it Quintin / oc blan-
de dem tilsammen met Honnig / oc giøre
Plaaster her aff.

Ruta.
Folia Per-
sice.
Fel tauri.

Naar mand vil at der skal gaa hul paa
Bylden / da skal mand tage Rude / Vlod
aff Persike træ / oc dem vel støde / oc siden
blande dem met Dregalle / oc her aff paa
Bylden legge.

Det xxvij. Capittel.

Om Quindens Bryst lucte
ilde.

Somme Quindfolck naar som de
bliffve varme eller de Naturens
leg met Manden bedriffne / da
kommer der en ond luct aff deris
Bryst oc Armhuller / aff den onde fule
vædste som er udi dem / huor aff Wendene
stundem faar stor vederstyggelighed til
deris

deris Hustru / Oc det Quindfolck som
saadan brect haffver / der skal saaledis
hielpis.

Lægedom.

Mand skal tage Sølffglæde / oc den Lytargiriū.
ro udi Rosenvand / huor i lit Campher er Argenti.
smeltet / oc lade den igien tørris / saa skal Aqua Rosa-
mand tage Gallia / Rosen / Mostater / li- rum.
ge meget aff huert / oc stode dem til Puluer Camphora.
met forsagde Glæde / oc naar som mand vil Galanga.
bruge her aff / da skulle de blandis met Ro- Rosa.
senvand / Her met skulle Brysterne oc Nux myri-
Armhullerne smøris / Eller mand maa stica.
smøre her aff paa en Einflud / oc legge han-
nem paa stæden.

Eller mand maa bruge denne Læge-
dom. Mand skal tage Spicanardus, Neg- Spicanar-
licker / Cancebarek / aff huert it Quintin. dus.
Disse skulle blandis met Lavendele vand / Gariophyli.
oc brugis som sage er. Cinnamo-
mum.

Sølffglæde blandet met Osen aff Moschus.
Naistade / eller met Rosenvand / eller met Lytargiriū.
ferst Rille vand / om mand kand icke faa oc Succus So-
bekomme andre / Her met skal steden latri.
smøris.

Alun blandet met Vand / Brystene
E v eller

Alumen.

Om Jomfru Bryst.
eller Armhullerne her met tone fordriffver
deris ouden luct.

Det xxviij. Capittel.

At Brysterne skulle icke vaaxe stor
re paa Jomfruer eller Piger.

Den nogen Jomfruis eller Pigis
Bryst ville vaaxe for store/da skal
mand tage Edicke oc vand/oc ver-
me dem ellsammen/Her met skal
le de offte badis/ oc der efter skal der leggis
paa dem. Blihuie/ Bolus oc Terra sigil-
lata ellsammen blandede.

Cerusa.

Bolus.

Terra sigil-
lata.

Cydonia.

Acatia.

Bolus.

Eller mand legge dette Plaaster varmt
paa Brystene / som er giort aff Queer/
Slaantorne oeff/ Bolus / Benbrede frø/
oc Benbrede oeff oc Edicke.

Semen &

Succus

plantaginis.

Eller mand maa tage Figen/ Rosiner/
Spisekommen / dem stæde oc blande met
varm Edicke/oc legge dem ofver Brystene.

Furfures

tritici.

Acetum.

Ere Quinde Bryst haarde / da skal
mand sunde Huedefled udi Edicke/ oc legge
dem saa varm offver Brystene en Naar
offver.

Det xxix. Capittel.

Om Quindfolck icke haffve
deris Tid.

Her

Er indtil haffver ieg lært om ar-
 stillige Breef / Soter oc Singdom-
 me / som singelige Quindfolck til-
 kommer / som Gud med Foster be-
 gaffver haffver / huorledis de skulle hielpis :
 Men nu vil ieg her effter lære de andre
 Quindfolck / som icke ere begaffvede med
 Foster / huorledis de skulle oc hielpis udi
 deris Breef / Sot oc Singdomme. De
 først vil ieg handle om deris Tid om de
 icke haffvede som dem bør at haffve / fire
 eller fem Dage udi huer Maanet / De den-
 ne deris Tid faa de almindelige gierne /
 naar som de ere / fiorten Aar gamle / oc haff-
 ve den saa huer Maanet / indtil de bliffve
 fyrretive Aar / stundem lengre / oc stundem
 steckre. Unge Piger eller Jomfruer / faa
 den udi det første korter aff Maanedem.
 De som ere fuldvaarne / udi det andet kor-
 ter. De som ere tredive Aar gamle / faa
 den i det tredie korter. De de gamle Quind-
 folck faa den i det sidste korter. De effterdi
 saa er / at Gud haffver det saa sticket / at de
 saaledis udi huer Maanet rensis aff den
 offverflødige vædste / som dem kand vere
 skadelig / da er det icke raadeligt / at de lade
 dem Aarelade / uden saa er / at nogen besyn-
 derlig nød dem der til storlige trenger.

Denn

Om Quindfoldts Tid.

Huor aff
Quindernis
Tid stop-
pis.

Denne flydelse forstoppis ofte atstil-
lige ting / stundem der aff / at de holde dem
med Mad oc Dricke rustickelige / oc leffve
udi Graadseri / stundem aff stor Kuld oc
Bædste / aff Sorg / Drøffvelse / Hastig-
hed / aff stor Hunger / aff Saar oc Vylder /
som ere udi Moderens indgang / stundem
forstoppis den oc aff en ond Complexen /
som kaald oc vædstactigt er / eller oc er
kaald oc tørt / stundem at Blodet er for-
tyckt / Eller at udi Moderen forsamlet er
offverflødig Bædste / som der indfloden
er aff de andre Lemmer / Oc naar som deris
Tid saaledis er forstoppet nogen stund / føl-
ger der effter store oc suare Siingdomme /
om ere : store De oc Pine hos Nasen /
Miltens forstoppelse / Myrernis Pine /
Maffvens forderffvelse / vemelse til Mad /
Hoffvetverck / oc Hoffvet suimmelse / Mo-
derens opstødelse / en stacket oc crang Aan-
de / Battersot / Ledemoderne hortvisne /
oc mange andre saadanne siingdomme / Thi
er det det nytteligt oc gaffnligt / at mand
bruge her raad til udi tide.

Tegn aff
Kuld.

Tegn huor ved denne Siingdom kien-
dis / ere obenbare nock aff dem selfve. Men
kommer det aff Kuld oc Bædste / da haff-
ver hun en ond farffve / hendis Lemmer
eller

eller Ledemoder ere tunge / hendis Vand
er hult oc blegt / oc nedre udi Wonden er
stor huld Sand / Puls aaren er lang oc
fuld. Kommer den forstoppelse aff Hede / Aff Hede.
da haffver hun vemet sting / Puls aarer
slar fast oc hastelige / Vanden er blegt / oc
nedre paa Wonden er en groff rød Mate-
rie.

Hvad Mad oc Dret de Skulle bru-
ge / som her aff breck haffve. Den Mad
som vel foræris eller fordøffvis / lige som
disse ere: ungt Drekfød / Høns / æg oc an-
dre Fule / Ingen Hierne eller nogen Ind-
vaal Skal hun æde / oc ingen Melck. Hun
Skal en heller bruge Edicke paa sin Mad /
Rosiner / Persilie / Erter / Neglicker / Ca-
nelebarck / Mustateblommer / Galliga /
disse maa hun bruge / Megen søffn gjør
hende ont / Det gjør hende gaar at hun
spakerer bort oc igien / oc arbejder lit om
hun gider oc saa sterck er / Om hun gider
ick er gaar eller oc arbejder / da Skal mand
gnide hendis Lemmer met Klude / samme-
ledis Skulle begge hendis Arme offven til /
oc hendis Lægge bindis met ic linnet
Baand. Quinden Skal oc vel vocre sig saar
hastighed / vrede / Forsærdelse / for Sorg
oc Bedrøffvelse.

Læge

Om Qvindfolckis Tid.
Lægedom.

Til denne Singdom oc Breef / skal
icke brugis nogen Lægedom / for end den
tid udi Maanden kommer (hvilket huer
Maanet en tid stæer) som hun er vand at
faa sin Tid udi. Naar den tid kommer / er
det saare gaar at Quinden lader sla oc
obne den Aare Saphena kaldet / Hvil-
cken som sieder indvaartis paa hendis God-
neden for Anekelen.

**Af det grof-
te Blod.**

Syrupus de
fumo terræ.
Arthemisia
Abrotho-
mum.

Origanum.
Pulegium.
Baccelaurei.
Rubea tin-
ctorum.

**Af Phleg-
matis kolde
Blod.**

Syrupus de
stachade.
Oximet dia-
reticum.

Om denne forstoppelse kommer aff
det grofve oc tycke Blod / da skal mand en
gang udi huer Maanet giffve Quinden
Sirup giort aff Jordurtis røgs urt / mer
Vin eller Vand / huor udi Doras ilt oc
hendis blomster saadne ere. Siden skal
hun tage rød Syncke / Abrod / Kong / Pot-
leye / Lauerber / af huerten Haand fult / oc
sinde disse udi Vand / Her i skal hun bade.
Oc naar som hun vil gaa udi dette Bad /
da skal hun dricke aff fornessende Sirup
met Vand eller met Vin / huor i Rodder-
ne aff Rubea tinctorum, saadne ere.

Kommer denne forstoppelse her aff /
at dette Phlegmatiste kaalde slimactige
Blod er fortyct / da skal mand giffve aff
den Sirup aff Stachade, oc aff Oximet
diureticum, huer gang tre Steder fulde.
Der

Der effter skal hun rensis met Pilu- Pilule fœ-
lis fœtidæ, Eller met Piller aff Agarico, tidæ.
Mand skal oc giffve hende huer Morgen Pilule de
it quintin aff de Rager som ere giorde aff Agarico.
Myrrhe/ met fire Lode Vin/ huor i Eneber Trochisci
saadne ere at dricke. de Myrrha.

Eller mand maa giffve hende it halff Triphora
Lode aff Triphora magna, met fire Lode magna.
Vand aff Wyncke brent / eller met Vin/
huor i Wyncke saaden er.

Dette er it vist oc ofte forfarit stycke
til at komme Quindfolcks Tid til at flyde Cassia li-
met/ Tag aff den Boras huilcken som Guld- gnea.
smederne bruge / naar som de lode Solff Aqua capit-
tilsammen/ it Quintin/ oc Cassia Lignæ, li veneris.
oc it Quintin/ Disse tre mende skal mand gif-
ve Quinden at dricke den første ny Maa-
nedis Dag som hand tendis / met Vand
aff Myrrude brent.

Denne Zap kommer Quindens Tid
til at flyde / om den kringis om Natten i
den lønlige Lem / oc den skal saaledis giø-
ris. Mand skal tage Galbanum, Armo- Galbanum.
niacum, Asa fœtida, Seuenbom/ lige me- Armoniacū.
get aff huer / oc støde dem til Puluer/ oc Asa fœtida.
giøre saa her aff en Zap met vox/ oc den Savina.
bruge som sagt er.

Eller tag Scammonea, huid Nysfure/ Scammo-
nea.
Meg.

Om Quindsoickis Tid.

Scaſſonea.
Helleborus
albus.
Gariophyli.

Neglicker/ ſtød/ det til Puluer/ oc leg diſſe
udi en Linpoſe ſaa lang ſom en Finger/ oc
bind en ſterck traad paa enden paa det at
Poſen gaar ick ſorlang ind i Liſſvet/ lad
Quinden ſtinge den ind udi ſin lønlige
lem/ oc kryſte den vel tilſamen.

Iris.

Blaa Lillie Rødder ſaadne oc Quin-
den her med unden op roget oc badet/ for-
driffver Moderens horde heffvelſe / oc ob-
ner hendis forſtoppelſe. Mand maa oc
ſtøde diſſe Rødder oc legge dem ſaa varme
paa Quindens Bug / da giøre de oc det
ſamme.

Aſaron.

Band aff blaa Lillie Rødder brent/ oc
huer gang try Lode drucknet/ obner oc Mo-
derens forſtoppelſe/ oc kommer Quindens
tid til at flyde. Eller it Quintin aff Haſel-
urt Rod ſtøt til Puluer / oc drucket med
Misd/ obner Moderen/ oc kommer Quin-
dens Tid til at flyde.

Band aff Haſelurt brent / in eller try
Lode drucket / obner Moderen/ oc driffver
ud hues der inde er/ vere ſig leffvendis eller
døt Varn. Thi ſkulle de ſom ſinglige med
Foſter ere/ ingeledis bruge denne Vrt/ ſør
end deris Fødsels tid kommer.

Lupini.
Mel.

De Bønner Lupini kaldede/ ſaadne/
oc det Saad blandet med Honnig oc
Myrrhe

Myrrhe / oc her udi Bomuld vaadgiort oc Myrrha.
 lagt offver Quindens lønlige Lem / driff
 der deris Tid / Disligeste oc Fosteret aff Absinthiu.
 Moderens lifff. Gior en Tap aff Malurt Myrrha.
 oc lit Myrrhe / met Honnig / Sting den Mel.
 ind i den lønlige Lem. Salvia.

Laaen Saluie Saaden / oc den ædt/
 driffver Quindens forstoppede Tid / oc
 Fosteret aff Moderens lifff / Thi skulle de
 Quinder som singelige ere met Varn / icke
 bringe hende / Mand maa oc finde Saluie /
 oc bade Moderen nder op.

Vand aff Saluie try eller fire Lode
 drucket / driffver Quindernis Tid / oc det
 døde Foster aff Moderens lifff.

Tag Fenickel / Anis / Stersøde / Vi- Feniculum.
 bergel / lige meget aff huert / Siud disse udi Anisum.
 Vin eller Vand / oc giff Quinden her aff Liquiritia.
 at dricke. Castoreum.

Tag Canelebarck / Cardemomer / Cal- Cinnamo-
 fix fistulæ Barck / Mynte / Polleye / Sal- mum.
 nie / Fenickel frø / lige meget aff huert / siud Cardamo-
 disse udi Vin eller i Vand / oc giff Quin- mum.
 den her aff at dricke. Calsia fi-
 stula.

Merck her oc / om forstoppelsen her Menta.
 aff kommer / at Quinden er stor / fed oc Pulegium.
 sterck / da er her intet bedre at raad oc læge Salvia.
 dem til / end dat Quinden leffver spar- Feniculum.

Om Quindfolckis Tid.

sommelige oc ædruelige / baade met Mad
oc Drick / oc at hun meget oc vel arbejder
oc offver føye.

**Aff Sing-
dom.**

Forstoppelsen kommer oc vel her aff /
at Quinder ere maffre / Strøbelige / oc er
udsottet aff nogen Singdom / som hun no-
gen stund udi leget haflver / da skal mand
ingelunge komme hendis Tid til at flyde
met Lægedom / Men mand skal giffve hen-
de den Mad oc Drick / huor aff hun kand
styres igien.

**Aff stor
Hede.**

Stundem bliffver oc Quindfolckenis
Tid borte for den store naturlige Hede
Syld. Lige som det skeer met de store ster-
cke oc føre Quindfolck / som ere saa stercke
oc føre som Mend. Kunde taale oc for-
drage tungt oc snart Arbejde / oc idelige
røre dem / Den naturlige Hede er saa
sterck udi saadanne Quindfolck / at hand
fortærer denne Quindernis tid oc flydel-
se. Da skal en heller Lægedom til saadanne
Quindfolck til at komme deris Tid til at
flyde.

Det xxx. Capittel.

Om Quindfolcks Tyd flyder
formeget.

Aff

Slyder Quindfolckis Tid formeget. 42

257

Aff den offverflödige oc vnaturliche
Quindfolckis Tids flydelse / faa de
oc offte arstillige farlige Singdom-
me / lige som offvenfaare sagt er / om
de icke haffve deris Tid.

Denne Quindfolckis Tids flydelse
skal icke stillis for tillige / den stund Quin-
den end helbrede oc smuct er / Men bliff-
ver hun ströbelig / oc hendis Farffve for-
vandlis / da skal mand giffve ac der paal
om hendis Tids flydelse kommer aff Blod-
sens offverflödighed / Da skal mand strax
lade Na leffver Aaren Epatica kalder / Oc
Quinden skal siden leffve sparsommelige
med Mad oc Dricke / oc fly de ring huilcke
Blodet foröge / lige som ferst Öxe töddi
Lammeködd / Höns / Äg / oc Vin göre.

Men kommer denne flydelse aff det
hede subrilige Blod / da skal mand giffve
hede Rosen Syrup / eller Syrup aff
Ribes / huer gang to eller tre Skeer fulde
met fire löde Beybrede Vand / vel tillsam-
men blandet.

Slydelse aff
hede.
Syrupus Ro-
sarum.
Syrupus de
Ribes.

Siden skal mand purgere eller bort-
driffve Choleram, aff huilcken Blodens
Starphed kommer saaledis : Mand skal
giffve Quinden it quintan Triphora Sara-

¶ ij

cenice,

Slyder Quidfolckes Tid formeget.
cenice, met fire lodt Beybrede vand / vel
tilsammen blandet.

Maar som Quinden er saaledis ren-
set / Skal mand giffve hende it Quintin
Triasandali.

Triasanda-
lum.
Trochisci
de Rosis.

Eller mand maa giffve hende aff de
smaa Rager som giorde ere af Rosen Tro-
chisci de rosis ndi Apotecten kaldede / at
æde / oc giffve hende der paa fire lodt Bey-
brede vand at dricke.

Kommer denne flydelse fordi / at Blo-
det er formeget vandaffrigt / da skal mand
giffve hende ndi fire eller fem Dage / aarte
om Morgen en Rosen Honnig / blandet
met Malurte vand at dricke.

Agaricus
Trochisca-
tus.
Triphora.
Saracenica.

Her effter Skal mand purgere oc rense
hende saaledis : Tag halff andet Quintin
Agarici Trochiscati, oc it halff lodt Tripho-
re Saracenice, Giff hende det met Mynte
vand oc met Malurte vand at dricke.

Tegn.

Aff disse Tegn kand forfaris / om den-
ne flydelse er aff Vand eller aff Blodet.
Blod en linnet Klud i denne flydelse / oc
lad hannem tørris / Er hand rød / daer
flydelien aff det offverflødige Blod. Men
er Kluden lidt gulaffet / da er Blodet
formeget subtiligt. Oc er hand farffvet
lige

lige som Vand / huor udi ferske Riød er
thoet / da er Blodet formeget vandaffigt.

Om denne Quindfold's tid begynder
at flyde forfast / oc paa det at Naturen skal
icke faa offverhaanden / skal mand den udi Trochisci
tide saaledis stille. Tag aff de smaa Kager de Ambra.
huilcke som gjorde ere aff den huide Am-
bra / gjør dem til Puluer / giff Quinden
her aff Arle om Morgenen it quintin / met
fire lodt Beybred vand.

Eller tag Drageblod / Bolus Arme Sanguis
nus, røde Korelsten / oc den huide Ambra / Draconis.
stød disse til Puluer / oc giff Quinden her Bolus Ar-
aff Arle om Morgenen it quintin met fire menus.
lodt Beybred vand. Coralli.
Ambra.

Eller tag fire lodt Conserva Rosa. Conserva
rum, som saare gammel er / Beybred frø Rosarum.
tu quintin / Dragelod / Bolus Armenus, Semen pla-
aff huere halffandee quintin / Huid Am- taginis.
bra / rød Korelsten / aff huere it halff quin- Sanguis
tin / Rør oc bland disse tilsammen met den Draconis.
Sirup / Sirupus Mirtilli, kaldet / Her aff Bolus Ar-
skal mand giffve quinden Morgen oc Aff- menus.
ten / huere gang saa meget som en Valnød Ambra.
kand vere stor til. Coralli.

Det er oc gaar at mand sætter en stor
tør Koppe under Brysterne to gange om
S iij Dagen.

Slyder Quindfolckis Tid formeget.

Dagen / baade Morgen oc Aften / Men
mand skal icke hugge nogle Hul der som
hun sættis.

Det er oc gaar at Quinden bær om-
kring sin Halff eller om sine Arme / eller oc
at hun bær udi sine Hender røde Correl-
stene / Jaspis / Corniol / Amatis / huer aff
disse dyrebare stene / oc serlestis Amatis /
De holds Bloder inde naar de bæris / Eller
oc at mand støder nogen af dem / oc dricker
den met Vin.

Tag Egebare oc Egelsøff / hact Bar-
cken smaa / siud disse udi Vand / oc lad
Quinden sidde her udi / offver Nafsen / Oc
naar hun aff Badet kommer / sæt hende
paa en Stol met ic hul / Siør saa en Røg
unden op aff Eggelsøff oc Tormentille rod
støtte til Puluer / Mand skal oc giffve
Quinden huer Morgen oc Aften halff
ander Quintin Agerne støtte til Puluer
met Beybrede Vand / eller met Vand huor
udi Beybred saadne ere.

Bursa pa-
floris.

Naar Quinden saaledis haffver baa-
det / maa mand oc vel giffve hende Hønse-
bane saaden udi gaar Bl at dricke / da stil-
lis syndelsen / eller stød oc leg den paa Len-
derne.

Sinder mand Risengryn eller Hne-
demel

Slyder Quindfolckiss Tid formeget. 44
demel udi Bedemeck/ oc giffver Quinden
den at æde/ da stillis flydelsen diß snarere.

289

Bomuld vaadgiort udi Osen aff Høn Succus pro-
se arm eller Hønsegres/ oc stunden udi den serpinatē.
lønliche sted/ stiller flydelsen.

Giff Quinden ic quintin aff Tormen Tormen-
tille rod tillige med Vand aff Hønsebane tiisa.
eller met Vand huor udi Hønsebane saa Aqua Bursæ
den er. palloris.

Polleye saaden udi Edieße oc Honnig/ Pulëgium.
oc det drucket/ stiller quindernis Tids fly-
delse.

Rosenvand Morgen oc Afften dru- Aqua Rosa-
cket/ huer gang try eller fire lodt/ stiller rum.
quindfolcks wnaturlig Tids flydelse/ som
aff hede kommer.

Vand aff de gule Eilte/ huilcke som Aqua Acori-
vaaxe i Graßver hos Vand/ try eller fyre
lodt om Morgen oc om Afftenen dru-
cket/ stiller quindfolcks wnaturliche Tids
flydelse.

Isop Vand bruket som her ofoen saa Aqua Hilepē
re staar/ haßver samme dyd oc krafft.

Bomuld vaadgiort udi Osen aff Millefolia
Køliche udi Vand aff hende brent/ oc udi
den lønlige Lem slungen/ stiller den wna-
turlige flydelse.

¶ iiii

Vaad

Maanet Barn.

Vaadgiør en Linclud udi Ofen aff
Natstade / sting oc leg den paa det lønlige
Lem. Mand maa oc giffve quinden Nat-
stade vand at bricke / oc vaadgiør en Tap
aff Bomuld / eller aff smaat linet Klade
giørt / oc stinge den udi den lønlige Lem.

Galla.

Mand maa sunde Gallas i Regnvand /
oc blande der Siden nogen Veybrede Des-
ibland / oc Lissebons Olie / Her udi skal
mand giøre en Tap vaad / oc stinge den udi
den lønlige Lem.

Sanguis
Draconis.
Bursa pasto-
ris.

Stød Sanguis Draconis til Puluer /
oc bland den saa met Ofen aff Hønssebans
oess / giør her i en Tap vaad oc sting den udi
den lønlige Lem / oc lad den bliffve der inde
om Natten.

Majorana.

Den hvide quindfolcks Tid at stille.
Mayioran saaden udi Vin / eller udi
Vaad / oc den druckter / stiller den hvide
quindfolcks Tid / Mayioran vand druckter
try eller fire Lødt / giør der samme.

Arthemisia.
Nux myri-
stica.

Quinden skal badis udi Vand / huor
i Wyncke saaden er / Hun skal oc sunde
Wyncke udi Vin / Vand / eller oc Ol / oc
blande saa samme Drick met støire
Mustater / oc dricke saa
der aff.

Det

Det xxxi. Capittel.

Om det stycke Riød / huilcket som
i Moderen vaaxer / aff Lægerne kaldes
Mola Matricis, oc aff quindfolck
Maanets Varn.

S Et Steer tit oc offte at samme
quinder mene / at de ere singelige
Varn / effter singelige quinders
Tegn oc leyghed / oc de ere dog
icke / Men der er alleniste vaaxet udi Mo-
deren it stycke Riød / aff quindens hede
Complexionis Sæd / Som hun forme-
get haffte oc igen bleff i Moderen ubeblan-
det met Mandens Sæd / der de legemlig
samquem tilsammen haffde. Eller som
andre ville siige / at det vaaxer aff quindens
offverflødige Tids vædste / huilcken Tid
oc vædste tilsammen bagis aff den hede
Moder / oc bliffver saa til it hart stycke
Riød.

Tegn aff huilcke mand forfare kand/
at saadant it stycke Riød er vaaxet udi
Moderen / De Tegn ere lige som den quin-
dis Tegn ere som met Varn singelig er/
undertaget aleniste / at det rører sig icke
naar den tid kommer / at det skal røre sig/
Oc om mand tager paa det met Haandens

Tegn

S

da

Maanet Barn.

da giffver det sig aff sted / Oc naar mand
tager Haanden der fra / da giffver det sig
tilbage igien til den sted som det først udi
kaa / Saaledis steer det icke met det natu-
rige Foster det viger icke bort / men bliffver
stedse paa sin sted. Quindens Buger fast
haardere end at hun vaare met Barn / hun
føler oc sting den lige som mand stunge der
met Naale / Hun vorder bleg iunder An-
sietet / Hendis Øyen oc læber hoffne / Bry-
sterne slagne / de bliffve icke trinde oc haar-
de / Hendis Arme oc Laar forvisne / oc blif-
ve blødere end de ere om hun vaare singe-
lig met naturlig Foster. Oc dette stycke
Klød som i Moderen vaaxer er / vil icke
gierne lade sig fordriffve / men det bliffver
almindelig gierne hos quinden udi fem/
sex eller sin Aar / oc siden dør quinden der
aff.

Lægedom.

Skal denne unge quinde som mæ-
Maanet Barn er / hielpis / da skal hun af-
delis vere udi Rolighed oc stille / oc intet
Arbeyde giøre. Siden skal mand komme
hende til at spy met Lægedom som giør at
spy / hende purgere oc rense effter sagens
leylighed / Oc mand skal bruge til hende
Bad / Røg / Tappe / Plaaster oc Drick /
huilcke

huilcke offvenfaare screffne staa/ Om doe.
 Barn oc den anden Fødsel ud at driffve.
 Om disse icke ville hielpe/da skal Jordemo-
 deren smøre sin Haand met Peterolie/ oc
 subtilige iudtage med den ind udi quin-
 dens Moder / oc til see / at hun kand faa
 noget der aff / oc udtage det/ kand det icke
 ste / da skal mand befale Gud sagen / oc la-
 de hannem raade met hende effter sin Gud-
 melige vilie.

Det xxxij Capittel.

Om Moderen opstøder.

Suffocatio Matricis, er Moderens
 quellelse oc opstødelse mod Hiertens
 hinde Diaphragma kalder. Si denne
 Siugdom kommer aff Moderens
 wrenhed / naar som quindens Tid er for-
 stoppet/ oc icke flyder som det sig bør. Eller
 oc her aff/ at quindens naturlige Gød/
 huilcken som icke tien oc duelig er at affle
 Foster met/ indeholdis udi Moderē/ oc der
 inde raadner / Saadant vederfaris En-
 ker / Jomfruer oc Munder allermest/ De
 naar som saadan Vædste i quindens
 Moder raadner / da opfar den onde luet
 som

Moderen opstøder hun.

som der aff komer til de offverste Lemmer /
som ere / Lungen / Hiertet oc Hiernen / Thi
Moderen er tilbunden disse Lemmer / som
førre sagt er. Oc da nedfalder quinden
lige som hun haffde den faldende Sot / oc
kand intet røre sig. Men dog er her saa-
dan Melmisse imellem denne Sot / oc den
faldende Sot. Der gaar ingen froe eller
stum aff den nedfaldne quindis Mund /
som der giør aff dem som den faldende
Sot haffver / Oc naar mand raaber til
hende / da hører hun det vel / Men hun
kand intet suare der til / Oc naar hun kom-
mer til sig igien / oc opstaar / da veed hun
vel huad hende hent oc vederfaret er / Hun
Nar icke heller Hender ned fra sig / som de
giøre som den faldende Sot haffve / men
de ligge hant hos hendis Bryst. Oc det
quindsolef som denne Dreck haffver oc
saa nedfalden ligger / kand saaledis ligge
udi tre Dage oc Nætter / lige som hun vaare
aldelis død / oc kand faa til sig igien / Men
det er sandelige vift / at hun kand saa ligge
Næt oc Dag / som ieg forfaret haffver aff
den som det mee sine Wyen seer haffver.
Paa det mand skal icke handle mee saa-
danne nedfaldne quindsolef som mand
her til Dags giør haffver / oc løbe til
Gravveia

Gravven met dem / den stund der er end
Liff udi dem / vil ieg her lære / huorledis
mand kand forfare / om der er end Liff udi
dem / eller oc ey.

At forfare om quinderne leffvendis
eller ey. Mand skal legge saar den Singis
Mund lit skaffvelse aff smaa Lincludel
eller it Wonnuld / eller nogle smaa lætte
Fiere / Røris disse / da er hun end leffven-
dis. Eller mand maa tage it Glas eller
Beger / oc lade det fuld aff Vand / oc
sætte det paa den Singis Dryst / Røris
da Glasset eller Begeret / da er der end Liff
udi den Singe. Eller mand maa tage en
reen Stalspegel / oc holde den saar den
Singis Mund oc Næse / aff den Singis
Aande suedis Spegelen / om der er end Liff
udi hende.

Lægedom.

Naar som som den siuge quindis Pers-
sone nedfalden er / da skal mand tage
Salt oc Edicke / oc dem vel tilsammen
blende / Her met skal mand vel gnide hen-
dis Hender udvartis oc Puls Aaren /
Disligeste hendis Fødder under neder.
Siden skal mand binde begge hendis Ar-
me oc legge / vel hart met Waand aff lin-
Glæde giorde / oc saa giøre en Røg saar
hendis

Moderen opstøder hun.

Alaætida.

Ambram.

Lignum

Aloes.

Gariophyli.

Majorana.

Castoreum.

Piper.

Sinapium.

Melleborus.

hendis Næse aff de ting som giffve en ond
luct aff dem / lige som disse giøre : Den
Gumm Dieffvels mæg kaldet / brent
Horn / fiere aff Ager Høns / Suine bær-
ster / Aff denne onde luct faar den leffven-
dis Aand til sig igien / oc Moderen giff-
ver sig ned. Mand skal underneden for
hendis lönliche Lem giøre en Røg aff de
ting som giffve en god luct aff dem / lige
som disse giøre : Ambra / Paradise træ
Negliker / Meyran / Mand skal oc komme
den Singe til at snyste met de ting som
giøre at snyste / oc serdelis riene disse vel
der til / Viberigel / Peber / Senep / oc hvid
Rysseur om de stødis til Puluer oc blæs sig
op i Næsen.

Mithridati.

Denne er en saare god Lægedom for
forsagde Breck. At mand giffver den
singe quindis Person i quintin Mithrida-
tum, met try Lode Malurievand / oc lade
hende der paa faste udi fire eller fem timer.
Vdi denne Sod oc Singdom maa mand
bruge de Lægedomme / som screffne staa
udi min tredie Brtegaards Bog om Pop-
lesie / oc om Hiertens singdom oc breck.

Om disse forsagde Lægedomme ville
icke hielpe / oc er det en Jomfru som denne
breck

brect oc siugdom hassver / oc da skal Jorde-
moderen smøre sin Haand udi Spice-
Mardi Olie / oc indtage met Haanden om
Moderen / oc røste hende bort oc ud igien.

Kommer denne Siugdom oc Brect
aff quindens Tids forstoppelse / da skal
mand komme den til at flyde met de Læge-
domme som komme aff quindens Tid til
at flyde / om huilcke ofven faare sagt er.

Er det en Encke eller Jomfru / som
denne Siugdom oc Brect hassver aff hen-
dis Sæds offverflødighed / da er det den
beste Lægedom som her til tien / at hun giff-
ver sig oc tager en Mand / oc bruger han-
nem udi Lægedoms sted.

Er det en Muude / da maa hun bruge
de Lægedomme oc raad / huilcke som be-
screfne staa udi det Capittel / huorledis
Wthstthed skal borthdriffvis / i min tredie
Brtegaards Bog / Hun maa oc vel lade
sætte Kopper indvortis paa Læarene off-
ven faare Knæerne.

Det xxxij. Capittel.

Om Moderen løber fra en sted
oc til en anden.

Jeg

Løber Moderen aff sin sted.

Eg hafver nu handlet om Moderens quellelse oc opføddelse : Nu vil ieg her handle om samme Moders Breef oc Siingdom/ huilcken aff Lægerne kaldis Precipitatio Matricis, oc er den / Naar som Moderen gifver sig aff hendis rette naturlige sted/ enten ned/ eller hun løber fra en side oc til den anden/ oc saadant skeer for atskillige sagers Skyld / Stundem kommer saadan breef oc siingdom aff slag/ skød fald. Stundem aff de Klarer / med huilcke Moderen tilbunden er de andre Leuier oc ere strøbelige. Stundem aff Vær som i Moderen er / huilcket som drifver hende fra en sted oc til den anden/ oc da hører mand Været/ huorkedis det løber oc knurrer udi Vugen. Stundem aff den onde vædste som udi Moderen er/ oc hende neddrifver.

Tegu.

Huo som denne Siingdom oc Breef hafver / hun hafver suar Pine udi Siderne/ oc hos Nafsen oc ofuen faare / Hun føler oc en ting lige som det vaare en erind Bold / som løber fra den ene Side oc til den anden / Thi siige somme quindfolck / at de hafve udi dem it lefvendis Diur / Huo som denne Siingdom hafver/ hun hafver end ond Nafve / oc ingen lyst
til

til Mad / Hun kan ey heller fortære den /
 De naar som hun end fastendis er / da sin-
 nis hende at hun vilde gierne spy / hun
 kand dog inter spy / Hun haffver Hoffvet
 verck / Rygverck / oc ont udi alle Lemmer /
 O stundem giffver Moderen sig ud for
 hendis lønlige Sted Denne siugdom oc
 Breck vederfæris offte Quindsoelck / Tager
 hun offverhaanden oc bliffver gammel / da
 fordriifvis hun neppelige / oc mer stor nød /
 Huo som denne Siugdom oc Breck haff-
 ver / Skal icke bruge udi sin Mad / Peber /
 Løg / Hvidløg / Edick / Men de Brter maa
 hun bruge som giffve en god luct fra dem /
 lige som Neglicker / Mustacer / Mustatte
 blommer giøre / Hun skal oc idelige lucte
 til dem / oc til andre saadanne Brter som
 giffve en god luct fra dem.

Gariophylli
 Nux Myri-
 stica.
 Macis.

Lægedoni.

Er Quinden sterck oc fuld aff Blod /
 da skal hun lade slå en Aare paa den anden
 side tuert imod Læffveren / oc der effter skal
 hun lade sætte Kopper paa samme side.

Wand maa oc giffve den siuge Quin-
 dis Persone aff disse Electuaria, som ere : Diagalanga,
 Diagalanga, Diamargariton, eller oc Aco-
 rus conditus.

Diagalanga,
 Diamarga-
 riton.
 Acorus con-
 ditus.

Ⓞ

Stod

Moderen er hun bullen.

Mel.

Oleum oli-
varum.

Stød Spisekommen smaa / oc stød
det udi Honnig oc Liff: bons Olie / vaad-
gør her udi Bomuld / oc leg den paa Bu-
gen.

Myrrha.

Bacce lauri.

Cornu Cer-
vi.

Galbanum.

Armoniacū.

Sag Myrrhe / Lauerber / oc brene
Hiertehorn / lige meget aff huert / Siud
disse udi Vin / oc giff den Siuge her aff at
dricke. Mand maa oc vel gjøre en Røg
unden op aff Galbano oc Armoniaco.

Hiertens fryd saaden udi Vin / oc den
drucket / stiller Moderens wrolighed.

Grani peo-
niz.

Femten Peonie stene storte til Puluer /
oc druckes met Wiscd / stiller den wrolige
Moder.

Grana Juni-
peri.

Eneber saadne udi Vin oc den dru-
cket / stille Moderens wrolighed.

Det xxxiiij. Capittel. Om Moderen er bullen.

SEr vaaxe oc Bulder i Moderen /
lige som paa andre Lemmer / stund-
dem ere de indvaartis / stundem
paa en Side / oc stundem i Mo-
derens indgang. Disse Bulder komme
stundem aff stød / fald / stundem aff Foste-
rens udgang / oc serdelis om Jordemode-
ren icke rettelige handler met den siuglige
Quinde som hende bør at handle / Her om
haff-

Moderen er hun bullen.

50

295

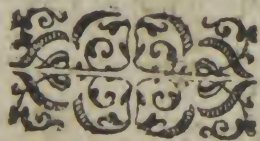
haffver ieg offven faare handler. Stunder
me komme de oc af den naturlige sæds ind-
holdelse / eller oc aff Quindens Tids for-
stoppelse.

Moderens Bylders tegn ere lige som
andre Bylders tegn. Men dog besynder-
lige haffver det unge Quindsolet stor Pine
oc Bæ hos den lønlige Lem / Massvens
store vemmelse / en tung suar Aande / De
haffve oc Lendevert.

Lægedom oc raad.

Først skal mand lade sla Læffver Aa-
ren / oc siden den Aare som kaldis Saphena,
huilcken Aare som sidder neden for Ancke-
len / inden paa Foden.

Ere disse Bylder aff Hede / da smør Olam^{pos}
dem met Populeone Smørelse. Men ere pulconis.
de aff Kuld / da smør dem met den Smg^{puleonis} Dialthea,
reise Dialthea kalder.

G ij Her

Her effter følger de unge
oc Spæder prins Vrttegaard / oc
deris Taffelen til samme
Vrttegaard.

Tafflen.

Warne hofsvet om det er forstort.	i. Cap.
For Zendernis Siigdom.	ij. Cap.
For en staek et oc trang Aande.	iiij. Cap.
For Vlegner som vaaxe udi Munden eller paa Tungen.	iiij. Cap.
Om Munden eller Læberne reffne.	v. Cap.
For Bulde som vaaxer i Varnsens Hals.	vi. Cap.
Om Bruene flyde eller rinde.	vij. Cap.
Maar som unge spæde Vorn kunde icke soffve.	vij. Cap.
For den faldende Sot som unge oc spæde Vorn faa.	ix. Cap.
For Vnneis Breck.	x. Cap.
Om noget Varn nyser eller pruster.	xi. Cap.
For Hoste.	xij. Cap.
For Vlegner som vaaxe paa Varnsens Le- geme.	xiiij. Cap.
For den huide Yld.	xiiij. Cap.
For smaa Kopper.	xv. Cap.
For heshveie hos den lønlige Lem.	xvi. Cap.
For Hicke.	xvij. Cap.
Om	

Om Børn offte spy.	xviij. Cap.
For suare Drømmer.	xix. Cap.
For en trang oc stacket Ande.	xx. Cap.
Om Barner er løst i Liffvet / oc faar Bug- løb / eller Blodfor.	xxi. Cap.
Om Barner kand icke haffue sit Mag oc gaa til Stols.	xxii. Cap.
Om Bagtarmen ydgaar.	xxiii. Cap.
Om Barner haffuer lyst til at giøre sit Mag oc kand icke.	xxiiii. Cap.
For Spolorm.	xxv. Cap.
Om Barner udslas oc vorder hudeløst.	xxvi. Cap.
Om Barner faar udslæt / oc bliffver skab- bet.	xxvii. Cap.
Om Barner blifver maffvert.	xxviii. Cap.
Om Barnsens Lemmer visne oc vorder lam- me.	xxix. Cap.
Om Børns Lemmer rykke / stelfve / eller besve.	xxx. Cap.
For Krampe oc Verck.	xxxi. Cap.
Faar Børn ont i Bugen.	xxxii. Cap.
Om Børn ere hoffne.	xxxiii. Cap.
Om Nafsen hoffnis.	xxxiiii. Cap.
For den Kaaldefuge.	xxxv. Cap.
For den Sten.	xxxvi. Cap.
For den Gulesot.	xxxvii. Cap.
Om Barner kand icke lade sit Vand.	xxxviii. Cap.

Sortalen.

Hippocrates, Galle: Rasis, Avicenna, Avertoes, oc andre Læger/ lære oc scriffve om at stillige Sorter oc Siugdomme / som unge oc spæde Børn faa oc plagis met/ huilcke her alle at opregne oc forklare forlangt vaare. Thi vil ieg aleniste her for mig tage de Sorter oc Siugdomme som saadanne Børn almindelige vederfaris / paa det at de osaa skulle haaffve nogen hielp oc trøst aff denne min Lægebog.

Det i. Capittel.
Børne hofsvet som storter.

En noget ny fødte Barns Hofsvet stort eller lidet aff ret Nature / det kand icke affvendis met nogen Lægedom. Men er det haaffvet oc øvblæst aff nogen vnaturlig Bædste / som nogle Børn gierne vederfaris den siuende Dag effter at de til Verden fødte ere/ da skulle de saaledis hielpis / som her nu effter følger.

Moderen eller Ammen skal holde sig lige som hun haaffde saadan brøst oc brect / oc hun skal lade rense oc purgere sit Hofsvet ved de Lægedomme som der til høre/
De

Børne hofsvet som stort er. 52

De hun skal fly al den Mad huilcken som
Maffven opblæst / oc i Hofsvedet opfar.

Mand skal tage Saluie oc legge den Salvia.
udi en Linpose / oc den suide udi det Vand
som mand vil bade eller løbe BARNET udi /
Oc samme Pose met Saluten skal bindis
om BARNSENS Hofsvet. BARNET skal vere
fastendis / naar det badis / Oc efter badet
skal mand smøre met en Tjer ind udi
BARNSENS Næse / Olie aff de beste Man- ^{Oleum ami-}
dele / blandede met Olie aff Dil / oc saa ^{gdalarum.}
nedlegge BARNET til søffns / før end mand ^{Oleum}
giffver det noget at æde eller at di. ^{Anetin.}

Tag Huidløg / steg den udi en hed
Jld mørre / skal hannem jiden ren / oc ^{Thas Albū.}
skod den / oc bland der saa udi blant it
halffe lodt Huidrøgelse / saa at det vorder
som en Smørelse / Leg saa her aff paa
BARNSENS Hofsvet / oc bind det saa offver
en Hufve eller Hyllicke / Her aff uddragis
det onde / oc Hofsvedet kommer til sin rette
stic oc laue igien.

Hofsvedet hoffnis oc opblæstis stundem
aff Vær / eller Vædste / Aff huil-
cket det er / kand mand saaledis forsa-
re : Er det aff vnaturlig Vædste / da
bliffver der en hule igien / naar mand met
S iij Fin.

Børne hofvæt som stort er.

Origanum. Fingeren der paa søler / Men er det aff
Castoreum. Vær / da bliffver der ingen.

Cuminum. Er hofvædet hofvæt aff Vær / da
tag den vilde Meyran / som oc kaldis Kong
Vibergel / oc Spisekommen / lige meget aff
huert / Stød disse til Puluer / oc giff Vær
net her aff met Vand aff Meyran brent /
saa meget som try Vngtorn kunde veye.
Haffver mand icke Meyran vand / da maa

Mel Rosarū. mand blande forserffne Puluer met Ro-
sen Honniq / oc smøre saa der aff udi Barn-
sens Mund. Mand maa oc vel om mand
vil / giffve Værnet den ene Dag denne for-
serffne Lægedom / oc den anden Dag lit
Theriaca. god Theragelse.

Personatia. Er noget Værns hofvæt ud slaget / oc
flyder saare / saa leg Hoffblad der paa.

Det ij. Capittel.

Om Tændernis Siugdum.

Somme Børns Tænder vaaxe læt-
telige uden stor Pine / oc de falde al-
mindelige gierne snart ud igien.
Men saa de dem met stor Pine / da
sida de diff fastere. Oc naar som Tænderne
først vaaxe / da saa Børne arskillige Siug-
domme / Tandgærren oc Halsen hoffnis
paa

Om Tenderis Studom.

53

298

paa dem / oc vorde løse udi Liffvet / oc saa
andre saadanne. De met dem skal mand
saaledis handle.

Naar mand Tanden seer eller føler / da
skal mand giude Tandgæren met Honnig
oc Salt tilsammen blandede / da stillis pi-
nen / oc Tandgæren sterckis.

De naar som Tenderne vaaxe / skal
mand saa dem noget som blød er / paa huil-
ket de kunde stedse trygge / vere sig Figen/
eller oc it stycke Vaax / Men det som hart
er / der paa skulle de icke trygge.

Om nogen Bulde vaaxe paa Tand-
gæren / eller indvaartis udi Munden / da
skal samme Bulde saetelige frystis oc tør-
ris met en Finger / oc siden skal Tandgæ-
ren eller steden smøris met denne Smø-
relse saaledis tilgiort.

Tag Hønses Ister / oc Hiernen aff en Pinguedo
Harne / oc Olie aff Cammilleblommer / Gallinæ
Honnig eller Terpentim / giør heraff en Cerebrum
Smørelse / oc gnid Tandgæren her met / leporis.
da stillis Pinen. Oleū Cham-

Bland Smør oc Honnig tilsammen / momillæ.
oc gnid Tandgæren her met. Mel.

Gnid Tandgæren met Hønschierne / Terebinthi-
da vaaxe Tenderne udi all Pine. na.

Henger mand Tender aff it ungt Butirum.
Mel.
Cerebrum
Spl Gallinæ.

G v

Om Tønderis Slugdom.

Føl / som har gammelt er / om Varnsens
Hals / da vaaxe Varnsens Tønder uden
al Pine.

Chammo-
milla.
Anetum.

Mand skal o: siude Dil o: Cammille-
blommer udi Vand / oc holde det to Span-
der høyt fra Varnsens Hoffvet / oc lade
det saa sacrelige rinde ned paa Varnsens
Hoffvet.

Det steer oc stundem / at Rindbene-
ne hofne paa unge oc spæde Børn / naar
som deris Tønder først vaaxe / da skulle
Rindbenene smøris met denne Smørel-
se saaledis tilgiort.

Oleum Ro-
sarum.
Oleum Vio-
larum.
Cera.
Furfures.
Oleum Lau-
rini.

Tag Rosen Olie oc Firole Olie lige me-
get aff huert / oc nyt Vaax / Smelt disse
tilsammen paa en sacret Ild / Vint her aff
paa Steden / met varme Klude / oc Ste-
den skal varm holdis.

Eller blend Klud met lauer Olie / oc
bint her aff Steden.

Det iij. Capittel. For en stacket oc trang Aande.

Semen Lini.
Waar som Børnet faar en stacket
oc trang Aande / da brug disse Læ-
gedomme.
Sigr Hørfrø til Puluer / oc
bland

Blegner i Munden eller i Tungen. 54
bland det met Honnig/ oc giff Barnet der
aff.

Mand skal oc smøre Barnsens Ore/
oc bag ørnene met Lissebons Olie. Oleum Oli-
varum.

Om det Barn som en stacket oc trang Dactyli.
Kande haffver/blefve løst udi Liffvet/eller
finge Blodsot / da stød Dadele / oc sind
dem met Huedemel oc Melck / saa at det
vorder som en Brød / oc giff Barnet her
aff.

Det iij. Capittel.

Blegner som vaaxe udi Munden
eller paa Tungen.

SEr vaaxe skundem i Munden oc
paa Tungen Blegner/ paa unge
oc spæde Børn/ huilcke komme
ere aff Moderens eller aff Am-
mens skarpe Melck / oc Barnsens Mund
oc Tunge ere saare bløde oc subtilige/ Thi
saar gioris de lættelige / De naar som de
ere saar giorde / gior det da Barnet saare
ont / De om samme Blegner ere sorte/ oc
icke bliffve vel mode / da ere de farlige/ oc
Barnet kand dø aff dem. Men ere de
huide eller gule / da ere de icke saa farlige oc
onde. De som her aff brect haffve / met
dem skal mand saaledis handle.

Etcd

Blegner i Munden oc paa Tungen.

Stød Fioler/oc leg heraff i Varnsens

Mund.

Viola.

Viola.

Rosa.

Xylocaracta.

Tag Fioler / Rosen oc S. Hansis
Brød / Xylocaracta kalder / stød disse til-
sammen / oc leg her aff paa Blegnerne.

Succus la-
tucæ.

Solathri.

Portulacæ.

Tag Osen aff Leetunge af Naistkade/
oc aff Portulake / Blend disse tilsammen/
oc smør her aff paa Blegnerne. Men
ere saadane Blegner sorte oc ick model/
da tag til forscreffne Os / Osen aff Stere
søde

Myrrha.

Galla.

Olibanum.

Mel.

Ere Blegnerne fulde aff Vædste/da
tag Myrrhe / Gallas Eble / oc Røgelse/
stød disse til Puluer / oc blende dem met
Honnig / oc smør her aff paa Varnsens
Tunge

Agresta.

Mand maa oc fryste Osen aff de sure
Vinber / som her udi Riget vaaxe / oc smør
der paa Tungen.

Galla.

Eller mand maa rho saadanne Bleg-
ner met Vin / oc tørre dem / oc siden strø
paa dem Gallas / støt til Puluer.

Roe.

Ere Blegnerne røde som vaaxe paa
Tungen / oc udi Munden paa Barnet / da
skal Moderen eller Ammen æde den Mad
som aff kaald Nature er. Oc skal tage
Amedam eller Griffuelse / oc blande den
met

Amedam.

Blegner i Munden eller Tungen. 55
met Rosenvand / Her aff skal hun smøre
paa Varnsens Tunge.

Eller hun maa smøre den met Osen
aff Queer eller aff Skoukrabber Erter.

Ere Blegnerne gule / da maa mand
tage til forscreffne Des / Osen aff Lecnyge/
oc Portulake.

Ere Blegnerne huide / da skal mand
tage Saffran oc Myrrhe / aff huert it
quintin / oc it halfft Eode hvidt sucker / blend
diffe tilsammen / eller blend den met Rosen
Honning / oc smør Blegnerne oc Tungen
her met.

Succus Ci-
doniæ.

Succus ma-
lorum.

Macianorū;

Succus la-

tuca &

Portulacæ;

Huide.

Crocus.

Myrrha.

Mel Rosarū;

Det v. Capittel.

Mund eller Læbe reffnede.

Barnsens Munde oc Læbe udslag
eller reffne / huilcket kommer aff
Moderens Vaarters Stærphed oc
haardhed / da skal mand tage Osen
aff Benbred / eller walsat Smør / eller oc
ferst Høns Eyster / oc smelte disse alle til-
sammen om mand vil / Saa skal mand her
udi vaadgiøre nogen Bomuld / oc legge
den paa steden som faar giort er.

Succus pla-

tuginis.

Butirum.

Pinguete

gallinæ.

Det vi. Capittel.

Wylde

Byld som vaarer udi Børne Hals.
Byld som vaarer udi Børne
Hals.

Flores Vio-
larum.

Let de bylder som vaare udi Hal-
sen paa unge oc spæde Børn / skal
mand oc giffve Børnet Vand at
dricke / huor udi Fiole blomster
saadne ere.

Mand maa fiinde Figen udi Vand / oc
lade Børnet her met flucke udi Halsen.

Det vij. Capittel.

Ørnene om de flyde eller rinde.

Ørnene rinde eller flyde stundem
paa unge oc spæde Børn / huilket
som kommer aff Hoffvedens off-
verflødige Vædste / oc serdelis
aff Hiernens / oc de som denne breck haff-
ve / skulle saaledis hielpis.

Vinum rü-
beum.
Mel.
Alumen.
Crocus.

Tag rød Vin / Honnig / lidt stor Alun /
eller oc Saffran / bland disse tilsammen / oc
vaadgiør Bomuld eller Staffuelse aff en
Einflud her udi / oc sting den udi ørnene / oc
naar som samme byld er dragen suld aff
ond vædste / da tag den ud / oc indsæt der en
anden igien som vaadgiørt udi forsfresne.

Mel.

Mand maa oc lade udi øret rent Stum-
met Honnig / blandet met Vand.

Gallas

Gallas Eble storte til Puluer oc blan- Galla.
det met Edicke/ her aff i Ornene ladet/ er
oc gaar for saadan brect.

Er saadan brect aff Vær / eller aff Myrrha.
Vædste / Da maa mand sinde Myrrhe Oleum oli-
udi Lissebons Olie / Eller oc vild Meyran/ varum.
oc dryppe saa aff samme Olie / førre lidet Origanum.
lunct et giort/ udi Orerne.

Mand maa lade tre eller fire taare
aff god Miød i øerne / oc vende saa bar-
net ned at/ saa at Miøden udrinder igien/
Dette skal brugis tre eller fire gange / ind
til Miøden rinder smuct klart ud igien.
Siden skal mand lade udi øerne tre taare
Vin oc Miød tilsammen blandede/ huor i Myrrha.
Myrrhe oc Gallas Eble storte til Puluer Gallæ.
blandede ere.

Det viij. Capittel.

Naar unge oc spæde Børn ick
kunde soffve.

Naar som unge oc spæde Børn
formeget vaage / oc ick saa søffn/
der aff saa de at stillige Singdom-
me / huilcke alle søffven borttager
oc fortærer. At de ick hafve deris natu-
lige søffn / kommer almindelige aff Mo-
derens eller Ammens groffve oc onde
Melck/

Søffn at giøre.

Melck / hues onde damp opfar i Barnsens
hoffvet / O huo som her aff brect haffver /
skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Lac amag-
dalarum.
Lac papa-
veris.

Oleum la-
tuce.
Oleum pa-
paveris.

Oleum Vio-
larum.
Oleum Ro-
sarum.
Succus la-
tuce.
Sirupus ex
papavere.
Oleum Vio-
larum.
Crocus.
Oleum po-
puleonis.
Seme papa-
veris.
Hyoscia-
mus.

Moderen eller Ammen skal dricke en
god Drick Mandelmelck / blandet met
Balmue melck / om Affrenen naar hun vil
nedleage sig til søffus.

Blend Hoffvederne aff Balmuer met
veris frø met decryge Olie / oc Olie aff
Balmuer vel tilsamen / vaadgiør her udi
Linfunde / leg dem fort paa Barnsens Pan-
de oc udi Findingerne.

Blend Siøle Olie met lie Edickel
smør her aff udi Barnsens Næsebor.

Blend Rosen Olie met decryge Des /
Her met smør Barnsens Hoffvet oc
Maffve.

Giff Barnet Sirup gjort aff huide
Balmue frø / Oc smør saa Barnsens
Pande oc Findinger met Siøle Olie / huor
udi lidet Saffran oc Opium ere vel søn-
der gnedne.

Taa it lodt Populeons Smørrelse /
huit Balmue frø oc Bulme frø / aff huere
saa meget som ti Bygkorn veye / Blend
disse tilsammen / smør Barnsens Pande
oc

de Tindinger her met / oc bint saa en Klud
der offver.

Tag Quinde Melck som giffver it Pi. Lac mulie.
ge Varn at di / oc bland den met det huide ris.
aff Eg / oc met Leeryge Des / smør her aff
paa Varnsens Pande oc udi Tindingerne /
Eller vaadgiør ein Einklud her udi / oc bint
paa Panden oc i Tindingerne.

Det ix. Capittel.

For den faldende Sot.

Sige oc spæ Vørn saa oc skundem
den faldende Sot oc Siugdom /
oc det skeer udi tuende maade.
Først / Somme Vørn fødte met
denne Siugdom / huileket skeer for Hier-
nens onde Vædste oc Kaaldheds Skyld.
Vdi anden maade kommer denne Siug-
dom effter at Varnet er født / aff andre
Siugdomme.

Haffver Varnet denne Siugdom oc
Breck aff Naturen / da skal Moderen oc
Varnet / holde dem sticketlig / oc skulle de
bruge den Mad oc Dricke / som vermer oc
tørre.

Naar som den faldende Sot tager
hoget unge oc spæd Varn udi sin Ung-
dom /

Sor den faldende Sot.

dom / da forlader hun det icke gierne om
det er it Dreng Barn / før end det er fem
oc tiue Aar gammelt. Oc om det er it Pi-
gebarn / naar som hun først faar sin Tid.
Oc om denne Siugdom icke fordriffvis
met det første met Lægedom / eller oc Na-
turen den icke self fordriffver / da beholde
de den almindelige gierne / vere sig Dreng
eller Pige / all den stund de leffve her udi
Verden.

Men er denne Siugdom kommen ef-
ter Gødselen / aff nogen anden Siugdom /
da skal Moderen eller Ammen giøre all sin
flit der til / at hendis Melck kand bliffve
ret naturlig oc god. Di om det gioris be-
hoff / skal Moderens eller Ammens Hoff-
ver rensis met Lægedom som der til hør oc
bequem ere. Moderen eller Ammen skal
fly all den Mad som aff Nature kald oc
vædsturen er / oc Barnet skal icke giffvis
mere di til lige end det vel fortære oc for-
døffve kand.

Lægedom.

Oleum Ca-
storei.
Oleum Eu-
forbii.
Ruta.
Ala foetida.

Barnsens Næsebor skal smøris met
Olie aff Biberget / eller met Olie aff Eu-
forbio, Mand skal oc holde Rude / eller oc
den Gummi Alam foetidam for Barnsens
Næse / oc lade det lucte der til.

Naar

Maar som Maanen afftager oc er udi Grana plo-
Næerne / da heng om Varnsens Hals nix.
Peonie kierner oc Peonie rød.

Giff Varnet at dricke Løben aff en ^{Coagulum}
Hare / met Firole vand / Oc samme Dag ^{Leporis.}
Skal det icke di nogen Melck.

Siud Blomsterne aff Violer udi ferst ^{Florés Vio-}
Vand / oc giff Varnet det at dricke. ^{larum.}

Det x. Capittel.

Om Dynenis Breck.

Dyrn faa stundem ont i Dynener
Oc de hoffne paa dem / huilck et som
kommer aff Hoffvedens Vædste
oc flydelse. Stundem er der hede
udi dem / oc da ere de røde / Men om der er
icke hede udi dem / da ere de huide.

Lægedom.

Er der hede udi dem / da tag Vand
som brent er aff Bønners Blomster / Ro-
sen vand / oc Berhonie vand / lige meger
aff huert / Blend disse tilsammen / vaad-
gør her udi en Linclud / oc leg den offver
Dynene.

H ij

En

For Dynen's breck.

Camphora.

Sønder gnid lid Campher met Quinde
desolck Melck/ her aff smør om Afftenen
en taar ndi Varnsens Næse.

Licium.

Ere Dyene hoffne / da tag den Des
Licium, blande den met Quinde Melck/
vaadgiør en Linclud her ndi / oc leg den
offver øynene. Der effier tho øynene met

Chamo-
milla.

Basilicon.

Band / huer udi Cammilleblommer oc
Basilicon saadne ere.

Aloës.

Myrrha.

Rosa.

Crocus.

Ere øynene icke hoffne eller røde / oc
Panden er ey heller hed/ da tag Aloe/ Myr-
rhe/ Rosen oc Saffran/ smaa stød disse/ der
effter blande det met en god Vin/ vaad-
giør en Linclud her ndi/ oc leg den offver
øynene.

Ambra.

Succus so-
latri.

Aqua sola-
tri.

Lad udi Næsen om Aften en taar Am-
bra, vel sønder gnedet met Quindemelck.

Om Børne øyestene vaare røde der
aff at det haffde meget grøet/ da lad Nat-
skade Des udi dem / eller oc Natstade
Band.

Om Børns øyene Laag vaare røde/
hoffne / eller udslagne oc skabbede / der aff
at det haffde grøet meget/ da smør Natsta-
de Des paa dem.

Det

Det xi. Capittel.

Pruster eller Nyser.

NYser eller pruster noget Varn for-
meget / huilcke kommer aff den
Vulde som er udi Hiernen / det
skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Mand skal smøre eller oc legge de ring
paa Varnsens Hoffvet / huilcke som kyle/
vere sig Smørelse /olie eller Osen/ oc saa-
danne andre Ring.

Mand maa støde Basilicon / vere sig
grøn eller rød / oc lade her aff udi Næsen.

Det xij. Capittel.

For Doste.

HOSTER noget Varn saare/ oc Bæd-
sten aff Hofvedet nedfalder i Mun-
den/ i Næsen/ eller udi Brystet/ det
skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Mand skal holde varmt Vand ved
try Quarter aff en Alen offven offver

H iij

Varn

For Hoste.

Warmsens Hoffvet / oc sse det met Haaren
ned paa Warmsens Hoffvet / huer gang
mand dette gior / skal der gioris en halff
time / Mand skal oc smøre Honnig paa
Warmsens Tunge / oc krysse saa sacrelige
Tungen ned met en Finger / paa det at
Wartner kand udspe den onde Vædste / oc
saa saa bedre igien.

Amigdala.

Stød søde Mandele smaa / oc giff
Wartner om Morgen oc Aften met Fenic-
ckel vand.

Aqua Feni-
culi.

Eller gif Wartner Fenickel vand / bten-
det met Melck.

Semen Cy-
donij.

Om Warmsens Tunge oc Halsen ind-
vaartis ere saargiorde aff Hosten / da tag
Kierner aff Queer to Skeder fulde / stød
dem lit sønder / leg dem saa udi sex Skeder
fulde aff varmt Vand / oc lad dem saa lig-
ge der udi / i to eller tre timer / Kryst dem
saa igiennem en Linclud / Lad saa udi det
Sucker Penidiarum, met lit Mandele
Olie / oc gior saa her aff it Electuarium, giff
barnet offte her aff.

Saccharum
Penidiarū.

Semen pa-
paveris.
Dragantū.
Granorum
Curcubito-
rum.

Haffver Wartner Hosten met Heder
da tag huiet Balmie frø / oc aff den Gum-
mi Dragantum, aff huert it halff Lodt /
Kierner som vaaxe udi Grestar i Lodt re-
ne skalene / Stød alle disse smaa / Sind
dem

dem saa udi Vand/ huor udi Rosiner saad- Passuli.
ne ere / giff barnet offte her aff.

Er Hosten kommen aff Kuld/ da stod Myrrha.
lit Myrrhe/ oc bland det met Honnig/ som Oleum ami.
vel saadet oc rent stummet er / oc met lit gdalum.
Mandelolie giort aff de søde Mandele/ giff
barnet her aff.

Det er oc gaar at mand smør barnsens
bryst met den Smørrelse Dialthea kaldet/
oc met Smør.

Moderen eller Ammen skal fly de
ting/ som giøre at hoste / lige som disse ere :
Edicke / Nydder / salt Mad oc andre saa-
danne.

Det xiiij. Capittel.

Om Blegner vaare paa Bør-
nenis Legeme.

DEr vaare stundem paa vnge oc
spæde Børns Legeme mange ar-
skillige slags blegner. Ere de sorte
oc der er røde udi dem / da ere de
farlige / oc børnene kunde saa deris Død
aff dem / io flere de ere io verre de erre. Men
ere saadanne blegner huide / eller oc røde/
da ere de ick farlige / Oc de som her mer
plaffois / Stulle saaledis hielpis.

H iiii

Læ

For den huide Ild.

Lægedom.

Rosa.

Mirtus.

Tamariscus.

Oleum Rosarum.

Oleum Mirtinum.

Oleum Tamarisci.

Cerusa.

Mand skal sinde Rosen / Mirtus oc Tamariscus udi Vand / her udi skulle Einflude giøris vaad / oc leggis paa Blegnerne.

Tag Rosen Olie / Oleum Mirtinum, oc Oleum Tamarisci, blend disse tilsammen / smør Blegnerne her med.

Ere saadanne Blegner huide eller røde / da lad dem moes / Oc naar de obne / da smør Blyhuit paa en Einflud / leg den paa dem.

Siud Honnig oc Vand tilsammen / smelt der udi siden nogen Salpeter / tho Blegnerne her med.

Det xiiij. Capittel.

For den huide Ild.

Dage oc spæde Børn saa oc den huide Ild / naar som Naturen uddriffer det onde hede Blod / Oc denne Breck kommer almindelighe gierne under Ansietet / oc begyndis gierne paa Næsen først / oc udspreder sig siden effter det gantze Ansiet.

Læge

Lægedom.

Om Varnet end dier / da skal Moder-
ren eller Ammen holde sig met Mad oc
Drick / lige som hun haaffde den Kaalde-
sin- ge / Hun skal oc lade Slaeffver Aaren paa
den høyre Arm eller Haand / Oc om det
ydermere behoff gioris / da skal hun rensis
aff den offverflødige Vædste. Hun skal
oc dricke Vand som brent er aff den store
Jernurt / eller Vand aff Rahels urt.

Naar som den huide Jld er vel udsla-
gen / oc icke vil tørris / da skal den offver-
flødige Hede udshyckis oc Pinen fordriff-
vis saaledis: Man skal vaadgiøre en Lin-
flud udi kalt Vand / eller i Vand som
brend er aff Chamilleblomster / eller udi
Natstade vand / oc der offver legge. Men
mand skal haaffve god tilsiun der til / at
mand det icke fortilige udshycker / paa det
at den skal icke indflas til de dyrebari-
ste Lemmer. Mand skal oc giffve Varnet
at dricke aff forscreffne Vand / paa det at
de indvaartis Lemmer kunde der aff styr-
ckis.

Aqua Ci-
chorei.

Aqua Cha-
momille.

Aqua So-
latri.

Det xv. Capittel.
For de smaa Kopper.

H v

Vør.

For smaa Kopper.

For de smaa Kopper.

Børnene faa den smaa Kopper aff
Moderens hede forbrende blod/
huilcken wrenhed barnet til sig ta-
ger / oc endog at barnet i Mode-
rens Liff spisis aff det reniste oc beste blod/
alligevel bliffver barnsens blod wrent/saa
at huert barn skal en gang udi mer mindste
rensis ved smaa Kopper for det dør.
Men faa de dem mere end en gang/da steer
det faar den Skyld / at børnene holdis icke
sticfelige oc tilbølige som dem burdis.
Merck oc at smaa børn faa almindelige
gjerne fra de ere tu eller try Aar gamle oc
indtil de bliffve sin Aar disse Kopper. De
faa dem oc vel stundem forre / Disligeste
oc siernere / effter huers Naturis leyli-
hed.

Tegn.

Ved disse Tegn kand mand mercke oc
forsare at børn skulle faa smaa Kopper/
men dog regere disse Tegen mere udi som-
me/ end udi somme.

Naar de haffve stor hede / tørst / en
stacket oc trang Aande/ Hofververck/ kün-
de icke soffve / synene vandis/ haffve sting
udi alle Lemmer / naar de staa paa benene/
da skelffve de oc rystis/ oc de spytte meger.

Dyene.

Naar mand fornemmer at Børn faa
de

de smaa Kopper / da skulle disse fem Lem-
mer vel forvaris / før end de udslas.

Aqua Ro-
sarum.

Mand skal tage Rosenvand / oc røre
der noget Campher udi / Her aff skal ladis
en gang en Zaar i syene.

Camphora.

Der effter tag Rosen vand / Berho-
nie vand / oc Bønne blomsters vand / lige
meget aff huert / blande disse tilsammen /
vaadgiør indklude her udi / oc leg dem off-
ver barnsens syne. Næsen skal oc offte
baade indvaartis oc udvaartis smøris met
Rosenvand. Munden udvaartis oc Hal-
sen skulle bestermis / Oc det skal mand
giøre met den Des som er giørt aff Skon-
krabber.

Næsen.

Munden.

Succus

forbe.

Eller mand maa siude
oc lade det udi
Her met skal mand klucke udi Halsen.

Lungen oc Brystet skulle bestermis
met Sucker Candie / det skal holdis udi
Munden indtil det smeltis / saa skal det
nedsinckis.

Tarmene skulle oc bestermis met Tro-
chisci de spodio, Her aff skal mand giff
ve Barret en gang om Morgen en saa me-
get som tredie Bygkorn veye / met Rosen
vand.

Tarmene.

Trochisci

de spodio.

Du skal vide / at de Sorte / Blaa

oc

Sor smaa Kopper.

oc Mørckhafftige Kopper oc Blegner ere
onde / Thi de Vørn som dem saa / de dō
almindelige gierne. Men de som ere hui-
de oc røde / de lægis vel / naar som foresag-
de Tegen mindstis / Oc om saadanne Te-
gen icke mindstis / Da er det it Tegen / der
til at de ere icke vel udslagne. Oc om de
snart udslaes effter at Varnet er bleffuet
singt / som er paa den anden / fierde eller
siuende Dag / da er det it Tegen der til / at
de lægis vel igien. Men udslas de først
paa den siuende Dag / da ere de farlige.
Jo flere der udslas / Jo bedre det er / Om
de icke henge udi huer anden / men huer sid-
der for sig selff. Men udslas de / oc ind-
slas siden igien / oc Varnet saa en stacket
Aande oc stor Heyde / de vørn dō alminde-
lige gierne / uden saa er at de driffvis ud
igien mer stor flittighed. Naar som de
smaa Kopper først udsla / da bliffver Le-
gemet rød / oc de siunis som det vaar smaa
Hirsegryn.

Caricē.
Semen Feni-
culi.
Crocus.

Met denne Lægedom uddriffvis Kopperne. Tag sex Tigen oc Steer dem smaa /
Senickel frø it quintin / Saffran saa me-
get som try bygforn veyer / eller lidet me-
re / Sind disse udi fire Potter ferst Vand /
indtil helten indsaaden er / si det saa igien-
nem

Heffvelse hos den lønlige Lem. 63

308

nem en Lintlud / Oc naar som det er bleff-
vet kalt / da giff barnet her aff.

Bornene skulle holdis varme / oc
mand skal legge it røt Sengtælde paa
dem / det gior dem saare gaar / oc naar som
de modne ere / oc de ville icke forgaa oc læg-
gis aff dem selff / da maa mand røge dem
met tørre Rosen / Mand skal oc strø paa
deris / Eagen Hirsgrøn smaa støtte som
Mel / eller oc Bønnemel.

Rosa.
Miliun.

Det xvi. Capittel.

Sor Heffvelse hos den lønli-
ge Lem.

SEt Steer oc skundem at Børnene
saar nogen Heffvelse hos den
lønlige Lem i lusterne / eller oc
at der bryder noget hul udi sam-
me sted / huilcket der aff kommer at de me-
get græde oc stryge saaledis skal der hand-
lis met dem.

Lægedom.

Grød Ameos smaat til Puluer / blen-
de det saa met det huide aff Egg / gior Plo-
ster her aff / oc leg det paa Heffvelsen / eller
paa Hullet.

Ameos.

Tag Lupini amari, som brende ere /
oc Myrrhe / sund disse udi Vin / oc gior
Plaaster

Altmen.
Gallæ.

Hoffvelse hos den lønlige Lemi.
Plaaster her aff oc leg der offver Hestvel-
sen/ eller offver Saaret.

Tag Alun tryk det oc Gallas tryk det/
stød dem vel smaa/ oc siud disse saa ind i rødt
Vin indtil det bliffver tyckt/ leg saa her aff
paa Saaret / vaadgør ocsaa en Suamp
ind i Edicke som met vand er blander / leg
den der offver/ oc forny det offte.

Det xvij. Capittel.

For Dicke.

Suge oc spæde Børn faa oc stund-
dem Hicckelse / Huilcket stundem
der aff kommer at de haaffve ædt
eller diet formeget / Stundem
kommer den aff stor Hunger oc Waffvens
tomhed.

Lægedom.

Oléum ladi-
rinum.

Kommer der aff Waffvens tomhed/
eller oc at hand er forfølet / da singør Waff-
ven met Lauerolie / eller met nogen anden
Olie som vermer.

Seminis
Aucti.

Stød Dillefrø til Puluer/ blende det
saa met Osen aff Wynchel/ leg her aff paa
Waffven.

Kommer Hicken aff en tom oc hung-
rig

rig Maffve / da tag Firole Olie eller Rosen
Olie / blende den met Osen aff urter som
føle / oc met Quindemelck / smør Maffven
her met. Oleum Vio-
larum.
Rosarum.

Tag den Rød som kaldis Nux Indica, Nux Indica
smaa stød den / giff barnet her aff at æde
met Sucker.

Giff barnet Melck eller nogen anden
god Drick at dricke / oc om det end igien
udspyer / alligevel bliffver der noget inde
igien / saa at Maffven bliffver vaad.

Det xviij. Capittel.

Om Børn offte spy.

A unge oc spæde Børn offte spy
steer almindelige gierne for disse sa-
ger skyld. Først om det dier forme-
get / oc kand icke fordøffve eller for-
tære det som det saa dier. Anden / naar som
Melcken tyndis / vandafftig oc formeget
vædskafftig er. Tredie / naar som Melcken
wren er. Oc serdelis spy de naar som de
haffve en ond vædskafftig Maffve / oc de
skulle saaledis hielpis.

Lægedom.

Giff Barnet liden at di / giff saa æt
der

For Spyelse.

der paa / om det som det udspyer lucter eff-
ter Maden / oc om det er huiet da brug den-
ne Lægedom.

Thus albū.
Ruta.

Tag huiet Røgelse saa meget som ote
Huedekorn kunde veye / Rude som rør er
saa meget som tiue Huedekorn veye / stød
disse til Puluer / blende dem siden met Ro-
sen Sirup / giff Warner heraff. Moderen
eller Ammen skal tygge Spisekommen
smaat / oc her aff skal hun smøre udi Barns
sens Mund.

Syrupus
Rosarum.
Cuminum.
Syrupus
Granatorū.
Agresta.
Succus Cy-
doniorum.

Giff Warner Sirup som giort er aff
Granate æble met nogen stot Mynte.

Om det som Warner spyer / hafver en
sterck Luct eller lucter surt. Da giff War-
ner Dsen aff de sure Vinbær / eller oc Dsen
aff Queer.

Cyntas.
Mori agre-
flis.
Pzidion.

Tag Bygmel / oc de Spirer som først
udsprunge aff Blaabers urt / oc Stalerne
aff Granate Eble / stød smaa / oc blend disse
met Vand / leg her aff paa Warnsens
Maffve som it Plaaster.

Moscus.
Succus Cy-
donij.

Haffver Warner en Vædskactigt
Maffve / da smør Maffven met Rosen-
Vand / huor udi lidet Dæsmet sønder
ghedet er. Oc giff det Dsen aff Queer /
oc lit stotte Neglicker blandet met Su-
cker.

Giff

For Drømme.

65

310

Giff Barnet tredie delen aff it quin-
tin Galla Muscata/met Queer Des.

Galla Ma-

scata.

Gif Barnet saa mange støtte Re-
glicker/som fire Bygtorn veye.

Gariophilli.

Tag Mastix/huit Røgelse / oc tørre
Rosenblad stød disse til Puluer/ oc blande
dem met Osen af Meynte. Men om saa
er at Masuen opstøder meget / da tag lit
Edicke her til / oc giør Plaaster her af/ oc
leg det paa Barnsens Masuens mund.

Mastix.

Thus album

Rosa.

Tag Rude som tør er / huit Røgelse
helt en saa meget / Blende disse met Rosen
Sirup/eller met Vin / hvilcken som blen-
det er met vand / oc gif Barnet.

Ruta.

Thus album

Syrupus.

Rosarum.

Det xix. Capittel.

For Drømme.

Det steer oc stundem at Vørn
saa suare drømme den stund de
søfue oc forsærdis i Søfne/huil-
cket almindelige gierne ster/ naar
som di formeget / eller oc æde formeget/ oc
kunde det ick fordøfue eller fortære / de
stulle saaledis hielpis.

Lægedom.

Naar som de hafue æde eller dier/
da stulle de ick strax nedleggis / men no-
gen

I

gen

En stacket oc trang Nande.

gen stund oppeholdis / Saa skal mand
giffue dem lidet Honnig at lücke / paa det
at hues i Massuen er / kand fordøffuis eller
fortæris / oc neddriffuis til Stolgangen.

Giff Barnet lidt Theragelse blendet
met Melck.

Theriaca.
Dyaploris.
Diamoscum

Giff Barnet huer dag siette parten
aff it quinrin Dyaploris, eller Diamosco.

Det xx. Capittel.

For en trang oc stacket Nande.

Det steer oc stundem / at Børne
ne saa en trang oc stacket Nande /
Oc naar som de soffue / da ran-
gler hand vdi Halsen / saa at
mand kand høre den / Oc de skulle saaledis
hielpis.

Lægedom.

Sémen Lini. Stød Hørfrø til Puluer / blende det
saa met rene Honnig / som vel saadet oc
stummet er / Her af skal mand ofte smø-
re vdi deris Mund.

Cuminum.

Haffuer Barnet stor Hede / da gif
det Spisekommen / beredt oc tilgiort / som
om Hørfrøt scresfuet staar.

Det

For Bugløb oc Blodsot.

66

311

Det xxi. Capittel.

Om Barnet er løst vdi Rissuet/ oc
faar Bugløb eller Blodsot.

Denne Singdom faa Vørn almin-
delige gierne / naar som de først faa
Tender / Disligiste oc naar som de
icke vel fortære eller fordøfue kunder det
de tære / Sammeledis oc af den onde
Melck / eller af Kaald / eller oc af anden
ond vædste.

Lægedom.

Moderen eller Ammen skal huer
dag fastendis dricke en god drick Gedde-
melck / i huilcken gloendis Kamperstene
slucte ere / oc der paa faste vdi tre timer.
Hun skal oc æde det som stercke er / oc det
som tørrer. Hun skal oc dricke af det Vll/
huor vdi gloendis Graal sluct er ni gan-
ge.

Tag Rosenfrø/ Spisekommen/ Anis/
eller oc Mercke frø/ stød disse til puluer/
gør Plaafter her af/ oc leg det paa Barn-
sens bug.

Om dette forserfue icke hielp vil/
da gif barnet løben af en Ged saa meget
som

Anthera.
Cuminum.
Anisum.
Semen Pen-
trofelini.
Coagulum
hædi.

S ij

som

For Bugløb oc Blodspot.

Coagulum
hærdi.

som siette parten af it quintin kand veyel/
Eller lidet mere met kalt Vand at dricke/
Oc samme dag som Varnet dette dricker/
Skal det icke gifuis nogen Melck / paa det
at Melcken skal icke løbe tilsammen vdi
Varnsens Masue / Men mand skal gifue
det Blommen aff blødsaadne Egg / eller
refuet Huedebrød saadet met Vand/eller
Huedemel saadet met vand.

Syrupus
Rosarum.
Syrupus
Sorbe.

Er Varnsens Skarn eller Møg gul/
da skal mand gifue det Rosen Sirup/eller
Sirup giort af Skoukrabber / eller af
Granate Eble met lidet Mynte vandt.

Viola.

Tag Surdey / søndergnid den vdi
Vand / Kryst det saa igiennem en Klud/
Tag her til siette parten af it quintin Fio-
ler/oc tredie delen af it quintin brent Fiss-
ben / Gallas halft andet quintin / oc gif
Varnet her af at dricke.

Galla.
Miliū.

Gjør Gallas til Puluer / oc find det
saa vdi Vand met noget Bygmel / eller
Mel giort af Hirsegryn støtte til Puluer/
gjør Plaafter her af/ oc leg det paa Varn-
sens bug.

Succus
Acatia.
Cerasa.

Om disse forscresue Lægedomme ville
icke hielppe / da skal mand tage Dsen af
Slaan oc Blyhuic / af huert it quintin/
oc

den Des Opium, siette delen af it quin-
tin/ Her af skal mand giøre smaa Tappe/
oc stinge en af dem ind vdi Barnsens arg.

Opium.

Er det saa/ at der gaar hui fra Bar-
net / da skal mand gifue Barnet otenden
parten af it quintin Galla Muscata / oc
huit Røgelse tredie parten af it quintin/
met Dsen af Queer.

Gallæ Mu-
scatæ.
Thus album
Succus
Cydonio-
rum.

Tag Safran / oc tre gange saa meget
Myrrhe / stød disse oc blend dem tilsam-
men met rød Vin / giør Plaaster heraf/
oc leg det paa Barnsens bug.

Crocus.
Myrrha.

Tag Bygmel oc blende det met Dsen
af Benbrede oc met lider Edicke / giør
Plaaster her af / oc leg det paa Barnsens
bug.

Sind Rosen vdi Vand/ oc bad Bar-
net der vdi.

Slyck it stycke gloendis Staal vdi
sød Melck / giør saa en grød af samme
Melck met Huedemel / gif Barnet her af
at æde.

Tag gammelt Rosen Sucker / oc
Mynte smaa stød til Puluer/ it halft quin-
tin / Blend disse met Rosen Sirup/ oc
smør her af i Barnsens Mund.

Saccharum,
Rosarum,
Syrupus
Rosarum,
Ebur.

Tag to Potter sød Melck/ slyck gloen-
dis Staal der vdi / lad der saa vdi it halft

J iij

lode

Ebdr.
Vitellam
ovi.
Nux Myri-
tica.

Om Stolgang.

lode brent Gilsbeen / eller Elephante beent
Gif Varnet her af at dricke.

Tag en Egge blomme oc en halft
Mustate smaa Staaren / Wag her af en
Kage paa en hed Tegelften / siud saa sam-
me Kage vdi to pottes Melck / huor vdi
gloendis Staal sluct er / Gif Varnet her
af at dricke.

Merck oc / at mand skal icke forsnart
stille saadanne Bugløb oc flydelse / vden
saa vaare at det varede forlunge / oc Varn-
et der af blifue saare siuge.

Det xxij. Capittel.

Om Børn kunde icke haffue de-
ris Wag oc gaa til Stols.

Mar som vnge oc diendis Børn
kunde icke gaa til Stols / oc hafue
deris Wag / da skal Moderen / eller
Ammen / bruge de ting som Læ-
sen giøre / om saa er at hun oc er forstifuet i
Lifuet / oc kand icke gaa til Stols.

Lægedom.

Mel.

Mand skal siude Honnig ind til det
blifuer hart / oc giøre saa der af Tappel-
huer saa lang som en halft Finger / oc
saa tyck som en Pen / de skulle vaadgiøris
vdi

vdi Olie/oc stingis bag ind vdi Barnsens
ark.

Tag Roden af Bede / oc giør Tapp. *Radix Betæ.*
pe af den/saa store oc lange som ofuen fore
sagt er/vaad giør dem vdi Olie / oc sting
dem bag ind.

Saadanne Tappe maa oc vel giør is *Ireos.*
af blaa lilie Rødder / oc saa brugis som
sagt er.

Gif Barnet Honnig/ lidt mere end *Mel.*
som en Ert kand vere stort til / gnid saa
Barnsens bug med Bomuld/som er vaad-
giord vdi Lissebons Olie. *Oleum*
olibanum

Vaadgiør Bomul eller oc anden ren
Vld vdi Oxe eller Kogalde/oc leg den paa *Fel tauri.*
Barnsens Nafle.

Er Barnet ofuer tolf Aar gammelt/
da maa mand gifue det vden all fare tre
Muselorte / vel sønder gnedne vdi sød
Melck.

Tag Bladene af Rosen/oc leg dem vdi *Rosa.*
en fierkant Linpose / Siind den saa vdi det
Vand som Smederne flycke deris Tenger
vdi/met lic Edicke / naar hun saaden er/
kryst saa Vandet af hannem/oc leg den saa
varm paa Barnsens Nafue.

Tag Smør oc leg det vdi en Balnød-
destal / oc bind den paa Barnsens nafle/

J iij

oc

Om Stolgang.

oc smør oc saa Varnsens Bug vel met
Smør/saa faar det Løsen.

Malua.
Althea.
Fænum
græcum.
Semen lini.
Garia.

Tag Karost / oc Bladene af den Ka-
rost / Althea kaldet / Fænum Græcum, oc
Hørfrø / af huere en Hand fuld / Alter
rod fire lodt / thi Tigen / Sind disse vel vdi
Vand / stød dem siden saa at der vorder
som en Brød / Tag her til fire lodt Smør/
oc Hønse Yster fire lodt / Saffran tredie
delen af quintin / Her af gjør it Plaafter/
oc smør her af paa en Klud / saa tryck som
en Pen kand vere / oc leg det saa paa Varn-
sens bug luncet / Laad det saa der paa ligge
dag oc nat / Oc om saa er / at Varnet faar
icke her af Løsen / da brug dette efterscref-
ne.

Aloe Helle-
borus.

Tag Aloe it quintin / Nyse vte / huid
oc sort / af huert fierde parten af it quintin/
Stød disse til Puluer / rør dette Puluer
vdi tre Skeder fulde af Dregalde / vaad-
gør her vdi Bld / oc leg den paa Varn-
sens Nasse / saa bret som en Haand.

Det xxiiij. Capittel.

Om Bagtarmen vdgaar.

Sundem vdgaar oc Bagtar-
men paa vnge oc spæde Børn/
fun-

stundem der aff / at de ere haarde vdi Liff-
net / at de saa arbejde oc fryste / oc nøde
dem til Stolzangen / oc de skulle saaledis
hielpis.

Lægedom.

Siud Kattoest vdi Vand oc hade
Barnet der vdi oc insæt Tarmen / vaad-
gør saa en Linklud vdi Firole olie / oc leg
den offuer stæden. Det er oc saare gaar
at mand binder offte varme Linklude bag
paa Barnsens Arg.

Malva.
Oleum
Violarum.

Bad Barnet vdi Vand / huor vdi
tørre Rosen blæd / Algerne / Slaan / Gal-
las saadne ere.

Folia rosa.
Glandulæ.
Acatia.
Galla.

Det xxiij. Capittel.

Om Barnet haffuer lyst til at giø-
res sit Mag oc kand dog icke.

S Et steer oc stundem at Børn
saa den Singdom som kaldis paa
Latine Tenasmon, oc er den naer
som Barnet haffuer lyst til at
giøre sit Mag / fryster saare met stort ar-
beyde / kand dog intet eller søye giøre / oc
denne brecf kommer almindelige giørne
aff fuld / oc de skulle saaledis hielpis.

I v.

Læge

For Spolorm.

Lægedom.

Seminis
Nasturtij.
Cuminum.

Tag Karsefrø/ oc Spisekommen lige
meget aff huert/ stød disse til Puluer / oc
blend det saa met gammelt Smør / giff
Barner her aff met kalt Vand at dricke.

Terebinthi-
na.

Leg Terpentijn paa Gløer / oc lad Rø-
gen gaa vnden op paa Barner.

Colophemia

Leg Grefes Bæg paa Gløer / oc lad
Røgen gaa vnden op.

Det xxv. Capittel.

For Spolorm.

Der vaaxe stundem Orme bag i
Arken paa vnge oc spæde Børn/
saa store som Madke eller oc smære/
stundem vaaxe de induaartis i Liffuet/ Oc
de skulle saaledis hielpis:

Lægedom.

Er Ormene bag vdi Arken/ Da giør
Tappe aff Bomuld / vaadgiør dem vdi
Olie off Malurt/ eller Olie aff Rude/ eller
vdi Olie aff Persicke tierner giort / eller
vdi Olie aff de beste Mandele / oc sting
den bag ind.

Cuminum.
Fel bovis.

Spisekommen smaat stot oc blender
met Dye galde/ oc Plaafter der af giort/ oc
paa Barnsens nase lagt døder Ormene.

Gif

Giff Barnet Lissebons Olie at dricke/
da ds ormene alle som ere i barnsens liff.
Tag Malurte Des Coloquintida
smaa stöt til Pulver/ Blend disse met Dye
galde oc met lidt Rumel/ oc gjør saa Plaa-
ster her af / Æg det varmt paa Barnsens
Naffle.

Oleum
Olivarum.
Succus Ab-
synthi.
Colocyn-
thida.

Siud Malurt oc Gallas vdi Vand/
oc bad Barnet her vdi / oc lad det sidde her
vdi ofuer Nafflen.

Absynthiū.
Galla.

Tag aff de Bønner Lupini kaldede/
Lauerbær/ oc Gallas / stød disse til Pulver/
oc blende dem met Dye galde/ oc gjør
Plaafter her af / brug det som ofuen fore
sage er.

Lupini.
Bacce lauri.
Galla.

Giff Barnet sex Mandele at æde.
I Apotecken findis en fruct Sebe-
sten kaldet / Siud den vdi Melck / oc gif
Barnet af den at dricke.

Sebesten.

Gif Barnet tre dage om Morgenens
fastendis en god drick varm Melck at dri-
cke / oc gif det paa den fierde dag it halfe
quintin Orme frø / oc lad det saa faste der
paa vdi tre timer.

Af alle disse tegn kand mand forfare
om Børn hafue Orme vdi dem.

Daar de sofue dragis deris Bug til-
sammen / oc naar de opuaagne / da fløer
Næse

Om Børn vdsas.

Næseborerne paa dem / De haffue oc om
dagen stor tørst / oc deris Tunge er tørre
om dagen / end om natten / Der gaar oc
stundem Orme aff dem / Aff denne brecf
døer mange Børn.

Det xxvj. Capittel.

Om Børn vdsas eller vorde
Dudis løse.

Al Børns Hud vorder saar / paa
Venene eller bag ved Argen / der
kommer aff pissens Stærphed / oc
stulle de saaledis hielpis.

Lægedom.

Ircos.

Gjør blaa Lilie Rod til puluer / oc
strø det der som det Hudeløse er.

Oleum

Rosarum.

Thus album

Camphora

Tag Rosen Olie tu lodt / huiet Røgelse
it quintia / Smelt disse tilsammen / lad der
oc vdi Campher / saa meget som ore Byg-
korn kunde opueye / oc gjør saa her aff en
Smørelse / oc smør den Hudeløse sted her
med.

Vnguentum
album

Vnguentum
rubrum.

Vnguentum
Cerafo.

Den Smørelse Vnguentum album,
distilgiste oc den Smørelse Vnguentum
rubium, eller oc den Smørelse som gis-
ris aff Blihuitt / ere oc saare gode til denne
brecf.

Naar

Naar som mand Barne bader haff-
uer / Skal mand den sted som Huden aff er /
tørre / oc legge Skaffuelse aff Einklude der
paa.

Det xxvij. Capittel.

Naar Børn faa vdsæt eller
bliffue skabbede.

Børn faa almindelige vdsæt / el-
ler bliffue skabbede / naar som de
affuennis fra Patten oc icke opfø-
dis met Barne mad / Men mand giffuer
dem Fist / Riød / Vin / El eller andet saa-
dant vsticfeligt.

Naar som Børn ere saa vdsagne /
da skal det icke inddriffuis igien / Men
mand skal saadan wreen vædste met stor
flittighed vddriffue / oc dem offte bade vdi
varmt Vand / oc dem siden vel varme hol-
de / De skulle icke badis vdi Vastue eller i
Bager Den / thi Suede bad er dem skade-
ligt.

Lægedom.

Saadanne Børn skal mand giffue
at dricke / Vand huor vdi Figen saadne
ere / oc Figen at æde.

Mand maa oc giffue dem Senickel Aqua feni-
vant / culi.

Om Børn bliffue manffre.

Abfynthij.
Cichoreæ.
Malua.
Oleum
Violarum.

vand / Malurte vand / eller oc vand brent
af den store Jernurt.

Naar som Skabben er vel vdflagen/
da skal Barnet huer anden dag badis vdi
varmt Vand/huor vdi Kattost faaden er/
Siden skal Barnet smøris met Giole
Olie/eller met Flød af sød Melck.

Diachylon
simplex.

Men om der vaaxer Rødde vnder
Skabben/ da skal den ick opkystis / Men
mand skal rage Diachylon simplex, oc
giøre der Plagster af/ oc legge det paa den
Skabbede sted / Denne Smørelse bløder
oc læger.

Det xxviij. Capittel.

Om Børn bliffue manffre.

Befuer noget vngt oc spædt Barn
manfuert / saa at der sumis ick
paa det/ vden Hud oc Been.

Lægedom.

Caput &
pedes.
Arietis.

Mand skal sinde Hofuedet oc Bene-
ne af en Væder vdi Vand / indtil Rø-
det falder fra Benene/ oc vdi samme Vand
skal Barnet ofte badis/ De efter at det ba-
det hafner skal det vel tørris / De siden
skal det smøris met denne Smørelse/ saa-
ledis tilgiøre.

Tag

Tag wfaltet Smør / Fiole Olie / eller
Rosen olie / af huert try lodt / Butirum.
Smelte Oleum.
hals andet lodt / Violarum.
Box it halft lodt / Oleum
disse tilsammen / oc gjør her af en Smør-
relse / oc brug den som sagt er. Rosarum

Tag Box / Suine Ister / Saaretelles /
wfaltet eller afklaret Smør / Axungia
smelt disse Porcina.
tilsammen / oc sie det saa igiennem en
Klud / her med smør Varnet. Cera.
Axungia
porcina.
Butyrum.

Det xxix. Capittel.

Om Børns Lemmer visne oc
Lamme vorde.

S Ordr noget Varns Lemmer lam-
me oc nedhenge / saa at det hafuer /
icke maect til ad røre dem / Eller om
det kand icke gaa vdi den tid som det skuide
mer rette lære at gaa. Om saadant Varn
end diendis er / da skal Moderen eller Am-
men bruge den lægedom som vermer oc
tørre / Oc den Mad som lætteligen for-
tæris oc tørris. Oc mand skal bade Varn-
net fastendis vdi Vand / huor vdi Cham-
milleblomster saadne ere / Oc mand skal
gøre en smørelse af huide Liliens Olie / oc
Olie af Webergel / met lidt i Box / Her
met skal mand smøre Varnsens Rygbeen
langs ned af.

Cre

Om Børns Lemmer vlsne.

Cera.
Euphrasiū
Oleum
Oliuarum.

Oleum
Oliuarum.
Euphorbiū

Ere alle Børns Lemmer lamme/
da brug denne Smørelse. Tag Vox tu
lode / den Gummi Euforbium smaa støt
til Puluer it quintin / Lissebons Olie saa
meget so mand her til behøffuer / gjør saa
Plaaster her aff / oc leg det langs ned paa
Børnsens Ryg.

Tag Lissebons Olie tu lode / Eufor-
bium it quintin / Vox it halff lode / smelt
disse tilsammen paa en saeter Ild / smør
her aff paa it stycke Semist Leder / leg det
langs at Rygbenet.

Malua.
Viola.
Oleum
Violarum.
Cera-

Vorder noget Børns Lemmer lams
me effter at det haaffuer haft den Kaalde-
singe vdi nogen stund / oc det saare afftaget
er / oc er bleffuet manffuert / da skal mand
slude Katost / oc Fioler vdi Vand / oc her
vdi skal mand Børnet bade / mand skal oc
giøre en Smørelse aff Fiolie Olie oc
Baay / her met skal mand smøre Børn-
sens Rygben / oc Hoffuet panden der som
hvi tilsammen kommer.

Det xxx. Capittel.

Om Børns Lemmer ryste / stelff-
ue eller beffre.

Var som Børns Lemmer ry-
ste / stelffue / eller beffre / da vorde
de

de gierne lamme/ eller de saa oc den faldende
de Sot / oc de Stulle saaledis hielpis.

Lægedom.

Tag Rosen olie/ oc den Balsam Olie/ *Oleum Ro-*
som oc kaldis Syica Olie / blend oc varm *sarum.*
disse tilsammen / her met smør Varnsens *Oleum de*
Rygben / oc de Lemmer som Stelfve oc *Spica.*
ryste.

Eller tag Laurolie / oc handle der met *Oleum Lau-*
som sagt er. *rini.*

Det xxxi. Capittel.

For Krampe eller Verck.

Sige oc spæde Børn / saa oc stundem
Krampe eller Verck / oc saadant vederfaris allermost fede
Børn / naar de først saa Tender.

Lægedom.

Barnet skal smøris met Lilie Olie. *Oleum Lilij.*

Om Krampen tager Barnet haardelig/ at det udreeker sine Lemmer fra sig / da
skal mand bade Barnet udi Vand / huor *Tapsus Bara-*
udi den Brr Kongelius saaden er. *batus.*

Tag Siolie Olie / oc Olie aff de søde *Oleum Vio-*
Mandele / blend disse tilsammen/ oc smør *larum.*
Barnet her met. *Oleum de A-*
migdalis
dulcibus.

K

Haffver

Saar Børn ont i Bugen.

Oleum Oli-
varum.

Haffver Bærnet stor hede / da smør
det med Lissebons Olie / eller met Firole
Olie / udi huilcket lre Baax er smoltet/
Oleum Vio- Mand skal oc smøre Bærnsens Hoffvee
larum. vel met Firole Olie.

Det xxxij. Capittel.

Saar Børn ont i Bugen.

Oleum Oli-
varum,

Elar Børn ont udi sin Bug/oc der
græder saare / da smelt Lissebons
Olie oc Baax tilsammen / vaad-
gør saa Bomuld/først udi varme/
Bånd/ oc siden udi Olie/ oc leg paa Bærn-
sens Bug.

Det xxxiii. Capittel.

Om Børn ere hoffne.

Ebulas.

En nogen Bærns Lægomme hoff-
vet/ eller oc nogen besynderlig Læm/
oc om det ick hede haffver/ da tag
den første grøe som paa Hylde først
om Aaret vdsprungen er / disligeste oc saa
der som aff en Bre Sommerhyldt / kaldit/
udsprunget er/oc siud disse udi Vin/oc vind
Bærnet her ud.

Om noget Bærns Bug vore hoffvit/
oc

oc Baret stor Hoffververck haſſde/da tag Myrrha?
Myrrhe / Aleopaticum oc Saffran/ blend Aloe Epa-
diſſe tiſſammen met Oſen aff Bønner/ oc ticum.
leg det paa Barnſens Hoffvet.

Det xxxiiij. Capittel.

Om Nafsen hoffnis.

SEt hender ſig offte at vnge oc
ſpæde Børns Naſte hoffnis oc
ſerderlis naar ſom hand er aff-
ſkaaren / oc dem ſkal mand ſaale-
dis hielpe.

Lægedom.

Tag Oleum Siſaminum/ Terpentini/ Oleum Sela-
oc Spicanardus / ſind diſſe tiſſammen/ minum.
vaadgiør her i Bomuld/ leg den paa Naſſ- Terebinthi-
len en Fingers tyck. na.
Spicanar-
dus.

Er Barnſens Naſten der aff hoffven/
at det haſſver græd meget/aff Hoſte/ Sald/
eller aff ſlag / tag rene Einklude/ bren dem
lige ſom mand brender Einklude til it Fær-
tyg/ tag ſaa der til de Bønner Lupini kal- Lupini
dede / oc ſtøt dem til Puluer / blend diſſe
ſaa tiſſammen med rød Vin / ſmør her aff
paa Hampe blaar/ oc leg det paa Barnſens
Naſte.

For den Kaaldefuge.
Det xxx. Capittel.
For den Kaaldefuge.

Naar som unge oc spæde Børn faa
den Kaaldefuge / da skal Mode-
ren eller Ammen icke bruge Riid/
Fist / Eg / Vin / oc andre ring
som hedne / Men de ring som vedstaftege-
re ere oc kole / hun skal dricke Bygvand/
hun skal oc Aarelade sig / oc anden Dagen
der effter skal hun tage til sig it Quintin
god Theragelse / oc faste der paa udi sex Ti-
mer.

Theriaca.
Succus ab-
synthei.
Plantagi-
nis.
Malva.
Semper vive

Tag Ofen aff Malurt / aff Beybrede/
aff Rattost / aff Husbog / rør Bygmel her
udi / oc gior Plaster heraff / oc leg det paa
Barusens Bryst.

Oleum Ro-
farum.
Oleum Oli-
varum.
Oleum po-
pulinum.

Tag Rosen Olie / Siolie Olie / oc Po-
puleons / Rør disse tilsammen / smør Barus-
sens Pande / Findinger / Armhullerne oc
Hendernis ledemod / oc Foderne under
Auckelen her med / oc denne Smørelse skal
vere kaald naar hun brugis.

Rosa.

Tag tørre Rosen / oc stød dem til Pul-
uer / oc Bygmel / blend disse met Rosen-
vand / gior Plaster her af / oc leg det paa
Barusens Bryst.

Lactuca.

Wand skal siude de Bræer som ere aff
kaal

faald nature / lige som disse ere / *Eceyge / Porulaca.*
Portulake / Veybreder udi vand / oc der *Plantaginis*
 udi skal Varnet badis.

Det xxxvj. Capittel.

For Sten.

De vnge oc spæde Børn haffve
 Sten / eller kunde icke vel lade de-
 ris Vand / det kand mand forfare
 aff disse Tegen. Varnet pisser off-
 te met stor pine oc lidt tillige / haffver oc
 stor pine hos den lønlige Lem / de haffve oc
 stedse Haanden paa den / kløer saare / oc om
 det er it drenge Barn / da staar hans løn-
 lige Lem stedse / oc de stulle saaledis hielpis.

Lægedom.

Varnet skal icke badis udi Vand /
 huor udi den Rattost Altea / *Hørfrø /* oc *Althea.*
S. Peters Vrt saadne ere. Siden skal *Seminis*
 mand giffve Varnet nogen lægedom som *Lini.*
 lættelig gjør at pisse / oc naar som mand vil
 nedlegge Varnet til søffns / Da skal den *Olenm Oli-*
 lønlige Lem oc der omkring vel smoris met *varum.*
 dissebons Olie / mand skal oc giffue det *Parietarea.*
 Melck at dricke som blandet er met Vand /
 brendt aff Vlaabers Vrt

Tag Ducke blod oc brende *Scorpio* *Sanguis*
 ner støtte til Pukier / blend disse met Olie *hirci.*
 aff *Scorpionis.*

R iij

For den Gulesot.

Oleum libij. aff de huide Lilier / gjør Plaster her aff / oc
leg det offven for den lønlige Lem.

Det xxxvij. Capittel.

For den Gulesot.

Børn faa oc saa stundem den Gule-
sot / aff Moderens eller af Ammens
groffve oc tycke Melck / aff huilcken
Leffverens oc Valdens vey forstoppes.

Lægedom.

Moderen eller Ammen skal lade sla
Leffver Aaren paa Haanden eller paa Ar-
men / oc hun skal gjøre hendis Melck god
met de ting som Melcken god gjøre / om
huilcken førre sagt er. Mand skal oc bade
Barnet i Vand huor udi Jordbere Vrt
met rod oc alt saaden er / Oc om Morgen
effter at det haffver bader skal mand giffve
det it Quintin eller it halffe Triasandali /
vel sønder gnedet udi Sirup Zistler / oc lad
det faste der paa udi to Timer / Moderen
eller Ammen skal icke æde Fisk / Ost / eller
de som baget er / Barnet skal icke heller
bæris udi Euten.

Det xxxviij. Capittel.

Om Børn kand icke lade de-
ris Vand.

Om

De noget yngt eller spæde Børn
 faar Sten eller for sand Skyld / kand
 icke lade sit Vand / da skal mand ta-
 ge en Haand fuld aff Algerne / oc siude dem
 ind i halffanden Potte ferst Vand indtil
 tredie delen er indsaaden / saa skal det si-
 igiennem en lineet Klud / oc naar som det er
 bleffuet kalt / da skal mand giffue Børnet
 her aff at dricke saa meget som det selffue
 dricke vil.

Giff Børnet lidet Krevittis Ghen-
 stotte til Puluer met søt Melck at dricke.

Register eller Tasse offver den ne Bog om Quindfolcks Bryst oc Siugdom.

Quinde at hun vndfanger oc bliffver singlig
 met Foster huorledis det steer. i. cap. blad 3
 Huorledis mand kand forfare oc vide / om en
 Quindis persone er singlig met Foster eller
 icke. ij. cap. 6

Om nogen Quindis persone er met Dreng/
 pige eller Tuillinge / huorledis det kand
 forfaris. iij. cap. 7

Huorledis mand kand vide oc forfare om Fo-
 steret er helbrede eller singt / oc om Quinde
 skal føde flere Foster eller Børn. iij. cap. 8

Om Huusbonden eller Hustruen er wfruct-
 sommelig huorledis det forfaris. v. cap. 9

¶ iij

Huor

Register.

Huorledis siuglige Quindfold som met Foster ere / de holde sig effter de haffve undfan- get.	vi. cap. 10.
Hogle Tegn / aff huildte mand kand forfare at Sødseleus tid tilstunder.	vij. cap. 14
Om Quinde pints met Foster oc kand icke fæ- de det.	viij. cap. 14
Huorledis den anden Sødsele stal uddriffvis.	ix. cap. 18
Huorledis mand stal handle met det ny fød- de Barn.	x. cap. 20.
Død Foster ud at driffve.	xi. cap. 21
Om Quinden haffver icke sin tid effter hun haffver fød Barn.	xij. cap. 25
Om Quinde siuge den kaalde siuge.	xij. cap. 26
Om Quindens Bug hoffnis.	xij. cap. 26
Saat Quinden ont i Bugen / i Moderen / eller i den lønlige Lem.	xv. cap. ibidem.
Om Bygve.	xvi. cap. 27
Haffver Quinde sin tid formeget.	xviij. cap. 28
Er der Byld / Saat / eller Rødde i Moderen / eller i den lønlige Lem.	xviij. cap. 29
Om Bagtarmen udgaar.	xix. cap. 29
Om Moderen udgaar.	xx. cap. 30
Om Naflen udgaar.	xxi. cap. 31
Om den part imellem Sødseles Lem oc Stols- gangens Lem brøster.	xxij. cap. ibidem
Om Soderne hoffne.	xxij. cap. 32
Om Quinden haffver icke at di.	xxij. cap. 33
Om Quinde Bryst ere hoffne.	xxv. cap. 34
For Byld i Quinde Bryst.	xxvj. cap. 35
For Quinde Bryst lucte ilde.	xxvj. cap. 36
At Brystene stulle icke vaare store paa Tom- fruet eller piger.	xxvj. cap. 37
Om	

Register.

322

Om Quindfoldt haffver icke deris tid.
xxix. cap. ibidem.

Om Quindfoldtis tid flyder formeget.
xxx. cap. 41

Om det stycke Riid / huilket som vaaxer i
Moderen aff Lagerne kaldet Mola matri-
cis, oc aff Quindfoldke Maanen Barn.
xxxi. cap. 45

Om Moderen opstoder.
xxxij. cap. 46

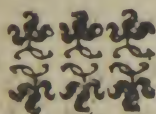
Om Moderen løber fra en sted oc til en an-
den.
xxxij. cap. 48

Om Moderen er bylden.
xxxij. cap. 49

Ende paa denne Tasse.

Prentet i Lübeck

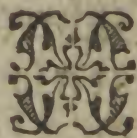
Paa Lorenz Allbrecht / Borge-
ris oc Bogesørers der samme steds Ves-
taastning / oc findis hos hannem
til fiøbs.

En Schön nyt-
telig Lægebog indehol-
dendis mange atskillige skøne oc
forfarne Lægedomme / huilcke som tiene
Bartstørerne / oc dem som ville læge
ferske oc gamle Saar. Disligeste oc om
Bad / Aareladelse oc Koppe sættelse / oc
om de Lægedomme som findis i
Apotecten til fiøbs.

Forordt af

Henrick Smid udi Malmø /
Anno M. D. Lviij.

Prentet i Lübeck /

ANNO

I S 9 8.

323
Erlig/ Velbyrdig Mand

oc strenge Ridder/ Herr Mogens
Gyldenstjerne til Stjerneholm/ vor kien-
riste naadige Herris Mand oc Raad. Vn-
ser ieg Henrick Smid i Malmø/ Naade/ oc
fred aff Gud vor Fader/ oc aff vor Herre
Jesu Christo/ disligeste min ydmyge villige
Tieniste aff min fattige formue/
nu oc alid.

A Jere Herr Mogens/ Herre oc Ven/
wil læse i Historierne at Archagatus
Lisante Søn aff peloponese hafuer
veret den første Chyrurgicus/ det
er den første Læge eller Baristeret udi Ro-
mere Stadt/ som hafuer handlet met obne
Saar/ huilcke hand kunde see oc komme til
met sine Hender/ oc dette stede M. M. M.
D. C. C. xlvj. Aar effter at Verden vaar stabt/
der L. Aemilius Paulus/ oc M. Livius Salti-
nator vare Borgemestere i Rom/ oc det vaar
D. xxxv. Aar effter at Kommere Stadt først
bygdis. Huilcken Stadt bygdis der Ahas
vaar Kongi i Juda/ oc Osea Kongi i Israel/ som
vaar M. M. M. C. C. xj. Aar effter Verden
vaar stabt/ oc vñ. C. Lij. for Christi Fødsel.

Denne Archagatus hieldz met det første udi
stor ære oc vordighed/ men der hand begynte
at rense Saarene/ star oc brende det onde
Blod aff dem/ ville oc haffve omfær løn for
sin Konst oc wmage/ da bleff hand actet oc
holdet saa gaar som for en Bødel.

Atere Herr Mogens/ lige som det gicf den-
ne Læge Archagato/ saa gaar det endnu dag-
lige

Fortalen.

ligetil. Thi at naar som nogen er singeller
 saar glott/da iader hand falde Doctoren eller
 Lægen til sig/oc hand actis da aff den Singe
 som en Gud/ oc hand holder da Lægens bud
 oc befallinger fast strengere end Guds befall-
 ning / Thi at hand venter oc haabis at hand
 met hans Konstis hielp / skal komme til sin
 Sundhed oc Helbrede igien / Thi lige som
 Troen gjør en salig paa Sielsens vegne/ saa
 Fand oc saa den Tro / Haab / oc Trøst/ sein it
 siugt Menniste haffver til dem som hand be-
 gierer hielp aff under stundem mere trøste oc
 htelpe den Singe end Lægedommen gjør.
 Thi aff Troen oc Haabet forvandleris mange
 ting. Oc naar som den Singe fornemmer lidt
 bedre / Da acter hand Doctoren eller Lægen
 for en Engel. Men naar som hand bliffver
 aldelis til pass oc helbrede igien / oc Lægen
 vil da haffve penninge for sin befaastning/
 Konst oc wimage / da actis hand nye for it
 Menniste/ oc vere end en Bødel ja hand blif-
 ver da saa gaat som en Dieffuel / thi mand
 styer oc flyer for hannem/ saadan tack oc løn
 saar hand da for sin befaastning Konst oc
 wimage.

Siere Herr Mogens/ Lige saadan tack oc
 løn haffuer ieg offte anammet / den tid ieg
 brugdeden dyrebare Lægefæanst/ i saa maa-
 de/ at naar som ieg haffde kostet iij. eller vi.
 Mark paa Lægedom til nogen / oc den Singe
 vaar vorden helbrede igien / da fick ieg
 noffve helfften igien aff det som ieg haffde
 faastet paa den Singe/for hues styld ieg den-
 ne kostis rette grundvol / som er Theorica al-
 delis

delis forlod / for ret wtacknemmeligheds skyld.
Men dog vil teg icke aldelis nedgraffve oc
finle den Penning som Gud haffver giffvet
mig / men uddele den iblant dem som den haf-
ve behoff Thi det er it almindelig Ordsprock /
at huo som stuler oc begraffver sit eget Gods
effter sin vilie / hand gior ingen wstel uden sig
selff / men huo som stuler oc begraffver det
sijn menige Mand kand komē til gode / hand
gior huer mand wstel oc wret.

Kiere Herr Mogens / teg seer oc daglige
forfater / at nogle grossve oc wforstandige
Barister (huilcke sandelige mange ere til)
som uden all ret forstand oc konst / handi met
ferste oc gamle Saar / i det at de forderffue
mangen erlig persone som kommer for derts
haand met et lidet oc fœre Saar til huilcke de
brugede Lagedommer som Saaret verre
gior / end det vaar fœrend det kom til dem / oc
saaledis stilie de mangen baade ved helbrede
oc Penninge.

Kiere Herr Mogens / Jeg haffver kient
en Barister / oc hørt hannem rose sig der
aff / at hand kunde giøre oc berede en Smø-
relse til Bønder som haffde onde Saar / oc
naar som de kiøbte aff samme Smørelse / oc
lagde aff dem paa derts Saar / da bleff det
saa ont oc forderffvet inden faa Dage / saa at
ingen kunde læge det / fœr end det kom til
hans haand igien / saa fick hand ti eller tolf
Marck for it Saar / for huilcket hand ellers
skulde icke haffve faaet ti eller tolf Schilling.
Oc lige som hand handele / so gick det oc han-
nem fœr hand døde.

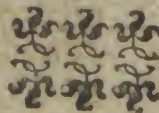
Kiere

Fortalen.

Kiere Herr Mogens / paa det de fromme
gudfryctige Lager som handle met ferste oc
gamle Saar / oc gietue vilde htelpe deris
Christen Brøder som nogen breck faar / met
deris Konst oc Handverck / der som de den ret-
telig vste / haffver ieg dem oc alle som forstaa
vort Danste Tungemaal / til gode fordanstet
denne nærværendis Bog / huilcken som er ud-
dragen aff de viseste oc forstandigste Lagers
bøger / oc indeholder mange stöne forfarne
stycker som til saadan handel tien.

Kiere Herr Mogens / i det ieg i sandhed
haffver forfaret aff eders strengthed at i haf-
ve en besynderlige lyst til Lagedoms Konst /
och haffve derfaare giort mig hielp oc bistand
met rede Penninge oc andet gaat / til at lade
prente mine Lagedbøger met / thi stendck oc
tilscriffver ieg eders strengthed denne nærvæ-
rendis lille Bog / bedendis eders strengthed yd-
mygeligen / at i ville tage hender til tacke / oc
mig haff de wforstandigen som saadant Ar-
beyde laste oc stende uden all stel oc brøde /
ville forsuare til det beste. Her met eders Vel-
byrdighed / met alt det i vel ville / den evige

Gud besalendis. Scriffvit vdi Malmø /
den Dag Junij M. D. Lviij.

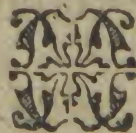
Regis

325

Hund den Læge handler met Saar skal ofve- veye oc sig fore tage.	i. cap.
Om de Saar som ere stunge met Vaaben oc Verie/ vere sig met Suerd eller pil	ij. cap.
Om Saar som hugne eller staarne ere.	iii. cap.
Om nogen Aare er sønderhuggen eller stags- ren.	iiii. cap.
Blod huorledis det skal stilles.	v. cap.
Om de Saar som ere Risdet oc i Benene.	vi. cap.
Om Hoffvetsaar oc om Hoffvetpanden er sønder.	vii. cap.
Om allehaande Hoffvet Saar som ere uden Hoffvetpandens sønderbrydelse.	viii. cap.
Vorder nogen biden aff en galden Hund.	ix. cap.
Om Byld eller Bulde Apostema kaldet.	x. cap.
Huorledis Bylder eller Bulde skal lægis.	xi. cap.
Huorledis brendendis Bylder stulle lægis/ vere sig Carbunclel eller pestilengis byld.	xii. cap.
Om gamle Saar oc Bylder at læge.	xiii. cap.
Om Krefst.	xiiii. cap.
Om Fistel.	xv. cap.
Huorledis Been eller andre Ledemoder so ere aff lede/ stulle indsættis.	xvi. cap.
Om it Been er sønder brødet.	xvii. cap.
Om gynenis breck oc singdom.	xviii. cap.
Om Lægedom som tien til allehaande slags Saar oc først Repercussiva,	xix. cap.
Confortativa,	xx. cap.
Atractiva.	xxj. cap.
Resolutiva.	xxij. cap.
	Molli.

Register.

Mollificativa.	xxiiij. cap.
Mundificativa.	xxiiiij. cap.
Sedativa dolorum.	xxv. cap.
Incarnativa.	xxvj. cap.
Citratrisatia.	xxvij. cap.
Corrosiva.	xxviiij. cap.
Putrefactiva.	xxix. cap.
Caustica eller Ruptoria.	xxx. cap.
Conglutinativa.	xxxj. cap.
Confortiva.	xxxij. cap.
En merckelig Smørelse til gamle oc ferske Saar.	xxxij. cap.
Oleum Hypericonis.	xxxiiij. cap.
En merckelig Balsen.	xxxv. cap.
Huorledis Ledevand skal stillis.	xxxvj. cap.
Vundendranck.	xxxvij. cap.
Om Bad.	xxxviij. cap.
Om Aareløvelse.	xxxix. cap.
Vdi huad tid om Aaret mand skal lade sig Aarelade.	xl. cap.
Aareløvelse/huorfaare den skal stee.	xli. cap.
Huad stæde der Vand komme aff Aareløvelse.	xliij. cap.
Om nogen Aare igiennem huggets.	xliij. cap.
Huorledis mand skal dømmes om det udladne Blod.	xliij. cap.
Om nogle wlycksalige Dage.	xlv. cap.
Om Kaappe sættelse.	xlvj. cap.
It Register paa de Lagedomme som findes i Apotecten.	xlvij. cap.

Det i. Capittel.

Daad den Læge som handler oc
omgaes met Saar/skal offuerueye
oc sig faaretage.

En Varskærer eller Læge som
handler oc omgaar met Saar/vere
sig ferste eller gamle / Hand skal
bruge til dem / den Lægedom som
vift oc offte forspøgt er / Hand skal oc haff-
ue stedse til stede alle de ring som der til rie-
ne oc duelige ere / Sammeledis oc vider
huorledis hand rettelige Smørelse oc
Plaaster / som riene oc duelige ere til hans
Konst/giøre oc berede skal/paa det at hand
diss bedre kand læge Saarene. Hand skal
oc met det første offuerueye / huorledis
hand Hecterne rettelige bruge skal vdi hu-
gne Saar/saa at Saaret kommer igien til
sin rette nature/som det førre hafde. Huil-
cket som dog ick vel skeer/vden aleniste vdi
de Saar / som ere aleniste vdi Rødder.
Thi de Saar som ere vdi de andre lemmers/
vere sig vdi Been/Azer oc Sener/Hinder
som gaar til Hiernen / forenis aldrig/eller
tillægis vden Aar. Thi deris begyndelse
af Sædet hafue/huileket som en gang vor-
der vdkastet/oc saargiort / kommer det al-
drig

Læge skal offuerueye.

drig til laue igien. Men udi samme sted
 vaaxer noget andet / huilcket som reffuen
 opfylder udi den sted som det andet sørre
 vaar. End dog at nogle aff de lærde læ-
 ger her imod siqe. Der ere oc nogle læger
 som scriffue her imod / oc ville siqe / at for-
 sagde leimner vaaxe aldelis tilsammen udi
 igien / uden all fare oc skade eller Nar.
 Some andre læger neere det oc siqe / at det
 er noget andet som steden opfylder / huil-
 cket lige er det andet. Men her om er min
 mening saaledis / er Saaret stort / da er det
 aleniste it stin-aff en befestelse eller stadse-
 stelse / det er en tilsammen sættelse. Men er
 Saaret lidet / da til lægis oc forenis det
 rettelig ud igien. Det er oc vist / at Rødet
 som dag fra dag aff Mad oc drick vaaxer oc
 forøgis / tilhaabe vaaxer lige som det sørre
 vaar / uden saa er at noget aff disse sin efter-
 sølgendis det forhindrer oc der imod staar /
 som ere / Om nogen Nare vaare igiennem-
 stungen oc saaret ginge ind paa benet / Om
 nogen Byld sloge der til / eller Complexien
 det forder stiede / Eller oc om Saaret vaa-
 re hulstungen / eller sonder knuset / eller det
 vaare forgifuet met Eder af noget ont for-
 giftigt Diur / huer af disse ville vere serdelis
 læge oc huer met en besynderlig lægedom /
 efter

efter Saarens leylighed/ som du her effter
skal faa at høre.

Det ij. Capittel.

Om Saar som met vaaben oc ve-
rie stungen ere/ vere sig met Suert eller pil.

Al de enfaaldige Saar vil ieg begyn-
de/ som icke nogen aff saaresagde til-
fald haaffuer. Først skal du giffue vel
aet der paa / om Saaret er stungen
met Kniff/ Spiind / Pil / eller mer andre
saadanne Verie / Thi saadanne Saar de
vaaxe inden en stacket tid tilsammen oc læ-
gis/ saa fremt at saadanne sting haaffue icke
røre nogen Aare eller Sene/ Hinde/ Muss/
som alder næst Venet er / Er det saa steet/
det kand mand forsare aff Pinen.

Til saadanne Saar tør mand inter
ander giøre/ end at mand legger der udi en
veyle som vaadgiort er udi Rosen olie / oc *Oleum rosa-
rum.*
Saaret saaledis obet holder en dag/ oc sam-
me dag skal den Saargiorde vere aldelis
stille/ oc icke røre den Lem som saargiort er.

Men haaffuer den som Saargiort
er/ stor oc suar pine / da er det icke Tegen-
der til at nogen Sene eller Aare Hinde
eller Muss er stungen / Er det saa/ da skal
du lade udi Saaret Rosen olie som førre er
varmet/ oc vegen som stingis udi saaret skal

Stungue Saar.

ey vere for lang eller fortryck / paa det at saaret skal ey der aff lide nogen uang eller pine. Vegen skal oc stingis vdi Rosen olie som blandet er met det huide aff it Eg/oc vduaritis paa Saaret skal leggis it Plaster som tilbage driffuer Repercussivum, aff Lægerne kaldet. Eller oc leg dette effter scressne der paa.

Oleum
Rosarum.
Acetum.
Vini.
Eolus Armenus.

Tag Rosen olie tu Lode / Vin Edicke it Lode / Volus Armenus / saa meget som her til behoff gioris / blende disse tilsamen / brug det indtil Pinen stillis / oc indtil Saaret begynder at giffue rødder aff sig / da tørst du icke frycte at nogen Apostema / deer Byld / eller Krampe der til slaer. Naar som Saaret saaledis renset oc bestermet er / Siden leg der vdi en tør blød Bege / oc aff det som renser / lige som dette efftersøgendis gior.

Mel Rosarum.
Farina hordei.
Terebinthina.

Tag Rosen Honnig / huilcket som rene oc klart er sex lode / rent Bygmel tu lode / oc lit Terpentinen / siud disse saa at det bliffuer en blød Smærelse / her met skal du tillæge Saaret.

Merck at Terpentinen skal icke ladis her vdi føre end Rosen Honnig oc Bygmellet vel tilsammen saadne ere / oc det er taget fra Ylden / da skal Terpentinen først der vdi ladis.

Men

Men om saa steede/at forsagde læge-
dom vil icke hielpe / oc pinen ey heller for-
gaar oc stilles / da lad en Aare tuert imod
Saaret / Om den siuge saa sterck er at hand
det taale oc fordrage fand / Men er hand
icke/da sæt hannem Kopper / oc giør han-
nem huer dag Stolgang met en aff de rap-
pe huilcke som Stolgang giøre/huilcke off-
uensfaare vdi det Capittel som Stolgang
at giøre screffne staa / oc lad hannem holde
en god Ordinanze vdi Mad oc Drick/
brug dette indtil du icke lenger seer eller
formercker nogle onde Tegn/See oc vel til
at du huer dag smører Saaret met Volo
Armeno / Rosen olie / oc Edicke. Ingen
anden ring stalt du bruge til saadant
Saar/huercken Sedme/Viter/eller varme
Bånd/Thi her aff raadner Saaret oc for-
derffuis.

Bolus armē-
nus.
Oleum ro-
sarum.
Acetum
Vini.

Det iij. Capittel.

Om Saar som hugne oc skaar-
ne ere.

Nar som Saaret er skaaret eller
huger met Kniff eller Suerd vdi
lengden / Da see vel til met det
første/om det giøris behoff at Saaret skal
tilsammen syes eller ey / giøris det icke be-
hoff

¶ iij

Albumen
ovi.

Thus album
Sanguis
Draconis.
Calx viva.

Ægne Saar.

hoff at mand det tilsammen syer eller hec-
ter/da leg i Saaret (Kaffuelse aff en Ænk-
vaadgiort udi det huide aff it Æg / oc for-
bint det / inder andet tørt du her til bruge.
Men er Saaret saa stort at det gøris behof
at hecres eller syes tilsammen/ da sy det til-
sammen met en fire hørnede synnael oc
met veyit Traadt / saa at hecterne komme
lige tilhaabe eller tilsammens / oc lad huer
hecce eller sting vere en liden finger bred fra
hin anden/ men underst udi Saaret skal it
hul bliffue obet / oc udi samme hul skal du
legge eller stinge en vege paa det / at Saa-
ret kand renfis der igiennem. Oc naar som
Saaret saaledis tilsammen syet eller hec-
cet er/strø saa aff dette effterfølgendis Pulver
der paa.

Tag huid Røggelse it lodt/ Drageblod
it lodt/ wshyter Kalck it lodt / stød oc
blend disse tilsammen/ somme dag alleniste
den wshyter Kalck/ der effter legge offuer
Saaret en linet klud vaadgiort udi det
huide aff it Æg/ oc forbinde det/ paa det at
det icke atstillies som tilsammen syet eller
hecet er/ oc tillæge Saaret saaledis.

Men om saa stede/ at noget ont fløge/
til saaret/ som vel stee kand af Luctens for-
andelse / saa at der kommer rødde udi eller
oc

oc heetelsen met huilcke Saaret er tilsam-
men syet sønder ginge. Da tag rent Hue-
demel it lodt / Honnig tu lodt / oc try lodt
Wand / siud disse tilsammen / her met reise
Saaret / oc gior Plaafter her aff paa
Saaret / Naar som dette saa steet er / da leg
det paa rene Blaær vaade giorde udi
varm Vin.

Farina
Triticici.
Mel.

Det iiij. Capittel.

Om nogen Aare er sønder hug-
gen eller skaaret.

Det hender sig oc stundem / at Aa-
rerne bliffue saargiorde / eller oc
sønderhuggis / lige som paa Ar-
me / Been / Hals / Hender / etc. Da
skal mand subtiligen begge ender aff sam-
me Aarer igien tilsammen heete eller sye /
oc naar som saa steet er / da skal mand
der paa sinørie Rosen olie / udi huilcken de
røde Madke aff Jorden saadne ere / oc
mand skal haaffue god til siun / at heeterne
eller det som tilsammen syet en ick opbry-
ster igien / saadant skal ick stee alleniste
saar Aarens Skyld / men oc saa / saar Saa-
rens / saadan heetelse eller tilsamen syelse er
god oc offte aff forstandige Læger forsøgt /
Men der er dog somme som her imod si-
ge

Lumbrici
terrestres.

Oleum ro-
farum.

Blod at stille.

ge vden all skal. Om den Saargiorde haf-
uer pine / der aff skal du icke forfærdig
fordi at saaden pine stillis inden en stæcker
tid / om saa er / at mand smører Saaret med
Rosen olie / om du saaledis handler / icke
du icke redig saar verck / om end saa vaare /
at den hele Aare vaare sønder.

Det v. Capittel.

Blod huorledis det skal stillis.

Olibanum.
Aloe.

Du saa stede / at Blodet løbe for-
meget vdi saadan handling / da
skal det saaledis stillis.

Tag Røgelse / oc Aloe / stød dem til
Puluer / oc blende dem med det huide aff
it Egg / saa at det bliffuer som Honnig /
rør her oc vdi Hare haar smaa Saaret / leg
her aff paa Saaret som bløder / sæt oc en
Finger paa den Aare som saa bløder / oc
lad den staa der paa vden en Time / Du
skal oc icke heller tage der Plaaster som saa-
ledis paa lagt er / fortilige aff Saaret / saa
fremt som du icke vilt gjøre den Singe
stor skade. Oc om saa stede / at samme
Plaaster vaare haardelig bager vdi Saa-
ret / da leg it andet fet Plaaster der paa / saa
at Plaasteret her af kand opblødis / at Aa-
ren

ren icke obnis igien / om du saaledis mee
Saaret handler/da siger jeg dig foruist at
dette er en skøn Konst oc lægedom hies
lige nøye findis.

Det vi. Capittel.

Om de Saar som ere vdi Riødet
oc vdi Venene.

Nar som Riødet oc Venene ere
Saargiorde tillige / da skal du
icke tillæge Riødens Saar/førre
end du haaffuer hiulpet Venet som hugget
er. At saadanne Veen skulle aldelis lægis
tilsammen igien som det førre vaar/er icke
muliget / met det vaaxer vel tilsammen
igien met it hart Riød / lige som det vaare
tilsammen lægt / at saadant lægis tilsam-
men/det skal Nature giøre/Thi skal Saa-
ret icke tillægis før end du fornemmer at
saa steet er / ellers skulle Riødens vædste
forhindre det / at Venet skulle icke lægis
tilsammen/ huilcket saare faarlige vaare / oc
kunde der aff dø / oc serdelis om Hoffuet
panden sønder vaare/oc Riødet til lægis.

Det vii. Capittel.

Om Hoffuet Saar/oc om Hoff-
uet panden sønder.

¶

Om

Hoffuet Saar.

Der kommer noget Saar udi
Hoffuedet oc Hoffuet panden
vaare sønder/da see vel til/om sty-
ckerne aff Hoffuet panden gaa ind
eller ud / huilcket du kane mercke aff disse
Tegn/ Om den Suge haffuer vemmelse/
oc vilde gierne spn / om pinen er søie / om
Wynene ere fulde af Vand/oc brende/An-
sietet er tilsammen draget/oc hand er wsta-
dig. Eller du kande det saaledis forfare
huilcket som er it vift forsøgt stycke.

At forfare
om Hoffuet
panden er
sønder.

Tag en dubbelt Traad / oc faa den som
Saargiort er/den ene ende aff same Traad
udi Munden oc bed hannem holde den ene
ende imellem hans Tender/holt du saa den
anden ende med din Haand / oc naar som
du Traaden saaledis vdract haffuer / sla
saa med din Nægel paa Traaden / saa at
hand snurrer / gior dette offte / kande den
suge det taale / da er icke Hoffuet panden
sønder / Men kande hand det icke taale at
det saa snurrer / oc det gior hannem saare
ont / da er Hoffuet panden sønder.

En anden konst til at forfare med
Hoffuet panden sønder er eller en. Tag
en lide Quist aff ic Pile træ eller aff Gran-
ne træ / oc sla der med paa Hoffuet pan-
den

den oc giff vel act der paa / om der linder
klart eller domt / giffver det en klar lind aff
sig / da er Hoffvet panden hel / men giffver
den lind fra sig / lige som en brøden Klocke /
da er Hoffvet panden sønder. Du maat
forlade dig til disse Tegen / oc ick til de at
hand gider vel soffvet / æd oc drucket / de
Tegen/ere ick viffe / men bedragelige.

Naar som du veedst foruist at
Hoffvet panden sønder er / da giff act der
paa om Saaret udi Riødet er mindre end
som Saaret i Hoffuet panden er / er Riøds-
sens Saar mindre / da gjør det saa store
som det andet induaartis er / Vden saa er /
at du formercker paa den som Saargiore
er / nogle Dodsens tegn / formercker mand
dem / da skal mand lade det sa bliffve som
det er.

Naar som du haffver gjort Saaret
større / da see vel til / om Venene gaa ind /
eller om nogle stycker aff dem røre paa
Hiernens groffve hinde / dura Mater kal-
det / Om saa er / da skal du ickffve det som
wiefnet er / oc udtage styckerne med det In-
strumente eller Redskaff / som der til hør /
oc saaledis skal du handle. For end du sæt-
ter Hoffvet pande til lane vd igien / skal du
lade udi Hoffvet panden Rosen Olie / Oc
den

Hoffuet Saar.

den skal der vdi bliffue en dag / Oc vdi
Saaret skal du legge skafuelse aff Einkleu-
de vaadgiorde vdi Rosen olie / oc vdi det
huide aff it Eg / Oc paa den anden eller
den tredie dag der effter / da sæt til rette
huad som reit is skal / met de Instrumenter
eller Ketstæff / som der til høre / oc borttage
huad som borttagis skal / det sacrigste du
kane / paa det at du icke rører Hiernens
grosfue hinde / eller nogen anden Aare. Oc
naar som du dette saaledis giort haffuer /
tag saa Rosen Honnig en del / oc røffer saa
megen Rosen Olie / blende tilsammen /
vaadgiør her vdi en subtilig blødt Einkleud /
oc nogen Ein skaffuelse / Oc leg den ind
paa Hoffuet panden / som sagt er. Du skal
forbinde det yderste Saar som vdi Røddet
er / met Einkleude / vaadgiorde vdi Rosen
olie / oc det huide aff it Eg. Oc er det om
Someren / da skal du vaadgiøre vdi kalt
Vand det yderste bond / oc om Vinteren
vdi varmt Vand / oc Vandet skal vel vd-
frystis / for det paa bindis. Eller du maat
tage Rosen olie fire lode / Edicke it lode / Bo-
lus Armenus tu lode / vaadgiør Vinden
her vdi / oc brug dette all den stund at Saa-
ret giffuer rødde aff sig. Siden strø paa
Hoffuet panden Røggelse / huilket som
giort

Mel rosa-
rum.
Oleum ro-
sarum.

Oleum ro-
sarum.
Acetum.
Bolus ar-
menus.
Olibanum.

Hoffuet
gort er til it rene fude
paa it Plaster huilket
vdi Rosen Olie oc
Plaster skal icke vere
som de andre som huil
vdi Røddens Saar
uelse aff rene Einkleu-
der som renser / som
en Honnig oc Syg
tring Saaret
paa det / at Saaret
ind Hoffuet panden
maar du Saaret til
Vdi alle andre
der sonder sigdelic
gort / end at du lade
die blendet met Ro-
sædens Saar vdi
it Eg / oc vdi en
Armenus ind it
den skal du der me
enssaare sagt er.

Det er
Om alle haand
huilke som er
jander

giort er til it rene subtiligt Puluer / leg der
 paa it Plaafter huilcket som vaadgiort er
 vdi Rosen Olie oc Rosen Honnig / oc dette
 Plaster skal icke vere saa saare meget vaad /
 som de andre / om huilcke forre sagt er. Men
 vdi Riødsens Saar / skal du legge stoff-
 uelse aff rene Linclude / oc der paa it Plaa-
 ster som renser / som skal vere giort aff Ro-
 sen Honnig oc Bygmel / oc trindt om-
 fring Saaret strø Bolum Armenum /
 paa det / at Saaret skal icke til lægis for
 end Hoffuet panden lægt er / der effter
 maat du Saaret til læge.

Oleum ro-
sarum.

Mel rosarū

Mel rosarū
Farina hor-
dei.Bulus ar-
menus.

Vdi alle andre Hoffuet pandens fare
 eller sønderbrydelse / tort du intet ander
 giøre / end at du lader vdi Saaret Rosen
 olie blander met Rosen Honnig / oc vdi
 Riødens Saar Rosen olie / oc det huide aff
 itæg / oc vden omfring Saaret Bolum
 Armenum indtil Saaret vdrønder. Si-
 den skal du der met handle lige som off-
 uensaare sagt er.

Oleum ro-
sarum.

Mel rosarū

Bulus ar-
menus.

Det vij. Capittel.

Om allehaande Hoffuet Saar /
 huilcke som ere vden Hoffuet pandens
 sønder brydelse.

Huert

Hoffuet Saar.

Hvert Hoffuet saar som er uden
Hoffuet vandens sønderbrydelse/
met det Skal handlis lige som met
it andet Saar. Mand maa Saaret
ell sy eller hefte/oc det læge lige som offuen-
saare sagt er met Kalck / aleniste vnder-
get at mand icke skal bruge Rosen Olie der
til / eller Rosen Honnig / men aleniste det
huide aff it Eg / indtil Saaret begynder
at drage oc giffve rødde aff sig. Siden
maat du vel renset met Rosen Honnig oc
Bygmel/oc omkring Saaret Skal du smæ-
re Volus Armenus / paa det / at det skal
icke hoffues eller nogle Blegner opløbe/oc
om saa stær da er det farligt oc ont / Thi
der er Dødsens teger / oc en begyndelse til
Aarernis frampe / effter huilken Døden
følger. Alt saadant kand Volus Armenus
affvende. Den Singe skal oc holde en god
Ordinanz

Ordinanz

Er det om Vinteren / da skal mand
tage Krummen aff Brød / oc der paa skal
mand lade fem gange het Vand oc siden
tre gange kalt Vand / der effter skal sam-
me Krummer blendis met hvid Rosen
Sucker. Men om Sommeren skal mand
lade kalt Vand der paa. Hand skal oc æde
Bygnelling oc Mandelmelck / til redde
met

Saccharum
Rosarum.

met Rosen Sucker / oc met Sucker Peni- Saccharum
diarum. Men dog brugis icke Melck gier- Rosarum.
ne udi Hoffvet Saar / thi hendis damp Saccharum
opfar i Hoffvedet. Men om den Saargi- Penidiarū.
orde vaare saare sing / eller hand haffde en
ont Massue / da maa mand giffve hannem
vnge Høns til redde met Agrest (der en
Oes som vd persis aff de wmodne Vin-
bær) vnge Bedetidd / Suine sødder til
redde met Granaters Ebles oes / eller met
Agrest oc giff den Siuge at dricke aff den-
ne drick saaledis til giore.

Tag Vng stot eller mal dee smaa fire
lode / Krummen aff Huede brød in lode /
Rosen Sucker in lode / sind disse udi ti
Pund ferst Vand indtil helfften indsa-
den er / si der igiennem en reen Linet klud /
oc naar som det er bleffvet kalt / da giff den
Siuge her aff at dricke.

Om den som Saar er / er it vnge
Menniste oc sult aff Blod / da lad han-
nem en Aare paa den anden side tuert
imod Saaret / Men er hand sug oc skrø-
belig / da sæt hannem Kopper / oc kom
hannem at gaa til Stols met de tappe som
bag indstingis udi Argen / alle disse saar-
sagde mit Bolo Armeno beskerime Saa-
ret / saa at der ingen onde tilfald tilslar /
vere

Hoffuet Saar.

Vin for
bindis.

vere sig Bylder eller nogen vædskis til
flud / oc siden met tiden skal den siuge
vennis til sterckere Mad oc Driek / Men er
den siuge saar vdi Hoffuedet eller induaar-
tis vdi Induollerne / da skal mand icke gif-
ue hannem Vin at driek / vden det steer
for Massens strøbeligheds Byld / eller oc
hand blefue for strøbelig oc mættos / da
maa mand giffue hannem lit Vin / som
met Vand blandet er / Fordi at ingen ting
forderffuer Hiernen snarere end Vinen /
Thi giffuer mand dem ingen Vin som vdi
Hoffuedet ere Saar gjorde / førre end
Saaret er vel lægt.

Byld paa
Saaret.

Men om saa stede / at der vaarte nogen
Byld eller Apostema paa Saaret / som du
haffuer icke kundet affuene / huilcket stun-
dem kommer aff Luets foruandelse / stun-
dem oc der aff / at Saaret icke vel oc rette-
lig tilbindis / stundem oc af Saarens brec
oc strøbelighed. Er nu saadan heffuelse
induaartis i Induollerne / huorledis du
der met handle skal haffuer du hørt / men
er den vdi Riødet / da gjør ic Plaaster saa-
ledis.

Byld i
Riødet.

Oleum.
Oliuarum.

Tag Lissebons olie oc Bygmel en del /
oc fire sinde saa meget ferst Vand / gjør
her aff en Smørelse / oc leg her aff paa
Vulden

Bulden / dette skal brugis indtil heffuel-
sen forgaar oc pinen stillis / oc Saaret rød-
der. Siden leg paa Saaret it Plaaster
som renser / giort aff Honnig / Mel oc vand /
indtil det er vel renset. Det skal icke heller
til Lægis før end det vel renset er / oc Dyl-
den oc pinen ere forgangne.

Men vore saadant Saar tilfald aff en **Tilfald aff**
ond Com^{plexie} / oc aff naturans forderff- **en ond**
uelse / da skal du hielp den med de ting som **Complexie**
ere der imod / det er / kalt met varmt oc det
som varmt er met kalt etc. Indtil Natu-
ren kommer til rette laue igien.

Det skeer oc stundem / at Saaret hule **Saar hult**
oc dybt er / det Saar skal icke tillægis / før **oc dybt.**
end det indnaartis aff grunden lægt er / der
vdi vaaxer ellers dødt. Rødt oc Rødde / oc
vil det Siden opstæris eller huggis igien.
Men leg vdi Saaret Røgelse smaat støt **Thus album**
til Puluer / eller andre ting som komme
Rødet til at vaaxe / Oc naar som Rødet
vel vd vaaxet er / læg det saa.

Saar som faldne ere paa Stock eller **faldne**
Steen / eller oc støtte / de skulle icke strax til **Saar.**
lægis / thi der vaaxer ellers Rødde vdi dem /
oc de maa siden opstæris igien / effier at der
lægt er / oc saa hafuer mand dubbelt Arbej-
de der met. Men du skal det førre mod
M giøre

Lidet
Saar.

Hoffuet Saar.

giøre oc rense / oc opsyldede der med Riss/
om det dybt er / oc der effter det til læge.
Men er Saaret lidet / da maatte du smøre
det med Rosen olie / oc med Puluer Mirtil-
lorum, oc der rense med Rosen Honnig/
oc det saa til læge.

Det ix. Capittel.

Vorder nogen biden affen gallen Hund.

Snde vorder oc stundem galne / oc
bide de da noget Menniste / da kom-
mer det fra sine sind / oc bliffuer ga-
len / uden saa er / at mand bruger der
raad til udi tide / med lægedom som der til
høre.

Vorder nogen biden aff en Hund/
oc mand veed icke om hand vaar galen eller
ey / da kand mand det saaledis forfare. Tag
it lidet stycke Brød / dyp det udi Blodet
Som aff Saaret kommer / oc kast det for
en Hønne / æder hun det oc dør icke / da
vaar Hunden icke gallen. Andre de forse-
ge det saaledis / de legge it stycke Brød no-
gen soie stund paa Saaret / oc giffue saa en
anden Hund derat æde / æder hand det / da
vaar Hunden icke gallen.

Aff disse Tegn kand mand forfare /
om

om en Hund er Gallen. Hand løber alene
for sig selff / oc kiender ick sin Husbonde/
hans Hoffuet oc Vren henge ned / hans
Mund staar oben/oc der henger huid stum
for den/ Vynene ere røde / oc gjør for sin
egen Skugge / oc andre Hunde fly oc fly
for hannem.

Lægedom.

Strax mand vorder biden / Skal sæt-
tis en Koppe paa steden/oc der mer vddra-
ge Forgiffte oc Eder. Siden skal Saarens
Læber brendis med it gloendis Jern. Som-
me brende saadanne Saars Læber med it
stycke Guld. Der effter skal mand gjøre
en Smørelse saaledis.

Tag Afte aff brende Kressueter/ Afte
rod/ Mynte / Enghian / Ering/ Hulurt/ aff
huert tu lodt/ Lauerber / Bolus Armenus,
aff huert it lodt / stød oc blend disse tilsam-
men med Ofen aff Mynte / gjør Plaster
her aff / med denne samme Smørelse ere
mange hulpne.

Somme Læger holde Saarret obet
ndi xl. dage / oc de giffue den Singe huer
dag aff denne Lægedom saaledis tilgiort.

Tag Afte aff brende Kressueter sem
lode / Enghian fire lodt / Terra sigillata sex
lodt

Cinere
Cancrorum
Altea.
Menta.
Gentiana.
Aristolugia.
Bacce lauri
Bolus Armé-
nus.

Cinere
Cancrorum
Gentiana.
Terra sigil-
lata.

Byld.

lode/stød disse til Puluer / her aff gi. Fier
mand den Siuge huer dag fire lode/udi en
hel Maanet/oc siden tillæge de Saaret.

Det x. Capittel.

Om Byld eller Bulde/Aposte- ma kaldet.

BYld eller Bulde komme aff tuen-
de ting/somme ere aff uduaartis/
oc somme aff induaartis / aff slag/
fald/eller aff Saarens foruandel-
se. Induaartis aff Blodsens offuerflødige
Vædste som er aff Cholera, Phlegma oc
Melancholia. Her om ydermere at tale/
gioris intet behoff / Men ieg vil her lære/
huorledis mand skal handle med saadanne
Bylder.

Det xi. Capittel.

Huorledis mand skal læge Byl- der eller Bulde.

LA Bylden eller Bulden kommen
aff slag / stød / eller fald/ da er der
den beste Lægedom/ om den Siuge
vng oc sterck er / at mand lader en
Kare sla tuert imod Saaret. Men er hand
sing oc strøbelig / da sæt hannem Kopper.
Der effter smør Saaret med Rosen olie/oc
strø

Oléum ro-
sarum.

skød der paa Puluer Mirtillorum, Denne Pulveris
 er den beste Lægedom/ om saa erlat det fald Mirtillorū,
 eller slager ick formeget stort. Men om
 dette ick vilde hielpē / oc der megen rødde
 vdslyder / da giort det moed / oc sla hul der
 paa/oc rense det med Honnig / Bygmel/oc
 Vand / som ofuen saare førre sagt oc lært
 er/oc brug saa de ting / huilcke som komme
 Riødet til at vaare. Mand skal oc stedse
 smøre omkring Saaret/ Bolus Armenus, Bolus armē.
 Rosen Olie oc Edicke/paa det/ar det sunde nus.
 oc gode Blod skal ick fordersfuis. Oleum ro-
 farum

De andre Bylder eller Bulder som
 komme aff induaartis ting/for end de stad-
 festis/skal du sla en Nare lige tuert imod Bylder aff
 Bulden/eller sætte Kopper. De gjør den induaartis
 ting.
 Singe en god Ordinanz med Mad oc Ordinanz.
 Drick / af de ting som køle / Thi alle ind-
 uaartis Bylder komme af den offuerflødi-
 ge vædste.

Naar som du Bylden renset hafuer/
 saa drif Materien eller vædsten tilbage/oc
 styrck ledemoder saa at der ingen ofuerflø-
 dig vædste tilflar / vden saa er / at nogle af
 disse sin ting der forhinder/huילcke ick skal
 le drifuis tilbage/som ere/ Om noget Barn
 hafde saadan Byld eller Bulde / eller ic
 gammelt Wrenniste / eller oc uden som no-
 gen

Byls.

gen stund haffuer veret sing / oc det begyn-
dis at bæris met hannem / om Materien
eller Bædsten icke er formeget vdspreddet /
oc om den icke er paa den sted / igiennem
huilcken naturen sig renser / lige som Stru-
ben oc den lønlige sted ere / paa samme ste-
der skal den icke tilbage driffuis.

Solatrium.

Saadan Materie eller Bædste skal
tilbage driffuis met Osen aff kaalde Bræ-
ter / lige som Naakade er. Denne Des at-
stil / tilbag driffuer oc stiller pinen. Eller
met disse : Portulace vrt / Stenrude som
vaaxer paa Mure / Rosen olie / Edicke / Ro-
lus Armenus, eller oc met andre Smørel-
ser / som tilbage driffue.

Portulaca.
Capillus
Veneris.
Oleum
Rosarum.
Acetum.
Bulus Arme-
nus.

Men om saa er / at Materien eller
Bædsten vil icke lade driffue sig tilbage
igien / om den for groff / for tyck eller for
megen er / naar som du den vdtrenset haff-
uer / da lad vdi forsagde ting som tilbage
driffue / noget aff det som atstil / vere sig
Honnisg eller andet som der til brugis.

Men om saa stede / at naar som du
vile tilbage driffue / at Bylden eller Bul-
den da rønder / Huilcket stundem er ic
aff de onde tilfald / da skal du met det sna-
riste modgiøre hannem / oc hannem obne
effter Byldens leilighed / oc Røddet vel
vdfrye

vd kryste / Men om Materien eller Bæd-
 Ten er formegen / da skal hun icke paa en
 tid vdladis / men met tiden / oc serdelis om
 den som Bylden haffuer / er siug / oc naar /
 som dette er steet / da renss den / oc opfyld
 den met Riød / oc læg hannem met de læ-
 gedommer / huilcke som end her efterfølge.
 Du skal oc huide / at du saadanne Bylder
 skal icke fortilige obne / før end de ere vel
 modne / uden saa er / at hand sider paa no-
 gen serdelis lem / der som hand icke vel si-
 der / vere sig udi Argen eller nogen anden
 sted / Om saa er / da skal hand obnis før end
 hand bliffuer aldelis mod / oc der paa leg-
 gis Plaafter / som renser oc modgiør / lige
 som offuenfaare offte sagt er.

Du skal oc vel tilsee / at naar som du
 bruger de ting som at stillie / imodgiøre oc
 rense / at de icke ere forstercke / eller af for-
 hed nature / men at de ere ret stickede / som
 dem bør met rette at vere / eller forøgis pi-
 nen / oc Bylden bliffuer verre.

Du maad oc vide / at de Bylder som ere Bylder aff
 fulde aff Blod / til dem tør mand icke bru. Blod.
 ge nogen tilbage driffuelse / men det huor
 aff de kunde moes. De som er aff Cho-
 lera vedtørffue megen tilbage driffuelse /
 oc søye at stillie. De lige som Blodbylder

M iiii

rensis

Brendendis Bylder.

rensis met Areladelse/saaledis purgeris oc
rensis de som af Cholera komme / ind i de
Choleriste. Men de Bylder som aleniste
komme af den forbrende Bædste/vedtørst-
ne aleniste/at de tilbage drifuis før end de
Bulne/De naar som de ere bulne/da skal
du intet kalt paa dem legge / men du skal
Bols armé- smøre dem trint omkring met Bolo Arme-
nus, paa det/at det synde Risd fand besker-
mis/oc at det sig icke mere ind æder.

Det xij. Capittel.

Quorledis brendendis Bylder
skulle lægis/vere sig Carbuncel/eller
Pestilenshis Byld.

Al læge Carbuncel oc andre bren-
dendis Bylder hafuer en besynder-
lig skick oc maade/ som er / at naar
som de ere rensede eller purgerede / da skal
leggis Plaaster paa dem/ oc mand skal spi-
se den Siuge met den Mad oc Driek som
Hiertet styrcker/oc serdelis dem som hafue
den forgiftige Byld Antrax.

Den Siu-
gis mad.

Den Siugis mad oc driek skal gis-
ris af de ting som køle. Om det hannem
mueligt er/da skal mand intet andet Risd
æde/uden alleniste unge Høns huilcke til
redde ere met de ting som køle. At mand
bruger

bruger til saadanne Bylder Theragelse er
saare gaat.

Om den Siuge daaner eller faar be- Daaner
suimelse/saa at hand ved ick e huor hand er/ den Siuge
da skal hand opueckis met Pibe oc Trum-
me / eller mand skal raabe høit til hannem
oc neffne hans Naaffn / oc offner den Siu-
gis hierte skal leggis dette effterfølgendis.

Tag Sandalum citrinum, Røde Ro- Sandalum
sen / aff huert tu lodt / Bygmel fire lodt/ citrinum.
Campher ic halff lodt/ blende disse tilsam- Rosa rubea,
men met Rosen vand / eller met Osen aff Farina hor
sure Eble. dei.

Er Bylden faare paa Bryster hos Camphora
Patterne / da leg dette Plaafter bag imel- Byld aff
lem Henderne eller Skulderne. Bryster.

De for alle ting glem ick e Theragel-
sen/endog at den er aff hed nature/ haffuer
den alligenel saadan dyd / at den fordrifuer
oc borttager all Pestilens is forgift oc Eder.
Her om ydermere at handle/ gioris intet
behoff paa den tid.

Naar som Hiertet er stunctet / oc
Materien eller vædsten vddreffuen / da
mod gior Bylden / saa du her effter skal
saa at høre.

Lige saaledis lægis alle andre forgiff-
tige brendendis Bylder / det skal saa for-
staes

M v

Gamle Saar.

staaes / at ledemodet oc Hierte / Skulle først
styres / oc Bylden skal siden til lægis lige
som Bylder bør at lægis.

Trochisci.
de thurbit.

Men kaalde Bylder de Skulle rensis
met Trochisci gjorde aff Thurbit / som du
her efter end høre skal / oc naar som de
rensede ere / da modgior oc atstil Materien
eller Bædsten.

Det xiiij. Capittel.

Om gamle Saar oc Bylder.

Du skal vide at der er Skilsmisse
imellem it gammelt oc it ferskt
Saar. Ferskt Saar er det som
nylige hugget / faldet / slaget / stæ
eller stude er. Men det er it gammelt Saar
det som gammelt er / udi huilket rødder el
der død Riøder oc ilde lucter / er der gul
eller rødactig rødder udi / da skal det does
met kaalde ring som stoppe / lige som Alune
vand eller Byg vand giøre / Men er lede
modet kaalt / da skal det does met Honnig
oc Vin.

Affodillus.
Vnguentū.
Pastorali.

Men om der er vaaren nogen Roe of
ver Saaret / oc der vnder vaare død Riød
eller rødder / da rensis det met Puluer gjort
aff den Vrt Affodillo, eller oc met Vn
guento Pastorali, eller met en grøn smø
relse.
Men

Men æder Saaret omkring sig / da
stil det med Bolo Armeno, smør den om-
kring Saaret. / oc leg saa paa Saaret it
Corrosiff, det er / det som der onde Risd
bort æder. Naar som dette saa steet er/det
er / naar som Saaret renset er / da kom
Risdet til at vaaxe / oc tillæg det/saaledis
om du end her effter høre skal.

Det xiiij. Capittel.

Om Kræfft.

Kræfft er en ond Melancholiste
Byld/oc den kommer aff den on-
de Phlegmatis falske Vædste/eller
aff Cholera adusta.

Vide maat du / at Kræfft kand icke
aldelis lægis / vden saa er / at hand tagis
aldelis aff sin Rod/ Thi skal mand den icke
brende met Jld eller Jern/vden saa er / at
hand sider paa den sted / huor som mand
hannem aldelis kand fordriffve. Om saa
er / at Kræfften er icke oc brøden eller der er
hul paa hanem / oc hand sider paa den sted/
som fuld aff Sener eller Arer er/eller udi
Nusen / udi Næseborerne / udi Halsen/
paa Patternis eller Brystens Vaarter/
eller udi nogen sted / som disse lig er /
da

Om Kræfft.

da skal hand huercken modgiftis eller Stær-
ris / eller brendis / Men først skal mand
purgere oc rense den Melancholiske væd-
ste/oc siden skal mand giøre den Singe en
god Ordinanz udi Mad oc Drick / oc for-
binde hannem at bruge all Melancholiske
Mad oc Drick / lige som disse ere : Bøn-
ner/de Erter Linsen kaldede/ Bess/ Ender/
Harer/ Nye kiød/ Ost/ Peber/ Senip/ Æg/
oc huilcken disse lig ere. Omkring Saaret
skal mand smøre denne efterfølgendis
Smørelse.

Tutia.
Cerusa.
Oleum ro-
sarum.
Aqua Por-
tulace.

Tag Tutiam som beret er vdi Apote-
cken oc Blihuir/ lige meget aff huert/ blen-
de disse met Rosen olie / eller met Vand
brent aff Portulake vrt / eller met noget
andet Vand som koler / giør her aff en
Smørelse/ oc smør steden her met.

Men om Krefsten er paa den sted/
huor hand met roden fordriffues fand/ da
seer hannem ud met rod oc alt oc lad han-
nem vel bløde / oc vdkryst vel det Melan-
choliske Blod/ brent saa steden met it gloen-
dis Jern/ leg saa der paa it Plaaster som er
giort aff Honnig / Bygmel oc Ofen aff
Mercke / rens den saa / oc som Kiødet til
at vaare/ oc tillæg den.

Mel.
Farina hor-
dei.
Succus
apij.

Den Krefstet som er oben oc frem-
fryber

Krefftuet at læge.

15

340

Erhyder oc æder om fring sig / fand mand
icke vel hielpe / mand maa brende hannem
oc forsøge om mand hannem fordriffue
fand met den Lægedom som offuen faars
skaa / oc smørre paa hannem den Smørrelse
som giort er aff Tucia.

Det xv. Capittel.

Om Fistel.

Fistula er en Siinge som vel be-
kient er / lægis fuldnoer met den
Lægedom som Kreffuit lægis met /
mand brender den met brenden-
dis Lægedomme / paa det mand fand udra-
ge der haarde oc døde Riød / Siden skal
hullet smørre met Smør / eller andet fet /
paa det at Roen som der paa vaaxen er /
hand affalde. Der effter renser mand
Saaret / oc handler der met lige som met
andre Saar som skulle tillægis.

Det xvi. Capittel.

Duorledis Been eller andre Ledes-
moder som aff lede ere skulle indsættis.

Nar som it Ledemod er kommet
aff sin rette sted fra hin andet / da Farina
indsæt det igien / tag saa Mel aff Cicerum
Cicer

Farina Ci-
cerum,

Chammo-
milla.
Fœnum
Græcum.
Seminis
Lint.
Althea.

Oleum
Rosarum.
Farina Ci-
ceris.
Violatile
Molendine.

Been aff lede.

Eicer/ Erther/ blendet met det huide aff te
Æg/ vaadgiør en Æin flud her udi/ oc leg
den der ofuer/ tilbint det saa factelig at det
fand bliffve hoff huer ander. Somme ba-
de Ledemodet førre udi varmt Vand/ her
met handlis icke rettelige/ Thi der aff vaa-
re Bylder paa Ledemodet.

Haffver den Singe stor pine/da smør
Rosen olie der paa.

Men er Ledemodet hoffvet / oc haff-
ver lenge veret aff lede / da er der gaat at
det badis vnden op iuet varmt Vand/
huor udi Chamilleblommer / Fœnum
Græcum, Hørfrø / oc den Kattost Altea
saaden er/oc indset det.

Det xvij. Capittel.

Om it Been er sønder brøst.

En noget Been sønder / da sæt det
tilsammen som sig det bør / oc
som det førre vaar / Siden vaad-
giør en Æin flud i Rosen olie oc
vint den der omfring. Giør saa it Plaa-
ster aff Mel aff Eicer / eller aff Mølle stoff
som henger i Møller paa Væggen met det
huide aff it Æg/ leg der der paa / Siden
læg der omfring Blor som ere vaade giør-
de udi det huide aff it Æg/ oc saa der om-
fring

kring Tinnerne / bint det fast til saa at hand
 icke kand røre Lemmen / indtil den tiende
 dag / vden saa er / at hand haffver stor pine /
 eller det saare fløde / eller der vaaxte Bylder
 paa samme Ledemod / da maat du opløse det
 oc smørre samme Ledemod med Rosen olie /
 oc der lige tuert imod lade den Nare paa
 huad sted som dig best siunis. Gjør han-
 nem en sticck huilcken hand med Nad oc Ordinanz
 Driick holde Skal / saa at hand icke æder for-
 meget / indtil at vædsten fordrager sig /
 bint saa Lemmen som sig bør.

Oleum
Rofarum.

Men følger Ledemoder saare / da bint
 det op oc toe det med varmt Vand / bint
 det saa til igien / indtil det dragis tilsam-
 men oc helt vorder. Ingen Skal fordriste
 sig til at handle met saadant oc som dette
 lig er / vden hand hafver det seet oc lært aff
 en forstandig lærder oc velfolfaren Læge /
 thi det er icke vel mueligt at nogen kand
 handle met saadan breck rettelig som sig
 det bør / vden den Siugis store Skade oc
 forderffuelse / den saa er at hand det met
 hans Byen seet haffver / huorledis det
 met handlis Skal.

Det xviij. Capittel.

Om Dynernis breck oc siugdom.

De

Om Dynents breck.

Dæger som omgaa oc handle
met Saar / vdi blant alle Sorer
oc Singdommer er ingen dem
saa vbeient som Dynenis breck
oc brøst er / Fordi de ere saa vnderlige skabte
te oc gjorde aff Gud / som mand kand see
vdi deris Anatomia / huilcket oc mange
lærde læger om dem scriffue / at deris
breck oc brøst kand icke vel udgrundis oc
bescriffuis. Thi vil ieg icke alle deris breck
oc brøst her sætte / men aleniste nogle aff
dem huilcke offte for deris Hender komme
som met Saar handle oc omgaa / som ere /
Naar de bulne ere / flø / rinde / skabede blifue /
hinde eller plet paa dem vaaxer.

Naar Dynene bulne ere.

Al Dynene bulne / det kommer aff
mange atskillige ting / stundem aff
Solstin / Hede / Støff / Røg / aff
stor Vætt etc. Aff disse kommer almindelig
gierne hede vdi Dynene / da skal
den Singe holde en god stæck met Mad oc
Drick / Oc da skal mand sla det huide aff
ic Eg vel / oc lade det saa klaris / her aff skal
ladis vdi Dynene. Denne lægedom maa
mand bringe til Værnis breck huor som
hede vdi er.

Om

Om Dynene ere hoffne / oc de ere røde
 de rinde / oc ere hede vdi dem / oc der flyder
 vædste aff dem som aff it Saar / da skal
 mand først lade sla Hoffuet Aaren oc
 Hoffuedet rense / oc den Singe skal bruge
 den Mad oc Drick som aff kaald nature er.
 Oc siden skal hand bruge den effterfølgen-
 dis lægedom.

Tag Quinde melck som dier it Pige- Lac Mulie-
 barn / oc lad her aff udi Dynene. Du maat ris.
 oc vel gisre it Plaaster til dem saaledis. Sandalum.

Tag rød Sandel / røde oc hvide Ro- Rosa rubea
 son / aff huert tu lodt / Bygmel fire lodt / & alba.
 Campher it quintin / blende disse tilsam- Farina hor-
 men met Rosen vand. dei.
 Camphora.

Naar Dynene lade aff at fly eller rin- Aqua Rosa-
 de / da Røg / oc Bad dem vnden op met Ro- rum.
 sen vand oc lit Sale. Om denne lægedom
 vilde icke hielp / da bring den Byen Smø-
 relse / som gisris aff Røgelse / paa det at den
 Materie eller Vædste kaad bliffue mod /
 oc siden rens dem met Puluer Citri- Pulueris
 num. Citrini.

Det steer oc stundem / at der vaaxer
 en Bleg eller Byld udi Dynene effter saa-
 dan heffuelse / da skal du det fordriffue / oc
 pinen stille met den hvide Byen Smørel-
 se. Oc om der gaar hul paa den / da tillæg

N

der

Om Synnets brect.

det met den Smørelse som giøris aff Bly.
Men bliffuer der noget maal paa Øyet
igien / da fordriffuis det met Vinsuine
møg / om mand gjør der aff en Øyen smø-
relse.

Om Øyen smørelse.

Cerusa.
Sarcocolla.
Amilum.
Dragantum
Opium.

S En huide øyen Smørelse skal
saaledis giøris. Tag smuct rene
Blyhuit halffte tredie lodt / Sarcocolla, try quintin / Amedameller
Stiffuelse it halffte lodt / Dragantum it
quintin / Opium it halffte quintin / støt disse
til smaat Puluer / blent dem met Regen-
vand / gniid dem siden vel paa en Malere-
sten / gjør Piller her aff / huer saa stor som en
half Ert / oc naar som du vilt nogen her aff
bruge / da tag en af dem / oc gniid den sønder
met Quinde melck / lad saa her af udi øyet.

Om Øyen Smørelse aff Røgelse.

S En Øyen Smørelse som giøris
aff Røgelse / den modgiør Synne-
tis Bylder / oc den skal saaledis
giøris.

Thūs albūm
Antimoni-
um.
Sarcocolla.
Crocus.
Aqua Fœ-
ni Græci.

Tag Røgelse halffte tredie lodt / Spis-
glas / Sarcocolla aff huert fent quintin /
Saffran it halffte lodt / blend disse tilsam-
men met Vand aff Fœno Græco, saa at det
bliffuer en Smørelse.

Øyet

Dyen Smørelse aff Bly.

D Een dyen Smørelse som gioris
aff Bly / renser oc læger dyenenis
Bylder / oc den skal saaledis gioris.

Tag brent Bly / Spisglas / Tucia,
Raabersten / Gummi Arabiei, Dragantum,
aff huert tu lode / Opium it halfft quintin.

Plumbum
ustum.
Antimoniū.
Tucia.

Er dyet hoffuet / oc du redis at det vil
gaat ud / da tag Spisglas / Blodsten aff
huert it quintin / Dsen aff Slaan fire quin-
tin / Aloe it quintin / Gior disse til Puluer /
oc blende dem tilsammen met Jern vrie
Bånd / oc gior Piller her aff / huer saa stor
som it Peber korn / oc naar som du vile bru-
ge nogen aff dem / da tag en aff dem / oc son-
der gnid dem i met der huide aff itæg / lad
saa her aff ud dyet.

Aes ustum.
Gummi
Arabiei.
Dragantum
Opium.
Antimoniū
Hamathi-
tes.
Acatia.
Aloe.
Aqua ver-
benæ.

Om Dyene de flo.

T Ag huid Vin / oc Aloe succocitri-
num, smaat gior til Puluer / blend
disse tilsammen / baad gior en Klud
her udi / oc leg den offuer dyene.

Aloe succo-
citrium.

Skabede Dyen.

E Ke dyene Skabede / eller nogen Roe
vaxen i dem / da tag Raaberrøg / eller Vi-
tril, leg den i huid Vin / lad eller leg her aff i
dyene.

Mysy.

At ij

Om

Dyemuerck.

Om Dynene rinde.

Tucia.
Coralli.
Ossium
mirabola-
norum.
Aloes.

Rinde dynene / datag Tuciam ti
quintin / Correllsten / Ossium mira-
bolanorum, Aloesuccotrini, aff
huert ic quintin / Peber ic halff
quintin / Giør disse til ic reent subtil lige
Puluer / lad her aff i Hiørnet i øyet.

Maal paa Øyet.

Stercus
Erimacis.
Spuma ma-
ris.
Baruch.
Chelidonia.
Radix
Acori.

LAg Pinsuine mæg / Spuma maris,
Baruch, Sacchari rubei, aff huert ti
quintin / smaa giør disse til puluer /
tag saa Chelidonium, oc gule lilie
rod / aff huert ti quintin / siud disse i ic halff
pund Vand / siud Chelidonium, oc de gule
lilie rødder der i / indtil helten indsaaden
er / met dette Vand skal Pulueret brendis /
oc saa her aff ladi i øyet.

Vinde offuer Øyet.

Vaaxer der nogen Hinde offuer øyet /
huorledis den skal fordriffuis / kand icke vel
bescriffuis / ingen skal vnderstaa sig at aff-
tage den / vden saa er / at hand der sørre
seet oc lært haaffuer. Men der som den icke
for gamtheler / oc haaffuer tager offuerhaan-
den / da kand mand den fordriffue / om Hoff-
uedet rensis met Piller Cochlis oc Hiera-
cra-

era, oc der mer at mand holder it gaar Regimente met Mad oc Driek / oc icke bruger den som dampactig er / oc i Hoffuedet opfar.

Vyen Smørelse giort af Gule galde / som leffue aff Koff / vere sig Glente / Høg / re. som vel tør er / r. Dragima, Euphorbium, Colloquint, Serapinum, af huert en Dragmam, tilgiør disse met Fenickel oes.

Det xix. Capittel.

Om Lægedom som tien til alle
haande slags Saar.

Repercussiva.

Det er / Lægedom som tilbage driffuer.

Nar som du wilt driffue nogen Materie eller Vædste tilbage / oc er den sterck oc veldig / da rens den først met Aareladelse / eller Koppesættelse / om den Siinge strøbeliger. Her rens oc purgere den Siinge. Prdnē Da.
mascenæ.
Viola,

Tag ti Blommer / tørre Fioler it quintin / siind disse udi it halft pund Vand / indtil helten insaaden er / siind saa udi det vand som igien er / Tamariscus, Manna, Cassia, fistula, Cortices Mirabolani Citrini, af huert it halft quintin / større til puluer / lad

R iij

det Mirabolam.

der staa tilsammen en nat / si det saa igien-
nem en ein flud / varm oc drick det.

Eller giff hannem aff disse Piller huer
gang tre/saaledis til giorde.

Mirabolani.
Rosa purpu-
rea.

Aloe succo-
citrini.

Oleum rosa-
rum.

Solatrium.

Cichorea.

Endivia.

Vmbilicus

veneris,

Crassula.

Cucurbita.

Barba Jovis.

Fabaria.

Crassula

major.

Succus la-

etuce.

Mandrago-

ra.

Papaver.

Opium.

Rosa.

Sandalum.

Spodium.

Tag Mirabolani Citrini, røde Ro-
sen/aff huer it quintin Aloe succocitrini tu
quintin/gior Piller her aff.

Ægedom som tilbage driffuer uden
Sued/Hulernis forstoppelse ere disse: Ro-
sen olie/Natstade.

Disse stoppe lidet: den store Zernurt/
Endivia, Umbilicus veneris, Bladløse.

Disse stoppe og tilbage driffue: Grestar/
Husløg/Fabaria, Crassula major.

Disse tilbage driffue oc døde Lemmens
pine/oc de skulle brugis / uden saa er / at det
storlige giøris behoff: Æetnge oes/Mandra-
gora, Balmuer. / Balmuers oes / Opium
taldet.

Ægedom som tilbage driffuer / oc den
skal stødís til Puluer/Rosen/Sandel/Spa-
dium, Bolus Armenus, Terra sigillata, Vile
du at de skulle snart indgiffue dem / da gior
dem til met lidt Edick.

Tilsammen sæt Ægedom som snart li-
ge tilbage driffuer: Tag Natstade oes tu
quintin/Rosen olie/tu lodt/ Edick it lodt.

Eller tag Rosen olie fire lodt / Bolus
Arme-

Armenus, it

Disse Æge-

ge driffue, ma-

der som du vil

Beste skal

vaayer der no-

stale du icke legge

der omkring

Jugen

faald er / skal

adrensis oc ledem

mand icke skal

se behof.

Sandus Eva

sem renser skal

bith abi Gormoch

ellorum alborum

ruiz ber

Sage mer grole

Disse ere

re: Natstade

er den

ebane / Rosen

mare blomster

Des / Myrte

mach er it

Querer / Nep

Armenus, Te

Armenus, it quintin / Edicke tu lodr. Bolus Armē.

Disse lægedomme som saaledis tilba-
ge driffue/maat du bruge til alle ledemod/
der som du redis at nogen hed Materie eller
Vædste skal flyde ned udi Saaret. Men
vaaxer der nogen Byld udi Saaret / da
skal du icke legge dette paa Saaret / men
der omkring.

Ingen Materie eller Vædste som
faald er / skal driffuis tilbage men den skal
udrensis/oc ledemodet styrefis / paa det/at
mand icke skal haffue saadan tilbedrifuel-
se behof.

Saadant Evacuatorium, det er det
som renser/skal saaledis gioris. Tag Tur-
bith albi Gummoli it quintin / Hermoda-
tilorum alborum, it halff quintin / Dia-
zinziberi- quintin / her af giøre en liden
Kage met Siolē Syrup.

Disse ere faalde ting som tilbage drif-
ue : Natstade / Veybrede / Virga Pastoris,
er den Vrt som Klæde kardis met Høn-
sebane / Rosen / Baulastie, det er / Gra-
nate blomster / Hippoquistitis, er en
Des / Mynte / Ofen af de wmade Slaan/
Sumach er it frø / Myrtillus, Pærer/
Quærer / Nespilus, Algerne / Galla, Bo-
lus Armenus, Terra sigillata, Cimolia, er

N iiii

den

Bolus Armē.
nus.

Terra sigil-
lata.

Succus So-
latrī.

Oleum ro-
sarum.

Bolus Arme-
nus.

Evacuatio-
rium.

Turbith.

Hermoda-
tili.

Diazinzi-
ber.

Solatrū.

Plantago.

Virga Pa-

storis.

Bursa Pa-

storis.

Rosa.

Balaustie.

Hippoqui-

stitis.

Menta.

Acacia.

Sumach

Myrtillus.

Pira.

Cidonia.

Confortatiua.

Nespilus.
Glans.
Galla.
Bolus Arme-
nus.
Terra sigil-
lata.
Cimolia.

den Sand som kommer af Slibesten / En
stor part af disse Stulle klobis udi Apore-
cken / Af disse kaalde ring maas du tage try
eller fire til lige / oc blende dem tilsammens /
oc dem saa bruge.

De hede som tilbage driffue ere disse.

Alun / Cipresse Rødder / Salt / Squi-
nantum, Blatta Bysantia, Mel af de Wom-
ner Lupini kaldede / Disse findis oc udi
Aporecken.

Det xx. Capittel.

Confortatiua.

Lægedom som Lemmerne eller
Ledemoderne styrcke.

Oleum
Rosarum.
Oleum
Malthichi-
num
Oleum
Myrtinum.
Santalum
rubeum.
Succus ab-
Anthei.

Disse efterfølgendis Olier styrcke
Ledemoderne / Rosen olie / Mastix
olie / Oleum Myrtinum, Rød
Sandel / Malurtie oes / Disse maa
mand blende tilsammen / oc saa steden der
med smørie.

Eller tag Marubium, Centaurium,
Malurt / Abrød / Squinantum, Spica, Saf-
ran / Mastix / Rosen / Stød disse til Puluer /
oc siud dem i en dubbelt Kar i Rosen olie oc
Vin / Leg her af om Ledemoder.

Det

Det xxi. Capittel.

Attractiua.

Lægedom som til sig drager.

A Ttractiua, er Lægedom som til sig drager / Pil / Veen / eller Jern. De enfaaldige ere disse / oc aff dem maa mand tage saa mange som mand self vil.

Frøer brende til Puluer / lang Hulurt / Polleie / Vand farffe / Calamentum, Bertram, costus, Røgelse / Myrrhe / Xilobalsamum.

En Smørelse huilcken som vddrager Pil / Veen / Jern / Torn / oc all anden Mettal. Tag aff de Kierner som ere udi Palmer / Baruch, Sal, Armoniacum, lang Malurt / Cucumeris Asini, Serpentin / aff huert ti lode / Sort Peber / Gummi Armoniacum, Amomi, Xilobalsami, aff huert fem lode / Røgelse / Myrrhe / huit harper / Colophonia, Pindsuine Stind / aff huert fem lode / Melck aff Morbertæ / halffredie lode / Dey try lode oc try quintin / Dsen aff huide Lillier / saa meget som her til giøris behoff / Giør her aff en Smørelse / Læg her aff paa Saaret / da vddriffver sig alt hues

Rana.
Aristologia
longa.
Pulegium
Nasturtium
aquaticum,
Calamentum.
Pyrethrum
Costus.
Olibanum.
Myrrha
Xilobalsamum.

N v

udi

Resolutiva.

udi Saaver er. Meste parten aff alt dette
forscreffne findis udi Apoteken.

Det xxij. Capittel.

Resolutiva.

Resolutiva, Rarefactiva, eller Vapo-
rativa medicina, Er den Lægedom
som atskil oc subellig gjør / oc det
steer met Bad eller met Røg/ huor
aff Suedchullene obnis / oc de enfaaldige
som her til brugis ere disse : Den Karost
Altea/ Chammilleblommer. Af de enfaal-
digste Vrter er Chammilleblomster den
beste.

Altea.
Chammilla.
Melilotum
Anetum.
Malva.
Beta.
Parietaria.
Fumus ter-
ra.
Cambre.
Vrtica.
Sambucus.
Farina
hardie.

Den faalde Materie eller Bædste at-
skil disse enfaaldige Lægedomme / Amur/
Dil/ Karost/ Bede/ S. Peters vrt/ Jord-
røg/ Raal/ Relder/ Hylb/ Bygmel/ Bøn-
nemel / Krummen aff Brød / Spisekom-
men/ Mynte/ Røgelse/ Mastix / vilt Mey-
ran/ Ebulus, det er Sommer hylb.

Disse Olier atskille : Olie aff Cham-
milleblommer/ Olie aff Dild/ Olie aff hui-
de Ellier/ Olie aff Mandele/ Nardus olie/
oc den Olie Costinum kalder.

Det xxij. Capittel.

Mollificativa.

Molli-

Mollificativa medicina, er den læge-
dom som blød gjør. De lærtiste oc
enfaaldigste ere disse: Bucke tallig / Gose
Ister / Hunde Ister.

Disse ere sterckere / Suine Ister / Hior-
te marg / Kalfve marg.

De allsomsterckerste ere / Galbanum,
Bdellium, Storax, Armoniacum, ferste
Tigen ere saare gode / huid lillie rod / Kart-
ost / Fœnum Græcum, Hørfrø / oc de som
disse lige ere.

En tilsamen sæt Lægedom som
saare vel bløder.

Tag Bedemog / Valske roer / Tigen /
More røder / aff huer til lodt / Bdellium,
Galbanum, Nespilus, Viscus quercinus,
Bønnemel / aff de beste Mandele stotte til
Mel / aff huer it lodt / Gammel Berme aff
Olie / Suine Ister saa meget som mand
her til haffver behoff / Aff disse forscreffne
maat du tage saa meget som du selff vilt / oc
gigre her aff en Smørelse.

Om noget Ledemoder bliffver hare
effter at det er lægt / da skal det saaledis
blødis. Først suunis mig gaar at vere / oc
samme Ledemod eller Lem vel badis met go-
de Brer saadne ndi Vand / oc siden steden
vel smøries met Olie eller anden smørelse /

Sepum
Hircinum
Axungia
Anserina.
Galbanum
Bdellium.
Storax.
Armonia-
cum.
Fici.
Radix lilij,
Malva.
Fœnum
Græcum,
Seminis
lini.

Althea.
 Aristologia.
 Radix acori
 Dactili.
 Carice.
 Fœnum
 Gærcum.
 Seminis
 Lili.
 Axungia
 porci.
 Aseni.
 Taxi.
 Gallinæ.
 Anseris.
 Anatis.
 Cerui.
 Storax
 Calamita.
 Bdelium.
 Hysopi
 humidi.
 Axungia.
 Porcina.
 Anserina.
 Anatis.
 Gallinacca.
 Terebin-
 thina
 Cera.
 Fœnum
 Græcum.
 Sem: lini.

oc saa der paa legge Plaaster gjort aff Mus-
 cilagine, det er aff slimactige ting / vere
 sig aff Gummi / ist er eller Olie / som her eff-
 tersfølger. Dette skal mand først gjøre
 mer Romelck huor udi nogle aff disse efter-
 følgende saadne ere / Aff dem maa mand
 tage ti eller try stycke effter som mand selff
 vil / Oc de mand kand saa oc bekomme /
 som er den Kattoostis rod Althea kaldet /
 Holgurt / Roden aff de gule Lillier / Dade-
 len / Tigen / Fœnum Græcum, Hørfrø.
 Oc naar som du saaledis haffuer ledemo-
 det badet / darør der hos en god Ild som
 gjort er aff saff Spaaner. Oc om en time
 der effter at det saaledis tiurt er / da smør
 det igien mer samme Smørrelse.

En smørrelse til at bløde Lede- moder mer.

Tag Suine Ister sex lode / Gaase Ister /
 Ande Ister / Høns Ister / Terpentini /
 Box aff huert i lode. Lissebons olie ote
 lode Fœnum Græcum, Hørfrø stotte
 til Mel aff huert i lode. Bdelium Opo-
 ponacum, aff huert it lode / Blød disse
 Gumer i Vin / siden smelt Isterne oc Vi-
 nen / Gummerne / Daaxet oc olien tilsam-
 men / oc fryst det saa igiennem en Linee
 flud /

flud / Rør saa det støtte Puluer der udi /
saa at det bliffver en smørelse.

Diaquilon molle, er en Smørelse
som saare vel bider oc den findis udi Apote-
cken / beredt / eller gjør den selffsaaledis.

Tag Blæde stot til it reent Puluer
tolff lodt / Liffbons olie / Olie aff Dild / Olie
aff Chamilleblommer / Olie aff blaa Lilie
rødder / aff huert fire lodt / Altheæ rod / Fæ-
num Græcum, Hørfrø / Osen aff blaa Li-
lie rod / aff rød Løg / Mispelen / aff huert fi-
re lodt / Terpentinen otte lodt / nye Baax fire
lodd / Bdelium, Armoniacum, Serapi-
num, Tag aff disse Gummer saa meget som
du selff wilt / Giør her aff en Smørelse.

En anden Smørelse som oc bløder

Tag rød Løg / huud Løg / Althea rod /
blaa Lilie rod / Hørfrø / Fænum Græ-
cum, siud disse i Vand / Men Fænum Græ-
cum oc Hørfrø stulle stødis til pul-
uer / Tag Suine ister her til / oc gjør varmt /
oc lad saa det støtte Puluer her udi / oc
giør her aff en Smørelse.

En anden god Smørelse.

Tag Valste Roe rod / Strepper / Beør-
ne flø / Raal / Hørfrø / Fioler / Rosiner
som Stenene er vdiagne / Smør / Hon-
nig /

Bdelium.
Opopocum.
Diaquilon
molle.

Littargyum

Oleum oli-

uarum.

Oleum de

aneto.

Oleum

Chamo-

millæ.

Oleum de

Ireos.

Althea.

Fænum

Græcum.

Sem: lini.

Nespilus.

Terebin-

thina.

Cera.

Bdelium.

Armonia-

cum.

Serapinum

Cepa.

Allium.

Althea.

Ireo.

Sem t lini.

Fænum

Græcum.

Radix

Grionix.

Lapatium.

Brancavrina.

Causa

Sem: lini.

Viola.

Galbanum.

Armoniacum.

Opoponacum.

Cera.

Oleu Olivarum.

Litargyrium.

Olibanum.

Myrrha.

Viride æris

Aristologia

longa

Mastix.

Bdellium.

Farina tritici.

Vitellum

Ovi.

Mel.

Succus

Apij.

Mel.

Terebinthina.

Myrrha.

Sem: lin.

Fœn: græ:

Mundificativa.

nig/ferste Ister/giør her aff en Smørelse/
hun skal leggis varm paa steden.

En anden Smørelse.

Tag Galbanum halff tre die lodt / Armoniacum sex lodt Opoponacum ti lodt / nyt Baax it halff lodt / Lissebons Olie halff andet lodt / Gulds glæde it halff pund / Røggelse fire lodt / Myrrhe it halff lodt / Spansgrønt / lang Hulurt / Mastix / aff huert ti lodt / blødt Gummerne ndi Edicke / oc rør saa det andet Puluer her ndi / sa bliffver det brunt.

Det xxiii. Capittel.

Mundificativa.

ABstersiva oc Mundificativa Medicina,
Er den som renser oc tørrer / oc atstil
det gode fra det onde / lige som disse gjør.

Tag Huedemel / Eggeblommer / oc
lidt Honnig / blent disse tilsammen / oc leg
her aff paa steden.

Eller tag Osen aff Mæcke it pund /
Honnig fire oc tiue lodt / Huedemel eller
Bygmel otte lodt / siud disse ind til det bliff
ver tyct / lad det saa ndi Malurte oes / Oc
om der er hede ndi Saaret / da lad oc her
ndi lidt Benbrede oes / Du maag oc vel
lade her ndi Fœnum græcum stæt til Pul
uer

uer eller til Mel / eller oc Mel aff de Bøn-
ner Lupini faldede.

Eller tag huid Harpex / Honnig / Ter-
pentin / aff huert otte lode / Myrrhe / Sarco-
colla, Hørfrø / Pœnum Græcum, aff
huert it lode smaa støtte til Mel / blend disse
tilsammen / oc brug det som ofuensfaare
sagter.

Vnguentum Apostolorum, Denne
Smørelse er oc god / baade til ferste oc
gamle Saar.

Tag Terpentin / huid Naar / Harpex / Astrologia
af huert halffierde lode / lang Hulurt / longa.
Røgelse / af huert halft andet lode / Opo- Olibanum.
ponacum, Florum æris, af huert it halft Opopona-
lode / Armoniacum halffierde lode / Myr- cum.
rhe / Galbanum, af huert it lode / Bdelli- Flores æri.
um halft andet lode / Sølfglæde tu lode Armonia-
it quintin / leg Gummerne en nar udi Edi- cum.
cke / der af leg Gummerne saa i Lissebons Myrrha.
olie / oc lad disse siude / der efter lad det an- Galbanum
det oc her i / oc gjør en Smørelse her af. Litargyri-
um.
Mel.

Vnguentum Egyptiacum.

Tag Honnig it pund / Edicke it halft
pund / Spansgrønt tu lode / Alua it lode /
Rør alle disse tilsammen / oc siud det saa ind
til det blifver rød / saa blifver det gaar.
Denne Smørelse renser allehaande Saar /
oc er ofte forsøgt. En

Sedatiua dolorum.

En anden god Smørelse som oc vel renser.

Tag Eggeblommer / oc lige saa me-
get Terpentin / rør disse vel tilsammen / leg
der aff udi Saaret med skaffvelse aff Linet
klude / denne Smørelse renser saare vel /
uden saa er at Saaret er forsaare wrent.

En anden god Smørelse.

Tag Sloentorne blad vdkryst Osen
aff dem / Hundetungis rod / Honnig oc
Bygmel / giør her aff en Smørelse / denne
Smørelse renser oc saare vel.

Det xxv. Capittel.

Sedatiua dolorum.

Sedatiua dolorum ; Er den Læge-
dom som pinen stiller. De enfaaldige
ere disse ; Gaase Ister / Ande Ister / Høns
Ister / Eissebons Olie / Olie aff Dil / Egge-
blommer / Hørfrø / oc de som disse lige ere.

En tilsammen sat Smørelse. Tag
Krummen aff Huede brød som hart er /
leg den udi sündendis het Vand / oc naar
som det vel bløt er / kryst saa Vandet vel der
aff / tag saa it Pund aff samme Huede
brøds Krumme / oc tre Eggeblommer / oc
Rosen olie saa meget som her til behof giø-
ris

ris/eller tag Olie aff Valmue frø / stød
disse vel tilsammen / lad det udi it quintin
stet Saffran / oc gjør her aff en Smørel-
se / leg her aff paa steden varmt / samme
Smørelse er god oc er offte forsøgt.

En anden Smørelse.

Tag den Rattoft Altea kaldet / Viør. Altea.
Branca
Vrsina.
Viola.
Volubilis.
Parietaria.
Hysocyami.
ne klones urt / Violer den urt Volubilis,
S. Peters urt/Vulme urt / siud alle disse i
Vand / siden stød dem i en Mortere met
gammel Suine Jster / leg det varmt paa
steden / denne Smørelse bløder / oc stiller
pinen / Du maat oc vel tage her til Huede-
mel/Vygmel/Mel aff Hørfrø/eller aff Fæ-
no Græco, huilcken aff disse som da selff
vilt/det bliffuer da diff bedre.

En anden Smørelse / huilcken som
kaldis Vnguentum Maturativum, findis
i Apoteken/hun bløder oc stiller pinen/den
maat du selff saaledis berede eller gjøre om
du vilt. Tag Vnguentum Agrippe, Rør-
rel/Oleum Moschelinum, Oleum de Been,
Oleum Nardinum, gjør her aff en Smø-
relse/smør steden her met. Men er der for-
meget Blod hos steden/da lad en Aare / el-
ler sæt Kopper / effter som dig selff best sin-
nis.

De om pinen icke stillis aff denne sing-
 relse/oc nøden dig der til trenger / da er det
 bedre at mand bruger det som lidt Stade
 gjør/at straffe den sted met / paa det / at det
 Wenniste skal icke dø aff pine / oc bruge da
 de som sterckere ere oc pinen stille/ som disse
 effterfølgendis / thi de aff Naturen ere
 taalde. Tag Mandragoram, Opium. Bal-
 mue frø/ den store Natstadis rod / Vulme
 frø / oc naar som du wilt bruge nogle aff
 disse/da forbedre dem met Saffran / eller
 met Myrrhe / eller met Storax / huilket
 som er en Gummi/eller met lit Vibergel.

Mandrago-
 ra.
 Opium.
 Seminis pa-
 paveris.
 Radix Sola-
 tri.

Mortalis.
 Seminis
 Hyoscyami
 Crocus.
 Myrrha.
 Storax.
 Castoreum.

Søffn at gjøre.

Disse Trochisci, det er / smaa Rager/de
 ere saare gode for Colica passio, det er Tar-
 mernis veer oc vred / naar som ic Wenni-
 ste ligger som det vaare dødt / Her aff skal
 mand giffue den Siuge to eller tre / naar
 som pinen lit stillet er / oc de giøris saale-
 dis.

Seminis Ju-
 squiami.
 Opium.
 Seminis
 Lactucæ.
 Citrulli.
 Portulacæi.

Tag huid Vulme frø it quintin/ Opi-
 um it halff quintin/ Lectryge frø / Citrulli
 frø/aff huert it lodt/Portulake frø it halff
 lodt/gjør her aff smaa Rager.

Piller som gjøre Søffn.

Tag

Tag Opium it halffte quintin/Diamar- Opium?
gariton, eller oc Species Diagalange it Diamarga-
quintin/aff Mandragore rod / tredie delen riton.
aff it quintin/stød alle disse saa nær som O. Diagalanga
pium til smaat Pulver / men den skal sindis
i god Vin / indtil Vinen fuldner indsaa-
den er / Da skal der større Pulver der udi
ladis / oc røris saa at det bliffuer som en
Grød / her aff skal göris Piller huer saa
stor som en Ere / oc der aff skal mand giffue
den Singe en / men haffuer hand stor oc
suar pine/da giff hannem to/da soffuer hand
for ro.

**Denne Lægedom gjør oc
Søffn.**

Tag Opium tu Grana, Phylonium tre. Opium?
die parten aff it quintin/Terragelse/Man. Phylonium?
na/aff huere it halffte Quintin / Genickel Theriaca.
Vand/Marstade Vand / aff huert tu lodet/ Manna.
sonder gnid Opium først i Vandet / oc si-
den Phylonium oc Terragelsen / oc blend
dem tilsammen saa at det vorder en Drick/
drick den / saa soffuer du / oc sølet ingen
pine.

En Støn Smørelse / at smøre i Tin. Requies
dingerne / naar mand stor pine haffuer. medicinae.
Tag Requies Medicinæ it lodet / Opium Opium.
saa tunge som fem Bygkorn veye / Cassia. Cassia li-
gnea, gnea.

Seminis pa-
paveris.
Oleum
Mandro-
goræ.
Oleum ro-
sarum.
Vnguen-
tum Popu-
leonis.
Anthon.

ligna: huld Balmue frø / Ectyge frø / aff
huert it halste quintin / Olie aff Mandrago-
ra, Rosen Olie / Populions smørelse / aff
huert it lode / Rosemarin / smaa støt til Pul-
ver / gis her aff en Smørelse / alle disse fin-
dis udi Ryporecken.

Det xxvj. Capittel.

Incarnativa.

Medicina incarnativa, er den Lægedom
som kommer Risdet til at vaaxe. Der
hører til trende haande ting til Saar
oc Bylder. Det første at mand kommer
Risdet til at vaaxe / Det andet at det kand
vorde sterckt / Det tredie at det forseglis oc
til luckis der som det hud behøffuer oc den-
ne Lægedom kaldis fordi Medicina aggre-
gativa, eller oc Consolidativa, thi den tør-
rer / tñck gjør oc stopper.

Ensaaldige Lægedomme som komme
Risdet til at vaaxe ere disse. Drage blod/
Aleopaticum, Sarcocollo, Terra sigillata,
Bolos Armenus, den store Beybred / Ei-
presse Rødder / Bønne blomster / oc huilcke
som disse ere lige.

Medicina incarnativa, er den som
kommer blodet i Saarene / huilcket omuen-
dis til Risd oc saadant steer i trende maa-
de

Sanguis
Draconis.
Aleopati-
ticum.
Sarcocollo.
Terra sigil-
lata.
Bolos Arme-
nus.
Plantago.
Olibanum.

de / først met de ring som søye stercke ere / an-
den met sterckere / tredie met de allsomster-
ckiste. De som søye stercke ere / ere Røgel-
se / Mastix / Aloe / Colophonia / Bygmel /
Fœnum Græcum, aff disse skal mand bru-
ge til Vædsfættige Lemmer. Disse ere ster-
ckere / Hulurt / Blaa Lilie rod / Gullillie rod /
Lupini / Fugle erter. Disse ere allsomstercki-
ste / oc de allerbæste som tiene til dybe Saar
oc Vylder. Centuarea / Snegle hus / brent
Bly / Spissglas / Sort oc brent Vig / Myr-
rhe / oc disse komme Risdet til at vaaxe udi
dybe Saar / aff dem maa mand tage til lige
saa mange som mand self vil.

Der effter følge mange støne

Smørelser som komme Risdet til at vaaxe.

Tag Terpentim fire lodt / Honnig it
halfft lodt / Barcken aff Røgelse / Saffran /
aff huert tredie delen aff it quintin / Rosen
olie / oc Vox / saa meget som her til behoff
gjøris / gjør her aff en Smørelse.

Disse efftersølgendis Smørelse kom-
me oc Risdet til at vaaxe / oc de findis udi
Apoteken til figns. Vnguentum fuscum,
Vnguentum aureum, Vnguentum viride.

Vnguentum de lino, er oc en god
Smørelse / oc den gjøre saaledis. Tag
Kaffuelse af Linet klude it lodt / Opopona-
cum

Mastix.
Aloe.
Colophonia
Farina
hordei.
Fœnum
Græcum.
Aristolugia.
Ireos.
Acornu.
Lupini
Orbi.
Centaurea.
Blaciebea.
Plumbum
ustum.
Antimoniū.
Pix.

Myrrha.
Terebinthi-
na.
Mel.
Cortex
Thurus
Crocus.
Oleum rosa-
rum.
Vnguentū
fuscum.

Incarnativa,

eum, Honnig/ Rosen olie / Vin / aff huere
sem lodt / Blæde / Aleopaticum, Sarco-
colla, af huert it lodt / gjør her af en smø-
relse.

Vnguentum de Ireos.

Tag Dye tallig it halft pund/ Rosen
olie otte lodt / Vox fire lodt / blaa Lilie rod
tu lodt, Røgelse/ Aloe / Sarcocolla, Mastix/
Hulurt/ af huert it lodt/ Terpentin saa me-
get som her til behof gioris / gjør her af en
Smørelse.

En anden Smørelse. Tag Terpentin
vel toen i huid Vin fire lodt / Eggeblom-
mer/ it Bygmel oc lit Honnig/ gjør her aff
en Smørelse.

En anden Smørelse.

Oleum Vi-
tellorum.
Oleum de
Frumento.

Tag Olie / gjort af Eggeblommer/
Oleum de Frumento, denne Olie gioris
af Huede / af huert it lodt / Honnig oc lit
Vox/ oc gjør her af en Smørelse.

En anden Smørelse.

Tag Margen af Dyebeen / Rosen olie/
Terpentin/ Vox/ lige meget af huert / smelt
disse tilsammen / tag dem saa fra Ilden oc
rør dem vel tilsammen / oc naar som der er
bleffuet fuldnoer kalt / saa lad der huide
aff

af en Eg der udi / eller oc mere om du gjør
mere.

Det xxvij. Capittel.

Cicatrifiantia.

Medicina Cicatrifiantia, er den Lægedom
som Saaret osuen til tørrer / oc gjør
der paa en roe / paa det / at intet andet
one skal der tilsla / oc det bestemte indtil der
vaaxer en naturlig hud der osuer / oc der
gøre disse efterfølgendis.

De enfaaldige ere disse / Vnguentum
Ægyptiacum, Blihuut / brent Bly / Sølf-
stum / den Sand som findes vnder Slibe-
steen / Bolus Armenus, Alun / Raaberrøg /
men disse tuende ere oc Corrosiuer. Men
disse som nu efterfølge ere icke Corrosiuer
saa at de saa bide eller bort æde / men bren-
dis de / da saa de en Styrphed / huilcke ere :
Centaurea, de store Denbrede / Hulurt /
Skofaaler til Puluer brendte / Egebarck /
Hammerstel / Røst af Jern.

**It gaar Puluer som her til
gaater.**

Taa Granaters Eblers blomster / A-
leopaticum, Sanguis Draconis, Sølfstum /
brent Raaber / af huere it lode.

D iij

En

En anden god Smørelse som gior ris aff Kalck.

Slyck Kalck udi først Vand ni gange/
saa at den taber sin Skarphed / tag af Kal-
cken oc Rosen olie lige meget af huert/blend
disse tilsammen / oc brug det denne er ofte
forsaren.

En anden Smørelse for det samme.

Litargyri-
um.

Tag Blæde smaa støt til Puluer/ Ro-
sen olie oc Edicke / vrid disse tilsammen udi
en Mordere / lad det saa staa indtil det blif-
ner tyck / lad saa der udi disse efterfølgen-
dis smaa støtte til Puluer : brent Spis-
glas/brent Vly/brent Alun / Sølfstum/
Regn orme/af huert ic lode / af disse maat
du tage huilcke som du kant saa / Rør disse
vel tilsammen udi en Mordere/ om det blif-
uer for tyck/da lad der mere Rosen olie udi/
oc gior her af en Smørelse er gaat for onde
forgiftige Saar oc Wylder som icke ville
lagis.

Vnguentum album.

Tag it stycke Vly / Na det breet oc saa
stort som Saaret er/oc cho Saarsens bred-
der vel mer Alune vand / oc leg Vlyhuit
ofuer Saaret/bint det fast til / dette vircker
vndera

vnderlig / oc er offte forsøgt oc forfaret / oc
dette er serdelis gaat til gamle Saar.

En anden til gamle Saar.

Tag Glæde it pund / Lissebons olie fi-
re lode / brent Kaaber try lode / Harpex try
lode / Biorne Ister fire lode / Mastix fire
lode / Maymaaned; Smør tolf lode / det
fede aff Drefløffve sex lode / Box fire lode /
Hiorte Telle / Dye Marge / aff huert it lode /
gør her aff en Smørelse.

Lytargy-
rium.

Det xxviii. Capittel.

Corrosiva.

Medicina Corrosiva, putrefactiva,
oc Caustica, er den Lægedom som
hul paa Kjødet oc Huden bider. De lere
ere disse: Hampe Blaar / Hermodactili,
brent Allun / Vnguentum Apostolorum,
Men er Kjødet stort / da brug disse: Kaa-
berrøg / Spans grønt / Vnguentum viri-
de, Vnguentum Ægyptiacum.

En tilsammen sæt Lægedom: Tag
vslucter Kalck saa meget som du self vilt /
rør den med Honnig saar at hand bliffver
som Grød / brent den siden i en Degel eller
i en Leerpotte / saa at den tørris igien / men
dog icke at det brendis til Puluer / gør Ka-

Q v

ger

Corrosiva.

ger her aff / oc naar som du wilt bruge nogen
aff dem / da stød den til Puluer / oc strøder
aff udi Saaret.

En anden Corrosiva, Tag Osen aff
Affodillo tolf lode / wsluct Kalck fire lode /
Auripigmentum ti lode / rør disse tilsam-
men oc gior Kager her aff / oc lad dem rø-
ris mod Solen udi Augusti Maanet.

Stede vand met Mercurio sublima-
to, gior det samme.

Mercurius sublimatus gior det sam-
me.

Realgar, Arsenicum, Auripigmen-
tum, de gior oc det samme / du maat blen-
de dem tilsammen om du wilt.

Calx viua.
Antimoni-
um.
Tartarum
combustum

En anden Corrosivum. Tag wsluct
Kalck it pund / Spißglas sex lode / Bren-
der Vinsten it pund / god sterck End halff
tredie Pot aff dem som Sebmagere bru-
ge / lad det forscressne udi Enden oc rør det
vel tilsammen / lad det saa staa udi fire da-
ge / men huer dag skal det tre eller fire gange
røris / oc alt dette forscressne skal vere støt
til Puluer / lad saa Enden her aff / oc siden
skal det sundis saa at der bliffver som det
vaare en Sten / oc det skal siden giemmis
udi it Glas som offuen til skal vere tet til-
stoppet met Vox.

Her

Her vil ieg lære huorledis Mercurius
caltionatus, beredis / det er it rødt Puluer/
huileket aff samme Læger kaldis Engle
Puluer / for sin store dyders oc krafft
Skuld / oc mange mene at en aff Guds En-
gel haaffuer obenbarer Mennisten det / oc i
blant alle Corrosiver, findes inret som det-
te er ligt / thi at det vnderlige bort æder oc
fortærer aff Saarene / det onde oc forgiff-
telig Rødduden all Pine / vere sig Paacker
eller andre gamle Saar / oc det skal saaledis
beredis oc tilgiøris.

Mand skal tage Quicksolff it Pund / Mercurius
oc Skede vand som Guldsmeder bruge / caltionatus
naar som de stille Gullet fra Solffert
oc it Pund / Disse skulle lades udi it liden
Glas / huileket som kaldis Kolue aff dem
som brende Vand udi Balneo Mariae, det-
te Glas met Quicksolffuet oc Vandet
skal sættis i en Gryde / oc trint omkring
Glaset skal leggis god reen sieter Afte / saa
skal Gryden sættis paa en god klar sacter-
ful Jld / der effter skal samme Jld forøgis
større oc større saa lenge indtil mand seer
at Vandet er aldelis fortærer oc bort rø-
get / huileket mand seer oc forfarer her aff /
naar som mand seer at der kommer ingen
røg mere aff Glasset / oc da er Quig-
solff

Corrosiva.

Sølffvet bleffvet rødt / siden skal det stødige
til it subtiligt Puluer / oc brugis som sage
er / oc om saa stede at det bleffve nogle sty-
cker igien udi Glasset som icke vaare bleffne
røde nock / de skulle leggis udi en Raaffver
Ness om mand den haaffver / eller udi en li-
den Glasurit porre oc sættis paa Jlden at
tørre indtil det bliffver som det andet er.

Det xxix. Capittel.

Putrefactiva.

Putrefactiva Medicina, Er den læge-
dom som complexien oc Risdet for-
derffver / Thi den ødelegger Risdens
onde Vædste / som brent oc stimmig er / oc
ilde lucte / lige som det vaare det Herpesto-
menos eller S. Anthonij plage / oc serdelis
det som aff offuerstødige Kuld oc Tørhed
kommer / oc disse effersølgendis ere de beste
ibland alle.

Realgar.
Arsenicum.

Realgar, Arsenicum, for mand den
bruger / skal deris skarphed betagis dem-
ellers indæde de dem formeget.

Arsenicum, skarphed skal saaledis be-
tagis / mand skal støde den til Puluer / oc
saa den tre eller fire gange blende met Osen
aff Raal / eller met Natstade vand / oc saa
gigre smaa Rager der aff. Saaledis skal

oc

de handlis met Realgar oc met Mercurio
sublimato.

It Aqua fortis.

Tag Auripigmentum, Cytonium,
Raaberøge / Spansgrønt / aff huert lige
meget / gjør disse til Puluer / oc lad dem udi
it Alembico, oc gjør den vel tet til / oc brenn
det met en safter Jld / lige som mand bren-
der Skedenand. Met dette Vand fand
mand fordriffve Kisdens onde Vædste /
De naar som mand her aff udi Saaret la-
der / da skal det induaartis smøris trint om-
tring met Vnguento albo, eller met Edi-
cke / eller met Osen aff kaalde vrter / lige som
aff disse: Natstade / Huffsøg / Kaal / oc mee-
de som disse lige ere. Men er pinen stor / da
skal steden badis oc røgis vnden op met
god sød Olie / som er met Lissobons Olie /
Olie aff Dil / Olie aff Fioler / eller met de
som disse lige ere / oc Olierne skulle vere var-
me / siden smør Saaret met Smør eller
met Jster / paa det at det forbrende fand
vdfalde / oc da vircker dette Vand saare
vel.

Det xxx. Capittel.

Cautica eller Ruptoria.

Rupto-

Cautica eller Ruptoria.

Rvptoria eller Cautica Medicina, er den som huden sonder bryder oc forderffuer / eller er den huilcke som huden oc Riødet med sin complexte forbrender / tørrer oc gior stor pine / Thi kaldis deris Operatio eller Birckelse seen o. langsommelig / fordi at somme aff dem ere saa sterbelige / at de aleniste sonder bryde huden / oc gior Blegner / lige som disse gior.

Flammula.
Lupulus.
Cantarides
Anacardus.
Lupini

Flammula, Humle / Cantarides, Anacardus, oc er it Træis fruct / de Bønner Lupini, oc de huilcke disse lige ere / Aff disse maat du bruge huilcke du wilt / eller du maat tage tre eller fire aff disse / oc blende dem tilsammen.

Se andet Causticum.

Cantarides

Leg Cantarides udi god sterck Edicke / tag dem aff Edicken oc tør dem / oc stød dem til Puluer / tag saa Surden oc strø aff samme Puluer der paa / oc leg det paa steden / da bliffver der en Blegen.

Tag Flammulam, stød den oc leg den der som du wilt haffue en Blære / da løber der en op.

Den Vri Per Carvi gior det samme.

Det xxxi. Capittel.

Con-

Conglutinativa.
Conglutinativa.

32

357

Conglutinativa Medicina, Er den
Lægedom som tilsammen drager oc
saare læger / lige som disse effterføl-
gendis giøre.

Tag Mølle stoff / Huede mel / Røgel- Volatile
se / Mastix / Sarcocolla, lige meget aff molendini
huere / Giør her aff en Smørelse met det Farina tri-
huide aff it Eg / leg det paa Saaret / eller tici.
du maat tage nogle aff disse / oc giøre it Olibanum.
Puluer aff dem til forsagde breek. Mastix.
Sarcocolla.

Et andet Conglutinativa.

Tag Aloe / Myrrhe / Bolus Armenus, Aloe.
Røgelse / Osen aff Slaan / Cipresse Rø, Myrrha.
der / Gummi Draganti, Mølle stoff aff Bolus Ar-
huere it lode / giør disse til it smaat Puluer / menus.
blent dem saa met det huide aff it Eg / leg Thuris.
her aff paa Saaret. Acatia.
Nucis Ci-
prepsi.
Dragantum.

Det xxxij. Capittel.

Confortativa.

Medicina Confortativa, Er den Læ-
gedom som styrcker Ledemoderne
effter at de ere lægte / oc den Smø-
relse skal saaledis giøris.

Tag

Rosapur-
purea.
Absinthium

Conglutinativa.

Tag røde Rosen / Malure / oc den
huide Mos som vaaxer paa Egetræ / aff
huert en Haand fuld / mere eller mindre /
effter som du det behøffver / siud disse udi
Vin / oc vine det offuer steden / saa het som
du bedest taale kand.

Denne styrcker oc saare vel.

Tag Rosen olie otte lodt / Harpex sex
lodd / Vaax fire lodt / Colophonia, Ma-
stix / Røgelse / aff huert it lodt / Terpentinen
lodd / Edicke it halff pund / Smelt Gum-
merne oc Edicken / oc siden Terpentinen oc
Vaaxet / oc de andre ting / oc gior her aff
en Smørelse.

Det xxxij. Capittel.

En merckelig Smørelse.

En merckelig oc subtilig smørelse
hues lige noye findis / oc den tien
baade til ferste oc gamle Saar /
hun tørrer / renser oc gior gaat
Ris / oc læger alle saar aff grunden / mere
i otte dage / end en anden gior udi en Maa-
net / fordriffver det onde oc døde Ris / oc
bestemmer for alle onde tiifald / er god for
Bylder oc Saar / etc. Vddrager aff Saar /
Træ / Jern / Vly / oc all Forgiffte oc onde
Væd.

Vædste / vden all pine / rien oc til mange
atfællige andre Suiqdomme / huilcke alle
her at forklare for langt vaare / oc skal den
saaledis gigris.

Tag Galbanum tu lodt / Armonia- Galbanum,
cum, Bdellium, aff huert tu lodt / **Vaax** Armonacū,
sexten lodt / Lissebons olie halff andet pund / Bdellium.
Guld glæde it pund / Lauer olie it quintin / Cera.
Myrrhe/huit Røggelse/ Spansgrønt / trind Oleum oli-
varum.
Hulurt / Mastix / aff huere tu lodt / Lapis Lytargyrū.
Galmeæ. Huad som skal stødis til puluer / Oleum Lau-
stød det / oc huad som smeltis skal / smelt rini.
det / oc gigr saa en Smørelse her aff. Først Myrrha.
Stulle de føre Gummer stødis til smaat Olibanum.
Puluer / oc saa ladis udi en ny glassuret Leræ rugo
pørte / oc der paa ladis god sterck Edicke / oc aris.
lade det saa staa en dag oc nat / oc siden su- Aristologia
dis paa en sacter gødet Jld / saa smeltis rotunda.
Gummerne / siden lad Edicken oc Gum- Mastix.
merne i en sterck Linpose / oc vdpersse det / Lapis Gal-
det beste du kand / oc hues wrenhed som udi meæ.
Gummerne vaar / det bliffuer udi Possen
igien / vere sig huadsomhelst det vaar / lad
saa det som vdpersset er oc Edicken udi Leer-
potten igien / udi huilcken det førre vaar /
sind det saa paa en sacter Jld indtil Edicken
fra Gummerne fortæret er / oc Gummerne
ne bliffue tycke / saa er det nock saadet / lad

P

saa

En merckelig Smørelse.

Litargyrij
aureæ.

saa Gummerne aff Leerpotten den stund de
end varme ere paa it Tintallercken eller udi
en glassuret Pande / saa bliffue de haarde/
oc glem dem saa rene / oc den stund Gum-
merne sindis / da skal mand stedse røre udi
dem met en Træspade / paa det de skulle icke
tilbrendis. Siden smelt Døxit oc Olien
udi en stor glassurit Potte / lad saa Guld
gløden der udi / men lie tillige / oc stedse
skal det røris / paa det at Gløden skal icke
giffue sig ned paa Bonden for hendis suar-
heds Skyld / oc saa forbrendis / oc lad det
saa sacreligen sindis indtil det bliffuer
brunt / siden lad de fire Gummer / aff hui-
cke Edieken er bort saaden der udi / huer
gang saa meget som en halff Bøn fand ve-
re / oc der skal stedse røris / indtil alle Gum-
mer ere der udi / oc naar som du begynder
at lade aff Gummerne udi Potten / da skal
du haaffue hoff dig staaendis en stor reent
Wullu met kalt Vand / paa det / om saa
skede at denne Waterie vilde løbe offuer
(som lættelig ske fand) at du da fand sætte
Leerpotten der udi / oc om der løbe noget
aff Potten udi Vandet / lad det bliffue kalt
der udi / tag det saa aff Vandet oc lad det
tørris / oc leg det udi Leerpotten igien / oc
lad det lie siude / saa er det lige gaat igien /
lad

lad det saa udi Lapis Galmex, vel smaat
giort til Puluer / der effter Myrre / saa
Maastix / oc Røgelse / oc siden den trinde
Hulurt / oc der effter Spansgrønt / oc paa
det allersidste Lauer olien / oc lad disse finde
sactelig / oc waffladelig skal det røris indtil
det bliffuer brunt. Oc om det nock saadet
er / kand du saaledis forfare / lad sit der aff
met Spanden paa kalt Vand / oc tag der
paa met Singrene / henger det ved Singre-
ne / da haaffuer det nock / Men er det for-
tynt / da lad det finde indtil det henger ved
Singrene / saa haaffuer det nock / oc naar som
det nock saadet er / da lad det saa varmt udi
en Mullu eller Becken met kalt Vand / oc
lad det ligge saa lunge der udi / at du kand
handle det imellem dine Hender / oc icke len-
gre / Tag det saa aff Vandet / oc smør di-
ne Hender vel met Olie aff Chamille-
blommer / valck det saa imellem Henderne
en halff time / eller oc lengre / oc naar som
det bliffuer vel smidigt / da haaffuer det nock /
leg det siden udi Raastind / der udi fornaris
det best / oc forderffuis icke / oc saaledis kand
den fornaris udi. E. Naar lige gaar. Oc naar
som mand vil bruge aff samme Smørelse /
da skal mand smøre aff den paa it stycke
Raastind / der paa rien det best / oc om mand

P ij

smør

En merckelig Smørelse.

Imører det paa en Klud / da henger det for-
fast ved Saaret oc vil icke aff igien. Oc om
mand vil bruge denne Smørelse til første
Saar / da tør du icke lade Spansgrønt
der udi / oc om du vilt haffue det der udi da
tør du icke tage mere end ic halfft lodt.
Mand maa oc om mand vil tage her til ote
lodt Terpentien / oc lade den der udi strax
mand haffuer lat de fire Gummer udi Leer-
potten.

Det xxxiiij. Capittel.

Oleum Hypericonis.

Quad dyder Jordhumles Olie
haffuer.

Best er hun god til dem som røris
aff Poplefie / oc til dem hues Lem-
mer forsuinde oc lamme vorde / hun
skal vermis / oc ledemoderne der
met smøris / da saa de bedre inden en stacket
tid.

Anden / Hun er oc god for Krampe
om Lemmerne her met smøris.

Tredie / Hun fordriffuer oc Hender-
nis skelffuelse / om mand gnider dem her
met.

Sierde /

Jordhumles Olie.

35

360

Fierde / Hun læger alle ferske Saar
inden en stacket tid / om den leggis varm
paa Saaret.

Femte / Hun læger Hare Saar inden
fire oc tiue Timer / naar som det er staret oc
forbundet som sig det bgr.

Siette / Hun læger vnderlig alle haan-
de sting om hun ladis varm udi Saaret.

Siuende / Hun læger alle gamle faal-
de oc forbrende Saar.

Ottende / Hun stiller all pine som kom-
me til Saar eller Sting.

Niende / Hun stiller oc Tandenerck /
om mand legger aff hende paa steden som
pinen er / met en linet Klud.

Jordhumles Olie.

Jordhumles olie gixris saledis. Tag Hypericon.
Hypericon / det er Jordhumles vrtis blom-
ster otte lodt / leg dem udi rød Vin udi fior-
ten dage / siud dem siden / oc kryst det igien-
nem en linet Klud / tag siden end otte lode
aff samme Vrtis ferske blomster / leg dem
udi det som ydkryst er / sæt det saa mod So-
len udi otte dage / siud det saa end en gang /
oc ydkryst det lige som førre / tag saa Ter-
pentin try lode / Elsebongs Olie it halff
pund / Saffran it halff quintin / Mastix
til

Terebinthi-
na.

Olium oli-
varum.

Crocus.

Mastix.

P iij

Jordhumles Olie.

Myrrha. in lodt/Myrrhe/Rogelse/ aff huert it lodt/
 Olibanum. Opoponacum, Sarcocolla, aff huert it halse
 Opoponacu lodt oc it quintin / Rete den Rod try quin-
 Sarcocolla. tin/ Den aff Rølicke fire lodt/ Regn Orme
 Rete. fire lodt / hnes som skal stødis / stød det
 Succus Mil- smaar. Siden tag den Liffbons Olie/ Den
 lefolij. af Rølicke/ oc den Vin/udi huilcken Jord-
 Lumbrici. humles vris blomster er saaden / huilcken
 siadis skal endtil Vinens Vædste indsa-
 den er/ lad saa først Regn Ormene der udi/
 oc der effter Mastix / Myrrhe / Opopona-
 cum, Sarcocolla, oc den rod Rete / vel smaa
 stotte til Puluer/ oc aller sidst Saffranen oc
 Terpentinen/ lad disse sactelige siude / indeil
 Vinen oc Oserne ere indsaadne / da er den
 ret giort/ oc hun er god for saarenesfnde So-
 rer oc Dreck.

Det xxxv. Capittel.

En Balsam.

En ston oc kaastelig Balsam til
 ferste Saar/ Oc den skal mand saa-
 ledis giøre.

Florés Hy-
 periconis.

Tag Blomsterne af Jordhumle en
 Haand fuld eller tu / støt dem lit i en sten
 Mortere/ met en Stødere som er giort af
 Træ/

Træ / lad der paa god sterck Vin / lad der
saa staa i it Glas / vel tædt tilstopper i fire
dage / siud det siden paa en safter Jld / ind-
til Vinen er indsaaden / kryst det saa igien-
nem en Klud / lad saa i det som ydfryst er /
andre første Blomster / som oc storte ere /
lad det saa staa i fire dage / der efter tag der
til Terpentini sex lodt / gammel Lissebons
Olie it halft pund / Safran it halft quin-
tin / Mastix half andet lodt / Myrre / Ro-
gelse / Sarcocolla, Opoponacum, aff huert
halffredie quincin / Jordhumles Blom-
ster fire lodt / aff den rod Rete it lodt / Osen
aff Røllie fire lodt / Regn Orme fire lodt /
lad her mere Vin paa / oc lad det saa staa i
nogle dage / der effter siud det / oc kryst det
igiennem en lin Klud.

Terebin-
thina.
Oleum oli-
varum.
Crocus.
Mastix.
Myrrha.
Olibanum.
Sarcocolla.
Opopona-
cum.
Flores Hy-
periconis.
Rete.
Succus Mil-
lesfolij.
Lumbrici.

Det xxxvj. Capittel.

Ledenand huorledis det skal
stillis.

DEt første skal mand giffue aet
der paa om den som Saar er /
om hand er yng eller gammel.
Er hand yng da skal hand in-
gen Vin dricke. Men er hand gammel /
da skal hans Vin blandis met Vand /
p iij thi

Ledemand at stille.

thi aff Vinen kommer stor pine udi Aarerne
oc udi Ledemoderne. Siden see vel til
om hullet er stort eller lidet / er det lidet / saa
gør det større / paa det at du faad disffbedre
der til komme met Lægedommen til den sted
huor som Ledemandet sin begyndelse hafuer /
da fand Lægedomen hafue mact. Til det
andet skalt du oc vel tilsee om udi samme
sted Hæffuelse eller stor pine ere (som almine-
delige gierne skeer) den skalt du met den læ-
gedom som der til hør / stille.

En Smørelse til at stille Le-
dumand met.

Oleum Ro-
sarum.

Tag Rosen olie oc Terpentim som reen
thoen er / smelt disse tilsammen / leg her aff
varmt udi Saaret met Bomuld / da stillis
det / denne Smørelse er offte vopsøgt.

Cinere
guerci.

Alumen.

Litargyriū.

Tag god Aske som brent er aff Eg / A-
lun / Glæde / lige meget aff huert / brent disse
tilsammen / oc stød dem til Puluer / oc
blend dem met det huide aff it Eg / oc leg
det offuer Saaret / naar som du hafuer
strøet af forsagde Puluer udi Saaret.

Karabē.

Sulphur.

Anthera.

Mercurius

sublimatus.

Tag Raff eller Brendesten / Kul /
Snogel / det gule som sidder inde i Rosen /
aff huert tu lodt / gjør disse til Puluer / tag
her til oc saa meget Mercurium sublima-
tum.

tum, som forneffnde ere / strø her aff i Saaret / Er Saaret forlidet / da giør det større som offuenfaare sagt er.

Taa Skorpen aff Røbrød / siling eller Raffuelse aff Oxhorn / Honnig oc Vin / siud disse udi en ny Leerpotte / Smør her aff paa en Klud / oc leg her aff varmt paa Saaret.

Mølle støff / Sod aff en Skaarsten / oc Honnig / blend disse tilsammen / oc giør Plaster her aff / oc leg det paa Saaret.

Taa Saffran / huiet Røggelse / kressuets Syen / Mastix / Viciril / aff huert it halff lode / stød disse til Puluer / oc giff den som saargiort er / her aff tre eller fire gange at dricke.

Volatile
moledine.
Fuligo.
Mel.
Crocn.
Thus albū.
Oculi Can-
cri.
Mastix.
Vitrionum.

Den sidste Lægedom er / om disse forneffnde ville icke hielpe / at mand brender Aarerne / om mand fand komme til dem / Thi at Ledevandsens flydelse stoppis suarlige / om den flydelse stor er / oc aff saadan Ledevands flydelse kommer gierne Suinde for / huileken som Blodet oc Vædsten for- tærer / som hører til samme Lem.

Det xxxvij. Capittel.

Drick til dem som ere saar-

giorde.

P v

Denne

Vundendranck.

Senne Drick er gaar til dem som
ere saargiorde / hand læger Saa-
ret vnderligen / De samme Drick
kaldis aff Bartstærne Vunden-
dranck / oc den skal saaledis gioris.

Nux Miry-
stica.
Zinziber.
Bacce lauri.
Olibanum
Sulphur.
Chalcitis.

Mand skal tage en stor Mustare / eller
oc en smaa Ingefer it lode / Disse skulle stø-
dis singa / oc bindis i en Lintlud / Mand
skal oc tage her til tiue Lanerber eller oc fle-
re / try stycke huiet Røggelse / huert saa stor
som en Hasel nød / Snogel saa meget som
en Hasel nødder / oc lige saa meget huiet
Raaberrøg / Alle disse skulle stødis til Pul-
uer / oc huert af dem skal bindis for sig selff
udi en Klud / Rahels som er optagen for
end hun blomstris / en Haand fuld / rød
kaal saa meget som it Eg kand vere / Disse
skulle stødis oc bindis i en Klud / alle disse
skulle hengis i fire Potter gaar gammelt
Bludi en Einkande eller udi it Kruss / som-
me stoppe samme Kande eller Kruss offuen
tet til med rød Kaal. Den som saargior-
er / skal icke dricke aff nogen anden Drick /
uden aleniste af denne / indtil hand bliff-
ner lægter oc helbrede. De saa offte som
mand giffuer den Singe her af at dricke /
skal Randen fyldis igien / paa det at sam-
me

me Drick kand beholde sin krafft oc dyd/udi
 Saaret skal ingen Smørelse ladis / eller
 nogen Bege der ind stingis / Men mand
 skal aleniste legge der it Kaalblad paa. Om
 Saaret in Hul eller to Munde haffuer / da
 skal der leggis in oppaa. Om Vinteren
 skulle samme Kaalblad fornyes to gange
 om dagen / oc om Sommeren tre gange.
 Oc huer fiorten dage skal denne Drick for-
 nyis oc forferstis met ferske Vrier. Som Album græ-
 me tage oc til denne Drick huid Hunde cum.
 lort / oc den binde de iblant Kaalen. Om
 Riødet vaayer for saare i Saaret / da skal
 der hengis mere Kaaberrøg i Dricken. El-
 ler mand maa tage af samme Drick saa
 meget som den Siuge kand dricke tre gan-
 ge / oc her udi skal sindis huid Kaaberrøg
 til den smeltis.

Eller mand maa tage Mustater/Reg. Nux Miry-
 licer/ Ingefær/ Myrrhe / huid Røgelse/ nica.
 af huert it lodt/ Lauerber xxiiij. Quesurte Gariophyli.
 rod it halft lodt/ Disse skulle huer besynder. Zinziber.
 lig stødis smaa / oc huer skal bindis i en Myrrha.
 Klud. Her til skal oc tagis Rahels vrt oc Olibanum.
 rød Kaal / oc lige saa her met handle som Bacce lauri.
 offuenfaare screffuit staar. Radix Pim-
 pinellæ.

Eller mand maa tage Mustater / In-
 gefær/ huit Røgelse/ af huert it lodt/ Reg-
 licer

Vundendranck.

licker it halfft lodt / Launder ber fire lodt / Snogel / oc Raaberrog / aff huert it halfft lodt / huert skal stodis beshynderlig for sig self / oc bindis udi sin Klud / her til skal oc tagis Rahels vrt oc rød Raal / oc lige saa der met handle som før sagt er. Jeg haaffuer kient en som lægte managen Mand met denne drick / hand toede oc Saaret to gange om dagen met samme drick / det knippe met kaalen forferstede hand huer tredie dag.

For leffret Blod.

Mummia.
Bulus.
Terra sigil-
lata.

Salder nogen oc slaer sig saa at Blodet løber aff hans Mund oc Næse / da skal mand tage Mummia, Bolus, Terra sigillata, aff huert tu lodt / oc stode disse til puluer / Her aff skal mand giffue den som fal- den er it Quintin / met tu lodt Beybrede vand at dricke / da vddrissuis det leffret Blod / oc Blodens flydelse stillis.

Castorium
Spermaceta

Eller mand maa tage gaat gammelt Ol oc Edicke / oc her udi finde it lodt Vi- bergel / oc it quintin Balrød / distigeste oc it lodt Sucker / her aff skal mand giffue den Singe at dricke / Morgen oc Affren / oc ste- den skal singres vduagrtis til met den Smørelse Dialthea.

Dialthea.

Eller

Eller mand maa siude Nellersødder oc Radices dr.
Singron i gaat gammelt Vll / oc giffve ticæ.
den Singe Aften oc Morgen her aff at
dricke.

Det xxxviii. Capittel.

Om Bad.

Si disse Tegn skal mand icke bade/
som Veder / Sone / Skytte / Tiur/
Jomfru oc Gedebugk.

De Menniste som æde oc dricke
meget / oc icke arbejde / paa dem vaaxer en
Vædste imellem Huden oc Røddet / Thi
skulle de bade siude Vad. Men de som me-
get Arbejde / eller ride udi hede / saa at sue-
den ligger paa deris Hud / de skulle bade udi
Karbad.

Det er gaat at bade naar som Maa-
nen aff tager / oc naar som Maanen er udi
noget aff disse Tegn / som ere / Scorpions/
Fisken / Vanden / Krabbe / Veystaal oc
Tuilling.

Naar som mand er udi Vastuen / skal
mand sætte sine Sødde oc Been udi vand
huor udi Chamilleblommer ere saadne/
her aff styrckis Hoffuedet / Hiernen / Ny-
nenez

Om Bad:

ne / oc om mand toer saaledis sine Føder
oc Been en gang eller tysser om Vgen / da
Hyrckis forsagde Lemmer saare vel / Hoff-
neder skal thoes den stund mand er fasten-
dis / eller oc en god stund effter Maaltidet /
oc det skal skee huer femtende dag en gang /
eller udi det lengste huer tiuffuende dag.
Regnvand eller det vand huor udi Jern er
sluct / er best til End / oc mand skal sude
Chammilleblommer udi den.

Mand skal icke bade den stund Maden
vsfordøffuet er i Maaltiden / men tre eller
fire timer efter Maaltidet er steet / udi Ba-
det skal mand inder dricke / thi Læffueren
faar her af stor skade. Mand skal icke heller
æde eller dricke strax effter Badet / men
mand skal tøffue indtil mand er bleffuen
vel kolder. Mand skal en heller Bade for
het eller for kalt / thi bader mand for kalt / da
obnis icke Suede hulle ne rettelig som dem
bør / oc Sueden bliffver da inde imellem
Huden oc Risdet. Bader mand for het oc
for lunge / da vddragis den naturlige væd-
ste for meget / madens oc drickens lyst for-
gaar / distigeste oc søffuen. Mand skal icke
heller for snart forkølis effter Badet / thi det
gior Hoffneder / Hiernen / Venene oc mar-
gen i Ryggen saare ont / oc faar der af
frampe

frampe oc verck. At bade fastendis giør
Mennisket mauffuert / de som ere mauffure
de skulle bade naar som maden half fordoff-
uet er. For meget at bade giør intet gaar.

De som hassue Sinne / Hoffuetuerck /
Tandenerck / onde Wyen / oc ferske Saar /
skulle icke bade / oc ey heller de som hassue
veret udi stor hede eller kuld / oc ey heller de
som hassue Verck / eller den Kaaldefuge.
De for end mand gaar udi Badet / skal
mand gaa til Stols / oc sig siden vel røre
eller spagere. Effter Badet skal mand intet
æde som hediner / vere sig / Feber / rød Isg /
eller hvid Isg / thi her af kommer alminde-
lig gierne Suinde sot.

Bad om det rettelig brugis / da er det
gaar oc meget nytteligt / Men om det van-
brugis / da kommer der meget ont af / thi
alle Lemmers styrcke forgaa / oc der slar me-
gen offuerflødig Hede til Hiertet / saa at
mand sinis at Hiertet vil forbrendis /
mand saar oc Hickelse / oc stundem følger
døden der effter.

Om Aareladelse.

Sortalen.

Om

Om Aareladelse.

Det saa er at Aareladelse brugis/
baade aff karste oc helbrede Men-
niste/dislige aff de Singe for en
Lægedom / siunis mig at det er
nytteligt / at ieg her noget om handler / oc
først vil ieg her beskriffue huordan den
Variskere bør mee rette at vere som skal
nogens Aare. Hand skal haffte gode klare
Dnen / subtilige Hender / som icke røste/
hand skal icke heller vere ingen drancere
eller Bugeel / thi saadan en kand icke stille
den ene Aare fra den anden / oc om hand
saae en huid Hund / da skulde hand vel me-
ne at det vaare en mollere Suend / saadan-
ne drancere kunde lættelige igiennem sla
Aaren / huor aff meger ont kunde komme/
saa at mand bleffve vansør / eller oc miste
Liffuet.

Det xxxix. Capittel.

Naar mand haffuer Aarela-
delse behoff.

Phlebotomia, kaldis aff Lægerne
Aareladelse / oc den skal stee naar som
Bloder er offuerflodig ndi Menmisten / oc
tager offuerhaand / oc naar som Ansietter
er rød/Aarerne ere store oc fulde/ naar som
mand

mand saadanne Tegen fornemmer / da
maa mand lade en aff de merckeligste Aa-
rer / vere sig Hoffuedens / Hiertens / eller
Leffuerens.

Mand maa oc Arelade / naar som
Phlegma eller Melancholie vædster rege-
re udi nogen/paa det at de kunde formind-
skis o. Naturen fand diss bedre regere det
ander Blod. Mer Areladelse fand mand
oc vddrissve de andre vædster.

Naar som mand formercker at Blo-
det er forheg / da maa mand Arelade / oc
det hede Blod saaledis kyle.

Os naar som mand formercker at
Blodet draager sig heden til en besynderlig
sted o. der formeget blifuer / da maa mand
oc Arelade / paa det at Blodet fand at-
skillies oc sig vddele som det sig bør.

Om nogens Næse bløder formeget/
da maa mand Arelade nedre paa Fø-
derne.

Om nogen vædste sætter sig udi Len-
derne oc Pine der udi gior / da maa mand
oc Arelade neder under Ankelen.

Det xl. Capittel.

¶

¶

Om Areladelse.

Vdi huad tid om Aret mand
skal lade sig Arelade.

Aret delis udi fire Tider / efter
tolff Himmeltegens løb som er/
Aar / Sommer / Høst oc Vinter.

Vdi Aar skal mand Arelade / thi
Tegemet er da fult aff vædsker / er oc da til-
bøhelig til Singdomme.

Om Sommeren skal icke Areladis /
thi udi den tid ere alle vædsker meget tyn-
de / oc da skal icke det onde Blod bori løbe /
men det gode.

Om Høsten maa mand Arelade /
thi Blodet rensis da fra den tyckhed som
det haffuer draget til sig om Sommeren.

Om Vinteren skal icke Areladis /
thi da henge vedsterne tilsammen / oc flyde
icke / thi naturen drager da dem til sig den
naturlige hedis forøgelse.

Aar som mand vil sig Arelade / da
skal mand oc giffue act paa Tegnene / Thi
naar som Maanen er i ic vandaetige oc
jorderig Tegn / da er det icke gaar at lade
nogen Aar / lige som disse ere: Tiuren /
Zomfruen / Gedebug / Krabbe / Scorpi-
on / Jaff eller middelmaadeligt / Oc naar
som Maanen er udi noget tilhengendis
Tegn / som er: Tiuren / Quilling / Løuen / &c.

Men

Men naar som Maanen er i Beystaal / i
 Skytte / oc udi Vand / da er det gaat at
 Arelade / dog met saa skel / at mand icke
 lader udi det ledemod som samme Tegn
 regerer offuer / det er / Naar som Maanen
 er udi det Tegen Beder / da er det gaat
 Areladelse / men icke Hoffuet Aarens /
 oc saa er det oc fremdelis met de andre
 Tegn. Mand skal ey heller Arelade naar
 som ny Maane tendis / oc icke før end
 hand er kommen tolf graden fra Solen.
 Naar som Maanen er fuld / skal mand ey
 heller Areladis tolf Grader faare / oc
 tolf Grader effter.

Maanen delis oc udi fire forter. Dee
 første er varmt oc vædskaffig / oc da stulle
 ynge Menniske Areladis. Det andet for-
 ter er varmt oc tørt / da stulle de som ere
 tredie Aar gammel Areladis. Det tredie
 forter det er kalt oc tiurt / oc udi det skulle
 de som ere 4. Aar gamle Areladis. Det
 fiende forter / det er kalt oc vædskaffig /
 udi det stulle de gamle Areladis / om de
 det behoff haffue.

Naar som mand vil nogen Arelade /
 da skal mand giffue act paa Veret / om det
 er klart eller toge / er Veret wklart / da gif-
 her det sig ind udi Aarens hul / oc gior

N ij

Bles

Om Aareladelse.

Blodet wltare/oc der efter faar mand on-
de faalde finger/oc andre onde Singdom-
me. Mand skal oc ickc lade nogen Aare
naar Synden Væder blæss/ Thi Blodet
forder ffuis aff samme Væder. Om Him-
melen er klar oc skøn / oc Norden Væder
blæss/ da er det alsombest at Aareladis.

De som ere yngre end tolf Aar/ de
skulle ickc Aareladis/oc ey heller de som ere
halffierdesinds oc firefjendes rive Aar gamle.

Naar som mand vil nogen Aare lade/
da skal mand giffue aet paa Menniskis
styrcke / paa det mand kand vide/ huor me-
get Blod mand skal tillige vdlade / thi den
naturlige Krafft oc styrcke boregaar med
Blodens vdladelse.

Om nogen som ickc van er at Aare la-
dis / singe nogen Singdom oc brecf paa
Alderdommen/ saa at hand hafde Aarela-
delse behoff/ da skal mand vel til see / at
mand saadan brecf anderledis fordriffue
kand / uden Aareladelse.

Den som van er til Aareladelse / hand
skal den ickc aldelis forlade/ end dog hand
er vorden gammel / men med tiden / saale-
dis/ om hand vaare van at Aarelade sig fire
sinde om Aaret/ oc hand vil det forlade/ da
skal hand udi det andet Aar tre gange Aa-
re la-

re ladis / oc udi det tredie Aar to aange / oc
saa de andre Aar fremdelis / indtil hand
met riden saaledis affvennis.

Det xli. Capittel.

Nareladelse huorfaare den skal see.

HEr vil ica sætte oc beskriffue de al-
mindeligste Aarer / huorfaare de
skal obuis / enddog der ere mange
flere atskillige Aarer / som mand
maa oc lade sta / for atskillige Singdomme /
Men de ere farlige til at sta / oc Warstæ-
rerne her udi vore Lande haffue ingen for-
stand paa dem / men bedre paa it Bortaffel
oc Kardenspil / end paa Arerne / Jeg vil
lade dem fare / oc vil først begynde paa de
almindelige Aarer / som side faare paa pan-
den.

Den Aare som faare udi Panden sider /
lat / et god for den Hoffnæveret som er bag
udi Hoffuedet / oc for Øhernis brect.

Under Tungen ere tuende Aarer / de
ere gode ladne for Halsens Bylder.

Paa begge Arme udi Albuen ere oc

N iii

tuend

Om Aareladelse.

uende/ Den øffuerste ladt/ stiller Hofuet
verck. Den mellemste Aare paa begge arme
ladt/ er god for Lungen oc Hiertens sug-
dommer. Den nederste Aare paa begge Ar-
me ladt/ er god for Leffuerens oc Wiltens
sugdomme/ oc for den gule Sot/ men sam-
me Aare er farlig at lade / Thi vnder den
ligge en aff Liffens Aarer / oc rager mand
den/ da kommer der aff meget ont/ Ja ofte
følger Døden der effter/ Thi Skal icke huer
Baristærer fordrifte sig til at lade samme
Aare/ uden saa er/ at hand vel veed / huor-
ledis hand med den handle Skal/ der er dog
saa Baristærer til / som vide at handle
med denne Aare.

Paa Henderne haff Sammelfingeren
er oc en Aare/ den ladt/ er god for Hoffuet-
verck/ thi hun hafuer hendis begyndelse aff
den rette Hofuet Aare.

Der ere oc paa begge Hender haff den
lille Finger nogle Aarer/ naar som de ere
paa den høyre Haand ladis / da styrckis
Leffueren/ de ere oc gode ladue for Batter-
sot. Den som er paa den venstre Haand
ladue / ere gode for Wiltens forstoppelse
oc fulthed.

Paa huer Fod ere trende Aarer som
almindelig ladis. Det første er indvaarris
under

under Anekelen / oc den er god at lade / naar
som Quindfolck icke hafue deris tid / oc er
god for de Wylder som vaaxe indvartis
udi Moderen. Den anden er udvartis
under Anekelen / oc den lade fordrifver
Lendeveerck oc Myernis Wylder.

Leffuerens / Hierteens oc Miltens A-
rer de skulle ladis den stund mand er fasten-
dis / Thi den stund mand er fastendis / da
ere de Aarer fulde / oc da bliffuer den som
sig da Aarelader icke forstrøbelig oc mact-
løs. Men Hofuedens oc Foddernis Aarer /
de skulle ladis tre Timer effter mand haf-
ver ædt / om de ladis den stund mand end
fastendis er / da gifue de icke Blodet fra
dem. Oc før at mand lader Na nogen
Aare / da skal mand gaa til Stols / oc disli-
geste lade sit vand fra / oc steer det icke / da
fand der meget ond aff komme.

Naar som mand hafuer Aareladt / da
skal mand æde den Mad som gior god væd-
ste / som er : Høns / Haner oc Lammetiød /
Ost / Meelck / oc Kaal skal mand icke æde.
Oc effter mand hafuer Aarelade / skal
mand icke soffue formeget / thi der aff faar
mand lættelig den Kaalde siuge / mand skal
ey heller arbejde / ey æde formeget oc dricke
sig drucken / oc ey heller skal mand hafue le-

Q iiii

gem-

Om Aareladelse.

gemlig samquem met Quidnsolck. Jeg
hafuer kient nogle her udi Naimo som her
imod handele/oc drucke dem druckne strax
effter at de vaare Aarelade / oc finge saa
den Kaaldefinge / huilck en inden saa dage
nog deris Herte sonder / o. tog dem aff
Dage.

Det xliij. Capittel.

Quad skade der kand komme aff
Aareladelse.

Na det at mand skal icke loettelige
løbe til oc lade sig Aarelade / som
somme wforstandige giøre / dem
self til stor skade oc forderffuelse
vil ieg her giffue tilkiende / huad skade aff
Aareladelse kommer / om den vanbrugis.

Aareladis nogen som det icke behoff
haffuer/deraff bliffuer Hierteret icke beligt/
Madens lyst forgaar / oc mand saar oc
skunden her aff Vattersot / Iedemoderne
de skelfue oc bliffue lamme / mand saar oc
atstillig flydelser/ en ond Sinn/ Krampe/
Poplesie/oc saaledis forforter sin leffstid/
mand seer ilde oc gammel wd vnder Ans
fattet / oc ander saar ant fol
ger der effter.

Det

Det xliij. Capittel.

Om nogen Aare igiennem
huggis.

Om nogen Aare vorder igiennem
slagen udi Areladelse / o. Blodet
kommer imellem Huden o. Rø-
det / o. Armen der aff hoffnis. Da
skal mand siude Rude i Eisebons Olie / oc
legge dem varme paa Armen / o. denne
Lægedom skal brugis tre eller fire gange
om Dagen.

Eller mand maa tage Blodet aff it
Menniske som er Arelat / Bygmel / Salt
oc Edicke / disse skulle vermis tilsammen /
oc heraff leggis paa steden.

Hoffnis nogens Arm effter Arela-
delse / da skal Armen smøris med Eisebons
Olie / da forgaar heffuelsen o. Armen læ-
gis.

Eller mand maa tage Osen aff Rude
oc aff Malurt / oc aff det Brod som er vd-
lat / Spisekommen / Bønnemel oc Vin /
disse skulle røris vel tilsammen / o. der aff
leggis paa steden det hedeste mand
taale kand.

Q v

Der

Om Aareladelse.

Det xliiij. Capittel.

Duorledis mand skal dømmie
om det udladne Blod.

Naar som mand seer noget Blod
som rød oc skønt / iefe fornyet
eller fornyet / oc der paa noget
Bånd / som haffuer en skøn farve
oc der huercken formeget eller for lit
er / oc om Blodet vel luter / det Menniske
dømmis at vere helbrede.

Om mand seer nedre paa Bonden
megen ond Materie / oc Blodet er tørt /
oc luter surt / da haffuer den Melancholiske
Vædste taget offuerhaanden / oc
samme Menniske er bedrøffuet / oc søye
glad.

Seer mand nogen huid Aum / da haffuer
Phlegma offuerhaanden.

Om mand seer en subtilig Gulsfum /
naar som mand holder Blodet mod Dagen
oc er megen / da haffuer Cholera offuerhaanden.

Mand skal oc giffue acet paa Vandet
som paa Blodet staar / oc det skal ladis udi
it Vandglas / oc der paa dømmis / lige
som om andet Menniskens Bånd.

Mand skal oc giffue acet der paa huad
som

som udi Blodet er / Det Blod som meget Huid skum.
 huid skum haffuer / oc er kommen aff Me-
 dianen / merck er Lungesot.

Er skummen gul naar som det holdis
 mod Dagen / da merck er det den Gule Gul skum.
 sot.

Findis der Sand i Blodet/da haff Sand.
 ver det samme Menniske den Spedaliske
 Suge/ oc samme Sand er stundem graa/
 stundem huid / stundem singaa/ oc stundem
 saa stor som Erter.

Naar som mand seer slim paa Blo Slim.
 det farffuet som Bly/ eller oc at Blodet er
 farffuet som Aske / da er det wrent aff den
 saltede Phlegma / oc aff den forbrende
 Cholera/ huoraff Krefte kommer. De som
 Paacker eller verck haffue / deris Blod er
 oc saaledis farffuet.

Det xlv. Capittel.

Om nogle wlycksalige Dage.

DE wise forfarne Mend i Egip-
 ten / de holde nogle Dage saar
 wlycksalige / oc mene / at om no-
 gen roge til sig udi de dage nogē Lægedom/
 eller lode sla nogen Aare / at hand skulde
 dø/

Nogle wlycksalige Dage.

dø / eller oc faa der aff stor Skade. Som
me foracte aldelis denne mening / oc som
me holde meget heraff / det lader ieg saa
see. Men det er vist at der haaffue været
udi Egypten mange wise oc lærde Mænd
udi Stiernernis Konst / lige som disse
Ptolomeus den Egyptiske Kong som
screff Almagistum, Cosmographiam,
Centiloquium, Halirodoa, Abenragel,
Albubater, Albumazar, Mesahala, oc an-
dre flere / thi vil ieg samme Dage her ind-
føre / oc lade huer om dem holde som han-
nem lyst.

Den første Dag om Aaret er den syt-
tende Dag Januarij. Huo som da Aare-
ladis / hand døer udi samme Aar / eller
hand blifuer starblind efter deris mening.

Om noget Menniske fødis den sidste
Dag Januarij / det raadner icke effter at
det er dø.

Den anden Dager den tredie oc tiuff-
nende Dag Februarij / lader mand da no-
gen Aare / da døer den / eller Krampe ta-
ger hannem.

Den tredie Dag er den sidste Dag
Februarij.

Den fiende Dag er den tredie Dag
Aprilis / hu da nogen Aare lader / hand
døer

døer den tredie Dag der effter / eller hand
faar oc en suar Kaaldeſinge.

Den femte Dag er den ſiende Dag
Maij oc den tredie oc tiuffuende Dag / huo
ſom nogen Aare lader udi de Dage / hand
faar ſuar Hoffuerveret / bliſſuer gall oc
vilder.

Den ſiette Dag er den tredie Dag
Juni / Huo da Aare lader / hand faar
den faldende Sot / eller den Spedalſke
Sot.

Den ſiende Dag er den tredie Dag
Juli / Huo da Aare lader / hand døer / el-
ler miſter ſin hufommelfe / lige ſaaledis ve-
derſaris hannem / oc om hand lader ſig paa
den femte oc tiuffuende Dag udi ſamme
Maaner.

Den ottende Dag er den ſemtende
Dag Auguſti / huo da ſom Aare lader / hand
døer den femte Dag der effter.

Den niende Dag er den niende oc tiuffuen-
de Dag Septembris / huo ſom ſame Dag
Aare lader / hand døer i ſamme Aar / eller
vorder blind / eller vilter / oc kommer fra
ſine Sind / lige ſaaledis ſteer det oc om
mand Aare lader den tredie Dag udi ſam-
me Maaner.

Den tiende Dag er den ſørſte oc tiuff-
uende

Nogle wlyck salige Dage.

uende Dag Octobris. Hno som da Nare-
ladis / hand dør eller bliffuer vilter.

Huad ydermere om disse Dage scresu-
staar / vil ieg paa denne tid lade fare / ieg
haffuer her alleniste indført det som hører
til Nareladelse.

Det xlvj. Capittel. Om Raappesættelse.

VEntosa, kaldis Raappe aff Læger-
ne / os den menige Mand her udi
disse vore Land lade dem offte sætte
Kopper / siunis mig gaat at vere / at ieg
her oc om noget handler. Saa skal mand
vide at mand lader sætte Raapper for otte
haande Sager skyld.

Den første / at mand kand drage Blos
det fra en sted oc til en anden.

Den anden / Om man hafuer nogen
Byld som sider dybt inde / at mand kand
yddrage den / paa det / at den Lægedom som
der til skal brugis kand diff bedre komme
til den sted.

Den tredie / paa det at mand kand
drage nogen Byld som haffuer sæt sig paa
en farlig sted til en anden / som er icke saa
farlig.

Den

Den fjerde / paa det at mand fand stille
den Pine som aff Veder kommer / lige
som det skeer met Zarmenis veder oc vred.

Den femte / paa det at mand fand vdrage
forgifft oc Eder / lige som det skeer
met Pestilens Dylde.

Den siette / paa det at mand fand
drage it Lem som er aff sin rette sted / i sin
sted igien / lige som det skeer met Quind-
folckens Moder / naar som hun opfar / ned-
far / eller hun giffuer sig til en side.

Den siuende / At mand fand drage
den naturlige hede til it Lem igien som er
forkølet.

Den ottende / At mand fand rensse
Menniskens Hud / thi den rensis mere aff
Raappesættelse / end aff Aareladelse.

At Kopper sættis det skeer udi atskill-
ge maader / thi kommer der oc aff atskillige
gaffn oc skade. Somme de sættis saale-
dis / saat at der huggis ingen hul met Aare
jernet / oc paa somme huggis hul. Som-
me Kopper som sættis ere store / oc som-
me ere smaa.

Om mand vil sætte Kopper / da skal
det skee udi it gaat Tegn / som disse ere /
Krabbe / Veyfsaal / Scorpion / Skyttes
Vand

Om Kaappesættelse.

Vand oc Sift / der Skal ey heller Tæe naa
som Maanen er ny.

Merck her / paa huad sted mand Skal
sætte Kopper. Mand maa sætte Kopper
paa Hofuedet / faare udi Vanden under
Kindbener / bag udi Nacken / paa begge
Skuldre / paa Laarverne / ofuen oc neden
faare Anckelen / under Bryster.

Jeg vil her oc lære hiorfaare mand
Skal sætte Kopper oc huer paa sin sted.

Kopper sæt paa Hofuedet / fordrif
ver Sindernis tilfald / oc den Suimelse
som kommer faar Øynene / oc faar onde
Ønen / oc som somme ville / at Haaret Skal
icke vorde graat / Men de giøre en ond hu-
sommelse

Kopper faare paa Vanden sæt / for-
drif den Hofuetuerck som er bag udi
Hofuedet / men dog giøre de / Skel Sind
oc Forstand / Skade.

Kopper under Kindbene eller under
Hagen sætte / fordrifue de Vlegner som
vaaxe udi Munden / de ere oc gode sætte
faar Zendernis tiøds hefuelse / de fordrif-
ue oc Ansietens smitter / oc rense aldelis
Ansietet.

Kopper bag udi Nacken sætte / ere gode
for Tandverck / oc for Ansietens hefuelse
oc opblæfse.

Kop-

Kopper paa Skulderne sætte/de ere gode
de for Brystens Siugdommer/oc de giøre
en liden Aande / oc fordrifve Hiertens
besvelse / som kommer aff Blodet. Men
paa den sted sætte giøre Massven ond.

Kopper paa Lenderne sætte / fordrifve
de Bylder som vaaxe udi Læggenis tycke
Risd / de rense de Byldene Aaris Blod/
stille Rygverck / oc Moderens Pine.

En stor Koppe paa Mæsten sæt / stiller
Tarmenis vred Colica kaldet.

Kopper sætte paa Laarene oc nedre
hoss Knæene / de stille Lendeverck / oc Mo-
derens gamle Siugdomme / oc kommer
Quindernis tid til at flyde om de sættis
bag oppaa. Men sættis de faare paa / da
rense de Fødselens Lemmer aff den wna-
turlige flydelse oc wrene vædste.

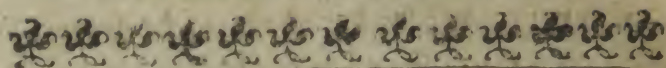
Kopper paa Fødderne sætte giffve
Quindsolet deris tid / de ere oc gode faar
Lendeverck / oc for Myrernis Bylder / oc
faar Hoffververck.

Wand skal her oc mercke / at naar som
mand vil lade sætte Kopper / da skal Lege-
met sør rensis / oc mand skal sætte Fødder-
ne udi varmt Vant offver Knæene / da
sliffver Blodet smidigt oc giffver sig diff-
rere ud.

R

Her

Tafelen om denne Lægedom

Her effterfølger en Tafle
paa at stillige Lægedom / som
skal kjøbis i Apotecten / thi den in-
gen anden steds findis
til kjøbs.

Henrick Smidt i Malmø / etc.

Tafelen paa denne Lægedom / som
findis udi Apotecten.

Henrick Smidt i Malmø hilses
Læseren.

A Romme Læserer / i denne nærvæ-
rendis Bog / oc disligeste i de an-
dre Lægebøger / huilcke ieg nu haf-
ver ladet udgaa paa vorr Danske
Tungemaal / findis iblant mer nogle be-
synderlige ubekiendte Lægedomme / huil-
cke den menige mand icke kiender / som
ere : Electuaria, Confectier, Conditer,
Loch, Syruer, Juleb, Rob, Robub, Tro-
chisci, Piller, Olier, oc nogle besynderlige
Gummier / fremmede udlendiske Dræter /
Rødder / Træ / dyrebare Stene / huilcke
in

ingensteds til tiøbs findis / uden aleniste i
Apotecten / Apotecten veeð oc kand best
berede oc tilgiøre saadanne Lægedomme /
thi at hand er Lægernis Røck. For den
Skyld haaffver ieg gjort denne efftersolgen-
dis Tasse / paa de ring oc Lægedomme / som
i Apotecten findis / oc mand dem der tiøbe
skal. Thi det er icke vel mueligt / at mand
alle de ring / som i Lægedommen brugis / saa
fordanste kand / at den menige Mand dem
rettelige kand forstaa / oc alle Lægedoms
selff berede. Men de Electuaria, Loch, Si-
rupe oc Olier, som den menige Mand
kand selff giøre oc berede / aff de Vrter /
Blomster oc Rødder / som her i vore Lande
vaare / haaffver ieg førre fordanste / oc paa
vort Tungemaal udsat / huilcke som findis i
min anden Vrtegaards Bog / som ved
Prenten er udgaet Anno 1546. De nu i
menige Mands Hender er / huilcken ieg oc
aeter i frentiden met Guds hielp at forsøge
oc forbedre.

Paa det mand kand diff bedre forstaa
denne Tasse / vil ieg først lære oc siige / huad
Electuarium er / som oc kaldis Læverge
paa Tydske / oc siden om de andre Læge-
domme som i Apotecten stedse berede fin-
dis,

R ij

Eleg

Taflen om denne Lægedom.

Electuarium, eller Læverge / oc gioris aff Dreier smaa Støtte til Puluer met Sucker / eller met Honnig / eller met begge tilsammen / oc er ick for hart eller for bløt saadet / lige som mand seer at Theragelse er gjort.

Confectio, eller Confect / er den Lægedom som haardere er gjort / oc den gioris aleniste met Sucker / vere sig Electuarium eller ander.

Conditum, Er den Lægedom som er indsyttet med Sucker eller met Honnig / oc er ick hart saadet / lige som syltet Ingeseer oc Calamus ere.

Loch, er det Electuarium, som er gjort met Sucker eller met Honnig / oc er tynd saaden / oc den holdis lenge i Munden / oc ladis langsommelige ned gaa / oc saadan Lægedom-brugis almindelige gierne til Lungens oc Brytens svingdommer.

Syrupus, eller Sirup / siudis met Sucker eller Honnig / oc er passelig tyck.

Juleb, siudis aleniste met Sucker / oc er tyndere end Syrup / saa at den kand drickis.

Rob, Er den Lægedom som siudis aff nogen Dris Des.

Robub

Som findes i Apoteken.

31

376

Robub eller Sapa, er den Des som tør-
ris mod Solen/ eller haff Ylden.

Pillulæ eller Piller/ Er smaa trind læ-
gedom giorde som Erter.

Trochisci, Er smaa flade Rager.

Miva, Er den lægedom som findes
met Sucler/ eller met Honnig/ aff nogen
Træis fruct.

A.

Agaricus, Er en læt huid løff Rod.

Acrest, Er den Des som udtrykkes aff
de vinode Vinbær.

Aloes lignum, Xyloaloes, Agello-
chum, Aloes træ/ kaldis oc Paradise træ.

Aloe, Er en bester tør Des aff en
Brt/ oc føris til oss aff Indie Land/ oc er
aff trende haande slag. Den øffverste Des
som er riire mod Solen/ kaldis Aloe suc-
cotrinum, oc den er klar imellem Parten
aff samme Des/ kaldis Aloepaticum, oc
den er icke saa klar som den første/ men den
Des som ligger nedre paa Bonden/ lige
som Berme i en Bllynde/ den kaldis Aloe
Cabellium, oc brugis aleniste til Heste.

Ambra, Er en Brøe i Haffvet/ huil-
cken som opslugis aff en Gist/ huilcken siden
fangis oc opstær is/ oc tagis aff hannem/
oc den findes trende haande slags. Somme

R. iij

læger

Tæsten om denne Lægedom

Læger siger/ at det er Valrod/ oc den bruge
de i Ambre sted. Ameos, eller Ammi, er it
huid frø/ oc det foris aff Alexandria hid
til oss. Amomum, er it frø/ det foris aff
Armenia hid til oss. Anacardus, kaldis paa
Eydste Elephantus/ oc er it Træis fruct/
som vaaxer paa Viergene i Sicilia/ oc udi
Apulia/ oc er forgifte.

Anacardina, Er it Electuarium, her
aff brugert/ giør en god Gutmælske/ oc it
sijsligt Vorstand/ thi brugis den ofte aff
vise oc forstandige Mænd. Tien oc dem
saare vel/ som haffve Hoffverret bag i
Hoffvedet/ o. for en forskølet Maffne.

Aromaticum Rosarum Gabrielis, Er
it Electuarium, giør aff Rosen/ men det
giøris almindelige gierne som smaa Ka-
ger/ De brugis for Maffuens offuerflø-
dige vædste/ styrcker Hiertet oc Jordoff-
velsen/ oc tien serdelis til d. Menniske/ som
nogen skund haffve leget sinde/ o. ere op-
komne aff Sengen igjen.

Aromaticum Moschatum, Er it vel-
lucendis Electuarium, tien saare vel til
dem som offre bliffue macteløse/ thi det styr-
cker hofvedet oc hiertet/ tien oc til dem som
haffve den faldende sot/ oc til den opfaren-
dis moder/ gifve oc i munden en god smag.

Armo.

Som findes i Apoteken.

52

377

Armoniacum eller Ammoniacum, Er
it Træis Gummi/ lucter vel/ oc er farffvet
lige som en blomme i it saadet Eg/ oc foris
hid til off aff Cyrene Lybie.

Arsenicum, kommer aff it Bierg/ oc
er forgift / med huilcken Røtter forgifvis.

Alsa dulcis, Er en kaastelig vellucten-
dis Gummi.

Ala scetida, Dieffvels Møg/ Er en
Gummi / som foris hid til off aff Sirie
Land / oc haffver en ond luct.

Asphaltum eller Betumen Judaicum,
Er en Gummi / som kommer aff det røde
Haff / somme siige at den skal vere it slag
aff den Rul.

Auripigmentum, Er den gule farffve
som Bøgebinderne farffve Bøger med.

Aurea Alexandrina, Er it Electuari-
um, er gaat for all Hoffverberck som kom-
mer aff kuld / fordriffver oc all den flydelse
huilcken som aff Hofvedet nedflyder i Wy-
nene / i Brnene / oc i Zenderne / oc i alle
andre Lemmer.

B.

Baulaustica, ere blomsterne aff Gra-
nate Eblers træ.

Bdellium, er en Gummi/ oc flyder af it

X liij

Træ

Taflen om denne Lægedom
Træudi Hispanien / men den beste kommer
aff Indie Land.

Benzoe, Ben Indicum, eller Assa
dulcis, er en kaastelig velsuændis Gum-
mi.

Ben, Behem, eller Behennum, ere
tuende haande slags rødde / huide oc røde /
haffve en god luct / oc de føris til off aff
Armenia.

Benedicta, er it Electuarium, oc kaldis
det velsignede Electuarium aff alle Men-
niste / det er gaat til dem som Podagel
haffve / som aff kold vædte kommer / renser
oc kenderis oc Blærens vrenhed oc væd-
te / oc aff den maa mand tage til sig it Lode
eller tu til lige.

Blattæ bilantæ, Conchula Indica, un-
gues odorati, ere it slags snegle Hulf.

Bolus Armenus, er en rød Jord som
føris hid til off aff Armeniæ Land.

C.

Camphora, eller Camphura, er Cam-
pher / somme siige / at de skal vere en Gum-
mi / Andre ville at det skal vere en Vrtis
Des / men huor aff den giøris er end vist
her i vore Land.

Cantharides, Er it slag grøne fluen-
dis Orme oc Stinne som Guld.

Karabe,

Som findes i Apoteken.

53

378

Karabe, Succinum, eller Electrum, er
Brendesten eller Gul oc hvidt Ruff.

Carpobalsamum, Er Balsams træis
fruct.

Calsia fistula, eller Siliqua Ægyptia,
Er it stort sort rør/indtill fuld aff Marg oc
Kierner / den som Kiernene ere løse i oc
rangle / de due intet til Lægedom.

Calsia lignea, Er barken aff Calsiæ
træ / oc icke Calsiæ fistulæ Skal eller
Bark / oc lugter som Rosen.

Cibeta, Er en velluetendis ting som
kommer aff it Diur.

Colocynthis, Colocyntida, eller Co-
loquintida, Er it hvidt læt Eble.

Colophomia, Pix Græca, Pix Hispa-
nica, Er it sort beg lige som Harpex / oc fæ-
ris hid aff Greker Land.

Conditum de Acora, Er it Electua-
rium, styrcker Hoffvedet / den forkølede
Masve / Lefver oc Nyrrer / oc er god til dem
som Vattersot hafve.

Conditum de Zinzibere, Er indsy-
lter Zugeser / styrcker Masven oc fordøff-
elsen / oc nedtrycker den onde Daup oc
Køg som aff Masven opfar.

Confectio Hamech, Er it Electuari-
um, tien for alle Singdomme / som kom-

X v

me

Taflen om denne Lægedom
me aff den forbrende Cholera / oc aff den
salte Gleama / lige som disse ere : Krefte/
Spedalst soe / Gistler / Skab / Pocker / oc for
all anden Hudens wreenhed.

Cassia extracta, Er den marg som ud-
dragis aff Cassiæ fistulæ rør / driffver ud-
aff Maffven alle Cholere vædste / bløder
den haarde Bug / bester Tørsten / oc renser
Blødet.

Costus, Er en fremmet udlendiske
rød / oc den er aff trende haande slag. Den
ene er hvid / oc læt / oc giffver en god luet aff
sig. Den anden er sort / Den tredje er farff-
vet lige som Buskboms træ / oc føris hid til
off aff Arabia.

Cortex Citri, Er barken aff Citri træ.

Cortex Cassiæ fistulæ, Er Cassiæ fistu-
læ bark.

Cortex Myrabolani, Er barken eller
Skalen aff Myrabolaner.

D.

Mefue.

Dia Ciminum, Er it Confect, som
styrcker Maffven oc fordøffvelsen / oc stil-
ler vemmelse oc spyelse.

Mefue.

Diaboraganatum oc Diabuglossa-
tum, er Borase oc Oxerungis sucker / disse-
ere gode til de vilde Melancholister Men-
nister / oc til de vanmeertige Menniste / de
styrke

styrcker Hjertet som rystis Stelfver oc bes-
ver.

Diamoscum dulce, Er it Confect, Mesue.
giore i smaa Rager / de ere gode for Hofve-
dens suimmetse / oc til de Melancholiske
tungsindige Menniske / for Pople sie / for en
troget Mund / for den faldende sot oc Lun-
gens slugdomme.

Diagalanga, Er it Confect, vernier Mesue.
Massven oc den kaalde Leffver / nedtrycker
Massvens veder / oc den sure røg som aff
den opfar.

Diaciminum, Er it Confect, vermer Mesue.
Lemmerne / afftil Massvens oc Tarmenis
veder / styrcker fordoeffvelsen / tien saare vel
til dem som hafve Tarmenis vred.

Diambra, Er it Confect, som styrcker Mesue.
Hofveder / Hjertet / Massven / oc alle Lem-
mer / som lide nogen brect aff tuld / tien oc
saare vel til Quindfolck / som lide nogen
brect aff Moderen.

D. Diarhodon abbatis, Er it Electuarium Nicolai.
eller Confect, Er god for den Gulesot / for
Leffversot / for Lungens Wylder / oc til dem
som hafve en hod sterck brendendis Kaals-
desuge.

Diatragantum frigidum, Er it Electua- Nicolai.
rium, oc er god til dem som hafve Suim-
desot.

Taflen om denne Lægedom.

desot / Ribbens bylder gammel Hoste / for
Mundsot oc Strubens indvaartis Siug-
dom / om mand holder der aff i Munden.

Nicolai.

Diadragantum calidum, Er it Ele-
ctuarium, er god for Hoste som aff kuld
kommer / for en trang oc stæket Aande / oc
for anden Lungens oc Brystens siugdom-
mer / som aff kuld kommer / oc tien oc dem
som spy eller udspytte rødde.

Nicolai.

Diacalamentum, Er it Electuarium,
Er god til gammelt Solck som Hoste haff-
ver / oc for Hofvedens oc Brystens siug-
dommer / oc for den fjerde Dags kaalde sur-
ge / styrcker Massven / oc sønderbryder Lem-
dernis Steen / oc kommer Quindernis tid
til at flyde / oc tien til at stillige Siugdom-
me som komme aff kuld.

Mesue.

Diacodion, Er it Electuarium, oc er
god til dem som vædsten aff Hofvedet ned-
falder i Bryster.

Mesue.

Diatrion pipereon, Er it Confect,
styrcker Massven oc fordøvelsen / vermer
alle forkølede Lemmer / bryder Blærens
sten / gjør vel at pisse / tien oc de Quindsolck
som icke hafve deris tid.

Mesue.

Diacurcuma, Er it Electuarium, for-
driffver gammel Battersot / Leffversot oc
Massve breck / som forkøler er aff kaalder
Vædste!

Bædste / er oc god for lende verck oc Blæ-
ens singdom / gjør vel at pisse / kommer oc
Quindsolckers tid til at flyde / oc renser
Moderen.

Dialacca, Er it Electuarium, er god Mesue.
for en forkølet Maffve oc Leffver / obner
eris forstoppelse / er oc god til dem som ere
Battersottige / bryder lændernis oc Blæ-
ens sten / oc gjør vel at pisse.

Diasatirion, Er it Electuarium, oc Mesue.
gør baade Mænd oc Quindsolck lystig til
Naturens spil oc leg / er oc god til dem som
Suindesot hafve.

Diaris, Er it Confect, er god for Ho Nicolai.
te / oc til dem som hafve mist deris Røst.

Diapenidion, Er it Confect, tien Nicolai.
dem saare vel / som hafve Lungesot / oc me-
jen Hoste / disligeste oc dem som Bylder
hafve i Bryster / eller udi Ribberniss hen-
der / oc til dem som hafve en suar oc trang
Aande / oc kunde icke vel udspytte.

Diaolibanum, Er it Electuarium,
tien saare vel til dem som rindende Byen
hafve / eller anden flndelse som ned aff
Hoffvet flyder / stiller Blodspjælse oc
Maffvens vemmelse / disligeste oc den na-
urlige Sæds offverflødige flydelse Co-
mor-

Tafelen om denne Lægedom
morrhæa kaldet/diſtigeſte Quindſolckernis
Tids ofverſtødige flydelfe.

Dia Sulphur, Er it Electuarium, tien
saare vel for den daglige oc ſierde Dags
Kaaldefølge/som kommer af kaalder væd-
ſte. Er de god for gammel Hoſte/ oc for
Kødde ſom er i Bryſtet / thi den renſer
Bryſtet ſaare vel/bløder den haarde Wilt/
oc er god til de Battersottige / bryder den
dernis ſteen / oc giør vel at piſſe.

Nicolai. Dia Papaver, Er it Electuarium, tie-
ner for alle Luningens oc Bryſtens ſiugdom-
mer / oc ſerdelis for den vædſte ſom ned-
falder i Bryſtet.

Nicolai. Dia Catholicon, Er it Electuarium,
renſer eller putgerer Choleram, Phlegmā
oc Melancholiam, oc obner den haarde for-
ſtoppelfe / oc er god for Trangbryſtighed/
oc for Tarmenis vrede / Cholica kaldet.

Nicolai. Diaſene, Er it Electuarium, oc er god
til dem ſom ere vilte/ oc komme fra Sindet/
af den Melancholiſte vædſte.

Johannis
Meſue. Diaphænicon, Er it Electuarium,
renſer eller putgerer ſactelig den Vædſte
Phlegma, er god til dem ſom lenge hafve
haft den Kaaldefølge / oc til dem ſom haf-
ve Tarmenis Pine / af kaalder wſfordpſvæ-
Vædſte.

Dia-

som findes i Apoteken.

55

381

Diaprunum solutivum, Er it Electua- Nicolai.
rium, oc er god til dem som plagis met hede
Kaalbesjænger / thi den sacrer Jæden / oc
shycker Tærsten.

Diachartamum, Er it Electuarium,
er er god til at fordrifve den Vædste Pleg-
mam met / oc andre kaalde usfordøffvelige
Vædster.

Diaconidion, Er it Electuarium, oc stil- Nicolai.
ler Vngens flydelse / vere sig met Blod el-
ler anden vnaturlig Vædste.

Diacastorium, Er it Electuarium, oc Nicolai.
tien for Hofvedens siugdommer / som kom-
me aff kaalde vædste / vere sig Faldende for /
Hofvedens Siuimmelse / Doplese / Kram-
pe / Er oc god for Leffverens oc Wiltens
Siugdomme / om de lide brecf aff kaalder
Vædste.

Diaprasium, Er it Electuarium, oc
læger alle Drystens Siugdomme / oc tien
ferdelis for den kaalde flydelse / som ned aff
Hofvedet flyder / huor aff Hofververet oc
Hofvedens siuimmelse kommer / stiller oc
Tandeveret.

Diathamaron, Er it Electuarium, oc Nicolai.
er god for Trangbrystighed / for Hoste / for
Lungesot / er oc god til dem / som icke ere
meertige

Taflen om denne Lægedom

mectige til at handle Naturens spil oc leg
met Quindfolck.

Diamoron, Er it Electuarium, oc tien
til allehaande Mundens inuartaars Sing-
dommer / oc for drøbelens breck.

DiaAnthos, Er it Confect. er gaat til
de Melancholiste vilde Menniste / styrcker
Hofvedet oc Hiertet / oc fordrifver de eff-
vennyrlige Phantasier.

Nicolai el-
ler Avicennæ.

Diamargariton, Er it Confect, huil-
cket som styrcker Mafven oc fordrøfvelsen /
er oc gaat til de som ere Tungfimdige / for
Tungesot oc en stacket oc trang Aande / tien
oc til de Quindfolck som plasves af Mode-
rens breck.

Diagridium eller Diacridium, er en
urtis Des / oc brugis til Purgas.

Dragantum, Er en Summi oc er aff
trende haande slag / Den ene er huid oc
klar / oc den er den bæste / Den anden er
rød / Den tredie er som en Jord.

E.

Mesue.

Elaterium, Er en tør Des aff en urt
Ebur er Elephante been.

Electuarium de Gemmis, Er it Ele-
ctuarium, huilcket som styrcker Hofvedet /
Hiernen / Maffven / Lefveren / oc Quind-
folckenis Moder / er oc god for Hiertens
bess.

som findes i Apoteken.

57

382

besvælse eller rystelse / oc gisver det ganske
legeme en god farffve.

Electuarium Indum, Den store oc
smaa. Dette Electuarium renser Mass-
vens offverflødige onde Vædste oc slim/
fordriffer Massvens oc Tarmenis veder/
som mand faar i Cholica passione, oc Lend-
deverck / renser Lemmernes onde Vædste
oc bevarer dem for pine.

Johannis
Mesue.

Electuarium dulcis, styrcker Massven/
oc fordriffer det veder som indluct er i de
smaa Tarme / oc sønderbryder Lendernes
Steen.

Nicolai

Electuarium de Succo Rosarum, Det
te Electuarium uddriffer lættelig Chole-
re vædste / er oc god til dem som hafve den
tre die Dags Kaaldefuge / distigeste oc dem
som hafve den daglige Kaaldefuge aff den
vædste / Phlegma salsum falder.

Nicolai

Electuarium Pliris Arcoticon, er god
til de bedrøffede Melancholiste Men-
niske / fordriffer den Saldendesot / styrcker
Hiernen oc Siderne / oc fordriffer suim-
melse.

Nicolai

Electuarium Philoantropos, Dette
Electuarium er oc god for Nyrrernis / Lend-
dernes oc Blærens steen / oc sønderbryder
den.

Em-

Nicolai.

Taflen om Denne Lagedom

Emplastrum Apostolicum, Dette Plaster er gaat til at legge offver heftvelfer ihi det uddrager rødder / Torn / Pil / læger vorenser alle onde sule Saar / stiller oc Nyrrernis Pine / om det leggis offver dem.

Emplastrum Exicroceum, dette Plaster er gaat til brødne Been / vere sig Arm / Skinnebeen / Kebben eller andre Been.

Emplastrum Diaphænicon, Dette Plaster lagt paa Massven / oc paa Læffverren / styrcker disse Lemmer underlige.

Emplastrum Diaquilon, Det Plaster bløder oc modgør alle Legemens Bylder / om de leggis paa dem.

Euphorbium, er en Gummi som flyder aff et træ i Indie Land / oc er en aff de allerhediste Gummi iblant alle Gummer.

G.

Galbanum, Er en Gummi / oc den som er ret klar er den beste / oc henger ved Fingrene / naar som mand rager paa den / oc fører hid til off aff Syrie Land.

Galla Muscata, er et Confect, som sel den brugis allene / men met andre Confecter, styrcker Hofvedet / Hierte / oc gjør en god smag i Munden.

Glaucum, er en tør Nes / som fører af Syrie Land til off.

Gum-

Som findes i Apoteken.

38

383

Gummi Arabicum, Er den almindelige Gummi som der brugis til blick.

H.

Hematites, Blodsteen.

Hypoquistidos, eller Hypocistis, er en rød Des giert aff nogle fremmede udlenske Bræer.

Hermodactylus, er en rod som er indvaartis oc udvaartis hvid.

Hierapigra eller Hierapicra Galeni, er et Electuarium, oc er gaar for hofvedens / Massvens / Leffverens oc ledemodernis siugdomme / uddrivve oc Moderens naturlige kaalde vædste.

Hiera simplex Galeni, er et almindeligt Electuarium, huilek er som ofte brugis for Hofvedens / Massvens / Leffverens oc ledemodernis kaalde siugdomme.

Hiera composita Galeni, dette Electuarium renser Hofvedet / Wynene / Bræene / Massven / Leffveren / Miltē oc Quindsoleckerhiss Moder aff den osverflodige kaalde vædste / er oc gaar for lændernis oc Blærens siugdomme.

Hieralogodium, Dette Electuarium Aviokunx
er gaar for Hoffververck oc for Hofvedens suimnessē / vildelse / distigeste oc for den Faldende set / Poplestie / for øyne oc

S ij

ørne

Tafelen om denne Lægedom.

Brænder / obner Maffuens oc Lefverens
forstoppelse / oc uddriffer den onde vædste.
Gjør en lør Nande oc kommer Quinsol-
ckernis tid til at flyde. Er oc gaar til dem /
som hafver den fjerde Dags Kaaldefuge /
oc Ledemodernis Pine / vere sig Podagel
eller anden Lemmernis bræck / oc er gaar for
Hudens vræenhed / vere sig Stab / Bylder /
eller den tørre Spedalske sor.

Julep Rosarum, Er en tynd Syrup /
aff den drucker / lester den vnatur lige He-
de / hede brendendis Kaaldefuger oc Tør-
sten / distigeste oc Brystens oc Maffuens
hedis Vædster.

Julep Violarum, Er en tynd Drick
gjort aff Sioler / Er god til dem som hafve
ont i Halsen aff Hoste / som kommer fra
Lungen oc Lungens bylder / oc om de der
til mer hafve nogen Kaaldefuge.

K.

Katarticum Imperiale, Dette Elequa-
rium renser eller purgerer de fede Menni-
ske som i Liffvet forstoppe de ere / er oc gaar
for Maffuens oc Tarmenis veder eller
vred / renser Hoffvedet oc uddriffer af det
gantste Legeime den Choleriske vædste.

L.

Lacca

Som findes i Apoteken.

59

384

Lacca eller Lacha, Er en Gummi / oc
flyder aff it Træ i Arabia.

Lapis, Lazuli, Er Lazursten. Laudanum, Er en sortet tør velluetendis Gummi.

Lætificans Rasis, Er it Electuarium, oc er gaat til de tungsindige Melancholiste Mennister / Thi det styrcker Hiertet / oc kommer den Singe til rolig Søffn.

Læticia Galeni, Er it Electuarium, eller det er oc gjort i smaa Rager / styrcker underlige Hiertet / oc alle andre Lemmer / oc serdelis er det gaat til de Menniste / som ofte daane-eller besuimme.

Licum, Er en tør Des / aff en Dret / oc søris hid til oss aff Capadotia.

Lignum Aloes, Xyloakoes, Agalochum, Aloe træ / kaldis oc Paradisc træ.

Litargyrium auri, Guld glede.

Litargyrium argenti, Sølf glede.

Lithontribon, Dette Electuarium bryder Lendernis oc Blærens steen.

Loch sanum & expertum, Er it gaat Electuarium, huilcket som renser Brystens oc Lungens slim / oc er gaat for Hoste oc en trang Nande.

Loch de Pulmone vulpis, Dette er it gaat Electuarium, til dem som haffve

S iij

en

Taflen om denne Lægedom
en stæket Aande oc Lungesot/ oc spytte blod
oc Rødde.

Loch de papavere, Er it gaat Ele-
ctuarium, for Hoste oc Brystens bylder/
som er met hede / thi der mod giør dem / oc
kommer dem til at de opbryste.

M.

Manna, Himmels brød / Er en sæd-
dug som nedfalder aff Himmelen paa Li-
banie Bierg/ oc den som er ret huid/ er den
beste.

Mercurius sublimatus, Er Quig-
sølf som er beredt oc til giort aff Alchemi-
sterne.

Mirabolani, Er en haarde fruct / oc
der ere fem haande slags til / oc føris hid
til oss aff Arabia / aff Judea oc aff Blac-
mende Land.

Myrrha, Er en Gummi oc føris hid
til oss aff Indie Land aff den o Farrico,
men den allsombæste kommer aff Arabia/
oc aff Trogloditarum Rige / oc er den ret-
te Myrrha / men den føris fielden hid til
vore Land.

Mithridatum, Er it faasteligt dyre-
bare Electuarium, for Pestilenke / oc for
allehaande Hoffvetverck / for rindende
øyen/

som findes i Apoteken.

60

385

Oyen / oc for Tandeverck / disligeste oc for
den sierde Dags Raaldeſunge.

Miva Cydoniorum, Er det som gis-
ris oc beredis aff Quærs Des.

Mumia eller Pistasphalum, er rørt Men-
niste kiød / som foris til oss aff Indie land.

Muscus, Er Desmer oc kommer aff is
Diur.

N.

Nux Cipresse, Cipresse Rødder.

Nux Indica, Er en stor Rød som for-
ris til oss aff Indie land.

Nux vomica, Er en liden haard ring-
flad som en liden Kage.

O.

Opium, er en rørt Des gjort aff serro
Balmuer.

OpoPONACUM eller Opoponax, Er en
bestet Gummi gjort aff en rod.

Oleum de Absynthio, Maturte Da-
lie / stycker Maſſven / oc vermer alle Lem-
mer / døder de Orme som Vørn i dem haf-
ve / om mand smør aff den paa Barnsens
Nafle.

Oleum de Aneto, Olie aff Dill / den-
ne Olie uddriffver Sueden / thi er den god-
til dem som den Raaldeſunge haſſve mee-
tyld / om mand smør Rygbenet med hendel.

S iij

stiller

Taflen om denne Lagedom.

stiller Hoffververck / giør oc rolig Søffn/
disligeste oc vel at pisse/ arstild oc Bylder.

Oleum de Amigdalisdulcibus, Olie
aff de søde Mandele / Denne Olie stiller
Lungens oc Strubens Starphed.

Oleum de Amigdalis amaris, Olie aff
de beste Mandele / Denne Olie obne for-
stopplese / fordrifver det Veder som ind-
vaarris i Liffvet staar / stille Breverck / oc
giør vel at høre/ renser Ansicrens hud/ oc
giør Senerne smidige / naar som de met
den smøris.

Oleum Chamæmelinum, Chammi-
leblommers Olie / Denne Olie arstil oc
stiller all Pine som aff kuld kommer / stiller
oc den onde vædste som flyder fra it Ledes
mod til det andet.

Oleum Costinum, Den Olie giøris
aff en fremmet udlendist Rod / Denne
Olie vermer Klarerne oc Senerne/oc ob-
ner deris forstoppelse / styrcker Massven
oc Læffveren.

Oleum de Junipero, Eneber Olie
som brendis aff Træet/ fordrifver Hudens
wreenhed/ vere sig Stabeller anden wreen-
hed / disligeste oc de sorte Vlegner / som
vaaxe paa skinebenene/er oc god for Krefte
oc andre saadanne Siigdomme.

Oleum

Oleum de Lilio cum speciebus, Lillie
Olie til redet met Brster. Denne Olie er
god til dem som haffve Brystverck / hun
stiller oc Quindsolckernis Moders Pine/
somer aff osverflodig kaalde Vædste.

Oleum Mastichinum, Mastix Olie/
Denne Olie styrcker Massven oc Lefvre-
ren/ oc stiller Ledemodernis Pine/ oc mod-
gior Bylder.

Oleum de Mentha, Olie aff Mynte/
Denne Olie obner Massvens oc Lefverens
forstoppelse / som aff kaalder Vædste
er kommet/ styrcker fordpøvelsen/ oc doder
Ormene.

Oleum Myrtinum, Denne Olie le-
ster Massvens onde hedis Vædste/ oc for-
drifver den Choleriskis vædste/ oc
andre onde Vædster.

Oleum Nenupharium, Nakande Olie/
Denne Olie lester all hede/ oc kommer den
Singe til rolig Søffu / læger Brystens
oc Lugaens Hoste.

Oleum Rosarum, Rosen Olie/ Den-
ne Olie stiller oc lester all ond Hede / stiller
oc spyhelse oc andre vnaturlige Vædsters
flydelse.

Oleum de Ruta, Rude Olie/ Den-
ne Olie vermer Lenderne/ Nyerne / Blæ-

S v

ren

Taflen om denne Lægedom
ren oc Moderen/oc stiller samme Lemmers
Pine.

Oleum de Spica, Spicanardi Olie/
Denne Olie er god for alle Siugdommer/
huilcke som kommer af veder oc kuld/oc ser
delis om saadan pine er i Maffven / i Leff
veren/ i Milten/ i Nyrrerne/ i Blæren/ i
Quindfolckis Moder/etc. Stiller oc Hoff
vetperck / oc Drernis Sufelse / oc gjør ic
stent rent Ansiet.

Oleum Scorpionum, Scorpioner
Olie / Denne Olie bryder Nyrreris oc
Blærens sten/ oc uddriffver den.

Oleum Violarum, Fiolie Olie / Den
ne Olie stiller Brystens oc Luingens Pinel
oc lester den wnaturlige hede.

Oleum Vulpinum, Ræfføe Olie/den
ne Olie er en kaastelig dyrebar Olie/oc tien
til de Lemmer som plaffvis met verck / vere
sig Podaget eller Lendeperck.

Omphacornelus, Er den Sirup som
gioris aff de wmodne Vinbær. Oxilac
charum, er en Sirup/aff den druckes/lester
Leffverens wnaturlige hede/disligeste hede/
disligeste oc den tredie dags oc andre wna
turlige kaalde fingers hede. Oximel sim
plex, er en Sirup / aff den druckes/ atstil
Maffvens oc Leffverens groffve oc wna
turlige vædste. Oxi-

Oximel Compositum, er en Sirup/
Aff den druckes atskill og løser Cholere og
Phlegmatis vædster som de ere beladne
med som lunge hafv. hafte den Kaaldefinger/
obner og Mafvens / Lefferens og Miltens
forstoppelse / og gjør vel at pisse.

Oximel Squilliticum, er en Sirup/
aff den druckes / løser og adskill den tykke
og groffve vædste som sig i Mafven indsat
haffver.

P.

Pillulæ de Agarico, disse Piller rense
Bryster / og uddrife den grofve vædste og
slim / og ere gode til dem som ere trangbry-
stige og hafve en stacket Aande.

Pillulæ Aggregative, Disse Piller ere
gode til dem som lunge hafve hafte den ^{Mesues}
Kaaldefinger / de rense Hoffvedet / Maff-
ven / Lefferen / og uddriffer Cholera og
Phlegmatis onde rødne vædste.

Pillulæ Aureæ, Disse Piller kaldes de Nicolai
gyldene Piller / fordi at lige som Guld of-
vergaar all anden Metall / saa gjøre og disse
Piller. De rense Hoffvedet / og gjøre Sin-
nen klar / og høreisen god / ere og gode for
Maffvens og Tarmenis vedet / de purgere
eller rense Menneſket uden all fare.

Pilla-

Taflen om denne Lægedom

Avicennæ.

Pillulæ Affaieret, Disse Piller renses
Hofvedet.

Pillulæ Bechice, Aff disse Piller un-
der Tungen lagt/ stiller Hosten/ oc den fly-
dese som aff Hofvedet nedfalder i Bry-
stet / de giøre oc vel ud at spytte/ oc en læt
Aande.

Rasis.

Pillulæ Cochix, Disse Piller renses
Hofvedet oc Nafven / aff den ont Væd-
ste som der inde er forsamlet.

Pillulæ Alephanginæ, Disse Piller
renses Nafven/ oc uddrives Phlegmam oc
anden groff vædste som udi den er forsam-
let/ renses Hofvedet / Sinnen / Hørelsen
oc styrcker Fordøvelsen.

Mesue.

Pillulæ Fœride, Disse Piller ere god-
te til dem som verck udi Ledemoderne hafve
aff nogen groff slimactig vædste / huilken
icke vil vel lade sig fordrives/ tien saare vel
til dem som hafve Hofververck / Podag-
gel / den Faldendesot / oc andre saadan-
ne Siugdomme / som komme aff nogen
groff Vædste.

Avicennæ.

Pillulæ de fumo terræ, Disse Piller
uddrives den forbrende Vædste/ oc anden
Vædste / huor af Hudens vreenhed kom-
mer/ vere sig Stab / Paacker / Spedalsk-
sot

Som findes i Apoteken.

63

388

Sot / de ere oc gode til dem som hafve den
Gulesot

Pillulæ de Hermodactilis majoribus, Mesue.

Disse Piller ere god til dem som hafve Po-
dagel / oc for alle Ledemodernis Pine som
kommer aff hed vædske.

Pillulæ de Hermodactilis minoribus, Mesue.

Disse Piller ere gode til dem som hafve Po-
dagel / oc for alle Ledemodernis Pine som
kommer af hed vædske.

Pillulæ Inde, Disse Piller rense det
Melancholiske Blod / af huilket blod Mesue.

Krefte / Spedalskesor deris begyndelse haf-
ve / de ere oc god til dem som hafve den
fjerde dags Raalbesinge / de obne Miltens
forstoppelse / oc fordrifve den Gulesot.

Pillulæ Imperiales, Disse Piller ren- Nicolai.
se Mafven / oc styrcke for dødsvelsen.

Pillulæ de Lapidei Lazuli, Disse Pil-
ler rense det Melancholiske Blod / oc den
forbrende.

Pillulæ Mastichine, Disse Piller be- Petrus de
sterme Mafven for alt ont / rense den / oc Abana.

lade ingen ond oc ful vædske blifve i han-
nem / oc huo som dem ideligen bruger / hans
Hofvet oc Siun bestermis fra atskillig
Siugdom / de rense oc Quindsoletis Mo-
der aff den slim som i hende er.

Pillu-

Taflen om denne Lagedom

Pillulæ de Mezereo. Disse Piller ere gode til dem som hafve Vattersot / thi de visselige uddrifve det gule vand.

Avicennæ.

Pillulæ Pestilentialia, Disse Piller beskerme Mennisten for Pestilence oc anden ond luet.

Mesue.

Pillulæ de Rhebarbaro, Disse Piller ere gode til dem som lunge hafve veret plasvet aff Raalde sunge / huilcken som kommen er aff atskillige onde vædster / de rense oc leffveren / ere saare gode til dem som begynde at faa Vattersot.

Nicolai.

Pillulæ sine quibus esse nolo, Disse Piller rense Hoffvedet / øynene oc ørne / de drage Hinden fra øynene / oc giør dem klare.

Mesue.

Pillulæ de Serapino, Disse Piller ere gode til dem som hafve Podagel / oc for anden ledemodernis Pine / de ere oc gode for Moderens pine / oc komme Quindfolckens tid til at flyde.

Philonium Majus, Er it Eleuarium, Her aff druckes met Vin / er gaat til de Langesotige / oc til den som hafver gummel Hoste / oc til dem som ere trangbrystige oc hafve en stæcket Aande / stiller oc Moderens oc ledemodernis Pine.

Philium, Er it slags fremmet frø / huilcket

Tom fædles
der skal icke bringe
thi det er forgiftet.
Phidie. Er
Pistacia eller
blandt Med.

Requies Nicolai
er gaat til dem
sunge / der stiller
lighed.

Rete, Er en fre
Roburum eller
Des som udregis
hvs stater.

Rubea Trochanterica
er gaat til dem som
er oc fædte Dage
al den Suge
Singen tager paa

Sal Hammonia
Sal Gerome.
Sal Alculi. Er
Sal Nitrum.
Sandaraca.
Sandalum
der ere fire ha

Som findes i Apoteken.

64

389

Det skal icke brugis indvaartis i Liffvet/
thi det er Forgifft.

Psidie, Ere Granater træis blomster.

Pistacia eller Phisici, Er en fremmet
ndlendist Rod.

R.

Requies Nicolai, Er it Electuarium, Nicolai.
oc er gaat til dem som haffve den Kaalde-
siuge / det stiller Pinen oc kommer til ro-
lighed.

Rete, Er en fremmet udlendist Rod.

Robnucum eller Diachridion, er den

Des som udperffis aff de grøne Valnø-
ders Skaler.

Rubea Troiscata, Er it Electuarium, Nicolai.
er gaat til dem som plasvis met den dagli-
ge oc fierde Dags Kaaldefiuge / oc her aff
skal den Siuge gifvis en Time før end
Siugen tager hannem.

S.

Sal Hammoniacum, Er it slags Salt.

Sal Gemme, Er it slags Salt.

Sal Alculi, Er it slags Salt.

Sal Nitrum, Salpeter.

Sandaraca, Er en Gummi.

Sandalum eller Santalus, Er it træ/
oc der ere fire haande slags til.

Scam-

Taflæn om denne Lægedom

Scammoneum eller Scammonea, er en tør Des / oc føris hid til oss aff Indie Land.

Sanguis Draconis, Drage blod / er en Gummi som giøris aff en vris Des / somme siige at den kommer aff it Træ.

Sarcocolla, Er en best Gummi / oc flyder aff it Træ i Persie Land.

Sebesten, Er en liden tør Fruct / lige som en liden tør Blomme.

Sene Alexandrine, Ere bladene aff Sene træ.

Serapinum, Sagapenum eller Sagapium, Er en Træis Gummi / oc haffver en stærck luct / oc føris af Media hid til oss.

Sirupus de absynthio, Denne Sirup er god til dem / som hafve en kolder Maske oc lesver / fortærer de onde wfordøvelige vædster / oc giør fordøvelsen gaar.

Sirupus Acetosus simplex, er en Sirup af Surer / Denne Sirup er god baade til hede oc kaaide vædster / subtilige oc grofve / thi den inddrifer andre Lægedomme til de steder / til hvilcke de icke ellers kunde komme.

Siru.

Tom findis i Apoteken,

61

390

Sirupus acetosus compositus, Er en
Sirup aff Surer/tilgiore met andre Br-
ter/ Denne Sirup atstil oc løser all groff
vædste / obner Æffverens / Miltens oc
Nyrenis forstoppelse.

Sirupus de acetositate Citri, Denne
Sirup lester Colere / Rubee oc onde hede Mesue.
vædste / er oc god til dem som ere besengde
met Pestilence.

Sirupus de Arthemisia, Sirup aff
Wyncke / denne Sirup obner Moderens
forstoppelse som aff colder vædste er for-
stopper / giffue Quindfolck deris Tid igi-
en / fordriffuer Moderens opstødelse / oc
gør dem fructsommelig.

Sirupus de Cichorea, Denne Si-
rup er god for all ond forgiftig vædste/
thi den lester all wnaturlig hede / vere sig
Pestilencis eller andre onde forgiftige
Bylders / er oc god til dem som haffve den
Gulesot / lester oc Æffverens hede / oc gjør
vel at pisse.

Sirupus de Endivia, Denne Sirup Mesue.
obner Æffverens forstoppelse / lester Kaal-
desingers hede oc tørsten.

Sirupus de Eupatorio, Denne Si-
rup er god til dem som lenge haffve haff-
de den Kaaldesinge / obner Æffverens oc
Masse

Tafelen om denne Lægedom
Maffuens forstoppelse / er oc god til dem
som begynde at faa Vattersot.

Sirupus de Fumo terræ, denne Si-
rup styrker Lefueren/oc obner hendis for-
stoppelse/ renser Hudens vrenhed/ oc ser-
delis som kommer aff den salte Phlegma/
oc aff den forbrende Cholera.

Sirupus de Hysopo, Denne Sirup
renser Brystet oc Lungen / gjør Anden
let / oc fordrifver Sideris sting oc pine.

Sirupus de Jubebis, Denne Sirup er
god til dem som ere hese oc haffve der til
mer Hoste/ oc til dem som haffue bylder i
Brystet.

Sirupus de Liquiritia, Denne Sirup
bløder Hosten oc renser Brystet.

Mesue.

Sirupus de Mentha, Denne Sirup
styrker oc varmer Maffuen / oc stille
Vugløb.

Mesue.

Sirupus de Prassio, Denne Sirup er
god til gammelt Folck / som ere aff kaald
nature oc haffue Hoste oc Bryst bylder/ oc
til dem som ere trangbrystede/ oc hafve en
stæcket Ande.

Sirupus de Succo Rosarum, Denne
Sirup er god til at bruge i alle hede
Kaaldefinger / oc renser Bugen uden al-
fare.

Siru-

Som findes i Apotekerne.

66

3.91

Sirupus de Stæchade, Denne Sirup
er god til Ledemodernis svingdom / som aff
foldes Vædste kommer / vere sig Popleste /
Krampe / eller den Faldendesot.

Sirupus violarum, Denne Sirup er
god for Hoste oc for Brystens Bylder /
læsker Raaldefingers Hede / oc gjør at
søffue.

B.
Mesue.

Sirupus de Epithimo, Denne Si-
rup er god til Brystens / Lungens / Maff-
pens oc Leffverens svingdomme / som ere aff
kaalder vædste.

A.
Mesue.

Spodium, Tage Apotekerne forbrent
Elephanteben / men der i fare de vild / der
er den røg som gifuer sig ned ved Jorden /
er som Messing smeltis.

Squinantum, Er en fremmet Brt.

Stæchados, Er en fremmet Brt.

Storax Calamita, Er en velluctendis
Gummi.

Storax liquida, eller Styrax liquida,

Er oc en Gummi / oc den er blød som Ter-
rentin.

Storax Rubra, Thymiana, Er en for-
er velluctendis Gummi.

Succus liquiritiæ, Er Osen aff skær-
spøde.

¶ ij

Tama-

Tafflen om denne Lagedom

T.

Tamarisci lignum, Er it Træ.

Tamarinde, Er en sir Frukt.

Tragantum eller Tragagantum, Er en Gummi.

Terra sigillata, Er en hvid Jord.

Andromas
chi.

Tyriaca eller Theriaca magna, Er Terragelse/ er en faastelig dyrebare Læge-
dom for allehaande Slags Slingdomme
som komme aff kaalder vædste / lige som
disse ere: Den Galdendesot / Poplefie/
Krampe / Trangbrystighed / Battersot/
Tarmenis vred/ er oc god til dem som spyt-
te eller spy Blod/ renser Quindfolkes tid/
er oc god til dem som hafue Spedalsk-
ot/ uddriffver all Eder oc Forgifte.

Den samme dygd hafver oc Galen-
Therragelse/ men den som Kremlmerne al-
mindelig fai hafve / er icke den rette Ther-
ragelse / oc hafver en heller saadan Krafft
som disse tuende faaresagde hafue.

Trochisci, Det ere trinde smaa flade
Kager.

Trochisci de Agarico, Disse Kager
uddrifve Phlegmam oc den røde Chole-
ram / oc andre vædster / rense Hiernen/
Synene/ Ørenne/ Brystet/ Lungen/ Mo-
deren oc Snerne.

Tro.

som findes i Apoteken.

67

392

Trochisci alhandal, Disse Kager Mesue.
brugis sielden saa som de ere tilgiorde/
men de blandis iblant anden Lægedom/
de rense Masven aff den offverflødige
Phlegma.

Trochisci de Camphora, Disse Ka-
ger ere gode for den Kaaldejugis hede
Brynde/ slycke Tørsten/ oc nedtrycke den
røde Choleriske vædste / de ere oc gode til
dem som hafve Lefversot / Lungesot / Gu-
lesot / Quindesot.

Trochisci de Lacca, Disse Kager ob-
ne Lefversens oc Miltens forstoppelse / ere
oc gode for den Gulesot oc Vattersot.

Trochisci de Myrrha, Disse Kager
rense Moderen / oc komme Quindfolck is-
tid til at flyde / fordriffve oc Moderens op-
stødelse.

Trochisci de Spodio, Disse Kager Mesue.
ere gode for en hed Maffve oc Lefver.

Trochisci de terra sigillata, Disse Ka-
ger er gode for Pestilenge oc Eder / de
stille alle Blodens flydelse.

Turbith, Er en rod.

V.

Unguentum, Smørelse.

Unguentum aureum, denne Smø. Mesue.

¶ iij

relse

Taffien om denne Lægedom
relse læger allehaande Saar / fordriuffuer
oc de Aar som aff Saar komme.

Vnguentum album , Denne huide
Smørelse er god for den Hofuetverck som
er met for hede.

Vnguentum Aregon, Denne Smø-
relse er god for de Singer som komme aff
fuld.

Vnguentum Agrippæ, denne Smø-
relse vermer de forkølede Lemmer / oc om
Nugen Smøris met den / da gjør den
Stolgang oc vel at pisse.

Nicolai.

Vnguentum Apostolorum, Denne
Smørelse tien til Fistler oc rindende
Saar / renser Saarene oc fordriuffuer det
onde Riid.

Vnguentum citrinum, denne Smø-
relse renser Ansietet / oc de maal som paa
Legemet vaaxe / er oc god til de røde bulne
Wnen.

Nicolai.

Vnguentum Martiatum , Denne
Smørelse er god for all pine som komner
aff fuld / hun er oc god til de Lemmer som
rørde ere aff Poplefie / for Podagel / hun
nedtrycker heffuelse / hun er oc god til dem
som haaffue Batterfor.

Vnguentum Populeon , Denne
Smørelse er god at bruge i hed Raaidesju-
ger!

Som findes i Apoteken.

68

393

ger / thi hun kommer den Siuge til rolig
Søftn / hun lester Leffuerens oc Nyrenis
hede / er oc god til hede Bulder oc Saar.

Vnguentum Dialthea, denne Smø-
relse værmer Ledemoderne / oc stiller deris
pine / bløder alle haarde Saar / oc ned-
trycker heffuelse / oc brugis offte
til Saar.

Z iij

En

En liden Bog
om Menniskens Vand/ oc an-
den Naturlig Affgang / Huorledis de-
skulle besees' oc der om dømis/ Sereffven.
oc tilsammen dragen aff Doctore
Laurentio Frisio.

Fordansket

Aff

Henrick Smid udi Malmö /
Anno M. D. lviij.

Prentet i Lübeck.

394
Erlig oc velbyrdig Mand

Herloff Trolle til Nyllerød
holm / Vnsker ieg Henrick Smid udi
Malms naade oc fred aff Gud vor kiere

Himmelste Fader / Met min villige

tiæniste oc ydmyge Hilsen

udi vor H E R R E

Christo.

Dere Herloff / vi finde scerffuet i
Lægebøgerne / at der ere trende
haande slags Læger til. Det ene
Kaldis Rationales, oc de ere de re-
te Læger oc Naturens tro Methelpere oc
Tiænere / Disse ere begafuede aff Gud met en
besynderlig naade oc forstand / saa at de vde
mer deris Konst at holde det Menniste som er
helbrede / sund ved sin sundhed / Oc om det
bliffuer singt / vde de raad til at hielpe det
igten / om saa er at Lægen oc den Singe elste
oc frygte Gud den Himmelste Læge oc Apo-
teckere / hvilcken som vil oc hielpe ved de
middel som hand der til sticket haaffet (som
er Bøn oc Lægedom) om hannem der ont
bedis / eller er Lægens Raanst oc hielp for-
gefnis. Thi siger Ihesus Syrach udi det 38.
Capit. Mit Barn / naar som du est sing / de
acte det inter / men bed H Erren / saa stal hand
helbrede dig / 2c. Saa gjorde Kong Ezechias
der hand laa sing / oc Gud vorlengde hans
Liffs dage i femten Aar / som vi lese i den
anden Kongers Bog udi det 20. Capit. Oc
Esai i det 28. Capittel.

T v

Kiere

Fortalen.

Atlere Herloff vi finde oc serefoet at de re-
te første Læger som den dyrebare oc hellige
Kaanst først lærde oc paa bane kom/ vaar A-
pollo oc Aesculapius / huilcke som for deris
store vghdom oc konstis skyld actedis for Gu-
der af den menige Mand. Oc efter deris død
vaar denne dyrebare Kaanst fuld nar under-
gaaet oc blesuet til intet. Da opvacte Gud self
Hypocratem Comi, som vaar en fromer lær-
der Mand / huilcken der sereff nogle nyttelige
Bøger i Lægedoms konst/ udi hans tid vaar
der en stor suar pestilente udi Attica Land/ oc
ferdelis i Athene Stadt/ huilcken som mange
aff dage tog/ da paa fant Hypocrates en sub-
tilig Lægekonst / met huilcken hand mange
fride oc hielp/ Thi lode de af Athene Stadt/
hannem til en hufommelse oc are opsætte en
Guldstytte/ oc der maatte ingen gaa frem for
den uden hand gjorde den are. Oc denne Hy-
pocrates vaar til try tusinde femhundrede oc
tredieue Aar efter at Verden vaar stabt / oc
tryhundrede oc atten Aar efter Rommere
Stadt først bygdis/ oc det vaar ccc. lxx. Aar
for Christi fødsel.

Oc efter denne Hypocrate kom Galenus
Pergamensis / hand udlagde oc forklarede
Hypocrates scrifter oc Bøger / hand sereff
oc i samme Læge Kaanst som Tortellius scrif-
ter Cl. Bøger.

Efter Galeno kom Nicomachus Aristotelis
Fader / hand vaar aff Galeni Slect / oc vaar
Kong Ammynte Læge/ som vaar Kong i Ma-
cedonia / huilcken som vaar den store Kong
Alexandri Fader. Der efter komme Avicenna
Rafis

talis Halli, Johannes
Moses / oc andre
Tu udi denne ve
vi her i vore Land
Mend i denne Ro
Christiern Boer
ser oc lærer de unge
som lyft til den ha
Schole. Forhæf
Christian / ger oc
hafuer forstaaet / a
ster ville de gerne
scops Slet her udi
der oc forfarer Doe
cken mand kunde ha
fange nogen Sangbo
hielp beredde sig
de vilde Læge saa som
saa hafuer gjort
haor som den velle
nelius er / oc uen
den behøff hafue
ge andre met mig
met vordighed her
et andre Laad. Om
der Jesus Syrach i d
ger / hedre Lægen
hand bruge hannem i
Det andet Laad
ederede som sereff
oc mene at de
hafue icke behøff
de Læger en re
af Læger oc

Fortalen.

395

Rafis Hali, Johannes, Mesue, Averrois, Rabi
Moses / oc andre saadanne.

Nu udi denne vor tid / Gud se loff / haffve
vi her i vore Land / vise / lærde oc forfarne
Mend i denne Konst / oc besynderlig Docter
Christiern Morsianum / som obenbarlige læ
ser oc lærer de unge Studenter denne Konst
som lyst til den hafve i Rigsbenhafns høye
Schole. Vor kieriste naadige Herre / Kong
Christian / gjør oc stor flidt der til / som ieg
hafuer forstaaet / at hans Kongelige Majes
tet ville det gierne saa sticke / at i hvert St
scops Stuet her udi Riget skulde vere en Læ
der oc forfaren Doctor i Lægekonst / ni hvil
ken mand kunde hafue sin tilfluct om nogen
finge nogen Siigdom / oc met hans Konstis
hielp beredde sit Liff / om det vaere Guds go
de vilie. Lige saa som hans Kongelige Majes
tet hafver giort udi Wiens Stadt udi Sjn /
huor som den veltærde Mand Doctor Cor
nelius er / octien alle der met sin Konst som
den behoff hafue. Heraff haabis ieg oc man
ge andre met mig / at Lægekonst stal oc kom
me i vordighed her i vore Land / lige som hun
er i andre Land. Om saadanne Læger scriff
er Iesus Syrach i det 38. Capittel: Oef
ger / Hedre Lægen met tilbørlig ære / at du
Land bruge hannem i din nød.

Det andet slags Læger kaldis Empirici,
oc der ere de som saue alle deis ting i forfarel
sen / oc mene at de ere visse paa dets handel /
oc hafue icke behof nogen yderligere Konst / oc
diffe Læger ere mange / lige som Bartstetere
Paaclæger / oc andre saadanne / som handle
mer

Forsalen

met plaaster oc Smørelser / oc gifue iblant
 met indvaartis Lagedom / oc den første Le-
 ge aff dette slag vaar Creontes Agrigentinus
 aff Sicilia / som Plinius siger udi sin 29 Bog
 i det første Capitel. Disse vide noget / men
 icke den rette grund / det er de giøre oc handie
 alt deris ting uden forstænd / de vide huer-
 skens Siugdommens aarsage eller begyndel-
 se. De ere oc saare Naesevise / menendis at de
 kunde icke fare vild / De acre icke Cornelij
 Celsi ord / huilcke som hand scrifuer i begyn-
 delsen aff den tredie Bog der som hand saa
 siger: Naar som Naturen staar imod Laga-
 dommen / da arbeyder Lagen forgeffuis.

Det tredie slags Lager kaldis Methodici,
 aff det ord Methodus, huilcket som mercker
 Gienuey / eller Giensit / huilcken som de mene
 at vandre / oc de ere dog langt fra den sande
 Gienuey / eller Giensit / saadanne Lager ere
 at stillige oc mange til / lige som disse: Wær-
 de / Muncke / Prester / forderffuede Riob-
 mænd / Therragelse oc Oliekremmere / som
 opsluge Eder Kopper / paa det de diss bedre
 kunde bedrage den menige simpel Almue / oc
 der met selge deris Vare diss dyrere. Disse be-
 dragere vide raad til alle Siugdomme som
 dem faare komme / Men ve den som deris
 Lagedom forsøger. Disse kunde oc see i
 Menistens vand / end dog det hafver veret
 lat to eller tre dage siden / eller det er ført
 femten eller tiue Mile til land / huad for en
 Siugdom den Siuge haffuer / huilcket icke
 mueligt er efter ret naturlig Konst / som mand
 her efter skal høre / Men de bruge deris Herre
 Dieffue

Dieffuelen til hielp / huiſcken ſom dem det
obenbarer. Om ſaadanne Lager vil ieg ſætte
her en viſſ oc ſand Hiſtorie / huiſcken ieg ſelff
ſeet oc hørt haſſuer. I Androp Stadt udt
Brabant waar en Bogeprintere ved naſſen
Johan Thebalt / hand forlod / oc offvergaff
ſit Embede oc Handeverck / oc gaff ſig ud
ſaer en Dotter oc Læge / hand ſid ſtor tilløb
af det menige wforſtandige Sold / ſom nogen
Eiugdom haſſde / de ſende derts Vand til
hannem at hand ſkulde det beſee / oc ſige dem
huad Eiugdom de haſſde / Thi det wforſtan-
dige oc daglige Sold vide icke andet end at
en Læge kand ſee i Mennekens Vand alle
Eiugers begyndelſe / tilfald oc pine huiſcken
icke er mueligt / et denne Johan Thebald
haſſde ſaadan tilløb aff den menige Wand /
det fortrød nogle Lager / thi ginge tre eller
fire til aff dem / oc lade aff derts Vand udi it
Glas / oc ſende det til hannem at hand ſkulde
det beſee / oc der hand ſid ſamme Glas i ſin
Haand / holt hand det mod dagen / der effter
gick hand heden til en ſted / der ſom hand haſ-
de Globum Mundi ſtaaendis (det er en ret
Bold paa huiſcken Verden ſtaar affmalet)
hand ſaae paa den / ſiden gick hand atter oc
ſaae paa Vandglaset mod dagen / det gjorde
hand tre gange / der effter ſagde hand til den
ſom Vandglaset ſtem bar : Hui komſt du hid
at ſeſte mig / it vil ieg ſige dig ſom teg ad
Vander ſeet haſſver / bær du det icke igien det
du ſtalſt paa den ſted / da bliffver du viſſelige
heng / da forſtræck hand ſom haſſde Vander
ſtembaaret / oc ſagde : Kiere Herr Docter ieg
beder

Fortalen.

beder eder for Guds styld / at i icke røbe mig
fattige Mand / oc sagde at de sende mig til
eder / oc hvorledis der vaar handler met
Vandet. Da sagde samme Thebalt i Gæst oc
sig dem huis ieg hafuer dømt om deris vand.
At hand dette kunde seendi Vandet vaar icke
mueligt / Men Diefuelen obenbarede han-
nem det / huilcken hand oc hans lige bruge til
deris Konst.

Imbland disse Lager ere oc Trolckarle oc
Trolckoner / som met deris læsning oc primi-
signelse vnderstaa dem at helbrede siuge
Menniske. Der ere oc nogle Menniske til at
naar som Gud legger sit hellige Raad paa
dem / som er Siugdom / dem til gode / oc til
bod oc bedring / paa det de skulle leffue evin-
delig met hannem / da foræte de det / paa
falde icke Gud / oc bruge ey heller de midde-
til deris helbrede som dem burde / men ind-
fly til Trolckarle oc Trolckoner / som bruge
deris Konst met dem / oc det stæer vel stundem
aff Guds tilladelse / at de blifue helbrede paa
Regemens vegne / men Siælen bliffuer siug
oc døer evindelig / thi saadan helbrede er icke
aff Gud / men Diefuelen. Kong Ahasia / huil-
cken oc Asa kaldis / forlod Gud der hand
vaar siug / oc søgte hielp oc trøst aff Beelzebub
den Gud i Idol / Thi maatte han
dø / som vi lese i den anden Kongers Bog
det første Capittel.

Kiere herloff / Den store are oc dyg-
som eders kiære fader / Herr Jacob Trolckord
Disligeste oc eders Velbyrdigheds
Syster / Fru Margrete Claus Vris nu sal
mig best signe

Fortalen.

397

met Gud i deris Liffs tid mig bevisste / dog
 wforstyldet i alle maade / huilcke deris store
 Velgierninger ieg aldrig fand eller vil for-
 glemme / men altid staa mig for øyen som en
 Spegelbog / etc. Oc effterdi at ieg altid
 haffver hørt / oc hører daglige meget gaar
 om eders Velbyrdigheds fromhed / oc om
 eders Kiære Hustru / Frue Brigitte / huorledis
 at i oc hun elste oc fryete Gud / oc haffue
 hans hellige guddommelige Ord oc Ordens
 Tienere Kiære aff eders gantste Kierte / fordi
 oc forfremme det aff all eders formue / oc
 tielppe til at Scholerne mae blifue ved vels-
 naet / aff huilcke Guds Ords Tienere stulle
 omme haffver oc eders Velbyrdighed / som
 ieg haffver i sandhed forfaret / gjort oc lagt
 en ærlig oc ewig rente til Helsingørs Scho-
 les Tienere / oc vaare vel at ynske at nogen
 anden eders Velbyrdigheds lige vilde her
 di effterfølge eders Exempel / huilcket Gud
 di sin tid skal vel belønne / naar som hand
 al sige : Kommer hid mine udvalde / etc.

Kiære Herloff / faaresagde Velgiernin-
 g haffue giffvet mig Narfage at uilscriff-
 oc stendte eders Velbyrdighed narve-
 ndis lille Bog / huilcken den vise oc vellær-
 Mand Doctor LAURENTIUS
 RISIUS, haffver tilfammen draget af læ-
 rers Bøger / huilcken ieg fordanstet
 fver / oc paa vort Tungemaal udsat / dog
 ord fra ord som hand dem screefvet haff-
 / men stundem fratager oc uilset / effter
 mig best syntis at hun kunde vere vore
 Lands

Fortalen.

Lands Indbyggere nyttelig i huiſcken mand
 Land rettelige ſee oc dømme paa Menneſtens
 vand / oc anden naturlig affgang. Oc denne
 Boeg loed ieg udgaa under eders Velbyrdig-
 heds Naſſen / paa det hun kunde tæckis andre
 diſſbedre oc komme dem til gaffns / Beden-
 dis eders Velbyrdighed ydmygeligen oc
 glerne / at i tage dette mit ſøye Arbeyde til
 tacke / oc mig hoſſ de Huensinge / ſom ſtedſe
 laſte oc ſtende en andens Arbeyde / forſuare
 til det beſte. Her med eders Velbyrdighed
 udi all Lyckſalighed oc Velfart den evi-
 ge Gud beſalendis.

Regiſ

Regiſte

Hvad Men
 er i. Ca
 Ser Regle
 vil nog
 Vand
 Om Vand
 Om ſort Vand
 Vand ſaff
 Om grønt Vand
 Om hvidt Vand
 Om rød Vand
 Om de tiue ſom
 Om den Tack
 r. Cap:
 Om Vandens
 Blod i Vand
 Om der er Sa
 Vand i huiſck
 diſſe Sæd
 Om de Bobler
 Cap:
 Om der ere ſi
 vdi Vand

398
Register eller Taffle paa
denne Bog.

Hvad Menniskens Piss eller Vand
er. j. Cap:

Sex Regle som huer bør at vide som
vil noget dømme om Menniskens
Vand. ij. Cap:

Om Vandens farffue. iij. Cap:

Om sort Vand. iiij. Cap:

Vand farffuet som Vly. v. Cap:

Om grønt Vand. vj. Cap:

Om hvid Vand viij. Cap:

Om rød Vand. viij. Cap:

Om de ting som ere i vandet. ix. Cap:

Om den Cirkel som er om Vandet.
x. Cap:

Om Vandens skum xi. Cap:

Blod i Vandet. xij. Cap:

Om der er Sand i Vandet xij. Cap:

Vand i huilcket Mands eller Quins-
dis Sad sees. xiiij. Cap:

Om de Bobler som sees i Vandet. xv.
Cap:

Om der ere smaa Korn eller Bobler
vdi Vandet. xvj. Cap:

B

Om

Register.

Om nogen Skyer i Vandet. xvij. Cap:

Om der siunis eller mand seer Haar i Vandet. xvij. Cap:

Om Fiskestelses i Vandet. xix. Cap:

Om mand seer Klid i vandet. xx. Cap:

Om der sees Støff i Vandet. xxi. Ca:

Om der er nogen groff ting eller materie vdi Vandet. xxij. Cap:

Om der er rødde i Vandet. xxij. Cap:

Om den ting som er nedre paa Bunden / oc er lige en toge Ipostalis kaldet. xxiiij. Cap:

Om der er i vandet vfordøffuet vædste. xxv. Cap:

Om Stolgang.

Fire ting skulle actis i Stolgange. xxvj. Cap:

Om den lod oc farffue som vdi Stolgangen findis. xxvij. Cap:

Om Stolgangens eller Menniskens møgß luct. xxviii. Cap:

Den fjerde ting som skal actis vdi stolgangen. xxix. Cap:

Ende paa denne Taffle.

Det

piffhuad det er.

399

Det i. Capittel.

Nuad Dønnistens Piffeller Vand er.

Først skal mand vide / at Piffet
er intet andet vden it Vand /
huilket som aff klaret er fra Blo-
det oc de andre Vædster / oc haff-
uer sin begyndelse igiennem en Aar / huil-
cken som er vdi effueren / der som hun hul-
lest er. Paa det at mand dette diff bedre
forstaa kand / da skal mand vide / at naar
som Mæden oc Drickten er fordøffnet eller
fortæret / da drager effueren hendis sø-
de til sig / oc deler den vd igien vdi fire de-
ler igiennem fire Aarer / huilcke vddelde-
re / som ieg nu siige vil.

Først deler hun den subtilige lætte
damp op at vdi Gallens huff / huor aff den
Vædste Cholera kommer. Den suare oc
tunge part deler hun ned at til Milten / oc
den er Blodsens bolig som kaldis Melan-
cholia Den vandafrige vædste dragis ned
til Nyterne oc Blæren / oc det er Piffet.
Siden deler Blodet sig allestede vdi Aa-
rerne til legemens opholdelse / naar som
det før renset er aff den ofuerflødig væda-

V ij

Ret

Piss huad det er.

Se / dette kand mand subtiligen see vdi de-
prentede Bref / som giorde oc malede ere
efter Menniskens Legemens Lemmer oc
Induaaler.

Vdi Menniskens Piss Skulle fire ting
vdi det første actis / Det første er farfuen /
Det andet Substantien / Det tredje huad
der vdi findes / Det fjerde vdi huor mange
dele det delis.

Pissens farfue rettelig der om at tale /
ere icke vden tuende / som ere: Huid oc sort /
huilcke Complexien mercke / met at stillige
der om at tale / da ere der tiue haande slags
Farfuer til / om huilcke mand her effter
skal høre. Substantien mercker den væd-
ste som regerer / oc den ster ved disse tuen-
de qualiteter som ere: Vædste oc tørhed /
af huilcke Pisser blifuer tyndt eller tyckt.
Mand seer oc vdi Pisser mange haande
ting / som ere: Sand / stel / rødde / blod / etc.
Huor aff saadant kommer / skal mand her
efter saa at høre.

Pisser delis oc vdi trende deler. Først
nederst oc kaldis Ipostalis, imellem delen /
vdi den øfuerste deel Nubes eller Circulus
kaldet. Den vnderste eller nederste deel met
sin tilhenggelse / den døms Legemens vn-
derste part neden for Ribbenene. Mellem
delen /

delen / den middelste part / öffuerste del
Hofuedet Paa det at mand kand dette diff
bedre forstaa / vil ieg her sætte sex Regle
för end ieg noget ydermere om faaresagde
ting handle vil / Huorledis mand om
Menniskens Vand dømme skal / paa det
at mand skal icke fare vilde der vdi.

Det ij. Capittel.

Sex Regle som huer bør at vide /
som noget dømme vil om Menni-
skens Vand.

En første Regel er. För end
mand beseer Pisset skal det ladis
vdi it rent oc klart Glas / vden
trint som en Blære / lige som
Vandglas vaane ere at vere / Dette siger
Isaac de vrinis i det tredie.

Den anden Regel er. At naar som mand
haffuer lat Pisset vdi saadant Glas / da
skal mand det icke holde / naar som mand
vil det bese / vdi den sted som Solsens
Kygge stinner inod den som det vil bese /
eller vdi den sted som mørck er / fordi at
naar som Solsens stin stiner vdi Glas /
da forhindris Sinnen / oc Sinnsens Vand
at skillies der aff / oc saa kand mand intet
døm-

Sex Regle.

dømme om den lilde Materie som nedre i
Bonden af Pisset er. Saaledis Steer det oc
i den sted som mørck er / thi mørckheden
foruandler farffuen. Her aff følger det oc
at den bedragis oc som Pisset beseer / om
hand holder det for nær eller for langt fra
sig/som Auicenna secunda primi. siger: I
nærmer du Pisset til dig holder i tyckere
det vorder/ oc en lengre du det fra dig hol-
der/i klarer blifuer det. Fordi fare de vild
som Pisset om Affteenen mod Eiussert beseer.

Den tredje Regel er oc Auicennæ vdi
saare/agde sted / At mand skal anamme
Pisset om Morgen en naar som for døfvel-
sen fuldtomen er/Steer det icke saa/da for-
uandlis farffuen oc alle de andre ting. For-
di siger Auicenna saaledis: Somme si-
ge at mand kand intet vift dømme om Pisset
naar sex timer ere forgangne efter at mand
det lat hafuer/men ieg siger (siger Auicen-
na) At naar en time forgangen er effter
mand det anammer hafuer/ at man siden
intet vift dømme kand. Aff disse ord for-
staar mand vel at mand kand intet vift
dømme paa det Piss huilcket som sendis
offuer sem eller sex Mile til en Læge.

Den fjerde Regel Naar som mand vil
beseer noget Vand som er nylig taget / da
skal

Skal mand giffue act der paa / om det er
 Stont eller thyct / mand skal lade det nogen
 stund staa vel tæet tilstopper / oc saa giffue
 act der paa om det foruandlis / Thi somt
 Vand er Stont naar som det pisses / oc
 bliffuer siden wklart / somt er wklart naar
 som det pisses / oc bliffuer siden klart / somt
 bliffuer lige som det er pisset / somt for-
 uandlis / oc naar som mand holder det vdi
 hed vand / da bliffuer det Stont igien / oc af
 samme Vand kand mand intet vift døm-
 me / Thi aff saadan hede forgaar Substan-
 tien oc farffuen.

Femte Regel. For end mand noget om
 Pisser dømmer / Skal mand vdsprøge oc
 forfare huor gammelt Mennistet er som
 Pisser haaffuer / thi Vandet foruandlis eff-
 ter Alderens leylighed. It yngt Varns
 vand skal vere farffuet som Melck ret na-
 turlige / thi at offuerflødigheden er lig med
 Føden. Vørnenis vand skal vere blegac-
 tig oc icke aldelis huid / de som ere aff mid-
 delmaadis alder / der skal vere subtiligt oc
 gulaffrigt. De gamlis Vand skal vere
 huid oc subtiligt / fordi at den naturlige
 hede er icke sterck nock vdi sig selff / thi er
 Vandet huid / oc aff fulden forstoppis de
 veye huor igiennem offuerflødigheden
 skulle gaa / fordi er det klart.

B iij

Paa

Ser Regle.

Paa det at mand fand dette diff bedre forstaa / saa merck dette Exempel. Om mand lader dig seet it Vand af en yng persone som er tiuffue Alar gammel / oc samme Vand er huid oc tyckt / oc du vift ick huor gammel hand er / da stulle den vel saaledis der paa domme / at samme Vand vaare aff it Barn / oc der vaare helbrede. Men veed mand Alderen / da veed man at der er ick naturligt / oc dommer da der saaledis op paa at den Singe er sing / aff Waffuens kyld oc Vædste / eller aff noget ander. Det er oc meget nytteligt at mand ved den singis Complexie / thi det ene Menniste haffuer en bedre Complexie end der ander / der effter foruandlis Vanden ocsaa.

Den sierte Regel. Før end mand dommer noget om Mennistens Vand / gioris det behoff at mand veed huorledis samme Menniste haffuer holdet sig met Mad oc Driek / oc met de andre ring som ick naturlige ere. Thi Vanden foruandlis effter som disse brugis / Haffuer mand ædt Safran / da er Vanden visseltige der effter farfuet. Item / haffuer nogen ædt Salat / da er Vanden om Morgenen grønt. Haffuer mand ædt meget / eller faster forlunge / da foruandlis oc Vanden der effter. Haffuer

ner nogen veret forstørnet / arbejdet / eller
badet / der effter foruandlis Vandet.

Det gioris vel behoff / at mand vel
veed forscreffne Regel / om mand rettelige
vil dømme om Menniskens Vand.

Det iij. Capittel.

Om Vandens farffuer.

Endog at Vandet rettelige icke
haffuer mere end tuende farffuer /
som ere : Huid oc sort / alligenel
delis de samme vdi tiue farffuer /
som mand her skal faa at see.

Disse trende mercke at Vædsten er
forbrent Sort som blick / Sort som Horn /
Graat som Bly.

Disse fire mercke at fordøffuelsen er
forstor. Huid som it klare Horn / Huid
som Kiernemelck / Blegt som it Kameler.

Disse tuende mercke middelmaadig
fordøffuelse / Blegt som Vand huor vdi
Tist er saaden. Blegt som Saaddet aff
Ris / naar som Risdet er halff saadet.

Disse tuende mercke en fuldkommelig
fordøffuelse / Gult som it Skønt Quæ
Eble / Gult som it blegt Eble.

V v

Disse

Om Vandens farffuer.

Disse mercke en begyndelse aff fordøf-
uelsen. Røt som det Guld som er blegt / røt
som Stont Guld.

Disse trende mercke en ond fordøfue-
lse. Røt som Saffran som icke vel farffuer /
Røt som Saffran / Rød som Luen aff
Jld.

Disse mercke at fordøffuelsen affrager.
Læffuer farffue farffuet som tyck Vin.
Grønt som Dsen aff grønt vrter.

Det iiii. Capittel.

Om sort Vand.

At Vandet haffuer en sort farffue /
det steer for trende Sager Skyld.
Først at det er forbrent / Anden at
den naturlige krafft affrager / Tre-
die at det er beblandet med nogen sort
Materie. Paa det at mand fandt diff bedre
her om dømmie / da skal mand mercke disse
otte Regel.

Den første. Sort vand i huilcket ne-
dre paa Bonden megen sort Materie er /
oc den Singe haffuer en stor oc suare
Kaaldefinge / det mercker Hoffuernerck
oc Sindens forstørrelse.

Den

Om sort Vand.

1

703

Den anden Regel. Sort Vand som giffuer en suar Luet fra sig/det mercker at Brystet oc Lungen ere befengde / oc er almindelig gierne dødsens Tegn.

Den tredje Regel. Det Vand som først er grønt / oc bliffuer siden sort / mercker Døden/ huilcket som kommer aff offuerflødig kuld. / som den naturlige Hede vdslycker.

Den fjerde / Det Vand som Pissis i drøppet al/oc er sort/mercker Døden.

Den femte Regel. Det Vand som kommer aff en Quindis persone / som offuen til klart er / oc vnderneden sort / mercker hendis Tids vnaturlige flydelse.

Den siette Regel. Vand som sort er i begyndelsen aff nogen Raaldeſunge/oc det bliffuer saaledis farfuet til den ſinende dag / det mercker at den Singe skal vorde helbrede igien.

Den ſiuende Regel. Sort Vand som kommer fra den som hafuer den fjerde dags Raaldeſunge/det mercker at den ſinge skal bliſue helbred igien.

Den ottende Regel. Er Vandet sort i nogen Raaldeſunge / oc om den Singis Hofuet / Hals / eller Rygsuedis / det er it tegn der til at Døden er tilſtede.

Det

Vand aff Bly.

Det v. Capittel.

Vand farffuet som Bly.

Er vil ieg sætte it Regle om det Vand / som farffuet er som Bly. Den første Regel. Huert Vand som aldelis farffuet er som Bly / mercker Døden.

Den anden Regel. Det Vand som farffuet er som Bly / oc er der til lit sort / huilcket som førre haffuer veret grønt / mercker Døden.

Den tredie Regel. Det vand hues ofuerste deel farffuet er som Bly / mercker den Faldende sot / oc andre onde Hoffuedens Siigdommer.

Den fierde Regel. Det Vand som nogen stund haffuer staaet oc bliffuer saa farffuet som Bly / det mercker Vattersot.

Den femte Regel. Vand som farffuet er som Bly / oc der vdi er mange smaa Korn eller Blærer / mercker Lungesot / eller oc en Byld vdi Bryster.

Den siette Regel. Vand farffuet som Bly oc er søye / oc er set som Olie / mercker den naturlige vædftis opløselse.

Den

Den siuende Regel. Vand som farff-
net er som Bly / oc er søye oc offte pisser/
mercker den kaalde Piss/ oc Blærens for-
stoppelse.

Den ottende Regel. Vand som er
farfuet som Bly vdi den Siuge Phthisis,
det er / i Siinde sot / mercker Døden.

Den niende Regel. Vand farffuet
som Bly / oc mand seer det i mange smaa
stycker / mercker Ledemodernis suare pine.

Den tiende Regel. Vand som farff-
net er som Bly vdi den Siuge Phrenesis,
det er / i Vildelse / mercker Døden.

Det vj. Capittel.

Om grønt Vand.

Eg vil her sætte fire Regle om
det grøne Vand.

Første Regel. Grønt Vand
vdi stercke kaalde Siuger / mercker
Døden.

Den anden Regel. Grønt Vand
som er aff it Barn / mercker Krampe / oc
offuerflødige kaald Vædste i Senerne.

Den tredie Regel. Er Vandet grønt/
oc det Menniste som Vandet er aff / seker
ond

Grønt Vand.

ond omring Masuen / oc om der er nedre
paa Bonden af Vandet / megen Sky / der
mercker at der Menniske hafuer drucker
Eder oc Forgift.

Den fierde Regel / Grønt Vand mee
en grøn Cirkel i den iungdom Phrenesis,
det er / Bildelse / mercker Døden.

Det vij. Capittel.

Om huid Vand.

Merck her / sex Regle om der huide
Vand.

Den første Regel. Huid vand
som er Rønt / mercker Miltens
forstoppelse / Ansigtens blege farffue / oc
Legemens tuinghed.

Den anden Regel. Huid Vand met
en Cirkel farfuet som Bly / mercker Hier-
nens forstoppelse / oc den Faldendesot.

Den tredie Regel. Huid slimactige
Vand / mercker den groffue wfordoffue-
de vædskis offuerflødighed.

Den fierde Regel. Huid Vand som
helffeen farfuet er som Bly / oc der er rød-
de vdi / mercker Nyrenis Vhld / oc i den
sted som Vandet hafuer sin gang igienem.

Den

Om hvid Vand.

7

405

Den femte Regel. Hvid Stont Vand
oc er lit farfuet som Bly/mercker Lender-
nis oc Blærens steen. Men om mand vil
vide om same Steen er vdi Lenderne eller
vdi Blæren / da skal mand giffue act der
paa huad som mand finder nedre paa bon-
den/ findis der smaa Sand/oc den er rød/
da er Steenen vdi Nyrrerne/men er hand
huid/da er Steenen vdi Blæren.

Den siette Regel. Hvid Vand sonz
tycker oc fet er/mercker Siindesot Hectica
kalder.

Det viij. Capittel.

Om røt Vand.

Det Vand som er røt / mercker
almindelig gierne hede. Men
dog skal mand vide at det icke
stedse aff hede er/chi det steer of-
te vdi en kaalder Siugdom/at den Siugis
vand er røt/af stor rørelse oc pine/som of-
te steer vdi Tarmenis bred / som kommer
aff kuld. Her vdi fare oc mange læger vild
i det at naar som de see det Vand som er
røt / da dømmen de Siugdommen at vere
af Hede/oc giffue saa raad der til/at mand
skal

Om rød Vand.

skal bruge til den Singe kaald Mad oc Læ-
gedom / huor aff den Singe da stor Skade
faar. Somme som omgaa med den Sin-
ge/naar som de see at hand tørster/oc mun-
den er tør / oc Vandet er rød / da tro de
icke at Singen er aff fuld / oc da gifue de
den Singe de ring som køle/huor aff hand
da faar stor Skade.

For huad Sag skyld at Van-
det er rød.

Der ere mange haande Sager til/for
hues skyld vandet er rød vdi faalde Sing-
dommer / som ere/aff den Hindis forstop-
pelse som er imellem Gallen oc Tarmene
aff kaald Phlegmatiste vædste / for hues
skyld den røde Cholera kand icke hafue sin
gang vdi Tarmene/men den drifuis tilba-
ge ned til Nyrrerne/huor aff Vandet blif-
uer da rød. Dette gifuer ieg tilkiende for
den skyld / om mand vil lade besee den sin-
gis Vand / at mand da skal gifue tilkien-
de dem som der besee skal/den Singis ley-
lighed / paa det den Singe kand diff bedre
hielpis oc icke forsømmis.

Jeg vil her sætte otte Regle om der
røde Vand.

Den

Den første Regel. Røt Vand som
bliffuer røt i Lendernis siingdom / mercker
at i samme sted er en hed Byld.

Den anden Regel. Vand som er røt
oc bliffuer saaledis / oc sig ick nedfærter til
Bonden / ndi nogen stor oc suar Kaalde-
siinge / mercker Døden.

Den tredie Regel. Røt Vand som er
blegt / mercker en Byld paa Læffueren.

Den fierde Regel. Røt Vand som
farffuet er som Olie / oc det er søye / oc
lutter ilde / mercker Døden.

Den femte Regel. Det Vand som
røt er / oc bliffuer siden farffuet som Bly /
mercker Brystens Bylder oc Lungesot.

Den siette Regel. Røt Vand som er
blandet met sort / mercker Læffuerens store
hede.

Den siuende Regel. Røt Vand som
er saa røt som it Rosen mercker den kaalde
siinge Ephemera.

Den otende Regel. Røt Vand som
er tyckt / oc om det er gult i Glasset naar
som det røris / som Saffrah / det mercker
den Gulesot.

Her til haffuer mand nu hørt huor-
ledis mand dømme skal om de almindeligste
farffuer / under huilcke alle de andre ere be-
grebs

Æ

grebs

De ting som ere i Vandet.

grebne / huoraff mand lættelig om de andre dømme fand (om mand ellers lyst de til haffuer) Thi huo som finder de tuende yderste deler / hand finder lættelig mellem delen som der imellem er.

Det ix. Capittel.

Om de ting som ere i Vandet.

Svenfore er lært oc sagt / at mand skal gifue act paa trende ting som ere i vandet / huilcke ere Farffven Substantien / oc huad som mand der inde seer oc finder. Om Farffven oc Substantien er en part handlet iblant Farffverne / den anden part skal her effter hørís iblant andre ting / thi Substantien i sig self / Huercken giffver eller tager noget. Paa det mand fand diff bedre forstaa de ting som sees oc findis i Vandet / vil ieg de almindeligste her tilkønde giffue / oc siden huert besynderligt forklart met sinde Regle / Oc sexten ting ere de som i Vandet sees Det første / er Circelen. Det andet / Rummet. Det tredje / er Blod. Det fjerde / er Sand. Det femte / er Mandens eller Quindens naturlige Sæd. Det sierte / er smaa Blærer eller Bobler.

Det

Circel som
Det sierte / er
en ryst. Hinde
sierte / er en
Det sierte / er
nogen ting
nogen ting som
nogen ting som
Hvedetorn.
Det femte
sig nedre paa
nogen norden
Vandet.

Det

Om den

Det sierte
sens af
Vandet end
Her om
Den første
de ryste Circel
det er pine af
um kalder.
Den anden
farffver er som
flanz / merck
ns pine / aff

Det siuende/ er smaa Korn. Det otende/
er en tyck Hinde lige som raage. Det
niende/er en ting/lige som det vaare Haar.
Det tiende/ er som Gistestel. Det elleff-
te/ nogen ring som Kled. Det tolfte/
nogen ting som stoff. Det trettende/ no-
gen ting som er groffvere en Klid lige som
Huedekorn. Det fiortende/ er rødde.
Det femtende/ er nogen ting som sætter
sig nedre paa Bouden. Det sextende/ Er
nogen wfordøffuet vædske som er i
Vandet.

Det x. Capittel.

Om den Cirkel som er om
Vandet.

Cirkelen er intet andet uden Vanden-
sens øffverste deel/ oc mercker intet
andet end Hoffvedens breck oc brost.
Her om vil ieg sætte sin Regle.

Den første Regel. Vandens groffve
oc tycke Cirkel mercker/ At bag i Hofve-
det er pine aff den vædske Phlegma vitri-
um kaldet.

Den anden Regel. Den Cirkel som
farffvet er som Giole/oc er groff i sin Sub-
stanz/mercker at Hoffvedet lider indvaar-
tis pine/ aff offuerflødige Blod.

F ij

Den

Circkel som ere om Vandet.

Denne tredie Regel. Den Circkel som er bleg/oc subtilig i sin Substanz/mercker at Hoffvedet lider pine i den venstre Side aff den Melancholiske vædste.

Den fjerde Regel. Den Circkel som er gul/oc hafuer en subtilig substanz/mercker at Hoffvedet lidet pine aff den Cholericke vædste.

Den femte Regel. Den Circkel som er farffuet som Bly/oc hafuer en tyck substanz/mercker den Faldendesot/rhi hand mercker Hiernens forstoppelse/vere sig megen eller liden.

Den sierte Regel. Den Circkel som er grøn/oc subtilig udi store Kaaldejinger/gisuer tilkiende/at mand skal faa den sygdom Phrenesis.

Den siende Regel. Den Circkel som stelsver eller rystis/den mercker Poplefie/oc Hoffvedens flydelse.

Det xi. Capittel.

Om Vandens stum.

SAndens stum er inter ander/uden en sey Vædste/oc gioris aff den Hede som vircker i den seye Vædste/

te / saa som mand see kand paa Bredde
ff Vandet / huor som der ligger megen sen
Materie / oc Solen skinner der paa / eller
Vandet er deraff het / at det er rørt bort
oc igien / da bliffuer det til Skum / saaledis
zaar det oc til met Menniskens vand. Oc
for mand det beseer / skal mand lade det
nogen stund stille staa / oc tilsee / om det er
bleffuet skumactigt / for det haffuer veret
rørt oc baaret.

Sire Regle skal mand her mercke i Vandens skum.

Den første Regel. Naar som der er
Skum paa Vandet / oc er tyck / oc ideligen
der paa bliffuer / disligeste at Vandet er oc
tyck / mercker Væder i Luffuet / at mand
icke fordsøffe kand.

Den anden Regel. Vandens subtili-
ge skum som bleg er / mercker Lungens he-
de / disligeste Hiertens / Brystens oc Lef-
verens.

Den tredie Regel. Vand som hafuer
en sorter skum / som er arskilt / mercker
den sorte sot Ictericia nigra kaldet / som
kommer aff den Melancholiste vædste / thi
der er en forstoppelse imellem Luffueren oc
Miltten / saa at den kand icke haffue sin

X iij

gang

Blod i Vandet.

gang til Milten/ men gaar tilbage til Ny-
rerne/ igiennem Vandet.

Den fjerde Regel. Den Stum som er
grøn oc atskillt/ eller oc gul som Saffran/
mercker Leffuerens store hede/ oc den Gul-
lesot / oc pine under Ribbeenene i den
høyre Side.

Det xij. Capittel. Blod i Vandet.

Skundem seer det/ at der er Blod i
Vandet / oc det samme Blod er
skundem klart / oc skundem blan-
det / Herom vil ieg sætte fem
Regle.

Den første Regel. Naar som Blodet
i Vandet er tyckt oc er trint / oc giffuer en
sterck luet fra sig/ oc pinen under den lønli-
ge sted er / det mercker at samme Blod
kommer aff Blæren.

Den anden Regel. Om Blodet er
tringt/ oc falder ned paa Bonden/ mercker
Quindsolets Tid.

Den tredje Regel. Om der er i Van-
det Blod / som icke er tringt/ oc der ligger
sore ring nedre paa Bonden / der mercker
at samme Blod flyder fra Nyrerne.

Den

Den fjerde Regel. Er Blodet klart i
Vandet / lige som det fiødt aff it Saar / oc
aand haffuer pine i Ryggen / det mercker
it saluue Blod flyder aff den Nare Ehilis.

Den femte Regel. Om der er klart
Blod i Vandet / oc mand haffuer pine oc
sting i den høyre Side / mercker at det
Blod kommer fra Læffueren.

Det xiiij. Capittel.

Om der er Sand i Van-
det.

In den Sand som er i Vandet
vil ieg sætte fem Regle.

Den første Regel Om der er
rød Sand i Vandet / oc mand
haffuer Rygeverck / det mercker Lendernis
Sten.

Den anden Regel. Hart Sand i
Vandet som er rød / oc Lendernis Pine
sactis / mercker at Lendernis Sten er at
Kilt oc sønderbrøden.

Den tredie Regel. Huid hart Sand
som siæncker ned paa Bonden / oc om
mand haffuer Pine hos den lønlige sted /
mercker at Stenen er i Blæren.

X iiii

Den

Sæd i Vandet.

Den fjerde Regel. Den Sand som
rød er som Blod i Vandet / oc mand haf-
ver nogen Kaaldeſunge / mercker at vœd-
ſten er forbrent.

Den femte Regel. Den Sand som
er rød i Vandet / oc mand haſſuer den
Kaaldeſunge / oc haſſuer Pine i Lenderne /
mercker æffverens oc Myrernis hede.

Det xiiij. Capittel.

Vand i hvilcket Mands eller
Quindis Sæd ſees.

S Tundem ſeer det at Mands eller
Quindens naturlige Sæd er i
Vandet / her om vil ieg ſætte tre
Regle

Den første Regel. Om den naturlige
Sæd er i deler atſtilt i Vandet / mercker
at Mand oc Quinde hafue haſte legemlig
ſamquem tiſſammen / oc lægt den læg som
Adam oc Eva først begynte.

Den anden Regel. Om mand ſeer i
Vandet den Sæd som tyck oc trint er /
det mercker at det Menniſke haſuer leſuet
kynſkelig / oc icke bedreffvet wkyſthed / hvor
aff ſtundem meget ont kommer / oc mange
atſkillige Singdomme effterfølge.

Dem

Bobler sees i Vand.

12

410

Den tredie Regel. Om mand stedse
seer i Vandet Menniskens Sæd / da
mercker det den Siugdom Gonorrhea,
effter huilcken gierne kommer Suinde-
set / Huilcken som den naturlige vadske
fortærer.

Det xv. Capittel.

Om de Bobler som sees i
Vandet.

Si Vandet see stundem Bobler
eller noget som ligt er Blærer / oc
er dog icke nogen Stum. Her om
vil ieg sætte tre Regle.

Den første Regel. Om mand seer en
stor Boble paa Vandet / eller om der ere
mange udi / naar som Vandet haffuer no-
gen tid staaet stille / mercker at Siugdom-
men bliffuer langvarende.

Den anden Regel. En stor Buble
eller Blære paa Vandet / oc om mand hel-
der Vandglasset ned til den ene side / oc
om Buben falder tilsamme side / mercker
at der er meget Veder i Lufuet / aff huilcket
stor Pine kommer.

Den tredie Regel. En stor Buble paa

X v

Ban-

Bobler som sees i Vand.
Vandet/ den mercker Naaffuens Pine/ oc
Pine i de smaa Earne aff gross Vædste
oc Beder.

Det xvi. Capittel.

Om der ere smaa Korn eller
Bobler udi Vandet.

Eg vil her sætte to Regle om det
Vand udi huilcket ere smaa Korn
eller Bobler.

Den første Regel. Om mand
seer offverst i Vandet smaa Korn/ mercke
Hoffvedens flydelse.

Den anden Regel. Om mand seer
Korn mit udi Vandet/ mercker at der fly-
der nogen vædste ned aff Hoffvedet udi
bryster / oc udi ledemoderne.

Det xvii. Capittel.

Om noget sty er udi Van-
det.

Er skal mand mercke to Regle om
nogen sty er i Vandet.

Den første Regel. Naar som
mand seer i Vandet en sty som er
farffvet

Om der sunts Haar i Vandet. 13

ar ffvet som Vly/oc den er nederst i Vandet mercker Guindesot Hectica kaldet.

Den anden Regel. Det Vand som hafver Eyer oc Skum / oc det er grønt eller gult/ det mercker Leffverens store hede/aff den offverflødige vædste Cholera.

Det xviii. Capittel.

Om der sunts eller mand seer Haar i Vandet.

Ond seer stundem i Vandet Haarlocke / stundem ere de grofve / stundem subtilige / stundem mange / oc stundem saa / Herom vil ieg scriffve fire Regle.

Den første Regel. Røde Haarlocke i Vandet eller gule / mercke Nyrenis offverflødige hede.

Den anden Regel. Haarlocke i det Vand som er set / mercke at Nyrene smelte.

Den tredie Regel. Haarlocke udi vandet som ere grofve / oc om de forgaa naar som Giasset røris / mercke Nyrenis forstoppelse / aff tyck oc sey vædste.

Den fjerde Regel. Haarlocke udi vandet som farffvede ere som Olie / de mercke at

Om Siftestel i Vandet.
Icke at de ganske Legeme forsuinder oc aff-
tager / aff den Singe Hectica.

Det xix. Capittel.

Om Siftestel sees i Vandet.

Nar som mand i Vandet seer no-
gen Ting / lige som det vaare Si-
ftestel / Her om vil ieg sætte to
Regle.

Den første Regel. Seer mand Stel
i Vandet / oc den som Vandet lod / haff-
ver ick nogen Kaaldefuge / da mercker
det Hudens wreenhed.

Den anden Regel. Om der sees Stel
i Vandet / oc det Menniske som Vandet
haffuer lade / haffuer pine hos den lønlige
sted / mercker at Blæren er stabbet eller
bullen.

Det xx. Capittel.

Om mand seer Kled i
Vandet.

Si Vandet seer mand offte no-
gen ting lige som Kled / Her om
vil ieg sætte trende Regle.

Den

Den første Regel. Seer mand Aled i Vandet / oc Vandet er aff en Quindes Person / det mercker at hun haffver ont i Moderen aff ofverflødige vædste / oc at hun hafuer den huide syddelse.

Den anden Regel. Om det Vand lucter / udi huilcket Aled sees / mercker Blærens byld / oc at der er Steen i Blæren.

Den tredje Regel. Om mand haffver den Kaaldefuge / oc mand da seer Aled i Vandet / det mercker Snindesot Hectica.

Det xxi. Capittel.

Om der sees i Vandet stoff.

I Vandet seer mand offte nogle smaa ting / lige som stoff imod Solen. Her om vil ieg sætte tre Regle.

Den første Regel. Naar som mand seer nedre paa Bonden af Vandet megen Grand eller Støff / da maa mand saa der paa domme / at det Menniske haffuer pine i Ledemoderne / eller i Ledemoderns Lemmer / lige som er Podagel oc andre saadanne.

Den anden Regel. Seer mand saadan

Støff i Vandet.

dan Støff mit i Vandet / da mercker de
Lungens sugdom / oc en snar Aande.

Den tredie Regel. Det Vand som
er klart / oc haffver en Sky / udi huilken
Sky mand seer Støff som op oc nedfaar /
lige som Solens støff / mercker at en
Quinde er sug met Foster. Men dog skal
mand icke aldelis sætte Troen her til / thi
det skeer offte at en Quinde er sugelig met
Foster / oc mand dette eller noget andet i
Vandet seer / fordi (kand skee) at hun
haffver en ond Complexie / eller hun høl-
der it ond Regimēte. Men det er
offte vist / at mand aff forscreffne Tegn
forsare kand / at en Quindis Persone er
sugelig met Foster / endog det stundem
seyles / som sagt er.

Det xxij Capittel.

Om der er nogen groff ting eller
Materie i Vandet.

Det skeer oc offte / at nogen groff
Ting / store en Kled / er i Van-
det / her om vil ieg sætte tre
Regle.

Den første Regel. Om mand seer
nedre paa Vandsens bond nogen saadan
henge tilfammen / som store Korn / det
mercker

mercker at en Quinde hafver icke hendis
tid/ men er stopper.

Den anden Regel. Om mand saa-
dan Ting seer nedre paa Glassens Bond/
oc om den samme er sort / det mercker
at Quindens Tid haffuer taget offver-
haand.

Den tredie Regel. Om mand saa-
dan Ting seer nedre paa Bonden / som
henger tilsammen oc haffver en graa Farf-
ve/ den som det Vand lod / haffver en ond
Wilt.

Det xxiiij. Capittel.

Om det er Rødde i Vandet.

Eg vil her sætte fire Regle om
Rødde som er i Vandet.

Den første Regel. Vand udi
hvilket lit Rødde er / det mercker
en Byld i Nyrene.

Den anden Regel. Det Vand i hvil-
ket meget Rødde er / oc lireter ilde / det
mercker Blærens Byld. Men er saadant
Vand aff en Quindis Persone/da hafver
hun ey Byld i Moderen.

Den tredie Regel. Rødde udi vandet/
oc om den som Vandet lat haffver/ haff-
ver

Om den ting paa Bonden.

ver Pine under Ribbene udi den høye Side / der mercker Leffuerens Byld.

Den fjerde Regel. Om der er rødde i Bander / oc Menneſket spytter Rødder / eller hafter nogen Byld i Bryſtet / der mercker at den Slinge ſkal bliſve helbred igien.

Det xiiij. Capittel.

Om den ting ſom er nedre paa Bonden / oc er lig en toge Ipoſtaſis faldet.

Om denne toge vil ieg ſætte fem Regle.

Den første Regel. En graa wallige ſky ſom toge nedre paa Glaſſens bond / mercker at Slingen er whorig oc gienſtridig / oc vil icke lættelike lade ſig fordrifue.

Den anden Regel. Om togen ſom er nedre paa Bonden er farſvet ſom Bly / der mercker at den naturlige hede udſtyckis / oc ſaa Døden.

Den tredie Regel. En ſort toge neder udi Glaſſet / mercker Døden.

Den fjerde Regel. Er Toge udi Bander / huilcken ſig uddeler i mange deler / mercker Tarmenis vred.

Den

Vandet i wfordøffvet vædste. 36 414

Den femte Regel. En toge nedre paa
honden som lig er / neden til bred / o: off-
ten til / spisactig / o: om samme Vand
affvet en passelig farfve / det mercker hel-
ed.

Det xxv Capittel.

Om der er i Vandet wfordøff-
vet Vædste.

Det steer offte at lægerne oc de
som Kennistens vand besce / be-
dragis i der at naar som de see
nedre paa Wonden / mit eller
offvest i Glasset / en huid wfordøffvet
vædste / oc de mene at det er toge, om huil-
ken føre sagt er. Her om vil ieg sætte tre
Regle.

Den første Regel. Vand i huilcket
udi den øffverste del en raa wfordøffvet
vædste sees / mercker Brystens siugdom /
oc Aandens irasighed.

Den anden Regel. Vand huor som
mit udi flyder en raa wfordøffvet vædste /
mercker Maffvens oc Tarmenis pine /
Kuld oc Veder som er udi dem.

Den tredie Regel. En raa vædste ne-
derst udi Vandet / mercker at der er en
Byld i Nyrene oc i Lenderne.

¶

Om

Om Stolgangen.

Om Stolgangen.

Til Læseren.

Her til haffver ieg handlet huorledis mand rettelige handle oc dømme skal om Mennistens Vand eller Piss/ her effter vil ieg scriffve de handle / huorledis mand dømme skal om Stolgangen eller om det som fra Mennisten bag udgaar/ Thi mand kand oc her aff dømme huor aff Singen hendis begyndelse haffver / Men Doctores eller Læger beseer denne ret icke gierne/ sordi at hand icke saa vel smagendis er udi deris Afsin oc Næse som Mennistens Vand er / oc vil ieg nu begynde her om at handle.

Det xxvj. Capittel.

Fire ting skulle actis i Stols
gangen.

Na fire Ting skal man giffve act/ naar som mand vil dømme om Mennistens Stolgang/ Det første om den er megen eller føyre / oc om den lig er den Mad som æde er. Thi det Menniste som haffver megen oc stor Stolgang/

Om Stolgangen.

ang / oc æder føye / det Menniste haffver
iden all tiffuel megen ond vædste i sig.
Det skeer öfte i en gammel Singe / at ic
Menniste æder aldelis intet / oc haffver
alligevel megen Stolgang / saa at de som
den see / de forundre dem der paa.

En Læren.

En Læren.

En Læren.

En Læren.

En Læren.

En Læren.

En Læren.

En Læren.

En Læren.

En Læren.

En Læren.

En Læren.

En Læren.

En Læren.

En Læren.

En Læren.

En Læren.

En Læren.

En Læren.

En Læren.

Haffver nogen føye Stolgang / oc
hand æder meget / der er ic Tegn der til
at hand føye vædste i sig haffver / oc at
Naturens uddeiffvende krafft er skøbe-
lig. Thi skal mand vijslige oc skickelige
handle med saadanne / Naar mand dem
rense eller purgere vil / oc icke med dem
handle som nogle vforstandige giøre / oc
som dem purgere all den stund der noget
af dem vdkomme kand / huor af de stor Skade
faar / De vforstandige oc vlærde Presters /
Muncke / Munder oc fordærffuede Riob-
mend som dem for Læger udgiffve / de
holde icke aff nogen Purgas / uden hand
giør femten eller tiffue Stolgang / de
rense oc purgere mangen fra heibred oc
Liffue.

Det xxvij. Capittel.

Om den lod oc farffve som i
Stolgangen findis.

P ij

De

Om Stolgangen.

Huid.

D En første Farffve er den huide Huid Stolgang mercker Phlegmatis vædskis offverflødighed / Gipseum kaldet. Men er Farffven hud / da mercker den at den vædste Cholera haffver ick sin rette flød i Farmene / huoraff mand dømme maa / at Gallen er forstoppet / mercker oc offte den Gulesor.

Gul.

Den anden Farffve. Er Stolgangen lit gul / det mercker Sundhed oc en fuldkommelig fordøffvelse / dog met saa stel / at den er ick for vød / eller for tør / eller oc blandet met nogen anden ring.

Rød.

Den tredie Farffve. Er Stolgangen rød / den mercker at den røde Cholera offverflødige flyder ind i Farmene. Huoraff almindelig gierne følger Leffverens flydelse.

Røst.

Den fjerde Farffve. Er Stolgangen farffvet som røst / det mercker at den wnaturlige vædste Cholera eruginosa haffver offverhaand. Er hand grøn / da mercker hand den grøne Cholera. Men mand skal oc vel tilsee / at mand ick anseer Phlegmā vitreum, for Cholera viridem.

Sort.

Er Stolgangen sort / den mercker stor forbrendelse / men dog ick at Sengen kommer

ner stedse aff hede / Thi at Stolgangen
 lifver offte sort aff lang forstoppelse o^r aff
 tor rørelse / lige som det seer naar mand
 haffver Tarmenis vred / Cholica passio
 kaldet.

Naar som Stolgangen er farffvet
 som Bly / det mercker almindelig gierne Bly.
 Døden.

Det xxviii. Capittel.

Om Stolgangen eller Wenni-
 skens møgs luct.

En tredie Ting som mand udi
 Stolgangen acte skal er Lucten/
 Thi some Stolgang lucter intet / oc
 det kommer aff stor Kuld / oc mercker den
 offverflødige vædste Phlegma insepdatum
 kaldet / Some Stolgang haffve en sterck
 oc sur luct / lige som Edicke / eller noget an-
 det som saltet er / mercker oc som sagt er.

Det xxix. Capittel.

Om den fierde ting.

En fierde ting / som udi Stol-
 gangen actis skal / er at mand
 skal hafve act der paa / huorledis
 det sticket er som vdkommet er / Thi some
 Y iij haff.

Om Stolgangen.

haffver skumpaa sig/ oc mercker hede/ som
opererer i den offverflodige Vædste/ eff-
ter Stolgangis farffvis leylighed.

Som Stolgang udgaar med stort
Væder/ oc mercker stundem Tarmenis
vædste o. fuld. Stundem aff den Viad
som Væder fra sig giffver/ lige som Vøn-
ner oc Roer giøre.

Blod.

Som Stolgang er fed som Smør
eller andet Fed/ den mercker at den natur-
lige Fedme bortflyder aff offverste Lem-
mer.

Sed.

Stundem gaar der Blod ud med stol-
gangen/ saadant kommer stundem aff alle
Lemmer/ Stundem aleniste aff en sted/ el-
ler oc aff tuende steder/ lige som fra Leffve-
ren/ eller aff de Aarer som i samme sted ere/
huor i Tarmene ere vundne. Stundem
kommer den fra Milten. Stundem aff de
gyldene Aarer som ere bag i Arben. Her
om er ydermere handler i det Capittel om
Blodfor. Stundem udgaar der store sty-
cker/ lige som der vaare store Rødd/ oc saa-
dant kommer stundem fra Leffveren/ oc
stundem fra Tarmene. Stundem kommer
der ud/ huor slimactige stycker/ oc er intet
andet end Tarmenis Staffvelse/ Stundem
kommer der oc store stycker fra Tarmene.
Stun-

Stundem gaar der rødde ud med Rødde.
Stolgangen / oc det mercker at der er no-
gen Byld sonderbrøst er i Læffveren eller
udi Tarmene.

Der udgaar oc stundem met Stol- Steen.
gangen Steene / somme saa store som Ha-
felnødder / de mercke Lædemodernis offver-
flødige stor kuld oc vædste / oc den vilse
Død / met en langvarendis Singe før
end Døden kommer.

Ende paa denne Bog.

En liden Bog
om Pestilens Aarsage / forva-
ring oc Lægedom der imod / tilsammen
dragen aff Lærdemends Bøger / aff
Henrick Smidt udi Malmø / oc først
udgaaet ved Prenten Año M. D. xxxv.
Nu offverseet / forøget oc for-
bedret Anno 1557.

Prentet i Lübeck.

Er lig oc be
Claus Bine
wi ndrundt
oc Raad i
Malmø lyste
min ndmpe
fartige for
Jere Cl
oc fadd
Mange
Skrift
se Bog der v
Mosi Bog der
Mosi Bog der
Bongers Bog
lære et er be
ma holdt oc
oc hans be
all vnder
bevise for
besværlig
tænde me
delis ind
Byd dog
haffre glo
paa Guds
hand vil
hans elste
er vor St
ander et
haand oc
til Rast
som wi

liden **Erlig oc velbyrdig Mand**

Claus Vrne til Velteberg/ Pro
 nest udi Lund/ Kongel: Majestats Mand
 oc Raad / ynster ieg Henrick Smid udi
 Malms lycke oc Salighed / Disligeste
 min ydmynge vilie tieniste / aff min
 fattige formue / nu o alrid.

Iere Claus / synderlige gode Ven
 oc Sadder / I vide vel at der findis
 mange steder udi den hellige
 Skrifft / oc serderlis udi den 4. Mo-
 se Bog udi det v. oc ix. Cap. Oc udi den iij.
 Mosi Bog / udi det xxvi. Cap. Oc udi den iij.
 Mosi Bog / xxviij. Cap. Disligeste oc udi den
 i. Kongernis Bog / udi det viij. Cap. at pesti-
 lence er en besynderlig Guds straff oc Vrede /
 met hvilcken hand straffer / dem som hannem
 oc hans hellige Ord foracte / oc hannem udi
 all wgudelighed met store groffve Synder
 høylige forrørne. O effterdi at denne er en
 besynderlig Guds straff da fordriff vis hand
 tuende mgade. Først at mand giff ver sig al-
 delis ind til Gud / oc bekiender oc angre sin
 Synd / dog icke som Cain / Judas / oc andre
 haffve gjort / Men mand skal oc forlade sig
 paa Guds Naade oc Mistundhed / saa at
 hand vil vere oss naadig oc barmhertig for
 hans elstelige Søns Jesu Christi styld / som
 er vor Frelser oc Talsmand hoss Gud. Det
 andet er / at mand skal sætte alle ting udi Guds
 Haand / oc bruge saade middel som hand der
 til stæfft haffver / som er Lagedom. Oc naar
 som wi saaledis handie / da gaar det vel til /

X v

I hvor

Lübeck.

Fortalen.

I huorledis det gaar til met oss/naar som det
gaar effter den ewige Guda forsiun oc vilie.

Kiere Claus synderlige gode Ven/ for end
ieg noget ydermere handler udi denne min
Bog / vil ieg her bescriue huad pestilente
ere som Lægerne hende bescriue. Pestilente
er en ond Kaaldesuge som kommer aff on-
forgiftige Dæder oc Luct/aff huilcket Men-
nistens nature oc Blod forderfvis / oc naar
som Mennisten drager den onde forgiftige
Luct ind udi sig ved sin Nander/da gaar hun
indtil Hiertter/der blifver saa der aff forgif-
vet oc befenger / oc naar som it Menniste er
saa befenger / da forgifver siden det ene det
andet.

Kiere Claus synderlige gode Ven / huor-
ledis det ene befengde Menniste forgifver det
andet/oc huorledis de som befengde ere stul-
le sticke oc holde sig / scriuwer Doctor Mor-
then Luther saare herlige udi denne Bog/om
mand maa fly for Døden oc pestilente / huil-
cket hans Raad oc Lærdome saare nyttelige
ere/thi vil ieg dem her indføre/oc dem bruge
til en fortale udi denne min Lægebog om pe-
stilente oc Læder / hues Ord saa lunde:

Doctor Morthen Luthers raad om pesti-
lente Somme synde for saare paa den høye
side/oc ere formeget dierfve oc dristige/riste
oc forsøge Gud/oc lade alting staa oc fare oc
forarte det som de stulle hielpe dem mer mod
døden eller pestilente oc anden Siugdom:
som ere: vrtter oc Lægedom/oc ville icke bru-
ge dem/oc de sty huercken sted eller personet/
som ere befengde oc forgifve mer pestilente/
men

men de drickede double oc collatie met dem / oc
der met vilie de bevise at de ere frimodige/
driftige oc wforførede / oc de siige saa: Det er
Guds straff / vil hand bevare mig for pesti-
lente / da giør hand det vel uden alle Vrier
oc Lægedom.

Saadant er icke at lyde octro Gud / men at
friste oc forsøge hannem. Thi Gud haffver
stafft Lægedom / oc gifvet oss Fornuft til at
forestaa vor Legeme / oc der met bevare / at
det kand vere karst oc helbrede / oc lefve saa
lenge Gud vil. Huo som nu saadant icke bru-
ger / der met hand vel maatte oc funde / uden
sin Næstis stæde oc forsmælse / hand forkaster
self sit Liff / oc see sig vel til at hand findis icke
at vere sin egen Wanddrabere saar Gud.

Thi met denne viff maatte oc nogen met-
same stel forsinaa oc foræcte Mad / Dill / Hult
oc Blæder / oc vere driftige i sin tro oc siige: Vil
Gud bevare mig for Hunger / Tørst / Kuld oc
Stost / det kand hand vel giøre / uden Mad / oll
oc Blæder / oc vilde lade det saa bliffve / oc
huercken aade eller drucke / Ja viffelige vaare
saadan en sin egen Wanddrabere. Oc der met
saa meget mere / oc er end grueligere / at en
saadan forkaster sit Liff / i det at hand icke
styer pestilenten / eller hjælper til saa meget
som han em mmelige er / at stille det som mand
kand fare i de af / men fordersyer oc forkaster
mange flere met sig / som af saadan Siigdom
forgiffvis / som ellers vel bleffve leffvendis /
om hand hafde røctet sit Legeme som hand
er plictig / oc er saaledis styldig i sin Næstis
Død / oc er offte Wanddrabere saar Gud.

Saa

Fortalen.

Sandelige saadanne Menniste ere lige som/ naar Ild vaareløs i it Huss/ eller nogen By brende / oc ingen hiulpe eller reddede/ men lode Ilden saa freimgang / saa at den ganste Stadt opbrende / oc diffimellem sagde. Vil Gud / saa frier hand vel denne Stadt uden Vand eller at flycke.

Ney icke saa min Kiere Ven / det er icke saa vel flyt/ men brug Lægedom/ tag til dig huud som dig hiulpe Kånd / brent Enebet oc andre gode velluctendis Vreter / oc giør røg aff dem udi din Stue oc alle steder/ baade i Hussene/ Gaard oc Estræder / sty personen oc steden som er befengt/ om din Næste dig icke behoff hafver eller du icke forens hannem bepligtig est / eller hand dig icke tilliuder / oc giør lige som den der gierne ville dempe voffue Ild. Thi huad er Pestilence andet / end en Ild/ som icke brender Halm / Huss/ eller. Straa tag/ Træ eller Tømmer / men forderffver Liff oc Krop. Oc tendt saaledis / den onde Aand vor Wven haffver ført paa oss aff Guds tilladelse/ en suar forgifftig oc dødelig Siugdom. Thi vil ieg først bede Gud om sin naade / at hand vil mistunde sig ofver oss. Dernæst vil ieg see mig vel faare oc forvare mig / oc giøre Røg mod den onde forgifftige Luct / Jeg vil gifve oc tage Lægedom oc Vreter til mig/ oc fly steden oc personen/ huor som mand haffver mig icke behoff/ paa det/ at ieg icke self stal forkaste mit Liff / oc maa vel stee mange andre flere met mig/ der ieg kunde vere en stor aarsage til dertis Død / met min forfømmelse / naar ieg dem saaledis for-
gaffve.

Wil min
bref oc kalde mig
gerd. Da hafver
mager som Gud
oc er ieg icke flyt
nogen anden Ma
neste.

Men der som
is behoff / da vil
for samme hannem
hans Huss eller pe
ieg vil gaa fra til
som farre sagt er.

See/ dette er en
der huert den reu
heller der mer fr

Idemere / den
ge oc er blifven ne
adels men saa at
sig/ hand stal fly o
icke strax vil vere

uden saa er at der
mand bær at see
hannem i sin ne

land icke hiulpe
Saa bær hannem
oc rættig aff sin

sin nød oc trang
sig til huert man
lig der som ha

trang til. Paa
omme udi lig
ver verer / eli

eller pestilence

gaffve. Vil min Hætte oc Gud / her offver
hafve oc kalde mig / da finder hand mig alli-
gevel / Da hafver ieg giort mit der til / saa
meget som Gud gaff mig naade oc lycke til /
oc er ieg icke styldig udi min egen / eller udi
nogen anden Mands død met min forsom-
meise.

Men der som min Næste hafver mig alde-
lis behoff / da vil ieg ingelunde forsage eller
forsomme hannem / oc da vil ieg huercken sty-
hans Husseller persone i nogen maade / men
ieg vil gaa frit til hannem / oc hielpe hannem /
som førre sagt er.

See / dette er en retsindig gudsfryctig Tro /
der huercken vrevels eller fortrøden er / oc ey
heller der met frister Gud.

Ydermere / den som hafver haft pestilen-
ge / oc er blefven noget til pass igtien / dog icke
aldelis men saa at hand fand noget behielpe
sig / hand skal fly oc holde sig fra Soldæet / oc
icke strax vil vere i omgengelse met andre /
uden saa er at det gioris behoff. Thi lige som
mand bør at see hannem til gode / oc hielpe
hannem i sin nød / naat som hand ligger oc
fand icke hielpe sig self / som førre sagt er /
Saa bør hannem oc at vere saa from dydelig
oc æræctig aff sig / men hand er nu hiulpen af
sin nød oc trang / at hand skal icke strax gifve
sig til huer mand i omgengelse / oc besynder-
lig det som hannem drifver ingen nød eller
trang til. Paa det at ingen skal mer hans vilie
komme udi lige saadan fare / som hand haf-
ver vetet i / eller vere andre aarjoge til døden
eller pestilence / fordi saa som Vismand siger :

Huo

Fortalen.

Huo som elster Vofven eller Saren/hand fader oc forderfvis gietne i hende. Om nogen en Stad vaare saa fast i fin Tro / oc sette sig derfaare i sit Sind / at hand valde bliffve til stede / om hand kunde der met vere hans Næste til gaffn oc hielp. Oc her lige imod saa forsiunlig / at det som ingen nød er til at hand da hiulpe met alle andre saa meget som muligt er / at afverge oc stille saadan forgift huor met hand kunde / da stulde det / maa vel sees / saetis i den Stad / oc icke saa mange døder / som der gior / naar som ingen vil tage vare / eller hielp at redde.

Men naar som det gaar saa til / at en part ere saa forfærdede oc forstreckede / at de strax fly oc stytte intet der om / huor det gaar deris Næste / oc lade hannem ligge for sig self udi den store nød oc trang. En anden part ere formegit dristige oc kone / oc stytte intet om det / men de lade aldelis tilstaa / huercken verie eller redde dem self eller andre / men snarere formerer oc hielper til at Hellsoten oc Pestlenge komer flux nu mere oc mere paa gangs / der haffver Diefvelen gaat at gior / oc hand fand saalunde lempelig nock kaste oss paa / baade Død oc huad wi ycke hand vil. Thi her met forrønis paa begge sider baade Gud oc Mennisten storlige / her met i fristelse / det at de friste vor Hære oc Gud / der met mistro / twiffel oc vantro / i det at de icke tro vor Hære / oc ey bevise deris Næste den Aierlighed oc tjenstactighed som dem burde saa ieg er ingen dem som flyer uden Diefvelen / oc beho. der alligevel saaledis den som bliffver /

er / oc den som flyer / saa at ingen undgaar
hannem.

Her ofver ere nogle end fast slemmere oc
irgeret / saa at naar de ere betende met pesti-
lenge / da holde de den saahemelige oc lønli-
ge met dem self / oc udgaa iblant Soldene / oc
de hafve saadan meninge. At huor som de
kunde der met betende oc forgifve andre / da
stulle de selfve blifve fri oc helbrede igien / oc
de gaa faar den skyld paa Gaaden oc udi Hus-
sene / paa det at de maatte komme pestilensen
fra dem oc paa andre / oc de stundem deris
egne Børn / eller deris egne Tieniste Tynd /
eller oc andre henge om deris Hals / oc der
met vilde de redde dem self. Oc de tro icke at
Dieffvelen hjælper der til oc drifver det Spil /
at det saaledis steer oc gaar.

Jeg haffver end vel hørt / oc det er mig
sagt / at nogle ere vel saadanne fornuifflede
Skaldte / at de for det ene gaa iblant Soldet /
eller løbet Hussene met deris pestilenge / for-
di at det fornyder dem oc er dem leet / at pe-
stilenge haffver der icke oesaa byt / oc fordi
ville de føre den der ind / lige som denne sag
vaare saadant it stimp / som det er / at naar
som nogen vil gjøre en anden i skaldhed / oc
sætter Lopper i en andens Skindfortel / eller
en neffve af Sluer i en andens Stne. Jeg veed
icke om ieg skal troet / at saadant skal ver-
sand / et det sand da ved ieg icke huor saare
ieg skal holde saadanne / enten faar Menniste
eller faar Dieffle. Men sandelige mand
finder stedse forgiftige onde Menniste Gaa-
er oc Dieffvelen icke lad til it snedigt skald-
hed

Fortalen.

hed at komie aff sted ved saadanne sine Com-
paner oc Staalbrødre. Men der vaare mit
raad / at huor mand funde saadant / at Byfo-
geden eller Commeren roge dem ved dets
halff / oc antvorde Bødelen dem i Hender / oc
lode hannem handle met dem / lige som mer
den der met fr villie myrder oc ihuelsen sin
Broder. Thi huad ere saadanne Menniske
ander / end rette lønlige glubmordere udi en
Stad eller By / som løbe oc omkring forst her
oc saa der / oc lønlige myrde en anden / oc det
skal doghede at ingen hafver det giort. Lige
saa gaa oc disse her omkring / besmitte oc for-
gifve her it Barn / der en Quinde / oc ingen
skal hafve det giort / oc der til met gaa de oc
lee oc gnise / lige som de hafde giort fuld vel.
Det vaare fast bedre at mand i saadan ma-
de boede blant vilde Diur oc viltellige Crea-
tur end haff saadanne Myrdere. Jeg reed
intet at predicke for disse Manddrabere / thi
de acte ingen predicken. Jeg vil befale Offi-
cigheden dem / at de til hielpe at raade dem
bød / dog met ingen anden Lagedom / end
met Bødelens.

Gud hafver selff i det gamle Testamente
befalet / at de som Spedalske vaare / stulde
vere stulde fra andre Menniske / oc maatte icke
heller bo i Stederne haff ander Sold / men de
stulle bouden for Stederne / paa det / at de
stulde icke besmitte andre. Huor meget mere
stalle wi oc saa giøre udi den farlige Pestilen-
ge / eller udi andre forgifftrige Siugdommer /
de som saa snart oc end snarere fenger oc be-
tender end nogen Spedalske siugdom giør.
huo

hoo som heldt d
baent met saad
villige holde
helpe sig met ra
hannem udi sin
nødt hafver giff
den forgifftrige
dempis / icke alle
soners styld / m
maatte snart blif
de hende / saa sin
blant andre. Thi
ne pestilente son
eignerer hun er a
besmitte / oc a
Lucien / Gud va
væn / Men ellers
ret forsomme
h

Fortalen.

422

Huo som heldst der bliffver forgiffven / aller
derent met saadan Siugdom / hand stal strax
delvillige holde sig fra Soldket / oc strax lade
hielpes sig met raad oc Lægedom. Mand stal
hannem udi sin nød / som tegtilforn aldelis
nød haffver giffvet tilkiende / paa det / at saa-
dan Forgiffi fand udi tide nedtryctis oc for-
dempis / icke alleniste for en eller tuende pers-
soners skyld / men den gantste Menighed
maatte snart bliffve forgiffven / om mand lo-
de hende saa sin fremgang / oc saa komme udi
blant andre. Thi saaledis er det nu met den-
ne pestilence som nu her udi Vttemberrig
regnerer / hun er alieniste kommen aff saadan
besmittelse / oc aff ingen anden ting. Thi at
Luften / Gud vere loffvet / er end nu sund oc
reen / Men ellers aff forfengeligt Hoffmod oc
ret forsummelse er saadan pestilence
hid kommen.

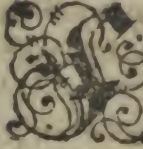

3

Her

Fortalen.

Her endis Doctor Mor-
ten Luthers Raad om legemlig
Lægedom : De følger her nu effter ham
Raad om Siælens oc Samvittrig-
hedens Lægedom.

 Vrst skal mand formane Fol-
ket at de gaa til Kircken / oc høre
predicken / oc lære aff Guds Ord
huorledis de skulle leffue oc dø / thi
skal mand giffue act paa dem som groffue oc
vforstandige ere / saa at de slæt oc aldelis for-
acte Guds Ord / oc stytte intet om det / den
stund de leffue oc ere første oc helbrede. Lige
her imod skal mand lade dem ligge i deris nød
oc Slugdom / oc intet mere stytte om dem
met mindre end at de diff alverligere met
Hiertens suet oc graad beuise oc tilkiende gif-
ue deris anger oc bod. Thi at den som icke an-
derledis leffuer end som en Hedning eller
Hund / oc haaffet der icke obenbarlige angret
oc fortrødt / den ville wi icke heller giffue Sa-
cramenter / oc ey heller acte hannem for en
Christen. Men lige som hand leffde / saa maa
hand oc dø / oc see sig self fore. Thi wi skulle
icke fæste perler for Swin / oc ey heller Hellig-
dom for Hunde. Mand finder vel / diff vær-
mange groffue forstockede oc fortredne Men-
niste som huercken / men de leffue eller naat
som de dø / sørge eiller befinde dem noget til de-
ris Siæl / de gaa saa hen indtil de blifue singe /
oc dø saa hen lige som en Stock / som huercken
Sind eller vid er ndt.

Det

Der ande
kerede sig til
Synderens be-
samme Soet
værende Dag
mit sin Tæste
det / om vor
nden blifue se
ren eller Capp
da funde self
saaretaa / oc
self / Men fun
Gud i vold.
ligt / at hvor se
mange Singe
eller tre predi
funde Komme
deris hær se
Christen Men
døds id Kom
De som
forfæmmelige
tyld / oc maa
Regenstaf der
Dag holde
Altere til red
forfæmmet der
foet / til hæl
oc æfter dem
Til det
vil hafue oc
Cappellan
mer det all
tager form

Det andet er/Alt huer skal i tide sticke oc
berede sig til Døden / met Scrifftemaal oc
Syndernis bekiendelse for Gud / oc gierne
anamme Sacramentet huer Otende eller St
ortende Dag en gang / forsiune oc forlige sig
met sin Næste / oc giøre sit Testamente / paa
det / om vor Herre Klappede paa hastelige/ oc
tiden bliffve forstæket / før end Sogne Her
ren eller Cappellanen kunde komme/ at hand
da kunde selff hans Siæl noget besørge oc
faarestaa / oc icke for den styld forsømme sig
selff/ Men kunde alligevel befale oc giffve sig
Gud i vold. Thi det er icke heller vel muel
ligt / at huor som stor Død er / oc der ligge
mange Singe/ oc det icke heller ere uden tue
eller tre predickere eller Capellaner / at de
kunde komme til alle/ oc da først lære oc un
derrise huer serdelts / i alle de ting som ic
Christet Menniste bør at vide / før hans
Døds tid kommer.

De som her i ville vere lætsindige oc
forsømmelige / da skal det vere deris egen
styld / oc maa de det selff forsuare oc giøre
Regenstaf der faare/om mand kand icke huer
Dag holde en besynderlig predickestoel oc
Altære til rede for deris Seng/ men de haffve
forsmaat det almindelige Altære oc predicke
stoel / til huldet Gud haffver daglige kaldet
oc efter dem.

Til det tredte. Der som mand nu endelig
vil hafve oc begere Sogne Herren/ eller nogen
Cappellan til sig/ da skal hand kalde dem til sig
met det allerførste oc i tide / før en Sengen
tager formeget offverhaand / oc den Stund
hand

Fortalen.

hand haffver sit Sind oc Fornufft til at besin-
de / oc kand forstaa sig noget. Dette siger ieg
for den styld / thi der ere mange til som ere saa
forsømmelige / at de sige icke til før end Si-
len sidder saa gaat som yderst paa Tungen / oc
de kunde saa gaat som intet tale / oc der er søye
stel oc vid i dem. Oc da bedede som der haff-
ere; Alere Herre siger oc læser hannem noget
gaat faare etc. Nu ville de at mand skal gjøre
det / Menden tid den siuge bleff først siug / oc
kunde end da noget støde / da ynstede hand
icke en gang at mand skalde gaa til hannem /
men hand sagde: Ey det haffver ingen nød /
ieg haabis det bliffver vel bedre. Huad skal en
from Sogne Herre gjøre met saadanne Sold-
som huercken sørge for Liff eller Stal / men de
kefve oc dø som it Sult / eller som is ander
wstelligt Diur / oc nu skal mand icke sige han-
nem Evangelium faare / oc gifve hannem Sa-
cramentet før end udi det sidste Dyneblid /
Lige som de her til dags haffve gjort udi
Pafvedømmet / den tid de huercken spurde
huad Tro de haffde til Gud / oc om de vilste
noget at sige aff Evangelio / men de stoppede
dem Sacramentet i Halsen / lige som udi en
brødstock.

Ney icke saa / men den som icke kand tale /
eller gifve Tegen fra sig (oc serdelis om hand
det met vilie forsømmer) Huad hans Tro er
om Evangelio. Oc huorledis at hand begerer
Sacramentet / da ville wi ingelunde gifve
hannem det. Thi off er befalet / At wi skulle
icke gifve de vantro wgdelige Menniste det
hellige Sacramente / men dem som tro / huil-
cke

et som kunde be-
di andre maa sa-
w ere aarsagede
der er ingen be-
dom / formant
Aere Clau-
delbyrdighed d
a Anno M. D.
for suar paa den
oc serdelis udi
de i Kiebenhaff
piste Anno M. D.
acter at vere off
Martins Luth
beste paa den
færet at Luthen ha-
dfingen naar i
følgen naar en for-
nem saa mange Li-
rog. Jeg lod i sa-
de Pestilengen
gaa ved Prenter
aar sage / forvar
byrd: ghed til
gens indbygge
den tid naar in
de scressvott pa
saadan handel
offret seer / fe
besynderlige
oc sorgiffi /
smitte de gam-
være i det at
en betract

Se som Kunde bekiende oc opregne derts Tro.
De andre maa fare deris vey/ lige som de tro.
Wi ere aarsagede oc wstyldige der udi / fordi
at der er ingen brøst paa vor predicken / Læ-
dom / Formaning / Trøst oc besøgelse.

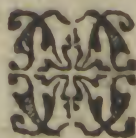
Kiere Claus synderlig gode Ven / Eders
Velbyrdighed dragis uden tvil vel til minde/
at Anno M. D. xxxvj. vaar her udi Riget en
stor suet Pestilence / som tog mange aff dage/
oc serdelis udi Malmø / lige som hun oc gior-
de i Rishenhaffn. Anno M. D. xvi. Oc disti-
geste Anno M. D. liij. Hvilken pestilence teg
acter at vere off paa Komien/ lige som Docter
Martinus Luther scriffver om den Vittem-
berste pestilence / Thi mand haffver icke for-
saret at Lucren haffver veret wren siden Sue-
desingen vaar / Anno M. D. xxx. Hvilken vis-
seltgen vaar en forgiftig ond Luct/ som igien-
nem saa mange Land slog / oc mange aff dage
tog. Jeg lod i faaresagde / M. D. xxxvj. Aar/
der Pestilentzen her i Riget saa regerede / ud-
gaa ved prenten en liden Bog om pestilentzis
aarsage / Forvaring oc Lagedom eders Vel-
byrdighed til vilie oc tjeneste / oc menige Ri-
gens indbyggere til nytte oc gaffn / thi paa
den tid vaar ingen her i Riget som noget haf-
de screffvit paa vort Danste Tungemaal om
saadan handel. Gamma Bog hafver teg nu
offverseet / forøget oc forbedret met nogle
besynderlige Capitteller om at stilligt Eder
oc Forgift / huor aff mand see kand / huor
sittig de gamle vise oc forfarne Læger hafue
veret / i det at de met all stid hafue offret vey-
et oc betractet alle de ting som Menniskens
3 iij lege

Fortalen.

legeme stæde eller forderffve fundet vere sig
 Singdom / Forgiffit Eder eller noget ander/
 dem haffvet ieg effterfuldt / oc tilsammen læst
 de Legedomme som tiene til dem som met
 Eder forgiffne vorde / paa det at de stulle haf-
 ve noget / met huilcke de dem hielpe stulle om
 de bliffve forgiffne.

Men den Aaenit at forgiffve sin Næste
 met Eder brugis sielden (Gud stee loff) her
 udi vore Land / Men udi somme andre Land
 er den almindelig / Det Eder som wi bruge
 mod vor Næste / er Kniff / Sverd oc Spiud /
 her met forgiffves mangel / diff vær / oc set
 delis naar som wi ere druckne oc fulde / &c.

Kiere Claus denne effterfølgendis Bog
 vil ieg atter lade udgaa paa Prenten / under
 eders Velbyrdighed bestyrelse oc bestermel-
 se / oc beder eders Velbyrdighed ydmygeli-
 gen / at i ville tage dette mit Arbeyde til tacke /
 lige som i føre gjorde met mine andre Bøger /
 oc mig hoff de avindz Singe / som stedse
 laste oc stende it fremmet Arbeyde / oc selff
 funde intet gaat gjøre bestyrte oc besterme.
 Her met eders Velbyrdighed met alt i vel
 ville / den evige Gud befalendis / Screffvet i
 Malmø / den v. Dag Junij som varping-
 afften. Anna M. D. Lviij.

Re

425
**Regi str eller Taffle paa
denne Bog.**

Om Pestilens his Aarsage oc begyndelse.
i. Cap.

Pestilens his luctens tegn. ij. Cap.

**Huorledis mand skal holde sig / naar
som Pestilens ke regerer.** iij. Cap.

Om Mad oc Drick. iiij. Cap.

Om Søffn. iiij. Cap.

Om Bad. iiij. Cap.

Om Aareladelse. v. Cap.

Lægedom for Pestilens ke. vj. Cap.

Bolus Armenus oc Terra sigillata.
huorledis de beredis. vj. Cap.

Om siuglige Quindfolck oc Børn.
vij. Cap.

**Huor til mand skal lucte naar som mand
udgaar aff Huset.** viij. Cap.

Lægedom faar de Rige. ix. Cap.

**Er nogen befengt / huorledis det fand
forfaris.** x. Cap.

Farlige onde tegn. xi. Cap.

**Huorledis der skal handel is met den som
er befengt.** xij. Cap.

Tørster den Siuge. xij. Cap.

3 iiij

Hier

Register.

Hiertet at styrcke. xij Cap.

Om Hæffuelse eller Pestilenske Byld.
xiiij. Cap.

Forgiffues nogen met Eder. xiiij. Cap.

Om mand redis at mand hæffuer taget
Forgiffet til sig. xv. Cap.

Forgifftige Orme oc Diur huorledis de
skulle fordriffues. xvj. Cap.

Bides nogen aff en Hugorm. xvij. Cap.

Eder Koppes sting. xviii. Cap.

Om Vi oc oc Brymse. xix. Cap.

Bidis nogen aff en Kat. xx. Cap.

Bidis nogen aff Rotter. xxi. Cap.

Om it fastendis Menniske bider nogen.
xxij. Cap.

Forgifris nogen aff nogen Quinde.
xxiiij. Cap.

Hæffuer nogen ædt forgifftigt raadde
Kidd. xxv. Cap.

Ende paa denne Tasse.

Det

Det i. Capittel.

Om Pestilenzis Aarsage oc begyndelse.

Dad Pestilenz er / oc huorledis den aff Lægerne bescriffues / er offven faare sagt : Nu vil ieg tale om Pestilenzis aarsage som er treende. Den første er som alle naturlige Væstere sige / nogle besynderlige Stjerners indskyndelse / huilecke som Blandet / Jorden oc Luften forgifue / lige som almindelige gierne Steer / naar som Solens oc Maanens for mørckelse Steer / Oc naar som de offuerste Planeter / Saturnus / Jupiter oc Mars komme tilsammen udi Jomfruen eller udi Tvillinge / oc Herren aff det opfarendis Tegn er samme tid udi Øster / oc Maanen er da befengt med nogen vlycksalighed.

Anden aarsage er ond damp oc røg / som med Luften beblandet er / som aff Jorden opfarend er aff Hullet / Græffuer oc Stæder / der som forgifftige Diur ligge i / eller aff den sted huor som døde Menniskes Kroppe offuer Jorden vjordede eller vbe-graffne ligge / dend fand oc vel komme aff den sted som de Jordede ligge. Thi Skulde mand haffue en besynderlig sted uden faar huer

Om pestilents årsage

Riøbsted under den obne oc klare Himmels
huor som mand skulde jorde døde Menni-
kers kroppe / Huor som Solen oc Luften
saadan ond damp (uden Menniskens store
skade oc fordærvelse) kunde forære. Saa-
danne steder haaffde Jøderne udi det gamle
Testamente. I i Endskland oc i Francke-
rige findis endnu mange saadanne steder.
Her om scriffver Doctor Morten Luthers
idenne Bog / om mand maa sijn for døden
oc Pestilente. Vor naadige Herre Kon-
gelige Mayestat / haaffver oc her om ladet
udgaa it almindeligt bud oc befaling / at
for huer Riøbsted her i Riget skulle udvel-
gis oc tilstikis en sted / huor som Døde
Mennisks kroppe skulle jordis.

Luften for giffvis oc aff det Vand / udi
huilket døde Fæ / Hør / Hamp / oc andre
saadanne ting ligge / som giffve ond luet
aff dem Jisten udi saadanne Vand for-
giffvis / disligeste oc Fæet som dricke aff
samme Vand.

Luften for giffvis oc aff fule Kende-
ne / aff døde Hunde / Katte / Suin / Høns /
Køtter / aff Suinemøg / aff Menniskens
møg / som paa Gaderne oc udi Stæderne
ligger / Offrigheden skulle hafve god act oc
til siun at saadan wreenhed bleffve ick e lage
paa

paa Gaderne oc udi Stæderne. Det vaar
 Israels Vorn bødet at de skulde giøre ic
 hul udi Jorden / naar som de vilde giøre
 deris Mag / oc siden skulde de strabe Jord
 der paa / som wi læse Deut. xxij.

Hipocrates Læge siger / at Menniste-
 ne oc alle Dine opholdis aff trytting / som
 ere: Mad / Driick / oc aff Luten / men Luc-
 ten er det alsom snariste for alle ting / aff
 huilcken wi snarist forvandlis / thi den in-
 dragis igiennem Lungen / til Leffverens
 brøn / som er: Hiertet / aff huilcket alle Le-
 gemens leffvende Aander deris opholdelse
 haffve. Inddragis den som reen oc ube-
 smittet er / da vddelis den oc saaledis udi de
 andre Lemmer. Men er den wreene / besmit-
 telig / oc forderffvelig / da vorder Hiertet oc
 alle Legemens Aander forgifne / besmittede
 oc wrene. Thi samtycke alle Læger endrecte-
 lige / at den største oc ypperste Aarsage aff
 denne Siugdom / er ond Luct / huilcket
 som aff ret Nature er Hiertens Wben oc
 Siende. Thi skal mand (om det mueligt er
 oc see kand) fly met det første aff den sted /
 som ond forgifftig Pestilenzis luct er / til
 den sted / huor som god sund oc reen Luct
 er / oc huor som Pestilenzis icke haffver re-
 geret ic halfft Aar tilforn / mand skal ey
 heller

Pestilentzls Tegn.

Heller for snart komme tilbage igien til den
sted aff huilcken mand flyde.

Pestilente kommer oc stundem aff Aarsens
fire rider / som ere : Vinter / Vaar /
Sommer oc Høst / naar som de ickē haffue
deris stik som dem bør at haffue vdi kuld /
verme / vaar oc tiurt.

Det ij. Capittel.

Pestilentzls luctens Tegn.

In disse Tegn kand mand forsare oc
vide at lucten offte forvandelis / nu
regner det / oc strax sin Solen igien.
Naar som Solen sin oc der gaar for hen-
de en tyck Tage / huilcken hun ickē kand
fortære / oc lucten sinis at vere fuld aff
Stoff. Naar som der steer stor oc mang-
faaldig forvandling vdi lucten paa en dag.
Naar som der vaaxer vdbartis paa Men-
nistens legeme atskillige slags Vylde.
Naar som de Jngle som van ere at haffue
deris bolig oc verelse paa Sletten / forlade
deris Hø / Vnger oc Rede / oc fly op paa
Viergene. De som haffue deris værel-
se oc Reder paa Viergene / fly ned paa
Sletten / lige som Vøgen / Starre de gis-
re / Spurge haffue serdelis saadan nature /
som

som lærde Mænd om dem scriffue/ieg haff-
ver oc udi sandhed det forfaret aff dem som
her paa haffue giffuet act / Di naar som
Luften haffuer veret for giftelig/at de haff-
ve da søye Spurge seet.

Sammeledis oc / naar mand seer at
Orme / Mulvarper / Jordmus / Hugor-
me / Vgler oc andre saadanne Diur / krybe
oc løbe aff deris bollær oc huler / det er ic
Tegn der til / at de sly Jordens forgiftelse.
Naar som de Diur som deris verelse paa
Jorden oc udi Vandet haffue / krybe aff
Vandet / eller at de ligge døde haff Vandet.
Naar som det er Regn Veder / oc at
der da ned regner frøer/der er ic vist Pestil-
lenzis Tegn. Naar som singlige Quind-
folck icke lættelige søde deris Foster til ver-
den/ eller om de / eller Fosteret døer / det er
oc vist Pestilenzis Tegn. Der ere end man-
ge andre atskillige Tegn til / aff huilcke
mand fand forfare at Luften er forgiftel-
lig / alle her at scriffue vaare forlangt / thi
vil ieg lade dem fare/oc her lære/huorledis
mand skal holde oc sticke sig/ naar som Pe-
stilenz regerer/paa det at hun icke snarlige
skal faa maet offver en.

Det iij. Capittel.

Quor.

Ordinantz i Pestilensz is tid.

Duorledis mand skal holde sig
naar som Pestilensz re-
gerer.

Mand skal haaffve sin bolig oc verel-
se udi it Kammer eller Stue/huil-
ket er som er hængt imellem Gullet
oc Loftet/oc samme bolig skal vere
rør oc icke sygt eller dampactigt. Thi at
der er ingen vere oc skadeligere ting til/
naar som Pestilensz regerer/ end at haaffue
sin bolig udi sygge oc dampactige boliger/
udi huilcke Luften kand icke forvandlis oc
rensis. De Vindvene aff samme Kammer
oc bolig / skulle vere imod Norden / oc om
det haaffde nogne imod Synden / de skulle
tillyckis vel tet / oc de Vindve som ere udi
Norden / paa it aff dem skal giøris it hul/
saa stort som en Rude er/paa det at den on-
de Damp kand fare ud. I samme Bolig oc
Kammer skal giøris en god Ild aff Ege-
træ/om der er nogē Størstein i det.Mand
skal oc giøre i samme Bolig tre eller fire
gange om dagen en god Røg aff velluften-
dis ting / lige som aff disse: Paradise træ/
Ambra/Mastix/Mayran/Meglicker/Ca-
nelebarck / Mustate Blommer/Røgelse/
Myrrhe / vild Mayran / Lauerber Staler/
Ene.

Eneber træ / Saluie / Rosemarin / Lauendel / Egeloff / tør Rude / maa mand tage aff disse / huilcke mand fand saa oc bekomme / De her aff skal mand legge paa Gløer i den Jldsted / eller i it andet Kar / oc her med røge i samme Volig / oc dette skal giøris serdelis naar som Regn væder eller Tøge er. Det er oc saare gaar / at mand legger i samme Kammer eller Stue gode velluctendis grøne eller tørre Vrter / lige som disse ere: Saluie / Ysop / Lauendel / Spicanardus / oc andre saadanne.

Om Sommeren naar som stor hede er / da er det gaar at mand strøer Gulffvet med bladene aff Vintreæ / met Rosen / met Pilesoff eller met Akande blad oc Blomster. Det er oc gaar at samme strødde blad / Loff oc Blomster offverstencis met Rosen Edicke / eller met Edicke oc Rosen vand tilsammen blandede. De fattige som ické hafve Rosenvand / oc ické formaa at kjøbe det / de skulle tage Akande blomster / eller Rosen / oc siude dem i Vand / oc lade dem saafødis / oc saa lade Edicke paa dem / oc dem bruge som lige som offven saare sagt er om de andre Vrter.

De naar som nogen dør aff Pestilensz / da skal den Stue eller Herbergs veggeren

Ordinantz i Pestilenzis tid.

rensis/ oc alt andet hues der inde er Sturis
 oc thois/ vere sig Vord/ Vencke/ Træfeng/
 Stamle/ thi den onde forgifte kand gifve sig
 paa en veg eller udi en refve/ eller udi noget
 som der inde er/ oc der inde sīde en lang tid/
 oc naar som da nogen komer ind udi same
 kammer eller stue som af naturen tilbøgelig
 er til Pestilenz hand befengis strax / her
 om vil jeg sætte nogle sande Historier Sa-
 ligedector Anders Liung/ som vaar en aff de
 første her udi Riget som forlod Passvens
 Regimente/ oc blef Sogneherre udi Landz-
 krone i xj. Aar. D. blef siden derfraa kaldet
 til Malmø at vere der Sogne Herre/ huor
 som hand lærde oc Predicke Guds Ord
 reent oc purt udi xiiij. Aar/ oc hand døde
 udi samme Stadt/ Anno M. D. lv. den
 xxiiij. Dag Novembris / Hand sagde for
 mig oc for mangan erlig Mand / at den tid
 hand vaar udi Landzkrone Kloster / døde
 en aff Brøderne i samme Kloster aff Pe-
 stilenze / it halff Aar der effter kom en an-
 den Brøder i samme Herberge som den an-
 den vaar ud død / oc fant der inde hengen-
 dis it Bøste flæst som vaar spege/ det tog
 hand der ud oc aad der aff/ oc bleff strax be-
 fengt met Pestilenze / oc døde / saaledis
 bleffve der sin Brødre døde / som haaffde
 æde

ædt aff Bøstet / om siger bleff mand der
vaar. at de som hæffde ædt aff samme Bø-
ste blefue saa besengde / saa fastede samme
Bøste for en Hund hand-aad der / oc døde
der aff.

Anno Christi M. D. xi Der vaar en
Strad vdi Balland vaar bestolder / kom
der en stor suar Pestilenz vdi de Tydtes
Leyre / oc der døde en Stridz knecht aff
Pestilenz / hand hæffde it Sengklæde paa
sig / oc same Sengklæde kom siden til xv.
Stridz knechte / oc strax de finge samme
Sengklæde paa dem / bleffue de besengde
met Pestilenz oc døde / oc der de andre
Stridz knechte formerecke / at de som hæfde
hæft samme Sengklæde vaare blefue døde /
brende de der Denne Historia scriffuer
Doctor Jodocus Billichius i den Bog
som hand hæffuer scriffuet om Pestilenz.
Oc i samme Bog scriffuer hand oc at der
laar it Hiine eller Pude i it Hus huor som
Pestilenz hæffde førre regeret i en vaa
vdi fem Aar vtoet oc vræset af forsonielse
Skuld / omfær kom der en som rörde ved
same Pude eller Hiinde / oc blef besengt oc
Pestilenz regerede der paa nylige som
hun hæffde førre giort. Antonius scriffuer
Porte. iij. Titulo. xxii. Caput. xij. At An-

A a

no

Ordinantz i Pestilenzis Tid.

no Christi M. ccc. xlii. vaar der i Flo-
renze Stad en stor suar Pestilenz/ oc vdi
samme Pestilenz døde it fattigt Menniste
som hafde ligget paa nogle gamle Klude/
oc der hand vaar død / kastedis same gam-
le Klude paa Gaden / oc der komme ih
Suin oc rodede / som deris art oc nature
er/iblant samme gamle Klude/ oc de bleff-
ue strax besengde met Pestilenz/ oc de lø-
be bort oc igien indtil de nedfulde oc døde.
Thi giøre de aff Glanderen / Brabant oc
Holland/ disligeste de i Schotland ret i det
at de skj saadanne forgifftelige Steder/ de
lade oc toe oc rense alle ring som i saadanne
Hussere ved deris Strubbers/ i t er/ ved
nogle besynderlige Menniste som sig til saa-
dan handel gifuer hafue/ oc derfaare tage
deris løn / som indsæt er aff Gffrigheden
for deris wimage. Her aff kunde wi see at
den forgifftige Pestilenzis onde forgiftelse
fand lunge vere i it wreene Huss oc i wreene
Klæder. Her af kunde wi oc see huor suar-
lige at soikme rige Menniste synde i det/ at
naar som deris tiensste Tiunde blifue siige
(om de end icke hafue vden den Kaalde siige)
da stude de dem vd aff deris Huss / oc
legge dem hede paa de steder som andre ere
døde / oc da blifue de forgifue oc døde / huil-
cke maag

De maa vel
mange dage
Paa der
stilenze stat
refue eller
iden Sine
vil ligge/ na
functet Ba
for gift ned
uer til at see
paa/ eller for
Om mand
stat beidellige
mand kaste
Kaderrag i
renis sterhed
indis legelste
haal i samme
Ederet diff b
gpris en gan
Om man
len Sine elle
gger/ den de
De
Om
Et
den
Ra

Alle maa vel see de hafde kunde leffuet vdi mange dage.

Paa det at den flyende forgifftige Pestilente skal icke giffue sig ind vdi nogen refue eller Bæg/skal mand hafue staandis i den Siue eller Herberge som de Singe vdi ligge/nogle Spande eller Bøtter mee luncker Vand / da giffuer sig den flyende Forgift hied paa Vandet/oc Vandet blifuer til at see lige som der vaare en Eaage paa/ eller som Stof vaare der vdi faldet. Om mand vil giøre at forsagde Vand skal beidelige drage Ederet til sig / da skal mand kaste en Haand eller tho fulde aff Raaberrøg i samme Vand / oc efter Raaberris storhed. Mand skal oc kaste en gloendis Tegelften/eller gloindis Jern/ eller staa i samme vand / da drager same vand Ederet diff bedre til sig / dette skal icke giøris en gang men offte.

Om mand legger wflucter Kalk vdi den Siue eller Herberge/ som den Singe ligger/ den drager oc Ederet til sig.

Det iiii. Capittel.

Om Mad oc Dricke.

Et Brød som mand skal æde Brød.
A den stund Pestilente regerer/der skal vere af god An eller Huede/
 A a ij vel su.

Om Maad oc Dricke.

vel suret / saltet oc bager. Oc huer tredie
daa skal mand haffue (om saa see fand)
ferst nybager Brød. Om Vinteren skal
mand bage i Brødet dansk Commen/A-
nis eller oc Coriander / som er beredt / saa
at den haffuer leget en nat i Edicke / oc si-
den riire.

Risd.

De Diuris Riød som hente deris føde
hart hof Vierg/huilcke som ick ere forse-
de eller formaffre / disse ere serdelis gode at
æde aff / naat som Pestilensen regerer / oc
de beste aff saadanne Diur ere / Lain/vnge
Riød / Kalfue / aff vilde Diur / vnge
Naar / Harer. Aff Fugle / Høns som
farste oc sunde ere / fordi at Høns besen-
gis oc offte mer Pestilense / vnge Hane/
Capuner / Agerhøns / Starer / Solfor-
ter / oc andre saadanne Fugle / som deris
omgengelse oc verelse i Skoffue haffue.
Men deris Indnaaler / Fodder eller Hier-
ne de skulle ick ædis vdi den tid som Pestil-
lense regerer. Alle de Fugle som deris bo-
lig oc Nedar haffue paa Vandet / vere sig
Gess / Ender / Suane oc andre saadan-
ne / de forbiendis aff Lægerne vdi saadan
tid.

Sijt.

Den Fisk som er fangen vdi rindendis
Vand / oc skæl paa sig haffuer / den maad
mand

mand æde vdi denne tid/lige som ere Bed-
der/ Brasem / Horck oc andre saadanne/
disse maa mand siude eller stegge/effter som
mand selff vil/Men dog lofue lægerne de
som ere stegge mere end de som ere saadne.

Huad som beredis. aff Meick ronder Melck.
lættelig/oc forderfuer snart en ond Raff-
ue / thi er den icke at bruge i saadan tid.
Men Sur Melck / eller Dste Balde maa
mand oc bruge.

Mand skal ingen gammel raaden Ost vst.
æde / men sidst efter mand haaffuer ædt el-
ler fuldner giort sit Maaltid / da maa
mand vel æde lit aff en god ferste Gaare
eller Gede Ost.

Æg som ere blødsaadne / eller slagne Æg.
paa Vand maa mand æde. Men haarde
saadne eller stegte Æg/ eller oc det som ba-
get er aff Æg forbiude lægerne / thi de
stoppe / oc naar som Pestilense regerer/
skulle de ting brugis som løsen oc Støl-
gang giøre.

Aff Fruct maa mand æde tørre Blom- Fruct.
mer/ Persinger/ Valnødkærner som no-
get stund haaffue ligget i Edicke/ de loffuis
sædelis vdi denne tid. Mand maa oc vel
iblane æde Haselnødder/ Ribes i Mørste
Eble/ saadne Pærer/ Quæer / Om Vin-
A a iij teren

Om Maad oc Dricke.

geren maa mand bruge / Mandele / Figen /
Rosiner / Cappers / Oliner / Pomeranger.

Jngen frue skal afftagis aff Træerne
Aarte om Morgenene / den stund end no-
gen taage er paa dem.

Kaal.

Kaal giort aff Persilies vrt oc Røda-
der / aff Boras / Spinat / Bede / Wilder /
Surer / aller aff Roer maa mand æde.
Men Rabusekaal er wsiund vdi saadan
tid / mand maa bruge Mandelemelck / oc
Erchesaad vdi denne tid.

Velling.

Vng velling / Haffre velling / eller vel-
ling aff Risengryn / met Edicke sur giort /
maa mand æde.

Senip.

De men saa er at æffueren hedmis aff
Senip / da er det icke gaat at mand bruger
den. Men met disse Vrtter maa mand rede
oc forbedre sin Mad met / som ere: Ingesær /

Cinnam-
mum.

Macis.

Cardomo-
mum.

Zinziber.

Cumimum.

Rosa ru-
bea.

Sandalum.

Crocus.

Eller mand maa
bruge dette eftersølgedis / huilcket saaledis
skal beredis. Mand skal tage Canelebarck
it lodt / Muscateblomer it half lod / Cardo-
momer it Quintin / Ingesær try Quin-
tin / Spisekommen it lodt / røde tørre Ro-
sen / Anis / rød oc gul Safran / af huert it
halft quintin / disse stulle stödis til Puluer /

De naar som mand her aff bruge vil / da
skal mand lade Vin der paa / oc bruge det
vdi

ydi den sted som mand er van at bruge Se-
næp. Mand maa oc vel tage her Sucker til
saa meget som mand selfft vil.

Om Sommeren naar som stor hede
er/ da skal mand icke bruge hede Drier.

Det er god oc nytteligt / at mand brin- **Edicke.**
ger Edicke ydi alle Rætter som kaagis.

Lægerne forbinde oc at mand skal icke Mænge
bruge mange atstillige Rætter / naar som røtter.

Destilense regerer Thi lige som Dretisd/
oc Kalsuefid/ kunde icke vel til lige siudis
ien Bryde-saaledis kunde icke heller man-
ge haande slag Rætter vel fordsuis eller
fortæris i en Masue / men raadne oc for-
derfuis / huor aff atstillige Siugdomme
komme / oc serdelis om mand æder Risd
oc Siit tillsammans offuer it Maaltid.

De som ere vane vid Vll/ de skulle dri- **Om drick.**
cke gaar gammelt Vll/ huilket som icke er
forsterckt / de maa oc henge i deris Vll/
Holhurt/aff somme S. Elline vrt kalder.
Eller oc stotte Lauerber. **Enula cam**

De som ere opvande met Vin/ de maa **Bacce lau.**
dricke god klar hvid Vin / som er blandet
met saader Vand / eller de maa blande
dem met Rosen vand / eller met Endruie
vand om Sommeren/oc om Vinteren met
Cardabenediste Vand. All offuerstodig

A a iij

drick

Om Mad oc Dricke.

drick Skal synes / om Sommeren Skal mand
dricke den drick som töler / oc om Vint
ren den som værmer.

I denne tid Skal mand dricke den Vin
som er tilgiort met Saluie / Eneber / Holg
urt / Bethonie. Men Gammelt Folck de
Skulle gierne dricke den Vin som er til
giort met Malurt.

De som er befengde Skulle aldelis ingen
Vin dricke / vden alleniste den / huile en
som de rage til dem met nogen besynderlig
Lægedom Malmejie / Clarete / Misd
Brenduin / oc anden saadan heder oc
stærck drick de Skulle icke brugis i den tid
Thi at de hedme Blodet / oc naar som det
er hede / kand det lættelige befengis.

Vand.

Vandet huor i mand Skal taage Ma
den / det Skal vere serste Kildevand / som
vdspringer vnder den klare Himmel.

Søffn.

Efter Middags Maaltid / Skal mand
icke nedlegge sig til Søffns / thi aff saadan
søfn vorde alle Lemmer tunge / mand faar
der aff Hofuetuerck / den Kaalde siuge / oc
Madens lyst forgaar. Men vil mand nu
sofue da maag mand sidde rette offuer ende /
oc sofue en liden stund. Om Aftenen eff
ter Aftens Maaltid Skal mand icke fortili
ge nedlegge sig til Søffns / før end to eller
tre

ære Timer ere forløbne. Siu timer er en
red naturlig Søffns/huad som mand der
offuer søffuer det kommer Nenniste til
Stade.

Naturlig
Søffn.

Steer det ocsaa / at mand sueder i
Søffnaen/eller om Natten / da skal mand
vel stryge Sueden aff sig med it rent Lin. Sued.
flæde.

Strax efter Maaltidet skal mand icke
Arbeyde/thi her af forhindris forføsuel. Arbeyde.
sen i Massuen / oc føden faar icke hendis
rette naturlige gang i de Arter som den
skalde / Leffueren / Milten / o. Nyterne
forstoppis / huor aff store oc suare Sing-
domme komme. Men de som ere opuand
aff Varnndom til arbejde/ de vnder tagis
aff denne Regel.

At bade i denne tid forbindis aff Læ-
gerne/thi aff Suedebad gioris Hierte sin. Bad.
ge / oc mand bliffuer mactløß / oc tørster
effter Badet/oc bader mand lenge/da be-
redis vædsten til at rønde. Men huo som
van er til at bade/ hand maa bade en tiden
skund/oc icke i stor hede/paa det at Sued-
hullerne skulle icke forstoppis/huor af me-
get ont kand come/naar som vædsten vdi
hañem rønder/som mand vel kand see vdi
en Møg hob/to rettere hand ligger tilsam-

A a

men

Om Mad oc Dicke.

men lagt / is mere hand rønder. De en ti-
me før mand gaar ind i Badet / skal mand
tage til sig it. Quinquin aff Galen / eller aff
Andromachi Eherragelse / eller oc Methri-
datum, eller aff Electuario Liberantis, om
Vinteren met en Sterfuld aff Vin. De
om Sommeren met Rosen vand aff Su-
rer / eller met Scabiose vand / eller met
Vand aff Hiertens fryd / eller oc met Vin-
Dicke. Ingen tid skal mand bade met en
fuld Massue / men naar som Maden er
fuldnær fordøiet eller fortæret. At bade
fastendis er alsombest. Disligeste skal
mand oc vel smorie oc gnide sig alle steder i
Badet met Olie af Chamilleblommer el-
ler oc met Vin / da obnis Suede huller net
oc den onde vædste gifuer sig vd. Det er
oc saare gaat at mand gnider Fødderne
vnderneden til met Salt oc Dicke. De
effter at mand vdgaar aff Badet skal
mand sig nedlegge / oc saa atter suedis.

Stolgang. Huer dag skal mand vddrifue egenens
offuerflødighed oc roreenhed ved stolgan-
gen Mand skal oc icke heller forlænge hol-
de sit Vand. De om Stolgangen vil icke
komme aff sig self / da skal mand bruge til
dem som ere vande til Eliskere sacre Eliske-
re / som gjorde ere aff Violer / aff den Kat-
teost /

Oleum
Chamo-
millæ.

Viola.

Om Stølegang.

21

435

roost / Althea / oc aff Bjørne fleffuers
vret / met Liffbons olie. Eller mand maa
bruge af de Piller som kaldis Pestilentzia-
les, oc de findis berede i Apoteken. Da sat-
tuge muc bruge / Tappe huileke de Kulle
stinge bag ind / som ere giørde / aff Alun /
aff huid Sebe / aff Glest / aff en Wede-
rod.

Altea.
Branca-va-
lina.
Oleum oli-
uarum.

Mand skal oc vel vaacre sig for hastig-
hed / vrede / fortørnelse / forg / angst / be-
drøfvelse / frygt / forfærdelse etc. Mand
skal vere lærsinnig / oc glæde sig met sine
Venner / oc bruge Sang / Harpeleg /
Trompe / Pibe / oc andre saadanne Læg oc
lystighed.

Effterdi at naturens Læg oc legemlig
samquem / som Mand oc Hustru bedriff-
ue tilfamen / giøris ick allest alle Lem-
mer Strøbelige / men ved den gierning vd-
førts oc Liffsens aand / thi er det raade-
ligt / at mand bruger den maadelig.

Legemlig
samquem.

Det v. Capittel.

Om Aareladelse.

Der som mand det søler / at der
stinger aldermest / vere sig bag i or-
nene / vnder Armene / eller vdi Røerne
der vil

Om Areladelse.

Hiernen.
Hiertet
Læffueren.

der vñt forgiffteffen sig sætte oc vdbryde.
Thi naar som Hiernen røris oc befengis
aff forgiffteffen/drifuer Hiernen den fraa
sig bag Ørnene. Hiertet vnder Armene.
Læffueren i Rørerne. Thi skal mand mee
Areladelse saaledis handle som her efter
følger.

Halff.
Øren.

Er mand hoffuen i Halsen / eller bag
Ørnene/oc same Menniste er ofuer xiiij.
Aar gammele/da skal mand lade sla Hoff-
uet aaren offuen i Albutrogen/eller imel-
lem Tommelfingeren oc Pegefingeren/ it
Fingers bred neden faare paa same side/
som mand befengdt er/ oc i saadan tid skal
mand icke ansee eller acte/ om Maanen er
i it gaat eller i it ond Tegen / om hand er
ny eller gammel/om det er aarle eller jilde.

Øden.

Er Hefuelsen vnder Armhullerne/
da skal mand lade sla Medianen eller en
gren aff hende / imellem Pegefingeren oc
den lange Finger paa samme side som Hefu-
elsen er. Er hefuelsen nedre paa siden/
eller der hoff / da skal mand sla Læffuer
Aaren/eller Basilicam / eller en gren aff
den ved den lille Finger.

Røren.

Huileken som hofuen er vdi Røren/
eller der neden faare / hand skal lade den
Aare som heder Saphena / oc den er ne-
den ved Anckelen inden paa foden.

Er

Er Hæffuelsen it begge røre / da skal
mand lade paa den høyre Side / oc icke
paa den venstre / paa den venstre / paa det
at forgiffelsen fand dragis fra Hiertet.

Vdi begge
Røer.

Hvilck en som fryr sig at hafue Ve-
stilenge / oc hæffuer dog ingen viffe. Tegn-
hand skal lade sla Medianen / oc er der om
Baaren eller om Someren / da skal hand
lade sig paa den høyre Side / oc om Vin-
teren paa den venstre. Mand skal acte i
Areladelse / at mand drager det forgiffri-
ge Blod fra Hiertet / oc icke til / derfaare
huer som hofuener vdi fire Røer / oc lader
nogen Aare sla paa Armene / hand kom-
mer vdi stor fare.

Ingen re-
gen.

Hæffuer nogen Aarelader sig / sørend
hand folde nogen Hæffuelse / oc om nogen
hæffuelse gaffue sig tilkiende effter mand
hæffuer Aarelade / da skal mand strax lade
sla en Aare igien / paa samme side som
Hæffuelsen sig tilkiende giffuer.

Singlige Quindfolck som ere begaff-
uede med Foster / skulle icke Aareladis / før
end fire eller fem Maanedes effter at de ere
bleffne singlige / der effter maa de Arela-
dis / oc giffuis lægedom lige som andre der
ere befengde. Mand skal sætte dem Rop-
per i den sted som de skulle Aareladis / oc
hugge

Singlige
Quinder.

Om Areladelse.

**Spæde
Børn.**

**Strøbe-
lig oc mact
løs.**

**Befengt
oc Søff-
net.**

**Lade sæt-
te Kopper
per.**

hugge hul paa steden. Mand maa oc sætte
te Kopper paa unge oc pæde Børn / om
de ere offuer try eller fiere Aar gamle /
men de skulle ingen hul huggis. De som
aldelis siuge Strøbelige oc mactløse ere /
de skulle icke Areladis / der som saa seer /
da vorder de end siugere o. aldolis ma. ilde
se. De som i xxiii. timer haaffue veret be-
fengde / oc der paa søffnet / de skulle icke
heller Areladis / Thi naturen haaffuer da
dreffuit forgiftelsen til en sted / Der
stadfest / Oc om de Areladis / da volder
det gode Blod oc det onde forgiftige
Blod bliffuer inde igien.

For den som icke maa Areladis. Den
som icke maa Areladis / hand skal lade
sætte sig Kopper / Burde hannem at sla
hoffuer Aaren / da skal hand lade sætte
Kopper bag vdi Nacken. For Median
paa Skuldern. For Leffuer Aaren paa
Lenderne. Paa Knæene for den Aare
som sider vnder Ankelen.

Det vi. Capittel.

Legedom for Pestilentze.

Jeg

Eg vil her først sætte oc bescriff-
ne nogle Lægedomme som her i
vore Land vaare / Huilcke visselige
Mennisten bestermer for Pesti-
lenke / oc fattige mne bruge dem icke for-
maa oc kigbe fremmede vdlendiste dyre-
bare Lægedomme.

Angelice rod i Edicke lagt oc it stycke Angelica
aff den vdi Munden baarer / distigeste oc
it stycke lagt i en kin klud oc der til lueter /
bestemmer Mennisten for Pestilence. El-
ter mand maa støde den til Puluer / oc
stød tie aff samme Puluer paa it stycke
Brød som bløt er vdi Edicke / oc det saa
æde.

Er nogen befengt med Pestilencis
Kaaldestinge / eller med Suedesot / eller
Rosen singe. Hand skal tage it halfft quin-
tin aff Angelica rod smaat stød til Puluer /
oc it quintin ret god Therragelse. Men
haffuer mand icke Therragelsen / da skal
mand tage it halfft quintin aff Angelice
rod / oc try lodt Vand som brent er aff An-
gelice rod. Haffuer mand icke Angelice
Vand / da maa mand dricke det med Vin.
Oc legge sig saa ned til at suedis / da be-
stermis hand aff faatesagde singer. Den-
ne Lægedom er viss oc offte for søge.

Mand

vj. Capittel.

for Pestilence.

Legdom for pestilence.

Aaron.

Mand maa tage Aarons Vrt / huil-
cken aff samme Muncesands vrt kaldis/
Rød eller frø / Huilcket som mand af den-
ne vrt bekomme kand / er hun først oc grøn/
da skal hun vel stød is / Oc Den vdkrystis
vel met Edicke / saa skal mand tage af sam-
me vdkryste Dess iij lod / Theragelse it
quintin / Disse stulle blendis vel tilsam-
men / oc gisris lunctet / oc saa drick is / oc
der effter skal mand si nedlegge oc der
paa suedis / da vddriffuis forgiftelsen.
Denne Lægedom er viss oc offte forsøgt.
Haffuer mand ick Theragelsen / da maa
mand alligenel dricke Den met Edicken/
da vddriffuis forgiftelsen neder vd ved
Stolgangen.

Betonica.

Bethonie stød til Puluer met Sucker
bland oc ædt / er god for Forgiftelse / oc
for Hoffuetuerck / som mand almindelig
gierne saar / naar som Pestilence regerer.
Eller mand maa dricke om Morgenens Få-
stendis it halff quintin met en drick Vin/
eller met Vand som brent er aff Bethonie.

Gentiana,
Zinziber.
Ruta.

It quintin Enzian met lit Ingesæt
oc tør Rude til Puluer storte / oc Arle
om Morgenens met en drick Vin druck et/
bestemmer Mennisten for all Eder oc Pes-
tilence.

Enk

Entian skaaren i stycker / oc en nar
lagt i Edicke / oc om Morgenhen it stycke
til sig tager / oc it stycke holder for Mun-
den / bestermer Mennisten for Pestilen-
ge oc for Pestilengis onde luct.

It quintin doestilcke frø oc it quintin
Theragelse tilsammen blandede / oc det til
sig tager met iij. eller iiii. Steder fulde aff
Vin oc Edicke tilsammen blandede / oc
førre lit lunctet giort oc sig nedlage oc der
paa suedet / vddrifer veldelig Pestilenge.

Semen le-
vistic.

Tu eller try Lauerber Aarle om Mor-
genen fastendis ædne de ere gode / thi de
styrcke Hiertet / disligeste den kaalde Mas-
ue / oc Hiernen bestermer Mennisten for
den onde Pestilengis luct.

Bacce lauri.

It stycke eller tu aff Mester Vrt om
Morgen fastendis ædt met Salt / styr-
cker den kaalde slimaetige Massue / oc be-
stermer Mennisten for Pestilengis onde
luct. Er nogen befengt met Pestilenge /
hand skal tage it quintin eller lit mere aff
Mestervrt som er stød til Puluer / oc det
skal mand dricke met en driek varm Vin /
eller met it af de brende Vand / om huilcke
her offuenfaare saar er. Haffuer mand
Theragelse / da skal den tagis der til.

Ostra tium.

Eller mand maa tage Hulur / rød

Aristologia.

B b

Myr-

Lægedom for Pestilence.

Myrrha.
Castoreum

Myrrhe / Ziberget / af huert it quintin / oc
støde dem til Puluer / disse skulle sundis vdi
huid Vin / oc vdi helsten saa meget Edicke
som Vinen er / Her skal mand dricke en god
drick den stund det end varmt er / oc sig ned-
legge oc der paa suedis.

Scabiosa.

Er nogen besenget med Pestilence /
hand skal tage Scabiosam den stund hun
ferst oc grøn er med rod oc alt oc støde den
med Edicke / oc krysste den igiennem en
Klud / oc tage her til it quintin Theragel-
se / oc dricke denne Lægedom. Der efter
skal mand dricke i nie Dage Vand som
brent er af denne Vrt / eller oc Vand huor
i denne Vrt er saaden. Men om mand
kand icke saa denne Vrt den stund hun er
ferst oc Grøn / da maa mand støde den
tør til Puluer / oc Dricke saa it halft Lode
af hende med Vin oc Edicke / som denne
Vrt er saaden i / oc denne Lægedom oc
Drick er serdelis god til den som Pesti-
lence hafuer taget med hede.

Ruta.
Grana luni-
peri.
Enula cam
pana.

Eller mand maa tage tør Rude / E-
neber / Holburt / Valnøde Kierner reen
skalede / lige meget af huert / disse skulle
stødis tilsammen med Rosen Edicke / mand
maa oc vel tage her til noget Rosen Hon-
nig / her af skal mand tage om Morgen
en Ste

en Ske fuid / oc da besfermis mand den dag for Pestilence.

Men er nogen befengt met Pestilence / da skal mand tage Olen af Rude tu lodt / oc it quintin Theragelse / disse skulle blandis tilfammen / oc lunctet giorts / oc siden driectis / der skal mand sig nedlegge oc der paa suedis. Oc af denne Lægedom skal mand gifue den Singe tre gange inden fire tine timer. Met forscresne Lægedom ere mange hiulpsne oc ere fride for Pestilence. Om mand sunder Rude oc Rude frøydi Vin / oc Driecter den / da hafuer hand den samme dygd som forscresne Lægedom hafuer.

Ruta;
Seminis
Rutæ.

Ser eller sit blad af Surer / rene toene / den skund de ferst oc grøne ere / oc ædt / er en god Lægedom for Pestilence. Men om mand fandicke saa den grøne oc ferste / da maa mand tage de som tiurde ere / oc dem sønder gnide eller støde / oc tage der tillige meget Sucker som Surerne ere / oc disse tilfammen blende / saa blifner det it kaasteligt Pulver til at bruge for Pestilencis onde forgiftige liuet. De som ere komne til deris lanc Alder / de skulle tage her af it quintin / oc vnge Børn noget mindre. Denne Lægedom maa huer mand

Acetosa;

Ab ii - bruge /

Lægedom for pestilence.

bruge/vere sig Vorn/eller iunglige Quin-
desolck.

Aqua ace-
tosæ.

Vand aff Surer brent / oc det dru-
cket / bestermer oc for Pestilence.

Er nogen besengt met Pestilence/hand
skal tage frøet aff Surer it quintin støt
til Puluer / oc it quintin Theragelse / disse
skulle blandis tilsammen/denne Lægedom
skal mand dricke met Sure Vand / eller
met Scabiose Vand/oc saa sig nedlegge oc
der paa suedis.

Tormen-
tilla.

Osen aff Tormentilla drucket met
Vin / vddriffuer all Eder oc forgifft aff
Mennisten/vere sig kommen af Pestilen-
ce eller aff andet.

Er nogen besengt met Pestilence/ el-
ler met nogen anden forgiftelig Siuge/
oc om hand icke fand saa oc bekomme Osen
af Tormentilla/da skal mand tage it quin-
tin Tormentille rod støt til Puluer/oc den
dricke met en Drick luncker Vin / Mand
maa oc tage her til it quintin Theragelse/
om mand fand den saa oc bekomme.

Tormentille Brt oc Rod vdi Vin
saaden oc drucket giør det samme. Oc
om mand tager it quintin Theragelse her
til / oc dricker den met forsagde Vin / oc
legger sig ned/oc der paa suedis/da vddrif-
uis

uis all Eder oc Forgift / Denne samme
Lægedom er offte forsøgt.

Grøn oc fetst Malurt om Morgen ^{Ablinthiū.}
fastendis ædt / eller oc Vand aff hende
brent / oc drucket / bestermer Mennisken
for Pestilensis onde luct.

Malurte Knopper eller Blomster/
besprengde met Salt oc nedslagede / be-
sterme oc Mennisken for Pestilente.

Gemten Eneber aarle om Morgen <sup>Grana lu-
niperi.</sup>
fastendis aadne / oc der til kiernen aff en
Valnød / som haffuer legget i Edicke / om
mand den haffuer / loffuis saare for Pesti-
lensis onde luct.

Mand maa tage en Løg / oc vdhule ^{Cepe.}
hannem / saa at mand fand lade i hannem
it quintin god gammel Theragelse / eller
saa meget som en Haselnød fand vere / saa
skal Hullet tilstoppis igien met noget aff
det som vdhulet er / oc suobis i vaade Bla-
ar / oc sættis i hed Aske / eller Jldmørre / oc
Hullet skal vendis op at / paa det at Thera-
gelsen skal icke løbe vd / Oc naar som Løg-
gen stegt er oc blød er / skal hand vel stød-
is i en Mortere / oc der paa ladis fire eller fem
Stede fulde aff god Vin Edicke søye var-
mit giort / Disse skulle vel gnidis tilsamen
met Støderen / oc siden krystis igiennem
B b iij en ein

Lægedom for Pestilente.

en lin Klud / da blifuer det som er ydkryft
it fort Vand / der skal vermis igien / oc saa
Drickis af den som er besengt / oc skal
nedleggis oc suedis / da frelsis hand næst
Guds hielp af denne Sor oc Brect. Men
tand mand hafue Vand af surer / eller af
Scabiosa / da er det bedre end Edicken.

Eglos som vaaxne ere paa Sommer
Treen / eller Quist riurde / oc stætte til pul-
uer / met Sucre blandede / oc ædne / de ere
saare gode for Pestilente / de kunde icke nock
lofuis / fordi at de drifue den onde vædste
af Legeme.

Folia Rutæ.
Grana lu-
peri.
Nux.

Mand maa tørre Rudeblad oc tage it
Lodt af dem / Eneber oc Tigen af huert it
halt Lodt / Valnøde kierner rene skalede tu
Lod / god Edicke fire Lod / Disse skulle stødis
tilsammen / oc her af skal mand tage noget
til sig om Morgen en / før end man gaar i
Luften. Somme tage lige meget af huert /
oc handle der met som sagt er. Andre kry-
ste denne Lægedom igiennem en Klud / oc
lade det vdi it Glas / oc sætte det vdi nogle
dage mod Solen / oc naar som de ville tage
her af noget til dem / da tage de aarle om
Morgen en Stee fuld.

Ze stycke af en Suomp vaadgiort v-
di forseresne Lægedom / oc den holder for
Næ.

Næsen/oc til den luctet / bestermer Men-
nisten for Pestilentis onde luct.

Mand maa tage Rude / Knopperne *Ruta*
af Malurt / Saluie / Figen / huud Semp / *Abinthium*
oe Valnøder kierner / lige meget af huert / *Salvia.*
Disse skulle stødis tilsammen met god Ro. *Eruca.*
sen Edicke / eller met anden god sterck Edi- *Nuclei lu-*
cke / saa at det vorder som it Electuarium / *glandis.*
Heraf skal mand tage til sig aarle om
Morgen saaa meget som en søye Val-
nød.

Eller mand maa støde tiue Rudeblad
oc tiu Valnøder kierner tilsammen met lit
Salt / oc æde her af.

Tag to Valnøder tiu Figen til it gam-
melt Menniske / helften saaa meget til it
vngt Menniske met Salt ædne / lofuis oc
saare.

Eller mand maa tage Boli Armeni,
som beredt er it quintin / Rosen Vand fire
Lod / Vin Edicke tiu Lod / disse skulle røris
tilsammen / oc giøris lit varmt / oc skal
gisuis den som er befengt / om hand kaster
det op da skal hand skølle sin Mund / oc tage
det anden gang til sig lige som forscresuet
staar / disligeste tredie gang / dette skal bru-
gis indtil den Singe beholder det hof sig /
beholder hand det hof sig / daer Hierter icke
forgisuet.

¶ b iiii

Bo.

Lægedom for pestilence.

Bolus Armenus.

Bolus Armenus, oc Terrasigillata,
brugis offte i Lægedomen / Thi vil ieg her
lære / huorledis de Stulle rettelige beredis
før end de Stulle brugis vdi Lægedom.
Mand skal tage it aff disse / huilcket af dem
som mand vil bruge oc støde det til Pul-
uer / oc toe det saa vdi den beste Vin som
mand kand faa / haffuer mand icke Vin
da maa mand tage Rosen Vand / Sure
Vand / Malurte Vand / eller huilcket som
mand aff disse kand faa / oc naar som det
saa thoet er / oc er siuncket ned til Bonden
vdi igien / saa skal mand lade Vinen eller
Vandet løbe der fraa / oc lade det siddē tōr-
ris. Saaledis skal mand her met handle
tre eller fire gange / siden skal det stødis
smaat igien oc beuatis vel. Hvd som vil
bruge her aff allene vden nogle andre Dr-
ter / oc om hand er aff hed nature / da skal
hand tage it quintin her aff met god Edi-
cke / Rosen Vand / eller Sure Vand / oc
met lit Vin. Er hand aff Raald nature /
da skal hand tage det met Vin allene. Saa
ride oc offte som mand vil bruge Bolus, el-
ler Terram sigillatam, vdi Lægedom / da
Stulle

Stulle de vere tilgiorde oc beredde som sagt
er.

Mand maa tage Angelice rod tu lodt /
Tormentilla / Holzur oc Diptam / aff
huert ic lodt / Bolus Armenus, try lodt /
disse stulle stedis til Puluer oc blandis met
lige megen god Theragelse / om mand kand
den bekomme / her aff skal mand giffue it
quintin lige som føre om andre lægedom-
me sagt er.

Angelica.
Tormen-
tilla.
Enula.
Diptamus.
Bolus Ar-
menus.

Det vij. Capittel.

Om siuglige Quindfolck oc Børn.

Nar som Pestilenke regerer / da
regerer hun offuer de siuglige
Quindfolck som ere begaffuede aff
Gud med Foster / Oc offuer ynge oc spæ-
de Børn / Huilcke som icke kunde bruge
nogen sterck lægedom vden dertis skade oc
forderffuelse / Paa det de stulle icke forla-
dis / vil jeg her sætte nogle lægedomme
som de bruge mue vden all skade oc fare.

Er nogen Quindis persone siuglig
met Foster / da maa hun æde it stycke stegt
Brød

Om siuglige Quindfolck.

Brød som hafuer ligget vdi Vin Edickes
mand maa ee gifue Vnge Børn der af
fastendis.

Eller hun maa æde Balnøde kierner
som hafue ligget vdi Vin edicke.

Radix Pim-
pinelle

Folia Sca-
biose.

Acetose.

Rutæ.

Carica.

Tormen-
tilla.

Cortex ma-
liarantij.

Hun maa ede fastendis Quesenrte
rod/eller Pimpinelle Rod som er indsyttet.

Om Sommeren maa hun bruge Sca-
biose blad / Surer oc Rude / met nogen
Vinedicke.

Om Vinteren maa mand tage Fi-
gen Tormentilla / Pomeranzier skaler/
Balnøde kierner / oc Rude / Disse skulle
stodis tilsammen / ee gioris her af it Ele-
ctuarium met Honnig oc Salt/her af skal
hun tage til sig om Morgen saaa meget
som en god stor Haselnød tand vere.

Succinum.

Vnge ee spæde diendis Børn / dem
maa mand gifue tredie delen af it quin-
tin/huid Raf eller huid Brendesten / met
vand af Surer/eller met Melck.

Cortex ma-
lis.

Arantij.

Eller mand maa gifue dem tredie de-
len af it quintin Pomeranze skaler.

Eller mand maa gifue det Volas som
er beret som ofuenssaare lært er.

Cortex ma-
li.

Arantij.

Cornu Cer-
vi.

Eller mand maa tage / Skalerne af
Pomeranziers Eble/brent Hiorre horn/
Huid Raf eller Brendesten / af huert half
andet

ander quintin
stille stode
gifue Børn
oc det saa nei
Mand

ere yngre en
hand/eller re
gelice vand
maa mand la
get Camphe
maa oc vel g
re Vand
skal mand g
Aar/dem ma
tin Theragel

Duor til
som

M
n
n
vddgaa / de
effersøla

ander quintin/ Enhornig it halft lode/disse Succinum.
 Skulle stedis til Puluer/ her aff skal mand Monoc-
 giffue Bernet tredie delen aff it quintin/ rotis.
 oc det saa nedlegge at det kand snedis.

Mand maa oc giffue de Børn som Aqua Fumi-
 ere yngre end sin Aar / Jordrøgis vris terre.
 vand/ eller to eller tre Skeder fulde aff An-
 gelice vand / oc om de haffue stor Hede/ da
 maa mand lade vdi samme Vand saa me-
 get Campher som it bygkorn veyer. Mand
 maa oc vel giffue dem Rosen Vand / En-
 re Vand/ Jorhere vand/ Men ingen Vin
 skal mand giffue dem. Børn som ere tolf
 Aar/ dem maa mand giffue it halff quin-
 tin Theragelse med Jordrøgis vris vand.

Det viij. Capittel.

Duor til mand skal lucte naar
 som mand vdgaar aff
 Duset.

MAnd skal icke vdgaar om Morge-
 nen / for end mand haffuer taget
 nogen aff forserffne lægedom-
 me til sig / oc naar som mand vil
 vdgaar / da skal mand bruge en aff disse
 efftersølgendis lægedomme.

Mand

Enor til mand skal lucte.

Radix Le-
uistici.

Mand maa holde vdi Munden it sty-
cke Løestilcke rod / disligiste oc saa lucte til
den.

Radix Vale-
rianæ.

Eller mand maa bruge it stycke aff
Valeriane Rod / Lige som her saare sagt
er.

Zedüaria.

Eller mand maa holde vdi Munden
it stycke Sedeser / Mand skal oc om Mor-
genen æde aff den fastendis.

Eller mand maa tage Rude blad / oc
Knopperne aff Malurte / lige meget aff
huert / lit Meyrā / Sedeser it halft quintin /
Angelice rod / it quintin. Alle disse Stulle
skal is smaa / oc bindis vdi en ren lin Klud /
oc den skal leggis vdi blødd / vdi god sterck
Edicke / oc siden skal den leggis vdi en liden
Bøffe som er suaret aff Eneber træ / den
skal bæris vdi Haanden / oc der til luctis.

At mand lucter om Vinteren til Vi-
bergel / loffnis saare.

De andre Lægedomme / til huilcke
mand skal lucte / de ere offuenfaare bescreff-
ne vdi atskillige steder.

Vdi Apotecten findis til tiøbs nogle
besynderlige Eble / gjorde aff atskillige vel-
luctendis Vrter oc Gummer / de maa de
Rige tiøbe / oc lucte til dem om de icke for-
nøgis met forscreffne.

Dee

Det ix. Capittel.

Lægedom for de Rige.

Er vil ieg sætte oc bescriffue nogle
 lægedomme for de Rige oc formu-
 endis / som icke ville lade dem nøye
 met forscresne simple oc enfaaldige
 lægedomme / som her vdi vore Land vaare /
 huilcke huer mand met en ringe ting oc be-
 faastning kand bekomme. Disse læge-
 domme maa mand bruge baade til forna-
 ring / at mand skal icke blifue befengt / disli-
 geste oc om nogen befengis at bortdrifue
 forgift met. Disse maa de self giøre /
 eller oc lade dem berede vdi Apoteken saa-
 ledis som her nu efterfølger.

Om Morgen en før end mand gaar
 vd vdi Lucten / skal mand tage til sig to eller
 tre Pestilenke Piller. Thi de purgere sac-
 telig oc langsommelig / styrcke alle Lemmer /
 besterme for forgift / oc lade icke vødsken
 raadne / oc disse Piller giøris saaledis.

Mand skal tage Aloes Citrini it halst
 lode / Myrrhe / Safran / af huert it quin-
 tin / disse skulle stødis oc her af skal giøris
 Piller / met den beste Vin som mand kand
 faa.

Aloes citri-
 ni.

Myrrha.

Crocus.

Lægedom for de Rige.

saa. Some tage her til lige saa meget Bo-
las/som de haffue Aldes/oc noget Mastix.

Aloes.
Gummi
Armoniaci.
Crocus.

Eller mand maa giøre samme Piller
saaledis. Mand skal tage Aloes it halffe
lode/Gummi Armoniaci, oc it halffe lode/
Saffran it quintin / disse stude til
smaat Puluer / oc her aff giøris en god
Dey met god Vin / oc saa her aff giøris
Piller/ huer saa stor som en søne Ert / her
aff skal mand tage til sig it Quintin.

Aloes.
Myrrha.
Crocus.
Mastix.

Andre de giøre disse Piller saaledis.
De tage Aloes stød til Puluer try Quintin/
Myrrhe/Saffran / Mastix/ aff huert
it quintin. Her aff giøre de Piller met
Vin som sagt er. Aff disse skal mand tage
huer dag naar som Pestilenze regerer sin
eller ore/oc den som er befengt / skal tage it
quintin met det snariste. Disse Piller ere
saare gode/Thi Aloe vddrager all vnatur-
lig vædste / Saffran styrcker Hjertet / oc
giør gaar Blod. Myrrha renser Hoffue-
det/oc bevarer det ganste Legeme / at in-
tet skal der vdi forfuldis / Mastix renser
Massuen aff all slimhed.

Theriaca
Androma-
chi.

Denne er oc viss oc forfaren lægedom/
mand skal tage til sig Arle om Morgenen
it quintin Theragelse Andromachi / om
Sommeren met Rosen vand / eller met
Sure

Sure
som blande
met Cardu
aff Hjerten
sic vdi sex
maa oc gi
for er sage

Metrie
Theragelse
ren lægedo
mand it e
cin aff disse

Eller
Myrrhe/S
Agarica pre
it quintin/
sen/Corri
Engian/
it quintin
Syrupen
aff dem v
skal mand
vil gaa til
Pestilenz
re aff de
Den

Sure Vand. Oc om Vinteren met Vin
som blandet er met Scabiose vand / eller
met Cardebenedicte Vand / eller met vand
aff Hiertens fryd / oc her paa Skal mand sa-
ste vdi sex eller siu Timer. Denne lægedom
maa oc giffuis met Angelice vand / lige som
før er sagt.

Metridatum saaledis bruger som om
Therragelsen sagt er / er oc en viss oc forfar-
ren lægedom. Men vnge Menniste Skal
mand icke giffue mere end ic halffte quin-
tin / aff disse tuende forscreffne lægedom.

Methrida-
tum.

Eller mand maa tage Aloes til lodt / Aloes.
Myrrhe / Saffran / aff huert ic halffte lodt / Myrrha.
Agarici preparati, Rhabarbarum, aff huert Agaricus.
ic quintin / Sandel rød oc Gul / Røde Ro- Rhabarba-
sen / Corril / aff huert ic quintin / Diptan / rum.
Engian / Zedescær / Tormenticilla / aff huert Sandalum.
ic quintin / her aff Skal gioris Piller met Rosa purpu-
Syrup / Acetosiratis Citri, saa store at tre rea.
aff dem veye ic Quintin. Aff disse Piller Corralus.
Skal mand tage en om Affreenen naar mand Diptanus.
vil gaa til Sengs / til en beuaring imod Gentiana.
Pestilenze / oc den som er befengt / Skal tage Zeduarie.
tre aff dem met det snariste. Tormen-
tilla.

Denne er oc en kaastelig dyrebare læ-
gedom

Lægedom for de Rige.

gedom / huilcken Keyser Maximilianus
pleyde at bruge / den stycker Hiertet / oc be-
stermer Mennister for Forgiftelse. Oc
er nogen besengt met Pestilenke / da vdris-
nis den / om hun brugis vdi ride / for end
Ederet tager ofuer haanden / som er inden
tolf timer / De skal saaledis gioris.

Mand skal tage it nyt giort Eg / oc
giorre it liden hul der ofuen i / oc lade det
huide løbe vd / siden skal Egget fyldis fuld
af røstød Safran / oc hullet skal lyckis igi-
en met en Skal af it andet Eg / Saa skal
det stegis langsommelig / indtil Skalen
blifuer sortactigt / Dog skal mand vel til-
see / at det icke forbrendis / Siden skal det
stødis smaat i en Mortere / met Skal oc
alt / indtil Skalen inder mere kiendis / saa
skal mand tage sa meget huid Senip som
Egget veyer met Safran / oc smaat støt
til Puluer. Der efter skal mand tage
Diptamum , Tormentillam it halft
quintin af huert / Nuces vomica , af
somme Franc Byen kaldet / De skulle filis
smaa met en Sil / thi de lade dem icke stødis
smaa / it quintin / Angelice rod id halft
lodt / Quesurt / af somme Backe rod kal-
det it quintin / Bedeser halft andet quintin /
Campher it quintin / Alle disse skulle stødis
til

ErUCA.

Diptamus.
Tormen-
tilla.
Nuces vo-
mica.

Angelica.
Pimpinella
Zeduaria.
Camphora

til Puluer. Siden skal mand tage saa me-
gen god Theragelse/ som alt dette forseress-
ne veyer / oc skulle blandis tilhaabe/ oc stø-
dis vel tilsammen i en Mortere i to timer/
Saa at det bliffuer som it ret Electuarium
bør at vere / oc siden skal det giemmis udi
it rent Kar. Denne Lægedom kand for-
varis udi xxx. Aar lige god. Her aff tager
it Menniste som karstet er / saa meget som
en Haselnød er met Vin / da bliffuer hand
fri den Dag for Pestilence / Men den som
befengt er / hand skal tage it Quintin der
aff met Vin som blandet er met Cardabe-
nediate Vand / om Sengen tager nogen
met Kuld. Tager hun med hede/ da skal den
giffuis sure Vand/ met Rosen Vand/ som
er blandet met lie Edicke/ siden skal den sin-
ge legge sig ned / oc saa suedis der paa udi
fem eller sex Timer. Vnge Menniste som
ere xv. Aar / oc indril de bliffve xx. Aar/
skulle giffuis it halfft Quintin.

Eller mand maa tage gode ferste Val-
nødder sinuett rent skalede xx. Gode ferste
Figen xv. Rude / Malurt / aff huert en
Haand fuld/ lang oc tring Hulurt/ af huert
it lodt / *Tormentilla Pimpinella*, *Quescurt*
kaldet / *Diptam*, *Lauerber* rene skalede aff
huert halff tredie Quintin/ *Engian* / *Val-*
leria

Nuclei Ja-
glandis.
Ficus.
Ruta.
Abinthiū.
Aristolugia
longa & ro-
tunda diptā.

Lægedom for de Rige.

Bacce lauri. Iertane rod/af huer it Quintin/ Det Ben
Gentiana. som findis i Hiorte Hiertet it Quintin/
Valeriana. Boli Armenici, Terra sigillata, aff huer tre
Os de corde Quintin/ Vusfate blommer/ Canelebarck/
cervi. Meglicke aff huer it Quintin/ Mastix it
Bolus Armo- halff Quintin/ Paradise træ/ Zedese aff
näs. huer it Quintin/ gode ferste Eneber cry
Terra sigil- Quintin/ alle disse skulle stødis til Puluer/
lata. saa skal mand tage her til crydodt god The-
Macis. ragelse/ Rosen Edicke it dode/ Vin sex dode/
Cinamomū. Salt it quintin/ disse skulle blandis oc vel
Garyophyl- stødis tilsammen/ saa at det vorder it Ele-
li. cearium/ her aff skal mand huer anden
Aloes. Dag tage til sig Narle om Morgen en saa
Zeduaria. meget som en Haselnød er stor til/ oc siden
Grana Juni- der paa faste sem eller sex timer.

Ruta. Eller mand maa tage Rudeblad en
Salvia. Haand fuld/ Saluie en halff Haand fuld/
Pimpinella. disse skulle vel tørris saa at de kunde stødis
Gentiana. til Puluer. Quesenre rod it dode/ Enxi-
Cardamo- an it Quintin/ Cardamomer it dode/ Ene-
mum. ber it dode/ Balnødde kierner reen scalede
Grana Juni- it dode/ Lauerber it dode/ den Rod Colum-
peri. brina it halff dode/ Tormentille rod it halff
Nux Juglan- dode/ Bolus it dode/ alle disse skulle stødis
dis. til Puluer/ oc mand skal tage her til The-
Bacce lauri. ragelse it dode/ Rosen Edicke it dode/ Dis-
Tormentil- se skulle stødis oc blandis vel tilsammen.
la. Her
Bolus.

Her aff skal mand tage om Morgen en saa
meget som en Haselnød er stor til / oc siden
skal mand der paa faste udi tre eller fire
Timer / oc denne er en god viss forfaren
Lægedom.

Eller mand maa tage Brendevin som
brent er aff god Vin en halff Pot / her udi
skal lades fire Lode ret god Theragelse / Bede-
fer / Rugelia / aff huert it halff Quintin
smaa stot til Puluer / disse skulle saa staa udi
nogle Dage. Her aff skal mand tage ro el-
ler tre raare / oc dem holde nogen stund udi
Munden / oc siden ved sluge dem / mand
skal oc stryge her aff udi Næseborerne / for
mand gaar udi Lucen.

Eller mand maa tage Boli Armeni
it halff Lode / Terra sigillata, rød Cor-
relsten aff huert it Quintin / Barcken aff
Cirro. Bedeser / Saffran aff huert it halff
Quintin / Rosen Sucker / aff røde Rosen
toiff Lode / Sirupus acetose citri xx. Lode /
alle disse skulle stedis vel tilsammen / her
aff skal mand tage it quintin til en forva-
ring med vin / eller med Rosen vand / eller for
sig self / om mand kand icke saa disse / oc den
som besengte er / skal strax tage it quintin der
af / oc it quintin god Theragelse / oc menge
det vel med Scabiose Vand / Sure vand /

Ec ij

eller

For dem
som ere
vande til
Brendevin.
Zeduaria.
Angelica.

Bolus.
Terra sigil-
lata.
Corallus ru-
beus.
Cortex Ci-
tri.
Zeduaria.
Croctus.
Saccharum.
Rosarum.

Lægedom for de Rige.

eller met Rosen vand / oc strax legge sig udi
Sengen at hand fand suedis.

Camphora
Zinziber.
Os de corde
cervi.
Diptamus.
Tormētilla.
Doronicū.
Euphorbiū.
Theriaca.

Eller mand maa tage Campher it halff
Lodt / Ingefær it Lodt / det Ven som findis
udi Hiorte Hierte / Diptam / Tormētilla /
aff huert it Quintin / Doronici / det er /
Krane Øyen / smaa filede it Lodt / Eu-
phorbiū it Quintin / god Theragelse tu
Lodt / alle forscreffne skal stedis til Puluer /
oc blandis vel tilsammen met Theragelsen /
her af skal mand giffve den Siuge it Quin-
tin met Vin / eller met it aff de Vand som
offven faare offte om talet er.

Doronicū.
Bulus
Diptamus.
Terra sigil-
lata.
Tormen-
tilla.
Melissa.
Acetosa.

Eller mand maa tage Doronici / det
er Krane Øyen smaa filede / Bolus Ar-
menus / Diptam / Terræ sigillatæ / Tor-
mentilla aff huert tu Lodt / Hiertensfynds
Blad / Surer aff huer en halff Haand
fuld / Saffran / Aloes Træ aff huert it
Quintin / god Theragelse saa meget som
alt forscreffne veyer / disse stulle tilsammen
blandis / her aff skal mand giffue it Quin-
tin met Vin / eller oc noget aff offvenfaare
screffne vand.

Det x. Capittel.

Er nogen befengd / hnorledis
det fand forfaris.

Aff

A disse Tegn kand mand forfare om
nogen er befengd. Om mand for-
mercker sig at vere Hoffven udi sine
Rorer / Hals / eller under Armhu-
lerne / eller oc ved Brerne / eller paa nogen
anden sted. Om hannem siunis at der pre-
ger oc stinger alle vegne udi hannem. Om
hand formercker stor hede indvaartis / oc
der til haffver tørcke oc tørst. Dog saa oc
mange Pestilenke met stor kuld. Naar
mand siunis at ville suede oc kand dog icke
suedis. Om mand begynder snarlige at saa
en snar Andefang. Om mand formercker
Hoffvetverck. / thi der sielden begyndis Pe-
stilenke uden Hoffvetverck. Stor begie-
ring til Søffu / men somme haffve saa stor
hede oc Sorgifte udi dem at de kunde intet
soffve. Naar som dynene forvandlis oc
stiffe farffve / vsædvanlig smag udi Mun-
den som er best eller sur. Om mand bliff-
ver suar oc ubequem til at røre sig. Disse
ere de almindelige Tegen / aff huilcke mand
maa kiende om it Menneske er befengt. En-
dog der findis oc saa mange andre Tegen.

Det xi. Capittel.

Farlige onde Tegen.

Ec iij

Disse

Farlige onde Tegen.

Disse ere farlige Tegen/ om mand
offte kaster op eller spyer / Om
mand faar afstill'ge farffver udi
Ansigtet/ besynderlig om der blif-
ver blaat eller sort. Om mand sunder offte
kaalder Sued / Om nogens Aande/ eller
andet som Naturlige fra Mennisten
gaar lu ter ilde. Om Krampe tager
nogen.

Det xij. Capittel.

Duorledis der handlig skal met
dem som er befengt.

Hvilken som formerer sig at vere
befengt aff forscreffne Tegen. Hand
skal met det allerførste begiere hielp
oc tröst aff Gud udi Himmerige
(thi at Pestilence er en besynderlig Guds
straff som førre sagt er) oc naar hun det
giort haaffver / da skal hand strax Aarcla-
dis / paa de steder som offvenfaare i det
femte Capittel screffne staa / om saa er at
hand er sexten Aar/ siden skal hand tage en
aff de lægedominer til sig / som offvenfaa-
re oc screfne staa / hvileke Mennisten for
Pestilence bestemte / skal sig saa nedlegge/
96

oc hylle vel paa sig/at hand kand suedis udi
fire eller fem Timer / eller oc lengre / om
hand det raale o. fordrage kand / oc hand
skal vel vaarte sig saa/ at hand faster icke
Klaederne aff sig/saa at Luften rører han-
nem/paa det at Sueden icke igien indflas-
til de Schamer fra huilecke hand er uddreff-
ven/ oc naar hand hafter suedet/ skal sue-
den affrøris met varme Linlunde/ oc de-
Laagen paa huileken den Singe laa skulle
borttagis / oc rene leggis udi steden igien.

De om den Singe kand icke suedis/ Icke kand
da skal mand srobe hede Tegelskene i di ^{suevis.}
Linlunde oc legge den under Sengklæder-
ne til den Singe / en aff dem skal leggis
mod Dryffet / oc den anden neden under
Føderne.

Eller mand maa lade hed Vand udi
vinflasker / oc her met handle som sagt er.

Mand skal oc vaadgiøre it stycke aff
en Suomp udi Rosen Edicke / i huileken
lit Saffran er lagt / oc den skal holdis for-
den Singis Røse/det styrcker den Singe
meget.

Eller mand maa tage Rosen aff Rude/ ^{Baccus Ra-}
oc blande den met Rosen Edicke oc lit Cam- ^{ta.}
pher / oc brug det som sagt er / denne ^{Acetum Ro-}
gedom styrcker Hiertet saare vel. ^{sarum.}
^{Camphora}

Ec iiij

Maar

Er nogen befengt.

Tørster den

Singe.

Aqua Rosa-
rum.

Acetosæ

Borruginis.

Naar som den Singe haffver vel suet/
oc er bleffven kaald igien/ oc hand da saare
tørster / da skal mand giffve hannem den-
ne Drick saaledis tilgiort. Mand skal tage
Rosen Vand/ Sure Vand/ lige meget aff
huert/ Voras vand hel/ teen saa meget/ udi
disse vand skal sønder vrede/ it halff lode
Rosen Sucker/ oc Theraaelse tredie Delen
aff it Quintin/ her aff skal mand gifve den
Singe noget udi tre eller fire Dage om
Morgen forre lit luncet giort / oc der
paa skal hand faste udi tre timer. Aff den-
ne Lægedom styrckis Hiertet / oc driffver
det onde der fra.

Hiertet styr-
cke.

Desse Lægedom styrcker o-
tet saare vel.

Aqua Rosa-
rum.

Acetosæ.

Borruginis.

Acetum Ro-
sarum.

Crocus.

Camphora.

Mand skal tage Rosenvand tolf
Sure Vand/ Vorrase vand / aff huert. /
lode / Rosen Edicke / sem lode / Saffran
saa meget som en Blaffert kand veye/
Campher saa meget som en Dygkorn veye/
disse skulle vel tilsammen blendis / her udi
skal vaadgiortis en fire hirtet Einflud som
er en spand lang / oc den skal leggis paa det
venstre Bryst luncet / oc den skal saaledis
der paa ligge udi ti Timer. Men vil den su-
ge æde noget før / da skal samme Einflud
aff.

afftagis / oc to Timer efter at den Singe
hafver ædt / Skal den igien paa leggis.

Naar som den Singe hafver vel suet / **Ederet ud**
da skal mand tage unge Høns / eller oc un- **at drage.**
ge Haner / oc plocke fierene vel aff dem hof
Arken / oc siden vride samme sted vel met
Salt / saa skal mand holde samme sted aff
Høns eller Haner paa Pestilengkens byld
indtil Hønset eller Hanen dør. Naar
som den er død / da skal mand tage en an-
den / oc den bruge som sagt er / to flere saa-
ledis dør / jo bedre det er / thi de drage Ede-
ret til dem. Dette met Hønerne eller met
Hanerne maa brugis til Vnge oc spæde
Børn / som ere befengde met Pestilenge /
her met ere mange hiulpsom som hafve været
befengde met Pestilenge.

Der efter skal mand tage gode Egler
som tagne ere udi ferske Søer (udi huilecke
mange Frøer ere) som ere trinde røde / eller
Lefversfarvode / oc hafve smaa Hoffvet /
kand mand saa disse / da ere de bæst / disse
uddrage det onde Blod / thi de det aff na-
turen hafve / at de heller uddrage det onde
Blod / end det gode / Før end de sættis
paa steden / skal steden gnidis met Salt
indtil den blifver Rød / oc siden choes met
luncket Vand / Oc saa skal samme sted

E c v

sing.

Er nogen besengd.

smøris met gaat Blod af Hønne / eller
Due / saa henge Eglene diff bedre ved.
Oc naar som mand vil at de skulle icke
lengre drage / da skal mand kaste Sale
eller Afte paa deris Høffvet / da fal-
de de fra steden. Det er oc gaar at mand
sætter en Koppé paa samme sted igien / paa
det at det onde Blod som igien inde er
bleffvet kand uddraais. Oc om det vilde
bløde formeget / oc Blodet vilde icke stillis /
da skal mand brende Gallas til Pulver / oc
strø der aff paa Saaret / da stillis det.

Gallas.

Der effter skal den Siinge rensis eller
purgeris met Clistere bag ind / eller met
andre Lægedomme som purgere oc Stol-
gang giøris.

Det xiiij. Capittel.

Om Dæffvelse eller Pestilentze
Byld.

Første skal mand giør all sin flid
der til at forgiffelsen kand uddra-
gis som sagt er. Mand skal icke hel-
ler legge paa Bylden Repercussi-
va, det er kaalde ring / thi Forgiffelsen drif-
vis aff indtil Hiertet. Men mand skal
legge

legge dette Plaafter paa Bylden / huileket
som uddrager Forgiffelsen.

Tag en Løg / oc gjør ic hul udi han-
nem / oc opfyld Hullet ud igien met The-
ragelse o. stød Enzian / gjør saa Hullet til
igien / vind samme Løg udi bloet / oc steg
hannem vel udi hed Afte eller Jlmorie / ska-
le o. stød hannem siden vel met det som udi
hannem er / oc bine hannem paa Bylden /
Oc naar som Byldens forgiffelse er ud-
dragen / leg hannem met den Smørelse
som gjort er i Honnig / Vngmel o. aff Ag-
geblommer. Eller som mand self vil / oc
som huer bæst sinns.

Paa det at den onde foraffrige vædste
som er udi Bylden skal ic videre udsprede
sig / da skal mand tage Rosenwand to Ske- Aqua Ro.
der fulde / Vin & dicke en Skesuld / her udi larum.
skal røris noget Volus / her aff skal smøris
omkrina Bylden.

Plasterne eller andet hues som mand
bruger til saadanne forgiffrige Bylder / de
skal ofte fornyes / der skal oc vere ic søye
Hul met paa Plasteret / paa det at den on-
de forgiffrige damp kand dragis der ud. Oc
om mand hafver ic brugt Egler / som ieg
offven faare lærde / da skal mand ic for-
hale met Pestilentis Byld / oc tøffe /
saa

Om pestilente Byld.

saa lunge til hand blødis aff sig selff / eller
der gaar Hul paa hannem / oc hannem si-
den rense / oc læge som ofven faare sagt er.

Abinthiu.
Ruta.

Mand maa tage Malurte / Rude / lige
meget af huert / oc støde disse til Puluer /
oc blande dem met Menniskens Møg eller
Skarn / saa meget skal der af tagis lige som
Bræterne ere store til / her af skal gioris
Plaster / oc leggis paa Bylden / da gaar der
snart Hul paa hannem. Siden skal mand
smøre Smør paa it Linclude / oc legge det
paa Hullet / dette skal ofte om Dagen for-
nyes / otte eller ti sinde / oc dette skal brugis
all den stund der er Rødde udi Bylden / oc
siden tillægis som sagt er.

Eller mand maa tage Blommen af
it Eg / oc røre den vel met Salt / oc den
paa Bylden legge / oc huer Time skal det
fornyes.

Eller mand maa legge paa Bylden
huid Lilie rod.

Mand maa tage Figen oc Rosiner som
gode ere / af huert it Lode / disse skulle stødis
vel tilsammen / her til skal tagis it Quin-
tin Salpeter støt til Puluer / oc blandis
der iblant / her af skal gioris Plaster met
Olie / af Cammille Blommer / oc dette skal
leggis varmt paa Bylden.

Mand

Mand maa støde Hylde Blad oc Se-
nyp tilsammen / oc legge det paa Bylden.

Mand maa blande Surden met Eisse-
bons Olie / oc det paa legge.

Eller mand maa giøre en Brød af
Huedemel oc Honnig / oc af en skeeter Æg /
oc dette paa Bylden legge / dette Plaster er
ofte forsøgt.

Om nogen forferder sig der af at
mand hugger eller brender hul paa saadan-
ne Bylder / da skal mand tage Gøsemøg
oc blande det met Eissebons Olie / oc legge
det paa Bylden / da gaar der hul paa han-
nem.

Om mand hafver stor Pine udi saa-
danne Bylder / da skal der icke leggis paa
den Lægedom som tilsammen drager / men
den som modgiør oc pinen stiller / thi pinen
drager den Materie self tilsammen. Men
mand skal vaadgiøre Bomuld eller en
Suomp udi Eissebons Olie / Olien sørre
lit varmt giort / oc den paa steden legge.

Olium Oli-
varum.

Eller mand maa vaadgiøre en suomp
udi Vand / huor udi Cammilleblommer
saadne ere / oc den passelig varm paa legge.

Det xiiii. Capittel.

Sorgissvis nogen met Eder.

Den

Forgiffts nogen met Eder.

En Konst at forgifve hinanden
met Eder / brugis (Gud vere
loff) hielden udi disse Land som
førre sagt er / Men om saa skedel
at nogen bleffve forgifven (der Gud naa
delig affvende) at mand da kunde vide/
huorledis mand hannem hielp skulde / vil
ieg her oc noget der om røre / o først skal
mand vide at der ere mange atskillige læge
domme til / baade eenfaaldige oc til ammen
sarte / huilcke mand maa bruge om nogen
bliffver forgifven met Forgifft oc Eder /
huilcke som Ederet portage / om de bru
gis udi tide før end Ederet tager offver
haand / oc serdelis tiene disse effter følæn
dis het til : Rude / Diptam / Tormentillat
Enzian / Krusemynte / Hierrens frø / Ter
ra sigillata , Bolus Armenus , Krane eyen
Doronicus kaldede / Lauerbet / Kræffts
øyen / Figen / Balnødet / Hulurt / Hol
urt (aff somme S. Eline rod kaldet) Jord
humle / Peberrod. Alle disse forneffinde for
drifve Eder oc Forgifft / aff deris rette
Nature / Huorledis disse skulde retteinge
brugis / hafver ieg her offven faare gifvet
tilkiende / der som ieg hafver handlet om
Pestilens Eder oc Forgifft.

Disse

Disse tillsammans sætte Lægedomme
fordrifve Sorgift oc Eder / o. de findes udi
Apoteken beredde : Theragelse Andre-
machi, oc Galeni, Mitridatum, Aurea Ale-
xandrina, &c.

Det xv. Capittel.

Om mand reddis at mand haff-
ver taget Sorgift til sig.

Noen nogen at hand hafver taget
Sorgift eller Eder til sig / da skal Sorgifte aff
hed Nature
hand gifve god aet der paa / om
Sorgiftelsen hafver veret af hed
eller kaalder Nature. Hafver den veret af
hed Nature / da er den Siugis Tunge tør
oc reffnis / oc hafver stor tørst / oc vorder
macteløs / oc faar sting til Hiertet / vem-
ser saare / stundem faar mand oc stor Bug-
løb.

Lægedom.

Fornemmer nogen faaresagde Tegn /
da skal hand strax tage Bolus oc Terram
sigillatam, oc støde disse til Pulver / oc
dricke her af it Quintin met Gede-
melk !

Om Forgiffte oc Eder.

melet / oc siden skal hand bruge en Drick /
som gjør at spy / da gaar Ederet fra han-
nem.

Forgiffte aff
Eaald Natu-
re.

Hafver Ederet veret af kaald Natu-
re / da losve alle hans Lemmer / oc Krampe
tager hannem / oc Tungen blifver lam / saa
at hand icke kand vel tale.

Lægedom.

Mand skal strax gifve den Singe it
Quincin ret god Theragelse / eller dper
hand af Forgiftelsen.

Det xvi. Capittel.

Forgiftige Diur oc Drme/huor
ledis de skulle fordrifvis.

SEt skeer tit oc ofte at Forgiftige
Drme gifve dem ind i en Mands
Huf oc Voldig eller oc udi hans
Gaard oc Hafve / oc paa den sted
som mand idelige gaar oc handler / oc de
forgifve manges mand met deris Forgift
oc Eder / stundem met deris Siun / stun-
dem bide oc stinge en / stundem udsny de
deris Forgift oc Eder udi Kar oc Fad /
som mand hafver sin Mad oc Drick udi /
stun.

Stundem forgiffue det en met deris Ande
oc ondc Lurt.

Lagedom.

Bil mand fordriffue saadanne forgif-
rige Drme o. Diur aff sin bolig/Huss eller
Gard/da skal mand tage Rude/den Gum- Ruta.
Galbanum.
Cornu cer-
vi.
mi Galbanum, oc Hiorre Horn/ aff huert
en Haand fuld / her aff skal mand giøre en
Rog/da flyde/ vere siel Hugorme/Vgler/
Scorpion / Ederkoppe / etc. Huor som
mand planier Rude oc Benedicte urret/dide
komme icke forgiffrige Drme.

De rige o. store Herrer de skulle haff-
ue ndi deris Gaarde o. Haffver/Paafug-
le/ Storcke/ Kraner/ thi at alle forgiffrige
Diur fly for disse affret Nature.

Det xviij. Capittel.

Bidis nogen aff en Dugorm.

Bidffver nogen biden eller stungen
aff nogen Hugorm eller Snog / da
skal mand tage unge Haner eller
Høns / oc holde dem paa steden/

Dd

96

Sorgliffrige Durs Bid.

oe der met handle lige som om Pestilenzis
Byld sagt er. Oc naar som mand haffver
braget Hænerne eller Hønsene / sige skal
der sættis en Koppe paa steden / oc lade den
uddrage Ederet / Der effter skal mand
giøre en Smørelse / oc her met skal Saa-
ret smøris / mand skal oc giøre Plaafter aff
samme Smørelse / oc legge det paa
Saaret.

Galbanum.
Serapinum.
Myrrha.
Afa fœtida.
Oppopona-
cum.
Piper.
Sulphur.
Ruta.

Mand skal tage disse Gummer Gal-
banum, Serapinum, Myrrha, Asam fœ-
tidam, Oppoponacum, Peber / Snoel/
Rude / lige meget aff huer / disse stulle stø-
dis til Puluer / oc blendis met Vin / saa
at det vorder til en Smørelse / oc brugis
som sage er.

Om den som stungen er dricker en
god Driick Vin Edicke / da giffver Ederet
sig ud.

Mand maa oc vel bruge de Lægedom-
me som her offvensfaare udi denne Bogs
sexte Capittel screffne staa / thi de uddriffs
ne Forgiff oc Eder.

Det xviij. Capittel.

Eder Koppes sting.

Grin.

Stinger en Eder koppe nogen / da
skal Saaret smøris met aff Osen
aff Endinia / oc siden skal mand
holde it kalc Jern paa Saaret.

Det xix. Capittel.

Om Bi oc Breme.

Bjer oc Breme de haffve en For-
gift udi dem / oc dem de stinge no-
gen / da skal mand strax holde it
kaalt Jern / eller en kaalder Sten
paa steden. Siden skal man tage Bolus
oc Campher / oc røre disse vel tilsammen
met Rosen vand / oc smøre der aff paa ste-
den som stunger er.

Roden aff den Karost Althea kalder
skod met Edicke oc lage paa Saaret / hiela
per strax.

Det xx. Capittel.

Bides nogen aff en Kat.

BOrder nogen biden aff en Kat / et
ler aff en Affue / da skal mand blan-
de Hønse møg / oc Bolus tilsama-
men

Do ij

men

Sorgiffrige Durs Bid.
men met Olie aff Mynte/der aff Skal leg-
gis paa steden som er biden.

Det xxj. Capittel.

Bides aff Røtte.

Order mand biden aff nogen Rø-
tte / det ere saare farlige. Da Skal
mand tage en Toffe / o. legge den
udi en ny Leerpotte / o. brende den
til Pulver / aff det Pulver Skal strøses udi
Sa. ret / Samme Pulver maa oc brugis
til andre saadanne Sorgiffrige bid.

Det xxij. Capittel.

Om it fastendis Menniske bl- der nogen.

Order nogen biden aff it fasten-
dis Menniske / huilede o. saare far-
ligt er / Thi der aff vaaxe onde for-
giftige Wylder / paa saadanne bid
Skal leggis den Lægedomme som offuensag-
re om Røtte bid s. ressiuet staar.

Det

Haffver nogen ædt Forgiffte.

34

456

Det xxiiij. Capittel.

Om nogen forgiffts aff nogen
Quinde.

Haffver nogen Quindis Persone der
saa sticket oc gjort med Konst / at
mand skal ingen elste uden hende
allene / oc om mand vil gøre hendis
Konst til intet / Da skal mand saaledis
handle.

Mand skal tage Perler oc Jordhum-
le / aff huert it Quintin / Disse stulle stø-
dis til Puluer / oc drickis med Vand som
brent er aff Hiertens fryd / oc mand skal
henge it syncke aff en Segelsten om Halsen /
saa at hand henger paa det bare Bryst.

Margarite,
Hypericon,
Magneſa.

Det xxiiij. Capittel.

Haffver nogen ædt forgiftige
rodde Riød.

Haffver nogen ædt noget rodde
Riød / eller rodde Giff / da skal
mand komme den til at spy som der
ædt haffver / der effter skal mand
giffve hanem at dricke Vin oc Peber blan-
dede tilsammen

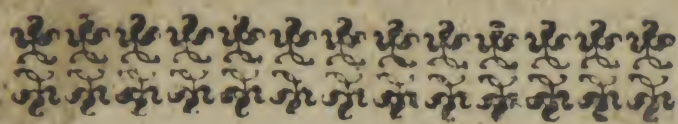
Her i disse Riger oc Land vaaxe oc at-
killige

Haffver nogen ædt Forgiffte.

Billige Slags Bræder oc Rødder / huilcke
som Forgiffte oc Eder i dem haffve / oc om
ieg screffue dem her (maa vel ſke) at de
tore vere de til som dem maatte vanbrug
oc forgiffue nogen der med / Thi vil ieg lad
dem fare paa denne tid / oc her med end
hues ieg om Pestilence oc andet Eder
ſcriffue vil.

Der som mand elſker oc frycter Gud
oc paakalder hannem med en ret ſagt oc ſta
dig Tro / holder oc ſticer ſig effter denn
min ſcriffueſe / Da bliſſver mand fri fr
Pestilence / oc dør icke aff hende / nder
ſaaer / at den evige Allmechtige Gud
ſerdelis haffve hannem til ſin evige
Rige / eller oc vil ſtraffe
hannem.

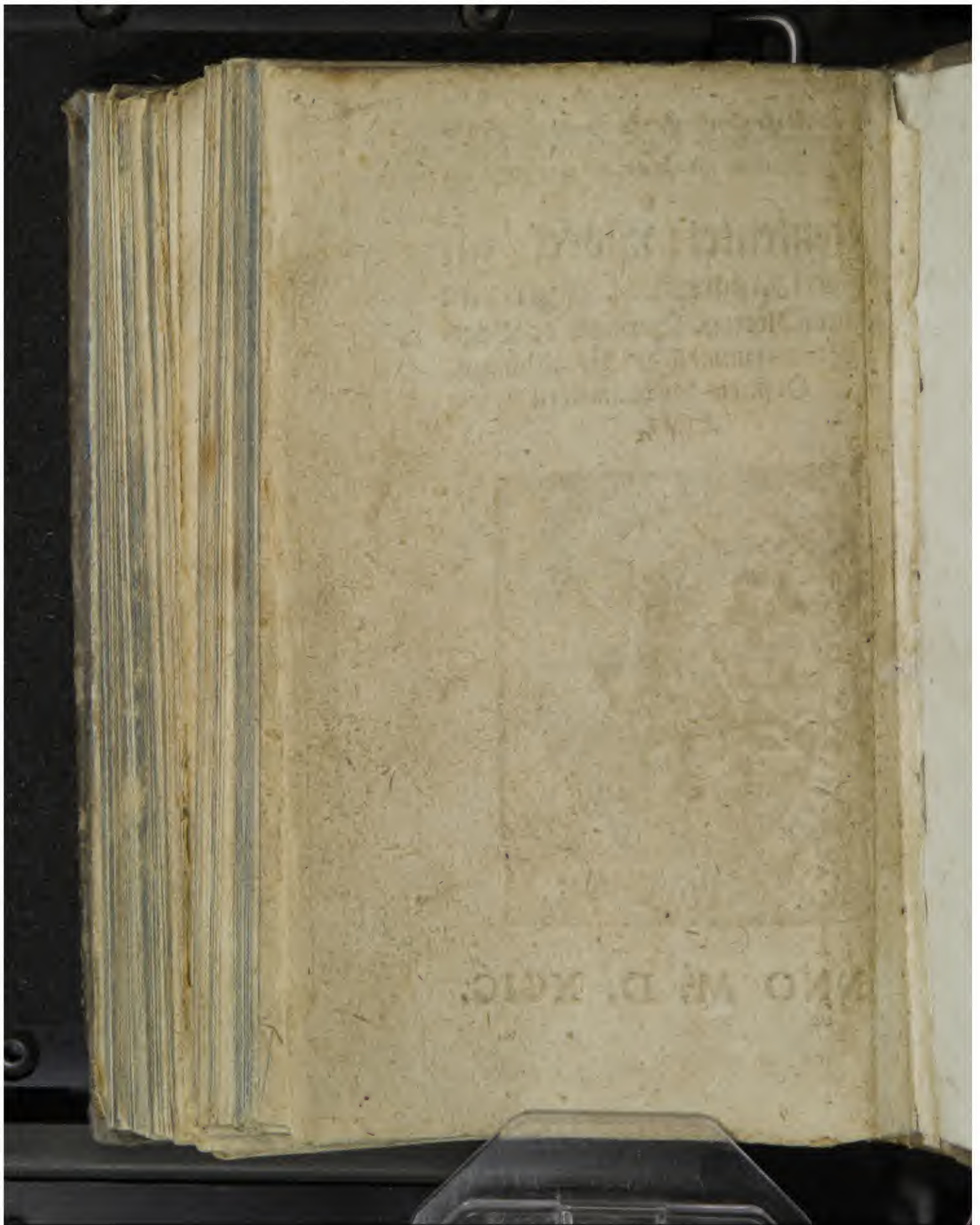

Prententet i Lübeck / aff
Asveri Krøgers Arfuinger / paa
Laurens Albrechts / Borgeris oc Boge-
geførers samme steds Bekaaftning /
Oc findis haff hannem til
Riðbs.

ANNO. M. D. XCIC.

No 104.